

**T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı**

**MERSİN'DE FAALİYET GÖSTEREN TURİZM İŞLETMELERİNİN BASEL II
KRİTERLERİNE UYUM SÜRECİNİN ANALİZİ**

Banu ZENCİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2014

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

MERSİN'DE FAALİYET GÖSTEREN TURİZM İŞLETMELERİNİN BASEL II
KRİTERLERİNE UYUM SÜRECİNİN ANALİZİ

Banu ZENCİR

Danışman
Doç. Dr. Erdiñ KARADENİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2014

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Mersin’de Faaliyet Gösteren Turizm İşletmelerinin Basel II Kriterlerine Uyum Sürecinin Analizi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel etik kurallara ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini onurumla doğrularım.

Tarih
16/07/2014
Banu ZENCİR

Mersin Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Banu ZENCİR tarafından hazırlanan“Mersin’de Faaliyet Gösteren Turizm İşletmelerinin Basel II Kriterlerine Uyum Sürecinin Analizi” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Üye

Doç. Dr. Erdiñç KARADENİZ
(Danışman)

Üye
Doç. Dr. Ömer İSKENDERÖĞLU

Üye
Yrd. Doç. Dr. Levent KOŞAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen üretim elemanlarına ait olduklarını onaylım.

ÖNSÖZ

Son yıllarda meydana gelen küresel krizler piyasaların kırılgan hale gelmesine ve işletmelerin sürdürülebilirliklerinin önem kazanmasına neden olmuştur. Krizlerin meydana geliş sebeplerinin tespiti ve bunun önüne geçilmesi maksadıyla Basel kriterleri geliştirilmiş ve yürürlüğe konmaya başlamıştır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı Mersin ilinde faaliyet gösteren turizm işletmelerinin ve seyahat acentalarının Basel II kriterlerine uyum sürecini ortaya koymaktır. Çalışmada elde edilen bulgular sektörde faaliyet göstermekte olan turizm işletmelerinin yöneticilerine konuyla ilgili eksiklerini görme ve bu alanda kendilerini geliştirme fırsatı sunması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, değerli görüş ve katkıları ile her zaman yanımda olan tez danışmanım Doç. Dr. Erdiñ KARADENİZ'e yürekten teşekkür ederim. Çalışmamın farklı aşamalarına katkı sağlayan, Prof. Dr. Celil ÇAKICI'ya, Doç. Dr. Göknil NUR KOÇAK'a, Doç. Dr. Ömer İSKENDEROĞLU'na, Doç. Dr. Kamil UNUR'a, Yrd.Doç. Dr. Levent KOŞAN'a, araştırmanın tüm aşamalarına katkı sağlayan ve her zaman yanımda olan sevgili arkadaşım Ergün DEMİRCİ'ye ve araştırmaya katılan Mersin ilindeki otel işletmeleri ve seyahat acentaları yöneticilerine desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca yüksek öğrenimim boyunca her konuda yardım ve desteklerini esirgemeyen sevgili aileme yardımları ve sabırlarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

BANU ZENCİR

ÖZET

MERSİN'DE FAALİYET GÖSTEREN TURİZM İŞLETMELERİNİN BASEL-II KRİTERLERİNE UYUM SÜRECİNİN ANALİZİ

Bu tezin temel amacı Mersin ilinde faaliyet gösteren üç-dört-beş yıldızlı otel işletmeleri ve A grubu seyahat acentalarının Basel-II Kriterleri'ne uyum düzeyinin analiz edilmesidir. Bu bağlamda oluşturulan anketle Mersin ilinde faaliyet gösteren 11 adet 3 yıldızlı, 12 adet 4 yıldızlı, 3 adet 5 yıldızlı otel işletmesi ile 28 adet A grubu seyahat acentasından veri toplanmıştır. İşletmelerden elde edilen veriler frekans analizine tabii tutulmuştur. Tezde ayrıca ticari bankaların kredi departmanlarıyla görüşülerek kredilendirme sürecinde Basel-II kriterlerine dikkat edilip edilmediği ve otel işletmelerin ile seyahat acentalarının bu süreçte yaşadıkları sorunlar bankacılık sektörü açısından da değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bununla beraber Türkiye Cumhuriyet Sektör Bilançolarından yararlanılarak Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektörünün 2010-2012 yılları arasındaki banka kredilerini kullanma düzeyleri analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda da otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının Basel II kriterlerini bilmedikleri ve finansal kararlar alırken bu kriterleri uygulamadıkları saptanmıştır. Mersin'de faaliyet gösteren ticari bankalarla yapılan görüşmeler sonucunda Basell-II kriterlerinin Mersinde faaliyet gösteren otel işletmeleri ve seyahat acentalarına tam anlamıyla uygulanmadığı saptanmıştır. Araştırmada yine konaklama ve yiyecek hizmetleri alt sektörünün banka kredisi kullanım düzeyinin fazla olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Basel-II Kriterleri, Otel İşletmeleri, Seyahat Acentaları, Ticari Bankalar,Mersin.

ABSTRACT**ANALYSIS OF COMPLIANCE PROCESS FOR BASEL-II CRITERIAS OF
TOURISM COMPANIES IN MERSİN**

The main aim of this thesis is to analyzing of compliance process for Basel-II criterias of three-four-five stars hotel companies and Group (A) travel agencies operated in Mersin city. In this context, data were collected by questionnaire created from 11 three stars, 12 four stars, 3 five stars hotel companies and 28 group (A) travel agencies operating in the Mersin city. The data obtained from these companies that were subjected to frequency analysis. Also it has been studied in terms of the banking sector that the attention of Basel-II criterias in the lending process and determine the problems faced by hotel companies and travel agencies in this process by discussing with the credit department of commercial banks. Nevertheless the levels of using bank loans of Hotel and Restaurant sector by Central Bank of the Republic of Turkey sector balance sheets between 2010 – 2012 years is researched. In the analysis result, it is determined that the hotel companies and travel agents have no information about the Basel II criterias. In addition it is determined to not fully implement of Basel-II criterias to hotels and travel agencies as a result of interviews with commercial banks operating in Mersin. Also it is determined to be higher level of using the bank loan in accommodation and food services sub-sector.

Key words: Basel-II Criterions, Hotel Managements, Travel Agencies, Commercial Banks, Mersin.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xvii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM : GENEL OLARAK BASEL KRİTERLERİ	7
I.1. Basel'in Tarihi ve Basel Komitesi.....	7
I.2. Basel Sermaye Uzlaşısı.....	10
I.3. Basel-I Kriterleri.....	11
I.3.1. Sermaye ve Sermaye Benzeri Kaynakların Hesaplanması.....	14
I.3.2. Kredi Risk Ağırlıklarının Hesaplanması.....	16
I.3.3. Basel-I Kriterlerine Yönelik Eleştiriler.....	18
I.4. Basel II Kriterleri.....	19
I.4.1. Basel II Kriterlerinin Temel Yapısı.....	21
I.4.1.1. Asgari Sermaye Yeterliliği – Birinci Yapısal Dayanak.....	21
I.4.1.2. Banka ve Denetim Otoritesinin İncelenmesi – İkinci Yapısal Dayanak.....	27
I.4.1.3. Piyasa Disiplini – Üçüncü Yapısal Dayanak.....	29
I.4.2. Basel-II Kriterlerine Yönelik Eleştiriler.....	29
I.5. Basel-2,5 Düzenlemeleri ve Basel III Kriterleri.....	30
I.5.1. Basel 2,5 Düzenlemesinin Getirdiği Değişiklikler.....	31
I.5.1.1. Menkul Kıymetleştirme Çerçevesinde Yapılan Değişiklikler.....	31

I.5.1.2. Piyasa Riski Çerçevesinde Yapılan Değişiklikler	32
I.5.1.3. Basel 2,5 ile İkinci Yapısal Blok'ta Yapılan Değişiklikler.....	33
I.5.1.4. Basel 2,5 İle Üçüncü Yapısal Blok'ta Yapılan Değişiklikler.....	33
I.5.2. Basel 2,5'un Türk Bankacılık Sistemine Olası Etkileri.....	34
I.5.3. Basel 2,5 Düzenlemesine Yönelik Eleştiriler.....	34
I.5.4. Basel-III Kriterleri.....	35
I.5.4.1. Basel-III Kriterlerinin Getirdiği Yenilikler.....	38
I.5.4.2. Basel-III Kriterlerinin Türkiye'ye Olası Etkileri.....	41
I.5.4.3. Basel-III Kriterlerine Yönelik Eleştiriler.....	43
II. BÖLÜM: TÜRKİYE TURİZM SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN	
KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ (KOBİ) OTEL İŞLETMELERİ VE	
SEYAHAT ACENTALARININ ANALİZİ.....	45
II.1. Genel Olarak Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ) Kavramı.....	45
II.1.1. Avrupa Birliği'nde (AB) Kabul Edilen KOBİ Tanımı.....	46
II.1.2. Türkiye'de Kabul Edilen KOBİ Tanımları.....	48
II.1.3. Basel Kriterlerine Göre KOBİ Tanımı.....	51
II.2. Genel Olarak Otel İşletmesi Kavramı ve Otel İşletmesi Türleri.....	54
II.2.1. Konaklama Amacı Bakımından Otel İşletmeleri.....	54
II.2.2. Faaliyet Süresi Bakımından Otel İşletmeleri.....	55
II.2.3. Buldukları Yere Göre Otel İşletmeler.....	55
II.2.4. Büyüklükleri Bakımından Otel İşletmeleri.....	55
II.2.5. Mülkiyet Durumuna Göre Oteller.....	56
II.2.6. Sunulan Hizmet Çeşidine Göre Otel İşletmeleri.....	56
II.2.7. Hukuki Özellikleri Bakımından Otel İşletmeleri.....	56

II.2.8. Yıldız Sayısına Göre Otel İşletmeleri.....	57
II.3. Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ Statüsündeki Otel İşletmelerinin Genel Yapısı ve Özellikleri.....	57
II.4. Seyahat Acentaları.....	61
II.4.1. Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ Statüsündeki Seyahat Acentalarının Genel Yapısı ve Temel Özellikleri.....	63
II.5. KOBİ Kapsamındaki Turizm İşletmelerinin Genel Sorunları.....	67
II.6. Basel-II Sürecinin Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ'lere Yaratacağı Sorunlar.....	71
II.6.1. Finansmanla İlgili Sorunlar.....	72
II.6.1.1. Kredi Temin Etmede Yaşanan Sorunlar.....	72
II.6.1.2. Özsermaye / İşletme Sermayesi Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar...	74
II.6.1.3. Sermaye Piyasasından Fon Elde Etmede Yaşanan Sorunlar.....	75
II.6.2. Şeffaflıkla İlgili Sorunlar.....	76
II.6.3. Riske Dayalı Kredi Fiyatlamasına ve Teminatlandırmaya İlişkin Sorunlar.....	79
II.7. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Sektör Bilançoları Yardımıyla Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektörünün Likidite Durumunun ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi.....	81
II.7.1. Konaklama ve Yiyecek Alt Sektörünün Genel Olarak Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi.....	81
II.7.2. Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektöründeki Büyük Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi.....	85
II.7.3. Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektöründeki Orta Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi.....	89

II.7.4. Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektöründeki Küçük Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi.....	93
III. BÖLÜM: LİTERATÜR TARAMASI.....	98
III.1. Turizm Sektörü Dışındaki Sektörlere Yönelik Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	98
III.2. Turizm Sektörüne Yönelik Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	108
IV. BÖLÜM: ANALİZ VE BULGULAR.....	112
V.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	112
IV.2. Araştırmanın Soruları.....	113
IV.3. Veri ve Yöntem.....	115
IV.4. Bulgular.....	117
IV.4.1. Otel İşletmelerinden Elde Edilen Bulgular.....	118
IV.4.1.1. Otel İşletmelerinin Demografik Bulguları.....	118
IV.4.1.2. Otel İşletmelerinde Finansman Kararlarından Sorumlu Birim veya Kişilerle İlgili Bulgular.....	123
IV.4.1.3. Otel İşletmelerinde Yaşanan Finansal Sorunlarla İlgili Bulgular.....	125
IV.4.1.4. Otel İşletmelerinin Özkaynak Yapılarıyla İlgili Bulgular.....	128
IV.4.1.5. Otel İşletmelerinin Dış Finansman Kaynaklarıyla İlgili Bulgular.....	129
IV.4.1.6. Otel İşletmelerinin Banka Kredilerini Kullanım Düzeyiyle İlgili Bulgular.....	131
IV.4.1.7. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve Kurumsal Yönetim Hakkındaki Bilgi Düzeyleriyle İlgili Bulgu.....	134

IV.4.1.8. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Sermaye Yapıları Hakkındaki Düşünceleriyle İlgili Bulgular.....	137
IV.4.1.9. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Finansal Bilgilerini Paylaşma Düzeyiyle İlgili Bulgular.....	138
IV.4.1.10. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Kredi Derecelendirme Notu Alabilme Durumlarıyla İlgili Bulgular	139
IV.4.1.11. Otel İşletmelerinde Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Finansal Yapıya İlişkin Oranların Hesaplanmasıyla İlgili Bulgular	140
IV.4.1.12. Otel İşletmelerinde Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanma Durumuyla İlgili Bulgular.....	141
IV.4.1.13. Otel İşletmelerinde Basel-II Sürecinden Sorumlu Yöneticilerin ve/veya Birimlerin Belirlenmesiyle İlgili Bulgular.....	142
IV.4.1.14. Otel İşletmelerinin Basel-II Sürecini Yerine Getirme Düzeyleriyle İlgili Bulgular.....	143
IV.4.1.15. Otel İşletmelerinde Basel-II Süreciyle İlgili Eylem Planlarının Mevcudiyetiyle İlgili Bulgular.....	144
IV.4.1.16. Otel İşletmelerinin Belge Esasına Göre Çalışma Durumuyla İlgili Bulgular.....	144
IV.4.1.17. Otel İşletmelerinin Danışmanlık Desteği Alma Durumlarıyla İlgili Bulgular.....	145
IV.4.1.18. Otel İşletmelerinin Finans Kurumlarıyla Olan İlişkileriyle İlgili Bulgular	146
IV.4.1.19. Otel İşletmelerinde Finansal Tabloların Bağımsız Denetimden Geçirilmesiyle İlgili Bulgular.....	146

IV.4.1.20. Otel İşletmelerinde Kredi Notu Alınmasına Yönelik Girişimlerin Yapılmasıyla İlgili Bulgular.....	147
IV.4.1.21. Otel İşletmeleri Yöneticilerinin Basel-II Kriterleri Hakkında Düşünceleriyle İlgili Bulgular.....	148
IV.4.2. Seyahat Acentalarından Elde Edilen Bulgular.....	150
IV.4.2.1. Seyahat Acentalarının Demografik Bulguları.....	151
IV.4.2.2. Seyahat Acentalarında Finansman Kararlarından Sorumlu Birim veya Kişilerle İlgili Bulgular.....	155
IV.4.2.3. Seyahat Acentalarında Yaşanan Finansal Sorunlarla İlgili Bulgular.....	156
IV.4.2.4. Seyahat Acentalarının Özkaynak Yapılarıyla İlgili Bulgular.....	158
IV.4.2.5. Seyahat Acentalarının Dış Finansman Kaynaklarıyla İlgili Bulgular.....	158
IV.4.2.6. Seyahat Acentalarının Banka Kredilerini Kullanım Düzeyiyle İlgili Bulgular.....	159
IV.4.2.7. Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterleri, UFRS ve Kurumsal Yönetim Hakkındaki Bilgi Düzeyleriyle İlgili Bulgular.....	162
IV.4.2.8. Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Sermaye Yapıları Hakkındaki Düşünceleriyle İlgili Bulgular.....	164
IV.4.2.9. Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Finansal Bilgilerini Paylaşma Düzeyiyle İlgili Bulgular.....	165
IV.4.2.10. Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Kredi Derecelendirme Notu Alabilme Durumlarıyla İlgili Bulgular.....	166
IV.4.2.11. Seyahat Acentalarında Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Finansal Yapıya İlişkin Oranların Hesaplanmasıyla İlgili Bulgular.....	167

IV.4.2.12. Seyahat Acentalarında Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanma Durumuyla İlgili Bulgular.....	168
IV.4.2.13. Seyahat Acentalarında Basel-II Sürecinden Sorumlu Yöneticilerin ve/veya Birimlerin Belirlenmesiyle İlgili Bulgular.....	169
IV.4.2.14. Seyahat Acentalarının Basel-II Sürecini Yerine Getirme Düzeyleriyle İlgili Bulgular.....	170
IV.4.2.15. Seyahat Acentalarının Basel-II Süreciyle İlgili Eylem Planlarının Mevcudiyetiyle İlgili Bulgular.....	171
IV.4.2.16. Seyahat Acentalarının Belge Esasına Göre Çalışma Durumuyla İlgili Bulgular.....	172
IV.4.2.17. Seyahat Acentalarının Danışmanlık Desteği Alma Durumlarıyla İlgili Bulgular.....	172
IV.4.2.18. Seyahat Acentalarının Finans Kurumlarıyla Olan İlişkileriyle İlgili Bulgular.....	173
IV.4.2.19. Seyahat Acentalarında Finansal Tabloların Bağımsız Denetimden Geçirilmesiyle İlgili Bulgular.....	174
IV.4.2.20. Seyahat Acentalarında Kredi Notu Alınmasına Yönelik Girişimlerin Yapılmasıyla İlgili Bulgular.....	174
IV.4.2.21. Seyahat Acentası Yöneticilerinin Basel-II Kriterleri Hakkında Düşünceleriyle İlgili Bulgular.....	175
IV.4.3. Ticari Bankalardan Elde Edilen Bulgular.....	177
SONUÇ.....	185
KAYNAKÇA.....	193
EKLER	

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1:	Basel I ve Basel II Kriterlerinin Karşılaştırılması.....	20
Tablo 2.2:	Avrupa Birliği'nde KOBİ Sınıflandırma Ölçütleri.....	47
Tablo 2.3:	Küçük ve Orta Büyüklükteki Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmeliğe Göre KOBİ Sınıflandırma Ölçütleri.....	48
Tablo 2.4:	KOSGEB'e Göre KOBİ Sınıflandırma Ölçütleri.....	50
Tablo 2.5:	Basel-II Kriterlerine Göre İşletmelerin Sınıflandırılması.....	52
Tablo 2.6:	Standart Yaklaşımına Göre Kurumsal Ve Perakende KOBİ'ler İçin Risk Ağırlıkları.....	53
Tablo 2.7:	Konaklama ve Yiyecek Alt Sektörünün Genel Olarak Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Oranları.....	82
Tablo 2.8:	Konaklama ve Yiyecek Alt Sektöründeki Büyük Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Oranları.....	86
Tablo 2.9:	Konaklama ve Yiyecek Alt Sektöründeki Orta Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Oranları.....	90
Tablo 2.10:	Konaklama ve Yiyecek Alt Sektöründeki Küçük Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Oranları.....	93
Tablo 4.11:	Araştırmaya Katılan Otel İşletmelerinin Yıldız Sayısına Göre Dağılımı.....	118
Tablo 4.12:	Otel İşletmelerinde Çalışan Sayısına İlişkin Verilerin Frekans Analizi	119
Tablo 4.13:	Otel İşletmelerinin Yaşlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	120
Tablo 4.14:	Otel İşletmelerinin Hukuki Yapılarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	121

Tablo 4.15: Otel İşletmelerinin Yıllık Satış Cirosuna İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	121
Tablo 4.16: Ankete Katılan Otel Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Yönelik Verilerin Frekans Analizi.....	122
Tablo 4.17: Ankete Katılan Otel Yöneticilerinin İşletmedeki Görevlerine Yönelik Verilerin Frekans Analizi.....	123
Tablo 4.18: Otel İşletmelerinde Finansman Kararlarından Sorumlu Birim ve Kişilere Yönelik Verilerin Frekans Analizi.....	124
Tablo 4.19: Üç Yıldızlı Otel İşletmelerinde Yaşanan Finansal Sorunlara İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	125
Tablo 4.20: Dört Yıldızlı Otel İşletmelerinde Yaşanan Finansal Sorunlara Yönelik Verilerin Frekans Analizi.....	126
Tablo 4.21: Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Yaşanan Finansal Sorunlara Yönelik Verilerin Frekans Analizi.....	127
Tablo 4.22: Otel İşletmelerinin Özkaynak Yapısıyla İlgili Verilerin Frekans Analizi.....	128
Tablo 4.23: Üç Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Dış Finansman Kaynaklarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	129
Tablo 4.24: Konaklama ve Yiyecek Alt Sektöründeki Küçük Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Oranları.....	130
Tablo 4.25: Araştırmaya Katılan Otel İşletmelerinin Yıldız Sayısına Göre Dağılımı.....	118

Tablo 4.26: Otel İşletmelerinin Banka Kredilerini Kullanım Düzeyine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	132
Tablo 4.27: Bankalardan Kullanılan Kredilerin Vadelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	133
Tablo 4.28: Otel İşletmelerinin Kredi Kullanırken Karşılaştıkları En Önemli Sorunlara İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	133
Tablo 4.29: Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	135
Tablo 4.30: Otel İşletmelerinin UFRS Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	136
Tablo 4.31: Otel İşletmelerinin Kurumsal Yönetim Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	137
Tablo 4.32: Otel İşletmelerinin Sermaye Yapılarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	138
Tablo 4.33: Otel İşletmelerinin Finansal Bilgilerini Paylaşma Düzeyine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	139
Tablo 4.34: Otel İşletmelerinin Kredi Derecelendirme Notu Alabilme Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	140
Tablo 4.35: Otel İşletmelerinde Finansal Yapı Oranlarının Hesaplanma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	141
Tablo 4.36: Otel İşletmelerinde Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	142

Tablo 4.37: Otel İşletmelerinde Basel-II Sürecinden Sorumlu Yönetici/Birimin Belirlenmesi Durumuna İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	142
Tablo 4.38: Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterlerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi	143
Tablo 4.39: Otel İşletmelerinin Basel-II Süreciyle İlgili Eylem Planlarının Mevcudiyetine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	144
Tablo 4.40: Otel İşletmelerinin Belge Esasına Göre Çalışma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	145
Tablo 4.41: Otel İşletmelerinin Danışmanlık Desteği Alma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	145
Tablo 4.42: Otel İşletmelerinin Finans Kurumlarıyla Olan İlişkilerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	146
Tablo 4.43: Otel İşletmelerinde Finansal Tabloların Bağımsız Denetimden Geçirilmesine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	147
Tablo 4.44: Otel İşletmelerinde Kredi Notu Alınmasına Yönelik Girişimlerin Yapılmasına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	147
Tablo 4.45: Otel Yöneticilerine Göre Basel II Kriterlerinin Ülkemizde Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	149
Tablo 4.46: Otel Yöneticilerinin Basel-II Kriterlerinin Kendi İşletmelerini ve Türk Turizmi Sektörünü Etkileme Düzeyi Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	150
Tablo 4.47: Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Grubuna Göre Dağılımı	150

Tablo 4.48: Seyahat Acentalarının Çalışan Sayısına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	151
Tablo 4.49: Seyahat Acentalarının Yaşlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	152
Tablo 4.50: Seyahat Acentalarının Hukuki Yapılarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	153
Tablo 4.51: Seyahat Acentalarının Yıllık Satış Cirosuna İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	153
Tablo 4.52: Ankete Katılan Seyahat Acentası Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Yönelik Verilerin Frekans Analizi.....	154
Tablo 4.53: Seyahat Acentaları Yöneticilerinin İşletmedeki Görevlerine Yönelik Verilerin Frekans Analizi.....	155
Tablo 4.54: Seyahat Acentalarında Finansman Kararlarından Sorumlu Birim ve Kişilere Yönelik Verilerin Frekans Analizi.....	156
Tablo 4.55: Seyahat Acentalarında Yaşanan Finansal Sorunlara İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	157
Tablo 4.56: Seyahat Acentalarının Özkaynak Yapısıyla İlgili Verilerin Frekans Analizi.....	158
Tablo 4.57: Seyahat Acentalarında Kullanılan Dış Finansman Kaynaklarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	159
Tablo 4.58: Seyahat Acentalarının Banka Kredilerini Kullanım Düzeyine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	160
Tablo 4.59: Seyahat Acentalarının Bankalardan Kullandıkları Kredilerin Vadelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	160

Tablo 4.60: Seyahat Acentalarının Kredi Kullanırken Karşılaştıkları En Önemli Sorunlara İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	161
Tablo 4.61: Seyahat Acentaların Basel-II Kriterleri Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	162
Tablo 4.62: Acentaların UFRS Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	163
Tablo 4.63: Seyahat Acentalarının Kurumsal Yönetim Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	164
Tablo 4.64: Seyahat Acentalarının Sermaye Yapılarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	165
Tablo 4.65: Seyahat Acentalarının Finansal Bilgilerini Paylaşma Düzeyine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	166
Tablo 4.66: Seyahat Acentalarının Kredi Derecelendirme Notu Alabilme Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	167
Tablo 4.67: Seyahat Acentalarında Finansal Yapı Oranlarının Hesaplanma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	168
Tablo 4.68: Seyahat Acentalarında Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	169
Tablo 4.69: Seyahat Acentalarında Basel-II Sürecinden Sorumlu Yönetici/ Birimin Belirlenmesi Durumuna İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	170
Tablo 4.70: Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterlerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	170
Tablo 4.71: Seyahat Acentalarının Basel-II Süreciyle İlgili Eylem Planlarının Mevcudiyetine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	171

Tablo 4.72: Seyahat Acentalarının Belge Esasına Göre Çalışma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	172
Tablo 4.73: Seyahat Acentalarının Danışmanlık Desteği Alma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	173
Tablo 4.74: Seyahat Acentalarının Finans Kurumlarıyla Olan İlişkilerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	173
Tablo 4.75: Seyahat Acentalarında Finansal Tabloların Bağımsız Denetimden Geçirilmesine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	174
Tablo 4.76: Seyahat Acentalarının Kredi Notu Alınmasına Yönelik Girişimlerin Yapılmasına İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	175
Tablo 4.77: Seyahat Acentası Yöneticilerine Göre Basel II Kriterlerinin Ülkemizde Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	175
Tablo 4.78: Seyahat Acentası Yöneticilerine Göre Basel-II Kriterlerinin Kendi İşletmelerini ve Türk Turizmi Sektörünü Etkileme Düzeyi Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi.....	176

EKLER LİSTESİ

EK1: Turizm Sektörü Dışındaki Sektörlere Yönelik Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar

EK2: Turizm Sektörüne Yönelik Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar

EK3: Otel İşletmelerinde Uygulanan Anket

EK4: Seyahat Acentalarında Uygulanan Anket

EK5: Ticari Bankalarla Yapılan Görüşme Formları

GİRİŞ

Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements-BIS), ülkelerin merkez bankalarının bir araya gelerek oluşturdukları uluslararası bir kuruluştur. Bankaların dünya çapında ortak standartlarda çalışmasını sağlamak üzere, 1974 yılında BIS bünyesinde “Basel Komitesi” oluşturulmuştur. 1980’li yılların başlarında borcu bulunan ülkeler nedeniyle uluslararası bankaların bulundukları riskin artması, sermaye oranlarının azalmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler neticesinde Basel Sermaye Uzlaşısı, 1988 yılında uluslararası bankacılık sisteminin istikrarını güçlendirmek için, G-10 ülkelerinin merkez bankası başkanlarınca kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Basel Komitesi tarafından 1988’de yayınlanan “Basel-I Kriterleri” ile bankaların uymaları gereken çalışma kriterleri belirlenmiş ve bankaların krizlere karşı dayanıklılığını artırmak üzere, banka sermayelerinin, riskli aktiflere oranının yüzde 8’den az olamayacağını ifade eden sermaye yeterlilik rasyosu geliştirilmiştir. Bu uzlaşının, birbirinden farklı bankalar için yeterince esnek uygulama olanakları sunmaması, riskin tanımlanmasına, ölçülmesine ve gerekli önlemlerin alınmasına dönük olarak sunduğu çözümlerin kapsamlı olmaması ortaya çıktığı dönemde ihtiyaçları karşılayan ancak zamanla eksik kalan bir uygulama haline gelmesine neden olmuştur (Kutlu ve Demirci, 2008). Zamanla mali piyasaların, daha da gelişmesi ve işlemlerin karmaşıklaşması sonucu, Basel-I Kriterlerinin yetersiz kaldığı görülmüş ve yeni standartlar için çalışma başlatılmıştır. Böylece “Basel-II Kriterleri” ortaya çıkmıştır (Sakarya ve Kara, 2008; Türkiye Bankalar Birliği, 2004).

Basel II’nin düzenlenmesinin amacı; finansal sistemin güvenilirliğinin ve istikrarının artırılması ve riskler (kredi riski, piyasa riski, operasyonel risk) konusunda daha kapsamlı bir yaklaşım oluşturulmasıdır.

Kredi riski, bankaların kısa veya orta vadede kullandırmış oldukları kredilerin, borçlular tarafından, zamanında ya da tamamen ödenmemesi sonucunda bankanın uğrayacağı zarar olarak ifade edilmektedir. Piyasa riski, finansal piyasalarda faiz oranları ve döviz kurlarında meydana gelen değişimler sonucunda, bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme riski olarak tanımlanmaktadır (Öncü, Çömlekçi & Olgaç, 2012). Operasyonel risk ise yasal düzenlemeler, hile, sistem ve kontrol mekanizmalarına ilişkin yetersizlikler veya dışsal olaylardan kaynaklanan riskler olarak tanımlanmaktadır. Basel II, risk odaklı sermaye yönetimi ve risk odaklı kredi fiyatlamasını beraberinde getirmektedir. Basel II kriterleri ile kredi ve piyasa riskleri dışında operasyonel risklerin de dikkate alınması gerektiği görüşüyle sermaye yeterliliği hesaplama yöntemleri daha etkin hale getirilmiştir (Uluyol & Çam 2009).

2007 yılının sonu itibariyle Amerika Birleşik Devletleri'nde ipoteğe dayalı kredilerden kaynaklı olarak ortaya çıkan ve günümüzde de uluslararası düzeyde etkileri devam eden küresel finansal kriz, finansal sistemin yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmıştır. Bu küresel krizin ortaya çıkışı, gelişimi ve işletmeleri etkileme sürecine bakıldığında Basel II kriterlerinin yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu görüşten hareketle Basel III kriterleri geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 12 Eylül 2010'da kabul edilen ve 2013-2019 yılları arasında kademeli olarak hayata geçirilecek Basel III kriterleri finansal krizle birlikte ortaya çıkan Basel II kriterlerine ait eksikliklerin giderilmesini amaçlayan ek bir düzenlemedir ("Kobitek," 2014).

Söz konusu kriterler doğrudan finansal sektörü ilgilendirmekte gibi gözükse de finansal sektörü oluşturan finans şirketleriyle ilişki içerisinde bulunan reel sektörü ve bu reel sektördeki küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri (KOBİ) etkilemesi kaçınılmazdır.

2009 yılından bu yana ülkemizdeki KOBİ'lere aşamalı olarak uygulanması düşünülen ve sürekli olarak ertelenen Basel II kriterleri, Haziran 2011–Temmuz 2012 arasında yürütülen paralel uygulama ile yürürlüğe girmiştir. Paralel uygulama döneminin sona erdiği 1 Temmuz 2012'den itibaren kredi riskinin ölçümünde standart yöntemin uygulanmaya başlanmasıyla Türkiye, Basel-II'yi tam olarak uygular hale gelmiştir. Basel-II kriterlerinin uygulanmasının sürekli olarak ertelenmesinin altında yatan ana neden, Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerin söz konusu kriterler hakkında bilgi ve anlama düzeyiyle yakından ilgilidir. KOBİ'lerin kriterler hakkındaki bilgi seviyelerini arttırarak ve yapılarını kriterler ile uyumlu hale getirerek finans piyasalarından daha avantajlı fon sağlayabilecekleri düşünülmektedir. (Uluyol & Çam 2009).

Basel kriterlerinin uygulamaya başlanması ile işletmelerin ve işletmelere kullandırılması planlanan kredilerin risk seviyesinin, doğrudan kredi maliyetlerini etkilemesi beklenmektedir. Kredi verilen işletmenin derecelendirme notu düştükçe, banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve dolayısıyla daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır. Bu durumda işletmelere kullandırılacak kredilerin maliyetleri artacaktır. KOBİ'lerin finansman sorunlarının temelinde, özsermaye yapılarının zayıflığı yatmaktadır. Bağımsız derecelendirme kuruluşları ile bankalar tarafından derecelendirmeye tabi tutulacak olan KOBİ'lerin, değerlendirilecek olan özelliklerinin başında, sahip oldukları işletme sermayesi gelmektedir. Güçlü sermaye yapısına sahip KOBİ'lere verilecek kredilerin maliyetleri daha düşük olacaktır. KOBİ bilançolarının kredilendirmeye uygun olmaması, kayıt dışı işlemlerin bulunması, KOBİ'lerin derecelendirme aşamasında yaşadığı zorlukların başında gelmektedir. İyi yönetilen, iyi finanse edilmiş ve gerekli tüm bilgileri (finansal ve niteliksel) zamanında ve yeterli bir şekilde sunarak şeffaflığı sağlayabilen KOBİ'ler, potansiyel olarak en iyi

dereceyi almak suretiyle, en iyi şartlarda kredilendirilme imkanına sahip olabileceklerdir (Aydeniz, 2007).

KOBİ'ler, daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği yaratarak talep değişikliklerine uyum sağlayabilmeleri, düşük yatırım maliyetleriyle istihdama katkı sağlamaları, kişisel tasarrufları teşvik etmeleri, büyük işletmelerin yan sanayi olarak tamamlayıcısı olmaları ve ekonomik değişikliklerden daha az etkilenmeleri nedenleriyle ülke ekonomilerinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. KOBİ'lerin ülke ekonomilerine sağladığı katkılara karşın gerek kendi yapılarından gerekse ekonomik ortamdan kaynaklanan bazı sorunları bulunmaktadır (Yılmaz, 2007). Bu sorunlar karşısında KOBİ'lerin finansal açıdan güçlü olabilmeleri, sürdürülebilirlikleri açısından büyük önem arz etmektedir.

Günümüzde çok hızlı bir şekilde büyüyen turizm sektörü; istihdama katkısı, çok sayıda insana hizmet sunması, yarattığı gelir ve ekonomiye sağladığı katma değerle dünyanın en büyük sektörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ülke ekonomilerinin karşılaştığı ulusal ve uluslararası ekonomik sorunların çözümünde ve darboğazların aşılmasında turizm, dinamik ve ekonomik özelliği ile adeta çıkış noktasını oluşturmaktadır. Turizm sektöründe faaliyet gösteren turizm işletmeleri; turistik ürün tüketicilerinin gereksinimlerini kar elde etme amacıyla karşılamayı amaçlayan, ulaştırma işletmeleri, konaklama işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri, rekreasyon işletmeleri, seyahat işletmeleri ve hediyelik eşya satan işletmeler şeklindeki ekonomik birimlerdir. Ülkemizde turizm, devletin öncülüğünde hızlı bir şekilde gelişmiş ve yerli ve yabancı birçok turizm işletmesi açılmıştır. Bu işletmeler arasında bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde yoğun bir rekabet ortamı doğmuştur.

Turizm işletmeleri, gerek yatırım aşamasında sabit varlık ağırlıklı yatırımlar gerektiren gerekse işletme aşamasında da yenileme, genişleme ve modernizasyon yatırımlarının gerçekleştirildiği ve bu nedenle sabit sermaye yoğun özellik gösteren işletmelerdir. Bu bağlamda turizm yatırımları çoğunlukla devlet teşvikleriyle, işletmelerin öz kaynaklarıyla ya da kredi temin edilerek finanse edilmektedir. Bununla beraber turizm sektörü, talebin sürekli değiştiği, risk ve belirsizliğin her zaman mevcut olduğu, gider ve maliyetlerin kontrolünün her geçen gün zorlaştığı ve yoğun rekabetinde etkisiyle kar marjlarının her geçen gün daraldığı bir sektördür. Bütün bu unsurlar turizm işletmelerinin finansal kaynak ihtiyaçlarını arttırmakta aynı zamanda işletme ve finansal risklerini arttırmaktadır (Kandır & diğerleri 2008; Karadeniz, 2012). Bu açıdan Basel kriterlerinin Türkiye turizm sektöründeki KOBİ statüsündeki işletmeleri de etkilemesi beklenmektedir. Dolayısıyla turizm işletmeleri açısından Basel kriterlerinin tanımlanması ve sektördeki yöneticilerin bu kriterlerle ilgili bilgi düzeylerinin ölçülerek öneriler geliştirilmesi turizm işletmelerinde etkin risk yönetimi ve finansal başarı için önem arz etmektedir.

Bu araştırmada Basel-II düzenlemeleri ele alınarak, önemi ve etkileri turizm işletmeleri açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ülkemizde 2009 yılı başında aşamalı olarak uygulamaya konulan Basel-II Kriterleri'nin son yıllarda turizm yatırımlarının arttığı Mersin ilinde faaliyet gösteren turizm işletmeleri tarafından dikkate alınıp alınmadığı, Basel-II'ye geçiş sürecinde turizm işletmelerinin yaşadığı ve yaşayacağı muhtemel finansman sorunlarının ne olduğu, Basel-II kriterleri'nin turizm işletmeleri üzerinde yaratacağı etkinin ne olabileceğini ve yöneticilerin Basel-II kriterlerine uyum sürecindeki algılarının ne olduğunu belirlemek için geliştirilen anket uygulamasının sonuçları analiz edilerek değerlendirilmiştir. Yine sektöre yönelik kredi sunan ticari bankaların kredi departmanlarıyla görüşülerek kredilendirme sürecinde Basel-II

Kriterlerine dikkat edilip edilmediği ve turizm işletmelerinin bu süreçte yaşadıkları sorunlar bankacılık sektörü açısından da değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Belirlenen amaçlar doğrultusunda çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak Basel kriterleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Türkiye turizm sektöründe faaliyet gösteren ve KOBİ statüsünde olan otel işletmeleri ve seyahat acenteleri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde konuyla ilgili alanyazın taraması sunulmuştur. Dördüncü bölümde ise araştırma sonuçları, analiz ve bulgular başlığı altında değerlendirilmektedir. Son bölümde ise genel bir değerlendirme, sonuç ve turizm sektörü ile gelecekte yapılacak çalışmalara öneriler yapılmaya çalışılmıştır.

I. BÖLÜM

GENEL OLARAK BASEL KRİTERLERİ

Çalışmanın bu bölümünde, Basel kriterleri olarak ifade edilen ve uluslar arası anlamda kabul gören bankalarda sermaye yeterliliği kavramı, bankalarda sermaye yeterliliğinin tarihsel süreci ve bu süreç içerisinde Uluslararası Ödemeler Bankası ve Basel Komitesi'nin katkıları ifade edilmeye çalışılmaktadır. Daha sonra Basel I, Basel II, Basel 2,5 ve Basel III kriterleri üzerinde durulmaktadır.

1.1. Basel'in Tarihi ve Basel Komitesi

1970'li yılların başında Bretton Woods sisteminin çökmesiyle kur, faiz ve fiyatlarda yaşanan dalgalanmalar sonucunda yeni finansal ürünler ortaya çıkmıştır. Bununla beraber dünya ekonomisi, 1980'li yıllarda başlayan ve 1990'lı yıllarda gelişen bir küreselleşme sürecine girmiştir. 1990'lı yıllarda yaygınlaşan liberal içerikli iktisat politikaları sayesinde yeni finansal ürünlerin sayısı daha da artmaya başlamıştır. Liberal iktisat politikaları ve teknolojiye gelişmeler reel sektördeki yatırımcıları daha rekabetçi bir ortama zorlamıştır. Bankalar, küresel ekonominin yeni düzenine ayak uydurarak reel sektörün finansman taleplerini karşılayabilmek ve ağırlaşan rekabet ortamında rakiplerine üstünlük sağlamak için finansal ürünlerde yenilikleri takip etmekte ve bu ürünlerden faydalanmaktadır.. Bu nedenle bankaların sunduğu ürünler sayısal olarak çoğalarak daha önce sunulan finansal ürünlere göre yapıları oldukça karmaşık bir hal almaktadır (Yayla & Kaya, 2005).

Dünya ekonomik tarihi incelendiğinde son 80 yıl içerisinde 150'nin üzerinde kriz yaşandığı görülmektedir. Dünyadaki finansal sistemin sürdürülebilirliği açısından son derece önemli olan bankacılık sektörü de bu krizlerden zaman zaman başarısızlığa uğramıştır. Bunların en önemlileri 1930-1933 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), 1974-1982 yıllarında ve 2007 sonrasında ABD ile Avrupa'da meydana gelen bankacılık krizleridir. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde; 1994'de Meksika'da, 1997-1998'de Güneydoğu Asya'da, 1998'de Rusya'da, 1999'da Brezilya'da, 2001'de Türkiye ile Arjantin'de çıkan finansal krizlerde birçok banka iflası gerçekleşmiştir (Sarıgül, 2012).

Bu gelişmelerin ışığında uluslararası işbirliğini öngören çalışmalar hız kazanmıştır. Bu çalışmaların ana öğeleri; istikrarlı bir faaliyet ortamının yaratılması, finansal piyasaların genişletilmesi, şeffaflığın sağlanması, ulusal ve uluslararası finansal piyasaların güçlendirilmesi, rekabet ortamının genişletilmesi, piyasa mekanizmasının etkin ve verimli şekilde çalışmasının sağlanması için ekonomik faaliyeti düzenleyen kuralların birbiri ile uyumlu hale getirilmesi, kamunun ekonomik faaliyetteki müdahalesinin ve payının düşürülmesi ve finansal sistemde denetim yapısının güçlendirilmesi olmuştur. Bu bağlamda, dünyadaki finansal sistem istikrarını korumak için Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS-Bank for International Settlements) kurulduğu 1974 yılından beri çalışmalarını yürütmektedir (Alkin & Okay, 2008).

II. Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'nın savaş borçlarını ödemek üzere kurulan Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS-Bank for International Settlements) tarafından uluslararası bankacılık alanında ortak düzenlemelere gidilmesi fikri ortaya atılmıştır (Çelik, 2007).

1974 yılında Uluslararası Ödemeler Bankası nezdinde 13 üyeden oluşan Basel Bankacılık Düzenleme ve Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision) adı altında bir komite kurulmuştur. Bu komiteye üye ülkeler; Almanya, Fransa; İngiltere, Holanda, Kanada, Belcika, İsveç, İsviçre, İspanya, Lüksemburg, İtalya, Japonya ve ABD'dir (Elmas & Öz, 2009).

Basel bankacılık denetim komitesinin amacı, resmi olarak kabul edilecek kanun ve kurallar koymak değil, en başta bankalarda sermaye yeterliliği olmak üzere bankacılık alanı ile ilgili birçok konuda tasarı ve teklifler üretmek bunları tartışmaya açma yoluyla bankacılık sektörüne ışık tutmaktır (Üçgen, 2010). Her yıl üç veya dört defa düzenli olarak toplanan ve Basel Komitesi olarak da adlandırılan komite ilk toplantısını 1975 yılında yapmış, aynı yıl iki temel prensibe dayanan “Anlaşma (Concordat)”yı yayınlamıştır. Bu prensiplere göre; Hiçbir bankacılık kuruluşu denetimden kaçmamalıdır ve denetim uygun ölçülerde olmalıdır. Bankacılık denetim ve düzenlemelerindeki kalitenin dünya çapında artırılmasına ve uluslararası boşluklar nedeniyle denetimden kaçan bankanın kalmamasına çalışan komitenin faaliyetleri üç başlıkta toplanabilir (Sarigül, 2012);

- Ülkeler arasında, banka denetimi ve mevzuatı ile ilgili, bilgi paylaşımı ve değişimi sağlamak,
- Uluslararası bankacılık faaliyetlerinin denetimindeki etkinliği artırmak,
- Bankacılık denetim, gözetim ve düzenlemesi ile ilgili ihtiyaç duyulan alanlarda minimum standartlar koymak.

Basel Komitesi, sermaye yeterliliği üzerine yaptığı çalışmalar neticesinde 1988 yılında uluslararası bankaların hem yetersiz sermaye oranıyla çalışmalarının önüne geçmek, hem de bankalarca uyulması ve sahip olunması gereken çalışma esasları ile

minimum sermaye gerekliliklerinde standart bir yapı oluşturmak amacıyla Basel I (The Basel Capital Accord) adı altında bir takım standart ilkeler geliştirmiştir (Elmas & Öz, 2009). Yaşanan bir takım krizlerin ardından bir takım değişiklikler yapılsa da kapsamı ve uygulanan risk ağırlıklarının çok sınırlı kaldığı bununla birlikte bankacılık sektöründe rekabet uzlaşısını engellediği ve yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu gelişmeler ışığında Basel-I standartlarının yerini 2004 yılında Basel-II standartları almıştır (Doğan, Hatipoğlu & İskenderoğlu, 2011) .

2007 yılında ABD’de başlayıp kısa bir süre içinde tüm dünyaya yayılan ipotekli konut kredilerinden kaynaklı finansal krizin bir çok bankanın iflasına neden olması ve reel sektörün olumsuz bir şekilde etkilediğinden dolayı; krizin ana sebebi olan menkul kıymetleştirme yaklaşımlarından kaynaklanan problemleri gidermeye yönelik komite tarafından çalışmalar başlatılmıştır ve neticede Basel III yayınlanmıştır (Sarigül, 2012). Söz konusu kriterler ayrıntılı olarak ilerleyen bölümlerde açıklanmaya çalışılmıştır.

I.2. Basel Sermaye Uzlaşısı

Değişik bankaların farklı düzenlemelere tabi olmaları nedeniyle ortaya çıkan eksik rekabet durumunun ortadan kaldırılması sureti ile sermaye yeterliliği hesaplamalarına uyumlu hale getirilebilmesi için Basel Komitesi 1975 yılında çalışmalarını yayınlamaya başlamıştır. Basel komitesinin yayınlanan çalışmaları “sermaye yeterliliği” ile başlamıştır (Eken, 2006). Basel sermaye yeterliliği düzenlemesi; Basel komitesinin uzun süren çalışmaları sonucunda hazırlamış olduğu risk odaklı sermaye yeterliliğine ilişkin standartları içeren sermaye uzlaşısıdır. 1988 yılında ilan edilen Basel I Uzlaşısı başta G10 ülkeleri olmak üzere, hemen hemen tüm ülke ve bankalarda genel kabul görmüş sermaye standartlarını oluşturmuştur (Kutlu & Demirci, 2008).

Uzlaş, öneri niteliğinde olup herhangi bir yasal bağlayıcılığı söz konusu değildir. Fakat komitedeki üyeler bu taslağın ahlaki boyutlar açısından kendi ülkelerinde uygulanması gerektiğini düşünmüşlerdir. Uzlaş, içerik olarak daha çok banka işlevleri ve bilanço dışı pozisyonlar için gerekli asgari sermaye gereksinimi ve kredi tanımları üzerine durmuştur. Uzlaş iki temel amaç üzerine odaklanmıştır. Bunlardan biri uluslararası bankacılık sisteminin istikrarını güçlendirmek bir diğeri ise uluslararası bankalar arasındaki rekabet eşitsizliğini azaltmaktır. Komite, Basel I Uzlaşında düzenleyici sermayenin nasıl tanımlanacağı, risk ağırlıklı varlıkların nasıl ölçüleceği ve asgari sermaye oranının belirlenmesi üzerinde durmuştur (Öncü ve diğeri, 2012).

I.3. Basel-I Kriterleri

Basel Uzlaşısı olarak bilinen 1987 tarihli sermaye yeterliliği uzlaşması, uluslararası faaliyette bulunan bankaların sermaye düzenlemesi için bir çatı oluşturmuştur. Basel Komitesi muhasebe uygulamalarını düzenlemeye ve sermayenin ölçülmesinde pazar değerinin kullanılmasına kalkışmamıştır. Fakat G10 ülkeleri muhasebe uygulamalarına önem vermiş ve : düzenleyici sermayenin nasıl tanımlanacağına, bilançonun risk ağırlıklı varlıkları için nasıl önlem alınacağına ve risk ağırlıklı varlıkların sermaye düzenlemesi için asgari düzeyde kabul edilebilir rasyolara odaklanmıştır (Kutlu &Demirci, 2008).

Komite'nin 1988'de yayınladığı "Sermaye Uzlaşısı Basel I Standartları" ile bankaların krizlere ve finansal kırılganlığa karşı gücünü artırmak ve finansal istikrarı sağlamak amacı ile uymaları gereken temel kriterler belirlenmiştir. Bu düzenleme ile bankalara uluslararası bir standart geliştirilmiştir. Bununla birlikte, komitenin ana hedefi, bankaların karşı karşıya kaldıkları riskleri daha doğru bir biçimde yansıtan esnek bir uygulama alanı oluşturmaktır (Aramaz, 2008).

Komitenin tüm üyeleri tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiş olan Basel I Sermaye Uzlaşısının komiteye üye ülkeler tarafından uygulanması ve uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalarda da uygulanması konusunda tavsiye kararı alınmıştır. Komite'nin uluslararası bankalara uygulanan standartlar arasındaki yakınlaşmayı sağlamadaki başlıca iki amacı; güçlü ve istikrarlı bir uluslararası bankacılık sistemi oluşturmak, bunun yanı sıra değişik ülkelerde bulunan bankaların birbirinden farklı düzenlemelere tabi olmasından kaynaklanan rekabetçi olmayan unsurları ortadan kaldırmaktır (İmişiker, 2005).

1988 Basel uzlaşısı ile uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların varlıkları ile tuttıkları sermaye arasında risk esasına dayalı bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Bu amaca uygun olarak, başkanlığını İngiltere Merkez Bankası'nın (Bank of England) yaptığı komite, Cooke Rasyosu olarak da bilinen Sermaye Yeterliliği Rasyosunu (SYR) ortaya koymuştur. Sermaye yeterliliği rasyosu aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır ve bu rasyonun %8 olması istenmektedir (Teker, Bolgün & Akcay, 2005);

$$\text{Sermaye Yeterliliği Rasyosu (SYR)} = \frac{\text{Öz kaynaklar}}{\text{Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayrinakdi Krediler}}$$

Bu rasyonun payında geçen "özkaynak", bankaların tuttıkları muhasebesel sermaye miktarından çok daha farklı olarak tanımlanmıştır. SYR'de tanımlanan öz kaynak miktarı aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Teker ve diğerleri, 2005);

- I: Ana Sermaye (ödenmiş sermaye + dağıtılmamış karlar)**
II: Katkı Sermaye (karşılıklar + rezervler + fonlar)
III: Üçüncü Kuşak Sermaye (sadece piyasa riski için kullanılabilen sermaye benzeri krediler)
IV: Sermayeden İndirilen Değerler (aktifleştirilmiş giderler + mali iştirakler)

$$[(I+II+III)-IV] = \text{ÖZ KAYNAK}$$

Türkiye’de 1988 yılından itibaren Basel I kriterleri ile önem kazanan SYR, kademeli bir geçiş süreciyle uygulamaya konulmuştur. Basel I uzlaşısı ilk uygulamaya konulduğunda SYR hesaplamasında yalnızca kredi riski dikkate alınmıştır. Kredi riskine karşılık 1989 yılı için %5 ile başlayan SYR, 1990 yılında %6’ya, 1991 yılında %7’ye ve 1992 yılında %8’e yükseltilmiştir (Teker ve diğerleri, 2005).

1980’li yıllarda en önemli bankacılık riski olarak görülen kredi riski, Basel-I Kriterlerinin temelini oluşturmuştur. Ancak takip eden yıllarda finansal piyasalardaki faiz oranları ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar, çok sayıda Amerikan finansal kuruluşunun iflasını gündeme getirmiştir. 1996 yılından itibaren SYR’nun paydasına faiz oranı ve döviz kurlarına dayalı risklerin birlikte tanımlandığı piyasa riski ilave edilmeye başlamıştır. Bu bağlamda riske daha duyarlı hale getirilen SYR aşağıdaki gibi hesaplanmaya başlanmıştır (Öncü ve diğerleri, 2012)

$$SYR = \frac{\text{ÖZKAYNAKLAR}}{(\text{KREDİ RİSKİ} + \text{PIYASA RİSKİ})}$$

Basel I düzenlemelerinde bankaların toplam sermayesinin en az %50’si ana sermayeden oluşmalıdır. Basel Komitesi, bankacılık sisteminin güvenli çalışmasını sağlamak için bankalarda, en az % 4’ü ana sermayeden oluşmak üzere %8 risk ağırlıklı sermaye yeterlilik rasyosu bulundurmalarını önermektedir (Yazıcı, 2008).

BASEL-I düzenlemesi, üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, sermayenin bileşenlerini tanımlamakta, ikinci bölüm aktiflere uygulanacak risk ağırlıklarını vermekte ve son bölüm de uygulanacak sermaye yeterliliği oranının nasıl hesaplanacağını anlatmaktadır.

SYR'nin hesaplanması yukarıda ifade edilmiştir. Sermaye bileşenlerinin nasıl hesaplanacağı ve aktiflere uygulanacak risk ağırlıklarının nasıl hesaplanacağı ise aşağıda sırasıyla incelenmektedir .

I.3.1. Sermaye ve Sermaye Benzeri Kaynakların Hesaplanması

Sermaye yeterliliği oranı hesaplanırken kullanılan özkaynak (sermaye tabanı) unsurları bankaların bilançolarında görülen muhasebesel özkaynak bileşenlerinden oldukça farklıdır. Bu hesaplamada banka sermayesi, ana sermaye ile tutarı belli sınırlamalar dâhilinde hesaplanacak katkı sermaye toplamından, sermayeden indirim kalemi yapılacak tutarların düşülmesi sonrasında elde edilmektedir (Ulus, 2008).

Ana sermaye (1. Kuşak Sermaye), sermayenin temel bileşenidir ve esas olarak banka hissedarlarının tamamı ödenmiş ortaklık sermayeleri ile tüm vergi yükümlülüklerinden arındırılmış ve kamuya açıklanmış dağıtılmamış karlardan oluşmaktadır. Ana sermaye bileşenlerinin, bankanın karşı karşıya kalacağı acil durumlarda kayıpları hemen karşılamaya hazır kaynakları olması gerekmektedir. Düzenlemeye göre, bir bankanın sermayesinin %50'si ana sermaye formunda olmalıdır (Değirmenci, 2003).

Katkı sermaye ise ana sermaye bileşenlerinin dışında kalmasına rağmen taşıdığı birtakım özellikler nedeniyle sermaye kapsamına alınabilecek kalemlerden oluşmaktadır. Katkı sermayesi ikinci kuşak sermaye olarak bilinse de, banka sermayesi içindeki oranı en fazla ana sermaye kadar olabilecektir (Değirmenci, 2003). Basel-I düzenlemesi'ne göre katkı sermaye grubuna, ihtiyari rezervler, varlıkların yeniden değerlemesi ile elde edilen fonlar, genel karşılıklar, hem sermaye hem borç niteliği taşıyan

ortak araçlar (sermaye benzeri krediler) ile sınırlı da olsa ikincil borçlar dâhil edilmiştir (Ulus, 2008).

Katkı sermaye içinde değerlendirilen sermaye benzeri kredilerin ana sermayenin % 50'sini aşan bölümü katkı sermaye hesabına dâhil edilemez olup sermaye benzeri krediler aşağıda sunulmaktadır (Kaya, 2007);

- I. Başlangıç vadesi en az 5 yıl olan ve bu süre içinde geri ödeme opsiyonu olmayan,
- II. Bankanın tasfiyesi halinde, hisse senetlerinden önce, diğer tüm borçlardan sonra ödenmesi kredi verenlerce kabul edilen,
- III. Defaten kullanılan ve herhangi bir şekil ve surette doğrudan ya da dolaylı olarak teminata bağlanmamış, hiçbir türev işlem ve sözleşmeyle ilişkilendirilmemiş, başka kişilere temlik edilemeyeceği yazılı olarak belirlenmiş, bankanın doğrudan ya da dolaylı iştirakleri dışındaki kişilerden sağlanan kredilerdir.

Standart sermaye bileşenleri ana ve katkı sermaye olarak ayrıştırıldıktan sonra sermayeden düşülmesi gereken kalemlerde ele alınmıştır. Standart da şerefiye olarak adlandırılan kalemin ana sermayeden düşülmesi gerekir. Sermaye tabanından düşülmesi gereken bir diğer kalem ise konsolide bazda ele alınmayan tüm şubelerden, finansal aracılık faaliyetleri ile ilgilenenlerine yapılan yatırımlardır. Bunların aynı sermaye tutarının grup içinde birden fazla kullanımını engellemek amacı ile toplam sermayeden düşülmesi gerekir. Komitenin sermayeden düşülmesi için aldığı son kalem ise bankaların sermayesin de yer alan diğer bankalar ya da diğer mevduat toplayan kuruluşlara ait hisse senetleridir (Değirmenci, 2003).

I.3.2. Kredi Risk Ağırlıklarının Hesaplanması

Basel I Düzenlemesi ile hem bilançonun aktifinde izlenen aktif hesapların, hem de bilanço dışı tabir edilen nazım hesaplarda izlenen hesapların %0, %20, %50 veya %100 kredi riski ağırlığından birisi ile ağırlıklandırılması öngörülmüştür. Sermaye yeterliliği hesaplanırken ilk olarak bilançodaki hesap bakiyeleri, ilgili oldukları risk ağırlıkları ile çarpılmakta ve daha sonra bulunan bakiyenin asgari % 8'inden aşağı olmamak üzere özkaynak bulunup bulunmadığı ölçülmektedir. Farklı faaliyet alanlarına sahip bankalara aynı risk ağırlıklarını kullanmalarını öngörmesinden dolayı Basel-I kriterleri “herkese tek beden elbise” şeklinde tanımlanabilecek bir sermaye yeterliliği düzenlemesi olarak kabul görmektedir (Altıntaş, 2006).

Aşağıda risk kategorisine bilançoda yer alan hangi varlıkların girdiği, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) üyesi olan ve olmayan ülkeler ayrımı da gözetilerek ele alınmaktadır (Değirmenci, 2003);

I. Yüzde 0 risk ağırlığı uygulanacak bilanço kalemleri:

- Banka bilançosunda bulunan nakit değerler,
- Merkez bankalarına ve merkezi hükümetlere ulusal para cinsinden verilen ve ulusal para cinsinden tahsil edilecek borçlar,
- OECD üyesi ülkelerin merkez bankalarına ve merkezi hükümetlerine verilen tüm diğer borçlar ile OECD ülkelerinin merkezi hükümetlerince teminat altına alınan aktif kalemleri.

II. Yüzde 20 risk ağırlığı uygulanacak bilanço kalemleri:

- Uluslararası kalkınma bankalarından olan veya bu bankalarca teminat altına alınan varlıklar,
- OECD dışındaki ülkelerde yerleşik bankalara kullandırılan veya bu bankalarca garanti altına alınan vadesi 1 yıla kadar olan krediler
- OECD içinde yer alan yer yönetim ve KİT'lere verilen borçlar ve tahsil edilmekte olan nakit aktifleri

III. Yüzde 50 risk ağırlığı uygulanacak bilanço kalemleri:

- Gayrimenkul ipoteği karşılığı kullandırılan konut kredileri

IV. Yüzde 100 risk ağırlığı uygulanacak bilanço kalemleri:

- Özel sektöre kullandırılan krediler,
- OECD dışındaki bankalara kullandırılan vadesi bir yıldan uzun krediler,
- OECD dışındaki ülkelerin merkezi hükümetlerine yabancı para cinsinden kullandırılan krediler.

V. Yüzde 0, 10, 20, 50 risk ağırlıklarından birinin uygulanabileceği bilanço aktifleri:

- Komite, merkezi yönetim dışındaki yerel yönetime ve Kamu İktisadi Teşekkülleri'ne verilen borçlar ile bu kuruluşlarca teminat altına alınan aktif kalemlerin nasıl bir risk katsayısı ile çarpıldığını belirlemek üzere çalışmalar yürütülmüştür.
- Komite bu tür aktif kalemlerin riskini kendi belirlemek yerine bunların risk ölçülerini üye ülkelere bırakmıştır.

I.3.3. Basel-I Kriterlerine Yönelik Eleştiriler

Basel-I kriterleri yayınladığı yıldan itibaren başta G-10 ülkeleri başta olmak üzere hemen hemen tüm ülkeler ve bankalar için genel bir sermaye standardı haline gelmiştir. Ancak Basel-I kriterleri, özellikle sermaye yeterliliği konusunda belli başlı noktalarda eleştiriye uğramıştır. Basel I' e getirilen eleştirilerden ilki, kredi ve piyasa dışındaki riskleri sermaye yeterliliği oranını hesaplanmasında dikkate almamasıdır. Bankacılığın geçirmekte olduğu değişim sürecinde hem kredi hem de piyasa riskinin daha karmaşık bir hal almasının yanında, bankacılık sektörü için faiz oranı riski, operasyonel risk ve likidite riski gibi Basel I standardının kapsamında olmayan risklerde önem kazanmıştır. Bu durum, var olan standarda göre hesaplanan sermaye oranının, her zaman bankanın finansal durumunun iyi göstergesi olmaması sonucunu doğurabilmektedir (Aykut, 2008).

Bunun dışında Basel-I, farklı faaliyet alanları olan bütün bankalara aynı şekilde uygulandığından “herkese tek beden elbise” şeklinde eleştirel bir şekilde tanımlanmaktadır. Basel I' de “OECD klüp kuralı” şeklinde tanımlanmış olan uygulamadan dolayı OECD'ye üye ülkelerin hükümetlerine %0, aynı üye ülkelerin bankalarına ise borçlanmaları halinde %20 risk ağırlığı verilmektedir. Buna karşın OECD üyesi olmayan ülkeler için %100 risk öngörülmüştür (Atiker, 2005).

Basel-I kriterlerinin bir diğer eleştirilen yönü ikincil piyasalardaki değişimleri öngörememesidir. Örneğin bankaların birçoğu borçlarını menkul kıymetleştirme yoluyla satarak ya da türev piyasalarda pozisyon alarak gerçekte taşıdıkları risklerin daha altında bir risk göstermiş ve bu şekilde gerekenden daha düşük bir sermaye ile faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Sermayesine oranla çok riskli yatırımlara girişen bankalar ise

ilerleyen yıllarda düştükleri açık pozisyonlardan dolayı büyük krizlerin doğmasına ve bu krizlerin derinleşmesine sebep olmuşlardır (Üçgen, 2010).

Yukarıda ifade edilmeye çalışılan eksiklikler saptanmadan önce Basel-I kriterleri zamanla 100'den fazla ülkenin uyguladığı uluslararası bir sektör standardı haline gelmiştir. Ancak finansal sektörün dünya çapında gelişmesi, küresel düzeyde artan risk hacmi, karmaşıklaşan bankacılık işlemleri ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler neticesinde süreç içerisinde güncel ihtiyaçlara cevap veremez hale gelmiş ve 2007'den itibaren yerini yasal düzenlemeler çerçevesinde yeni sermaye uzlaşısı olan Basel-II'ye bırakmaya başlamıştır (Demirci & Kutlu, 2008).

I.4. Basel-II Kriterleri

Basel Komitesi, finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeleri ve Basel I'in sermaye yeterliliği ölçümüne ilişkin eksikliklerini dikkate alarak Haziran 1999'da Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısına (Basel-II) ilişkin ilk tavsiye metnini (Consultative Paper-1) yayımlamıştır. Ardından 2001 yılı başında ikinci taslak metin (Consultative Paper -2), Nisan 2003'te ise üçüncü tavsiye metni (Consultative Paper -3) yayımlanmıştır. Söz konusu tavsiye metinleri, gerek ülke denetim otoritelerinden gerekse bankalar ve diğer ilgili taraflardan alınan yorumlar çerçevesinde revize edilerek yenilenmiş ve Basel-II'ye ilişkin nihai metin Haziran 2004'te yayımlanmıştır ("BBDK," 2005). Bu yayınlanan metinle birlikte Basel-II, bankalarda etkin risk yönetimi ve piyasa disiplini geliştirmeyi, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini arttırmayı, finansal sistemin güvenilirliğini ve istikrarını sağlamayı; bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmayı da hedeflemiştir (Yılmaz, 2007).

Bankalar dahil tüm yatırım kuruluşlarına uygulanması öngörülen Basel-II düzenlemesi, risk odaklı sermaye yönetimine ve risk odaklı kredi fiyatlanmasına dayanmaktadır. Basel-II ile birlikte, verilen kredinin sübjektif yöntemlerle belirlenme sürecinden, kredinin çeşitli unsurlarıyla belirlenme sürecine ve buna göre fiyatlanma yapısına doğru bir geçiş yaşanmaya başlamıştır (Elmas & Öz, 2009). Basel-II düzenlenmesinin getirmiş olduğu yenilikler, Basel-I Düzenlemesi kapsamı ile karşılaştırılarak aşağıdaki Tablo'da özetlenmiştir (Aykut, 2008).

Tablo 1.1. Basel I ve Basel II Kriterlerinin Karşılaştırılması

Basel-I Standartları	Basel-II Standartları
SYR hesaplamasında sadece kredi ve piyasa risklerinin dikkate alınması	Kredi riskinin daha kapsamlı ele alınması yanında operasyonel riskin de dikkate alınması.
Kredi riskine ilişkin ağırlıkların belirlenmesinde, OECD ve OECD üyesi olmayan ülke ayırımının olması	Kredi riskinin standart yöntem ile ölçülmesinde kredi derecelendirme kuruluşlarının ülke ve kuruluş için verdiği risk derecelerinin kullanılması
Tek bir risk ölçüm yönteminin kullanılması,	Her bir risk kategorisi için alternatif yöntemlerin varlığı nedeniyle sağlanan esneklik yanında bankaların içsel risk ölçüm yöntemlerinin kullanılmasının özendirilmesi.
Denetim otoritesince tüm finansal kuruluşlara aynı yaklaşım	Risk yönetiminin önemine ve risk kültürünün banka genelinde yaygınlaşmasına yapılan vurgu.
Sadece asgari SYR'ye yapılan vurgu.	Üçlü yapı, SYR yanında, gözetim ve denetimin önemi ile piyasa disiplinin gerekliliğine yapılan vurgu ve ilgili düzenlemeler

Kaynak: (Aykut, 2008)

I.4.1. Basel-II Kriterlerinin Temel Yapısı

Basel-I'e kıyasla sermaye yeterliliği hesaplamalarında önemli değişiklikler getiren Basel-II kriterlerinde gerçekleştirilmek istenen bulunmaktadır. Bu hedefleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Cengiz, 2013);

- Asgari sermaye yeterliliği,
- Sermaye yeterliliğinin denetimi,
- Piyasa disiplini.

Birinci bölümde asgari sermaye gereksinimi belirlenmiştir, ikinci bölümde ise denetim otoritelerinin risk bazlı denetim yaparken önemle üzerinde duracakları hususlar belirlenmiştir. Üçüncü bölüm ise piyasa disiplini olarak bilinen, bankaların şeffaflığını sağlamak amacıyla kamuya açıklamaları gereken bilgilere ilişkin asgari unsurların belirlenmiş olduğu kısımdır (Aramaz, 2008). Aşağıda bu hususlar açıklanmaya çalışılmaktadır.

I.4.1.1. Asgari Sermaye Yeterliliği – Birinci Yapısal Dayanak

Birinci yapısal blok, bankanın risklere karşı elinde bulundurması gereken asgari sermaye tutarına ilişkin olan bölümdür. Buna bağlı olarak, kredi kullanım standartlarını ve kredinin yüklediği maliyetleri ortaya koyması açısından son derece önemlidir. Sermaye yeterliliği bir bakıma bankalara ve aracı finansal kuruluşlara risk yönetim merkezini oluşturmayı zorunlu hale getirmiştir. Basel-II Sermaye Yeterliliği Rasyosu (SYR), önceki yıllarda yapılan toplantılardan sonra birkaç önemli değişikliğe tabi

tutularak 26 Haziran 2004 tarihinde internet üzerinden ilan edilmiştir (Öncü ve diğerleri, 2012).

Genel olarak 1. Yapısal Blok'da ölçülebilir değerlere yer verilmiştir. Bu ölçülebilir değerlerin temelinde, bankalarda, sistemin belirttiği risklere karşı ellerinde bulundurmaları gereken özsermaye tutarının önceden tespit edilmesi gerekir. 1. Yapısal Blok'da, Basel-I Uzlaşısı'nda belirtilen %8 sermaye gereksinimi oranı değiştirilmemiş ve aynı miktarda kalmıştır.

Bunun dışında risk ağırlıklı aktifler içerisine piyasa riski kısmen değişerek, kredi riski büyük ölçüde değişerek eklenmiştir. Bunlara ek olarak da risk ağırlıklı aktiflere operasyonel riskler yeni eklenmiştir. Basel-II uzlaşısında sermaye yeterliliği rasyosu aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Öncü ve diğerleri, 2012);

$$\text{Banka Sermaye Katsayısı} = \frac{\text{Toplam sermaye}}{\text{Risk Ağırlıklı Aktifler}}$$

Basel-II kapsamında ortaya konan ve ilgili düzenlemede sermaye ihtiyacının belirlenmesinde kullanılan ve “nitelikli yasal sermaye” olarak adlandırılan sermaye şu bileşenlerden oluşmaktadır (Sarigül, 2012);

- **Ana Sermaye (Birinci Kuşak Sermaye)** : Ödenmiş sermaye (ihraç edilmiş ve tamamı ödenmiş adi hisseler ve temettü birikimli olmayan daimi imtiyazlı hisseler), dağıtılmamış karlar, yasal yedek akçeler, ihtiyari ve fevkalade yedek akçeler, vergi sonrası dönem karı/zararı ve geçmiş yıllar karı/zararı toplamı ana sermaye olarak dikkate alınmaktadır.

- **Katkı Sermaye (İkinci Kuşak Sermaye) :** Genel kredi karşılıkları, yeniden değerlendirme fonları, alınan sermaye benzeri krediler ve muhtemel riskler için ayrılan serbest karşılıklar katkı sermaye olarak dikkate alınmaktadır.
- **Kısa Vadeli Sermaye Benzeri Borçlar (Üçüncü Kuşak Sermaye):** Basel-II'de, bankalar, ulusal denetim otoritelerinin tercihlerine bağlı olmak üzere, piyasa riskine ilişkin sermaye gereksiniminin bir kısmını karşılamak amacıyla kısa vadeli ikincil sermaye benzeri borçlardan oluşan bir üçüncü kuşak sermaye kullanabilirler.
- **Sermayeden İndirilecek Değerler:** Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında; şerefiye, menkul kıymetleştirme işleminden kaynaklanan risklere ilişkin ödenmiş sermaye artışı, bağlı ortaklıklardaki sermaye yatırımlarından konsolidasyona tabi tutulmayanlar ve çapraz nitelikteki yatırımların sermayeden indirilmesi zorunlu tutulmuştur.

Basel II uzlaşısında, asgari sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında paydanın bileşenlerinin kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riskten meydana geldiği yukarıda ifade edilmişti. Bunlardan kredi riski ve piyasa riski Basel-I'de de kullanılırken, Basel-II ile asgari sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında operasyonel risk de dikkate alınmaya başlanmıştır (İmişiker, 2004).

Kredi riski, genel bir tanımıyla, bir bankanın kredi müşterisinin ya da kendisiyle bir anlaşmaya taraf olanın, anlaşma koşullarına uygun biçimde yükümlülüklerini karşılayamama olasılığıdır. Bankalar tarafından verilen krediler, kredi riskinin en önemli unsuru olmakla birlikte özellikle son yıllarda artan bankalar arası para piyasası işlemleri ve bono yatırımları gibi işlemler bankaların karşı karşıya kaldıkları diğer önemli kredi riski kaynaklarıdır (Üçgen, 2010). Kredi riskinin ölçülmesinde standart yaklaşım, temel içsel derecelendirme ve gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımlarından

birisi kullanabilmekle birlikte, sermaye gerekliliği açısından gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımının kullanılması teşvik edilmektedir (Elmas & Öz, 2009).

Standart yaklaşımda krediler ve diğer alacaklar için risk ağırlıkların belirlenmesi dışsal kredi derecelendirme kuruluşları (External Credit Assessment Institutions- ECAI) tarafından yapılmaktadır (Özcam, 2004). Bu kuruluşlar; ülkelere, bankalara ve şirketlere derecelendirme notları vermektedir.

Standart yaklaşımdan farklı olarak, basitleştirilmiş standart yaklaşımda ülke risk ağırlıklarının belirlenmesinde ihracat kredi kuruluşları (Export Credit Agencies–ECA) tarafından verilen notlar kullanılmaktadır (Elmas & Öz, 2009).

Basel II uzlaşısı, kredi riskinin ölçülmesinde “temel içsel derecelendirme” ve “gelişmiş içsel derecelendirme” olmak üzere iki ayrı yöntem daha sunmaktadır (Aykut, 2008:7). İçsel derecelendirme sistemi içindeki iki farklı yaklaşım olan gelişmiş ve temel yaklaşımlara arasındaki fark, temel yaklaşımda bankaların sadece temerrüt olasılığını hesaplamaları ve kalan risk bileşenlerinin ulusal denetim otoriteleri tarafından hesaplanırken gelişmiş yaklaşımda ise bankaların tüm risk unsurlarını (PD, LGD, EAD ve M) kendilerinin hesaplaması gerekmektedir.

İçsel derecelendirme yaklaşımına göre kredi riskini hesaplamaya yönelik olarak aşağıdaki risk bileşenleri dikkate alınmaktadır (Aykut, 2008);

- a) **Temerrüt Olasılığı (Probability of Default- PD):** Kredi kullanan firmanın borcunu zamanında ödememe ihtimalinin seviyesidir.
- b) **Temerrüt Halinde Kayıp (Loss Given Default-LGD):** Temerrüde düşme durumunda karşılaşılabilecek zararı ifade etmektedir. Kredinin geri kazanma oranının 1'den çıkarılması ile bulunur.

- c) **Temerrüt Anındaki Riskli Tutar (Exposure at Default- EAD):** Temerrüde düşen kredinin temerrüde düştüğü andaki riske maruz oranıdır.
- d) **Beklenen Zarar (Expected Loss- EL):** Bir bankanın kredi portföyünde belirlenmiş bir dönem için oluşabilecek beklenen kayıp tutarıdır ve temerrüt olasılığı, temerrüt halinde kayıp tutarı ve temerrüt anındaki riskli tutarın çarpılması ile hesaplanır.
- e) **Beklenmeyen Zarar (Unexpected Loss- UL):** Gerçekleşen zarar ile beklenen kayıp arasındaki farktır.

Piyasa riski ise genel anlamı itibarı ile bankaların tutmuş oldukları pozisyonlarda finansal piyasalardaki dalgalanmalardan kaynaklanan faiz, kur, likidite ve hisse senedi fiyat değişmelerine bağlı olarak ortaya çıkan riskler nedeni ile zarar etme ihtimalidir (Kaya, 2007). Faiz oranı riski, faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle bankanın pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar ihtimalidir. Kur riski, ülke parasının diğer paralar karşısında değer yitirmesi veya kurumun döviz pozisyonunda mevcut yabancı paraların birbirleri arasındaki değerlerinde meydana gelen değişimler sonucunda uğranılacak zarar olarak tanımlanabilir. Hisse senedi pozisyon riski, bankalarca tutulan hisse senedi pozisyonlarında finansal dalgalanmalara bağlı olarak bankaların zarar etme riskidir (Avcıbaşı, 2008). Likidite riski ise bankanın menkul kıymet satışı veya yeniden borçlanma yoluyla, uygun maliyetli nakit sağlama zorluğu içine girmesi durumudur (Altıntaş, 2006).

Basel-II'de, piyasa riskinin hesaplanmasına yönelik olarak iki yöntem belirlenmiştir. Bu yöntemler, standart yöntem ve içsel modeldir (Riske Maruz Değer-RMD). Standart yöntem ile piyasa riski hesaplaması; “genel piyasa riski” ve “spesifik risk” için belirli risk ağırlıkları uygulanması ve bunların toplanması suretiyle gerçekleştirilmektedir. Genel piyasa riski, risk faktörlerinde meydana gelen olumsuz

hareketlerden kaynaklanan riski ifade eder. Spesifik risk ise; bankanın portföyünde yer alan faize dayalı finansal araçlar ve hisse senetlerini ihraç eden veya ödeme yükümlüğünü üstlenen kişilerin kredi değerliliklerinde meydana gelebilecek olumsuz gelişmeler neticesinde söz konusu finansal enstrümanların değer kaybına yönelik risklerdir (Sarigül, 2012). İçsel derecelendirme yönteminde ise bankaların belli başlı koşulları yerine getirmesi gerekmekte ve denetim otoritelerinin bu yöntemi uygulanması gerekmektedir. Basel komitesi riske maruz kalınan değerlerin günlük olarak hesaplanmasını istemiştir (Özçam, 2004).

Operasyonel risk ise Basel I den farklı olarak Basel II’de ayrı birer disiplin olarak ele alınmıştır (Mazıbaş, 2005:3). Operasyonel risk tam olarak etkin olmayan ve başarısız içsel süreçler, insanlar ve sistemler yahut dışsal bir takım sorunlardan kaynaklanmaktadır. Operasyonel riskin belirlenmesinde “temel gösterge yaklaşımı”, “standart yaklaşım” ve ileri ölçüm yaklaşımı olmak üzere 3 temel yaklaşım kullanılmaktadır (Özçam, 2004).

Temel gösterge yaklaşımını benimseyen bankalar net faiz gelirleri net faiz dışı gelirlerin toplamından oluşan brüt gelirlerinin, pozitif olduğu süre içerisinde, son üç yıllık ortalamasının %15’i kadar sermaye tutmak zorundadır. Söz konusu %15’lik oran, Basel komitesi tarafından belirlenmiş sabit orandır (İmişiker, 2005). Standart yaklaşımda, bankanın faaliyetleri sekiz iş koluna ayrılarak her iş kolundan elde edilen brüt gelir o iş kolu için belirlenen katsayı ile çarpılarak iş kolunun sermaye yükümlülüğü bulunmakta ve tüm işkolları için hesaplanan sermaye tutarları toplanarak bankanın sermaye yükümlülüğüne ulaşılmaktadır (Mazıbaş, 2005).

İleri ölçüm yaklaşımında ise gereken sermayenin hesaplanmasında bankaların içsel risk verilerinin ve kendi zarar rakamlarının kullanılması esas alınmaktadır. Diğer bir ifade ile ileri ölçüm yaklaşımında, ek sermaye ihtiyacı bankanın içsel operasyonel risk ölçüm sistemi tarafından risk ölçümüne göre belirlenir (Özçam, 2004). Komite, uluslararası ve büyük ölçekli bankaları bu yaklaşımı benimsemeleri için teşvik etmektedir (Üçgen, 2010).

I.4.1.2. Banka ve Denetim Otoritesinin İncelenmesi – İkinci Yapısal Dayanak

Basel II uzlaşısının ikinci ana bloğunu oluşturan denetsel gözden geçirme süreci, sadece bankaların risklerine uygun yeterli sermayeye sahip olmalarını değil, aynı zamanda bankaların daha iyi risk yönetim teknikleri geliştirmelerini ve uygulamalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Başka bir açıdan baktığımızda bankanın iç kontrol sistemi, yönetsel yapısı ve kurumsal yönetim ilkelerine uyumu açısından denetiminin de yapılması ve bu alanlarda güçlendirici önlemlerin alınması amaçlanmaktadır (Özçam, 2004).

Bankanın, birinci yapısal blokta kullandığı yaklaşımların doğasına ve karmaşıklığına uygun bir risk değerlendirmesini gerçekleştirmesi, ikinci yapısal bloğa tam uyum açısından oldukça önemlidir. Basel Komitesi, söz konusu uyumun sağlanabilmesi için yol gösterici dört ana ilke belirlemiştir (Özçam, 2004; Yayla & Kaya, 2005);

- Birinci ilkeye göre bankalar risk profillerine ve stratejilerine uygun sermaye yeterliliğini derecelendirebilecek bir sürece sahip olmalıdırlar.
- İkinci ilke, denetleyici otoritenin bankaların içsel sermaye yeterlilik değerlendirmeleri ve stratejilerinin yanında ihtiyati sermaye rasyolarına olan uyumlarının gözden geçirilmesi suretiyle bir değerlendirme yapmasına ilişkindir. Dolayısıyla, resmi

otoritenin yapacağı değerlendirmenin, yerinde denetlemek (*on-site examination*), uzaktan izlemek ve değerlendirmek (*off-site review*), banka yönetimiyle görüşmeler yapmak, sermaye yeterliliğine ilişkin bağımsız denetim raporlarını dikkate almak ve periyodik raporlamalar istemek gibi bileşenlerden oluşması öngörülmüştür.

- Denetim otoriterleri bankaların minimum sermaye yeterliliği oranlarının üzerinde çalışmalarını beklemeli ve gerektiğinde bankalardan minimum sermaye oranlarının üzerinde sermaye tutmalarını isteyebilmelidirler.
- Banka sermayesinin belirlenen asgari yükümlülüğün altına düşmemesi için bankanın kendi risk karakteristiğine uygun tedbirlerin resmi otorite tarafından önceden alınmasının sağlanmasına ilişkindir. Bunun gerçekleşmesi için resmi otorite, bankayı yoğun denetime veya yakından izlemeye alabilir, kar payı dağıtımında kısıtlamalara gidebilir veya bankadan sermayenin artırılması yönünde bir eylem planı talep edebileceği gibi acilen sermaye artırımını da isteyebilir.

Bu dört ana prensibin sonucu olarak ikinci yapısal blok ile aslında uluslararası faaliyet gösteren finansal kuruluşların birkaç yıldır kullandığı “ekonomik sermaye” kavramı yeni düzenlemeyle yerleşmiş bulunmaktadır. Ekonomi sermaye, bankanın faaliyetlerinden kaynaklanabilecek potansiyel (beklenmeyen) kayıplara karşı tampon görevi görmesi için ayrılan sermayeyi açıklamaktadır. Ekonomik sermaye yönetiminin bankaya katma değer yaratan iş alanlarının belirlenmesine yardımcı olmak suretiyle, hissedarın/yatırımcının bilgi ihtiyacını karşılamaya, Basel II’ye ve ihtiyati düzenlemelere uyumun gerçekleşmesine yardımcı olması beklenmektedir (Yayla & Kaya, 2005).

I.4.1.3. Piyasa Disiplini – Üçüncü Yapısal Dayanak

Basel II'nin son bileşeni olan üçüncü yapısal dayanağın temel hedefi piyasa disiplini'dir. Basel II'nin üçüncü ayağını oluşturan piyasa disiplini uygulaması ile amaçlanan esas itibariyle önceki iki bölümü oluşturan sermaye gereksinimi ve denetimsel gözden geçirme süreçlerini tamamlamaktır. Bankaların kendi finansal durumlarını ilgili kesimlere ne şekilde rapor edeceklerinin çerçevesi belirlenmiştir. Dolayısıyla bazı metotların uygulanmasında bilgilendirme süreci bir ön şart olarak ortaya çıkmaktadır (İmişker, 2005). Aynı zamanda, üçüncü yapısal blokta belirlenen açıklama standartlarının ulusal muhasebe standartları ile uyumlu olması ve bu standartlar ile çelişki içermemesi sağlanmaya çalışılmıştır (Yayla & Kaya, 2005).

Bilgilendirmenin nasıl yapılacağı konusunda bankanın yetkilileri bilgilendirilmektedir. Ancak bankaların sahip oldukları bilgileri mümkün olduğunca tek bir kaynak üzerinden sunmaları üzerinde durulmuştur. Ayrıca rakipleriyle paylaştığında bankanın yatırımlarının değerini düşüren ve rekabetçi dezavantajlar getiren bilgiler özel bilgi kapsamında ve genel itibariyle müşterilere ilişkin bilgiler gizli bilgiler kapsamında tutulmuş ve gizli tutulmalarına imkân sağlanmıştır (İmişker, 2005).

I.4.2. Basel-II Kriterlerine Yönelik Eleştiriler

Basel II Uzlaşısı'nın belirlemiş olduğu amaçlar ve bu amaçların gerçekleştirilmesi durumunda sağlanacak birçok faydanın yanında, uzlaşısı'ya yönelik olarak çok sayıda olumsuz eleştiride getirilmiştir. Bu eleştirileri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Altıntaş, 2006; Boyacıoğlu, 2002);

- Uzlaşısı'nın teknik seviyesinin ve maliyetlerinin yüksek olması,
- Uygulama sürecinde nitelikli personel bulunmasının güç olması,

- Gelişmekte olan ülkelere fon akımının kısıtlanması ve borçlanma maliyetlerinin artması,
- Bankaların kriz dönemlerinde uygulayacağı kredi politikalarının krizin derinleşmesine neden olması,
- Aynı derece notuna sahip şirket, banka ve hükümetlerden olan alacakların farklı risk ağırlığına tabi tutulması,
- Denetim ve kamuyu aydınlatmayla ilgili yükümlülüklerin çok fazla olmasından dolayı küçük ve orta büyüklükteki bankaların maliyetlerinin artması ve bankaların açıklayacak oldukları teknik ve stratejik bilgilerin rakip bankalar tarafından kullanılması,
- Kredi derecesi bulunan şirket sayısının özellikle gelişmekte olan ülkelerde yetersiz olması
- Derecelendirme kuruluşları tarafından verilen notlara çok fazla önem verilmesi ve bu notların güvenilirlik sorunlarının olabilmesi.

I.5. Basel-2,5 Düzenlemeleri ve Basel III Kriterleri

2007 yılında ABD’de başlayan küresel finansal kriz sürecinde, gelişmiş ülkelerdeki bankaların alım satım hesaplarında önemli zararlar oluşmuş ve kaldıraç etkisinin artmasıyla da, piyasa riski hesaplamalarında krizden edinilen tecrübeler doğrultusunda yeni değişikliklere ihtiyaç duyulmuştur. Buna ilaveten, Basel II’de menkul kıymetleştirme pozisyonları için eksik yönlerin görülmesi ve özellikle yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarının menkul kıymetleştirme pozisyonlarına göre çok daha riskli olduğunun görülmesi gibi sebeplerle, Basel-2,5 kapsamında menkul kıymetleştirme pozisyonlarının sermaye yükümlülüğünün hesaplanması çerçevesinde ciddi değişiklikler

yapılmasına gerek duyulmuştur. Bu bağlamda, denetim otoritelerinde ve Basel Komitesi bünyesinde, Basel-II kriterleri çerçevesinde eksik görülen bazı alanlarda kısa vadeli çözüm getirmesi beklenen birtakım değişiklikler/yenilikler yapılması öngörülmüştür (“BDDK,” 2012).

I.5.1. Basel 2,5 Düzenlemesinin Getirdiği Değişiklikler

Basel 2,5 kapsamında getirilen değişiklikler birinci, ikinci ve üçüncü yapısal bloklar ve bunların alt açılımları şeklinde aşağıda açıklanmaya çalışılmaktadır.

I.5.1.1. Menkul Kıymetleştirme Çerçevesinde Yapılan Değişiklikler

Menkul kıymetleştirme pozisyonu, bir menkul kıymetleştirme işleminde maruz kalınan risk tutarını ifade etmektedir. Basel 2,5 kapsamında menkul kıymetleştirme pozisyonlarının sermaye yükümlülüğünün hesaplanması çerçevesinde ciddi değişiklikler yapılmıştır (“BDDK,” 2012).

Basel 2,5 kapsamında menkul kıymetleştirmeye ilişkin olarak yapılan değişiklikler aşağıda sıralanmaktadır:

a) Yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu: Yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu, menkul kıymetleştirmeye konu edilen risk havuzuyla bağlantılı kredi riskinin dilimlere ayrıldığı ve havuzdaki risklerden en az birinin menkul kıymetleştirme pozisyonundan oluştuğu menkul kıymetleştirmedir. Yapılan değişiklikle, standart yaklaşımda menkul kıymetleştirme pozisyonlarına uygulanan risk ağırlıkları değiştirilmezken, yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu için daha yüksek risk ağırlıkları belirlenmiştir. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlardan derecelendirmeye dayalı yaklaşımda DDY yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonları için, menkul

kıymetleştirme pozisyonlarından daha yüksek risk ağırlıkları belirlenirken, denetim otoritesi formülünde DOF ise menkul kıymetleştirme pozisyonlarına uygulanan %7 oranındaki asgari risk ağırlığı yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonları için %20'ye yükseltilmiştir ("BDDK," 2012).

b) Kredi analizlerinde operasyonel yükümlülüklerin yerine getirilmesi: Basel-II standartları kapsamında, bankaların menkul kıymetleştirme sürecinde kredi derecelendirme kurumlarının derecelendirme notlarını kullanabilmesi için bir takım yükümlülükleri yerine getirmesi gerekmektedir. Fakat yapılan yeniliklerle bankaların sadece kredi derecelendirme kuruluşlarının derecelendirme notlarına güvenmemesi ve kendi analizlerini de gerçekleştirmesi amaçlanmıştır ("BDDK," 2012).

c) Likidite kredisi tahsis taahhütlerine ilişkin değişiklikler: Basel-II kapsamında standart yaklaşımı uygulayan bankalar için belirli şartları sağlayan kabul edilebilir likidite kredisi tahsis taahhütlerine yıldıan daha kısa vadeli ise %20 krediye dönüştürme oranı, daha uzun vadeli ise %50 krediye dönüştürme oranı uygulanmaktaydı. Basel 2,5 düzenlemesinde ise vadeden bağımsız olarak tüm kabul edilebilir likidite kredisi tahsis taahhütlerine %50 krediye dönüştürme oranının uygulanması kararlaştırılmıştır ("BDDK," 2012).

I.5.1.2. Piyasa Riski Çerçevesinde Yapılan Değişiklikler

Basel 2,5 kapsamında, piyasa riski çerçevesinde bazı temel risklerin yeterli bir şekilde ölçülebilmesini sağlamak amacıyla aşağıdaki hususların piyasa riski kapsamına alınması öngörülmüştür ("BDDK," 2012);

- Herhangi bir menkul kıymetleştirme pozisyonuna konu olmayan kredi ürünleri için ilave risk sermaye yükümlülüğü,

- Menkul kıymetleştirilmiş ürünler için bankacılık hesaplarına uygulanan sermaye yükümlülüğünün alım satım hesapları için de hesaplanması,
- Korelasyon alım satım portföylerinin belirli koşulların sağlanmasına bağlı olarak kapsamlı risk sermaye yükümlülüğüne dahil edilebilme imkanı,
- Riske maruz değere eklenmek üzere ise, strese tabi riske maruz değer (Stressed VaR) hesaplanması.

I.5.1.3. Basel 2,5 ile İkinci Yapısal Blok'ta Yapılan Değişiklikler

Basel 2.5 ile ikinci yapısal blokta yapılan değişikliklerin amacı da bankalara ve denetim otoritelerine, ileride karşılaşılabilecek risklerin en iyi şekilde tanımlanması ve yönetimi ile içsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreçlerinin bu riskleri uygun şekilde kapsamaları konusunda yol gösterici bir rehber ortaya koyarak yardımcı olmaktır. Bu rehberde ortaya konan risk yönetimi ilkeleri yaşanmakta olan finansal krizden alınmış olan dersleri yansıtmakta ve ikinci yapısal blok süreçleri aracılığıyla tanımlanmış olan risklerin bankalarca yönetilmesini ve azaltılmasını güçlendirmektedir. Bu anlamda Basel 2,5 ile ikinci yapısal blokta yapılan değişiklikler risk yönetiminin geliştirilmesini amaçlamaktadır (“BDDK,” 2012).

I.5.1.4. Basel 2.5 İle Üçüncü Yapısal Blok'ta Yapılan Değişiklikler

Piyasa disiplininde yapılan değişikliklerle, bankaların menkul kıymetleştirme riskleri hakkında daha fazla bilgi edinilmesi, bankaların yorumlarına daha fazla yer verilmesi, bu risklerle ilgili daha net tanımların ortaya konması sağlanarak piyasadaki belirsizliklerin giderilmesi hedeflenmektedir (“BDDK,” 2012).

I.5.2. Basel 2.5'un Türk Bankacılık Sistemine Olası Etkileri

2007 yılının Ağustos ayında Amerika Birleşik Devletleri'nde mortgage piyasasında başlayıp kısa bir süre sonra tüm dünyada etkisini gösteren finansal kriz sonrasında bankacılık sisteminin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması amacıyla Basel Komitesi tarafından getirilmiş olan reform önerilerinin ilk kısmını oluşturan Basel 2.5 düzenlemelerinin Türk Bankacılık Sistemine etkilerinin sınırlı düzeyde olması beklenmektedir. Daha önceki bölümlerde bahsedildiği üzere Basel 2.5 düzenlemeleri daha çok Basel II standartları kapsamında ortaya konulmuş olan piyasa riski hesaplama yöntemlerinin eksik taraflarının geliştirilmesi ile menkul kıymetleştirme pozisyonlarından kaynaklanan sermaye gereksiniminin belirlenmesine odaklanmıştır. Mevcut mevzuatımız gereği piyasa riskine esas tutar, risk ölçüm modelleri veya standart metot ile hesaplanabilmekte, ancak, risk ölçüm modellerinin kullanımı BDDK'nın iznine tabi bulunmaktadır. Hâlihazırda piyasa riskinin hesaplanmasında risk ölçüm modeli kullanmak üzere BDDK'dan onay almış bir banka bulunmamaktadır. Diğer taraftan, global finansal krizin başlama nedeni olarak gösterilen standart altı mortgage piyasasında yaygın bir şekilde kullanılan menkul kıymetleştirme işlemleri de ülkemizde çok kullanılmamaktadır. Bu nedenle, Basel 2.5 düzenleme önerilerinin su aşamada ülkemizde önemli sonuçlar doğurması beklenmemektedir ("BDDK," 2012).

I.5.3. Basel 2,5 Düzenlemesine Yönelik Eleştiriler

Basel 2,5 Uzlaşısı'nın belirlemiş olduğu amaçlar ve bu amaçların gerçekleştirilmesi durumunda sağlanacak birçok faydanın yanında, uzlaşısı'ya yönelik olarak olumsuz eleştiride getirilmiştir. Bu eleştirileri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür ("BDDK," 2012);

- Basel 2,5 düzenlemeleri 2007-2008 krizinin ardından cevabi nitelikte bir değişiklik olarak oldukça hızlı bir şekilde, riskler yeterince iyi analiz edilmeden hayata geçirilmekle ve açık olmamakla eleştirilmiştir. Basel III hazırlıklarının devam ettiği süreçte, Basel 2,5 değişikliklerinin daha erken bir tarihte hayata geçirilmesinde bankacıların güçlük çektikleri dile getirilmiştir.
- Sermaye gereksiniminde aynı volatilité değerleriyle hesaplanan iki ayrı değeri toplanmasından dolayı, strese tabi riske maruz değerin, riske maruz değere eklenmesi aynı riskin iki kere ölçüldüğü şeklinde değerlendirilmektedir
- Korelasyon alım satım faaliyetinde bulunan bankaların da hem kapsamlı risk modelinde (comprehensive risk model) hem de riske maruz değeri hesaplamaları nedeniyle cezalandırıldığı yönünde değerlendirmeler yapılmıştır .
- Basel 2,5 ile standart sermaye yükümlüğü, Riske Maruz Değeri (RMD) bazlı yükümlülük, strese tabi RMD hesaplaması, ilave risk sermaye yükümlülüğü (IRC) ve CRM hesaplamalarının ayrı ayrı yapılmasıyla ortaya çıkan parçalı yapıda risk hesaplanarak toplanmasının çeşitlendirme etkisini göz ardı ettiğinden dolayı çift hesaplamaya neden olduğu şeklinde eleştiriler de gelmiştir. Ayrıca bu uygulamanın operasyonel riskleri arttırdığı da dile getirilen eleştiriler arasındadır.

I.5.4. Basel-III Kriterleri

2007 yılında dünya ekonomisi merkezi Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ekonomisinin ve sonrasında küreselleşmeye bağlı olarak diğer ülke ekonomilerinin de etkisine girdiği likidite krizi ile sarsılmıştır. Eylül 2008'de Lehman Brothers'ın iflasını duyurması, ABD'deki büyük yatırım bankalarının banka holding şirketlerine dönüştürülmesi, Fannie Mae ve Fredi Mac'in ulusallaştırılması, American International Group (AIG)'nin çöküşün eşiğine gelmesi, Fortis'in parçalanması ve satılması, İzlanda'nın

en büyük ticari bankasının ardından ülkenin bankacılık sisteminin çökmesi, birçok ülkenin bankalarına ciddi destekle vermesine yol açması gibi bir kısım olaylar henüz kriz durumları için yeterince önlemin alınmadığını ve mevcut sistemin ciddi eksiklikler içerdiğini göstermiştir. Finansal sistem ve bankacılık sistemi hâlihazırda tekrar istikrara kavuşmuş olsa da krizin maliyeti çok ciddi boyutlara ulaşmıştır. Bununla birlikte küresel finansal kriz reel sektörü de etkilemiş, refah seviyesinde ciddi düşüşler ve yüksek seviyede iş kayıpları yaşanmıştır (“BDDK,” 2012).

Dünyanın yüzleştiği en büyük finansal krizlerden birisi olan 2007 ekonomik krizi, beraberinde, dışarıdan bakıldığında son derece detaylı ve karmaşık gözükken finansal düzenlemelerin yetersizliği tartışmalarını gündeme getirmiştir. Dünya ekonomisinde yaşananlar, finansal ve operasyonel risklere karşı bankaların rezervlerinde bulundurmaları gereken sermaye miktarıyla ilgili uluslararası bir standart oluşturan, böylelikle banka iflaslarını önlemeyi ve uluslararası boyutta bir krizin yaşanmamasını hedefleyen Basel-II Uzlaşısı'nın yetersiz kaldığını göstermiş ve konuya ilişkin yeni düzenlemelerin yapılması gerektiğini kanıtlamıştır (Demirkol & Aba, 2012). Krizin ortaya çıkardığı eksiklikleri gidermek amacıyla Basel-III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleri gündeme gelmiştir. Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleriyle ulaşılmak istenen hedefler şu şekilde özetlenebilir (Cangürel & diğerleri, 2010);

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
- Kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,
- Bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması,
- Mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,

- Makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılması.

Yukarıda yer verilen amaçların gerçekleştirilmesi için (“BDDK,” 2010).

- Kullanılan asgari sermayenin nicelik olarak artırılması ve mevcut uygulamaya ilaveten risk bazlı olmayan, asgari sermaye gerekliliği standardının getirilmesi,
- Tutulması gereken sermaye ihtiyacının ekonominin çevrim dönemlerine (cyclical) göre artırılabilmesi ya da azaltılabilmesi,
- Asgari likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılması,
- Alım-satım hesaplarına (Trading Book) ilişkin sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklik yapılması,
- Karşı taraf kredi riskinin (Counterparty Credit Risk) hesaplanmasına ilişkin değişiklik yapılmıştır.

Bahsi geçen çalışmalar kısaca Basel III olarak isimlendirilmektedir. Basel III, Basel II gibi sermaye gereksinimi hesaplama yöntemini tümünden değiştiren bir “devrim” değil ancak Basel II’nin özellikle son finansal krizdeki gözlemlenen eksikliklerini tamamlayan bir ek düzenlemeler seti niteliğindedir. Basel II’ nin eksiklerini, Basel III uzlaşısını ortaya çıkaran nedenler olarak nitelendirebiliriz. Basel III uzlaşısını ortaya çıkaran nedenlerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz (“BDDK,” 2010);

- Olumsuz piyasa koşullarında ani düşüş gösterebilen sermaye tamponlarının güçlendirilmesi,
- Banka sermayelerinin kalitesinin artırılması,
- Basel II’ye destek olmak üzere bir kaldıraç oranı uygulamasının getirilmesi,
- Asgari sermaye gereksinimindeki döngüsellliği azaltma ve karşılık ayrılması,

- Bankacılık sektörünün kuvvetlendirilmesi amacıyla ortaya koyduğu sermaye ve likidite düzenleme önerileri sunması,
- Risk yönetiminin geliştirilmesine ek olarak, bankaların stres ortamlarına karşı dayanıklılığının artırılması.

I.5.4.1. Basel-III Kriterlerinin Getirdiği Yenilikler

Basel III olarak adlandırılanlar düzenleme değişiklikleriyle hedeflenenler şu başlıklar altında özetlenebilir (“BDDK,” 2010);

➤ Özkaynaklarla İlgili Yenilikler

- ❖ Basel-II’de yer alan özkaynakların kapsamı değiştirilmiştir. Mevcut düzenlemede yer alan katkı sermayenin ana sermayenin %100’ünü geçemeyeceği hükmü ve üçüncü kuşak sermaye uygulaması kaldırılmıştır.
- ❖ Ana sermaye içinde yer alan ve zarar karşılama potansiyeli yüksek olan unsurlar çekirdek sermaye olarak adlandırılmıştır. Çekirdek sermaye; ödenmiş sermaye, dağıtılmamış karlar, kar (zarar), diğer kapsamlı gelir tablosu kalemleri ile bu toplamdan düşülecek değerlerden oluşmaktadır.
- ❖ Finansal kuruluşlara yapılan ve eşik değeri aşan yatırımları, ipoteğe dayalı servis hizmetlerini ve ertelenmiş vergi aktifini içeren düzenleyici ayarlamalar 1 Ocak 2018’den itibaren çekirdek sermayede bir indirim kalemi olarak kullanılacaktır. Bunun için kademeli olarak 2014’ten başlamak üzere bu unsurların %20’si, 2015’te %40’ı, 2016’da %60’ı, 2017’de %80’i, 2018’de %100’ü çekirdek sermayeden indirilecektir. Bu geçiş sürecinde kalan kısımlar için eski uygulamalar geçerli olacaktır.

➤ **Sermayeye İlişkin Oranlarla İlgili Yenilikler**

- ❖ Basel III ile getirilen sermaye koruma tamponu çekirdek sermayeye, birinci kuşak sermayeye ve toplam sermayeye kademeli olarak eklenecektir. Söz konusu oranın 2016 yılından 2019 yılına kadar kademeli şeklinde arttırılarak 2019 yılında %2,5 olarak nihai şeklini alması planlanmaktadır.
- ❖ Sermaye koruma tamponunun sağlanamaması durumunda bankaların olağan faaliyetlerine devam etmesi ancak bununla birlikte bankaların kar dağıtımına değişen oranlarda kısıtlamalar getirilmesi planlanmaktadır. Bankaların sermaye koruma tamponu için tuttuğu sermayenin, otorite tarafından belirlenen standart orandan (%2,5) düşük olması halinde, bu iki oran arasındaki farka bağlı olarak kar dağıtımı üzerinde değişen oranlarda kısıtlamalar yapılması öngörülmektedir.
- ❖ Döngüselliği yeterince dikkate almamasıyla eleştirilen Basel-II'nin bu yöndeki eksikliğini kapatmak amacıyla ülke şartlarına ve tercihlerine bağlı olarak %0 ilâ %2,5 arasında değişen döngüsel sermaye tamponu uygulaması getirilmiştir. Anılan tamponun çekirdek sermayeden ya da zararı tam karşılama kapasitesi olan diğer sermaye bileşenlerinden ayrılması gerekmektedir.

➤ **Kaldıraç Oranı İlgili Yenilikler**

- ❖ Sermaye oranlarını destekleyici nitelikte olan şeffaf, basit, anlaşılır ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranı getirilmiştir. Söz konusu oran birinci kuşak sermayenin (ana sermaye) belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamına bölünmesi suretiyle (ana sermaye / aktifler + bilanço dışı kalemler) bulunacak olup, 2017 yılının ilk

yarısına kadar sürecek olan paralel uygulama döneminde %3 oranı test edilecektir. Yapılacak olan Basel-III'ye geçiş sürecinde görüşe açılan düzenleme taslaklarının bankaların sermaye yeterlilikleri üzerine muhtemel etkilerinin tahmin edilmesi amacıyla gerçekleştirilen QIS-TR3 çalışmalarının sonuçlarının ve paralel uygulamanın sonuçları da dikkate alınarak nihai hali verilmiş olan kaldıraç oranı 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren "Birinci Yapısal Blok'a dâhil edilecektir.

➤ **Likidite Oranlarıyla İlgili Yenilikler**

- ❖ Basel-III, likiditeye ilişkin olarak likidite karşılama oranı ve net istikrarlı fonlama oranı isimli iki adet oran ortaya koymaktadır.
- ❖ Likidite karşılama oranı, bir bankanın likit varlıklarının, 30 gün içerisinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarına bölünmesi suretiyle hesaplanacaktır. Bu oranın 1'den küçük olması bankanın likit varlıkları ile net nakit çıkışlarını karşılamada güçlük yaşayabileceğini gösterdiğinden 1'den küçük olmaması gerekmektedir. Oranda geçen net nakit çıkışı, bir bankanın 30 gün içerisinde gerçekleştireceği nakit çıkışları ile 30 gün içerisindeki nakit girişleri arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır ("BDDK," 2010).
- ❖ Orta ve uzun vadeli dönemde bankaların pasif yapılarını güçlendirerek daha istikrarlı ve güvenilir bir fonlama sağlamak üzere Net istikrarlı Fonlama Oranı ihdas edilmiştir. Söz konusu oran "mevcut istikrarlı fonlama tutarının" "ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarına" bölünmesi suretiyle bulunmaktadır. Likidite karşılama oranına benzer şekilde net istikrarlı fonlama oranının da en az %100 olması gerekmektedir. Mevcut "istikrarlı fonlama tutarı" birinci ve ikinci kuşak sermaye de dâhil olmak

üzere bankanın pasifinde yer alan kalemlerin vade ve kalitelerine göre belirlenirken; “ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarı” ise bankaların aktifinde yer alan kalemlerin vadelerine ve kalitelerine göre değişen oranlarda dikkate alınması suretiyle hesaplanacaktır.

I.5.4.2. Basel-III Kriterlerinin Türkiye’ye Olası Etkileri

Türk bankacılık sisteminin sermaye yapısını incelediğimizde sermaye benzeri kredilerin özkaynaklar içerisindeki oranının düşük olduğu, bununla birlikte ödenmiş sermaye, kar yedekleri ve dağıtılmamış karlar gibi çekirdek sermaye kalemlerinin de daha yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun (BDDK) Mart 2011 de yayınlamış olduğu “Finansal Piyasalar Raporu” verilerine göre Türkiye’nin ana sermaye kalemi, toplam özkaynaklarının %91’ini oluşturmakta ve katkı sermayesi %9,9 gibi bir oranda gerçekleştirmektedir. Ayrıca ana sermayesinin en önemli kalemleri olan ödenmiş sermaye ve yedek akçeler sırasıyla toplam özkaynakların %34,6 ve %54,5’ini oluşturmaktadır. Dolayısıyla sektörün yüksek kalitede sermaye ile çalıştığı rahatlıkla söylenebilir. Diğer taraftan Basel III uygulamalarında özkaynak hesaplamalarından çıkarılacak olan üçüncü kuşak sermaye kaleminin Türk Bankacılık Sektöründe zaten bulunmaması ülkemiz bankacılık sektörünü etkilemeyecektir (Demirkol & Aba, 2012).

Türk bankacılık sisteminin sermaye yeterlilik oranı ve çekirdek sermaye yeterlilik oranı arasındaki farkın ABD ve Avrupa’daki bankalara göre daha düşük olması beklenmektedir. 2008’de yaşanan global krizde Türkiye, OECD ülkeleri arasında da bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine gereksinimi olmayan tek ülke konumundadır (Taşpınar, 2013).

Yukarıda açıklanan bilgilerden yola çıkarak Türk bankaları için sermaye yeterlilik oranı ve çekirdek sermaye yeterlilik oranı arasındaki farkın ABD ve Avrupa'daki bankalara kıyasla daha az olacağı çok belirgindir. Bu konu daha çok Avrupa ve ABD'deki bankalar açısından önemli olup bu ülke bankalarının sermaye bileşenleri arasında çekirdek sermaye olarak tanımlanmayan ancak toplam sermayede yer alan tutarlar oldukça yüksektir. Daha öncede bahsedildiği gibi Basel-III'te sermayenin niteliği ile ilgili değişikliklerin yapılmasının sebebi son finansal krizde banka bilançolarında sermaye olarak gözüken tutarların fonksiyonel olarak sermaye görevini yerine getirmeyecek düzeyde olmasıdır. Ayrıca Türkiye'nin %8 olarak kabul edilen sermaye yeterlilik oranına ilave olarak 2006 yılında asgari %12'lik hedef oran belirlemesi kriz sürecinde Türk bankalarının sermaye sıkıntısı çekmemesinde en etkili proaktif önlemlerden biridir. Nitekim küresel krizde Türkiye, OECD ülkeleri arasında da bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine ihtiyaç duymayan tek ülke olmuştur ("BDDK," 2010).

Türk bankacılık sektörü, 2000-2001 krizi sonrası yüksek bir sermaye yeterliliği seviyesini sürdürmektedir. Global finansal kriz sürecini sorunsuz atlatan bankacılık sektörü kriz sonrası süreçte hızlı bir kredi büyümesi gerçekleştirmiş ve bu süreçte sektörün SYR'si %19 seviyesinin biraz altına gerilemiştir. Türk bankacılık sektörü için bir diğer olumlu gösterge ise hiçbir bankanın SYR'sinin %12'nin altında bulunmamasıdır. Dolayısıyla, Basel- III düzenlemelerinin uygulanması öncesi bankacılık sektörümüzün önemli bir sermaye tamponuna sahip olduğu açıkça görülmektedir (Delikanlı, 2011).

Ülkemizdeki banka ve şirketlerin gerekli görülen seviyede bir sermaye desteğine sahip olmaları ile Basel-III düzenlemelerinden olumsuz etkilenmeyecekleri düşünülmektedir. Hatta Türk şirketlerinin uluslararası alanda Basel-III hükümlerinden olumsuz etkilenmesi beklenen ekonomilere sahip ülke şirketlerine karşı mukayeseli

üstünlük elde etmesi olasılığının yüksek olduğu umut edilmektedir. Bu doğrultuda sağlam özkaynak yapısı, sağlıklı likidite profili, düşük kaldıraç oranı ve mevduat bazlı fonlama yapısı ile Basel-III Uzlaşısı'nın uygulanması hususunda Türkiye'nin ciddi problemler yaşamayacağı düşünülmektedir (Demirkol & Aba, 2012).

I.5.4.3. Basel-III Kriterlerine Yönelik Eleştiriler

Basel-III kriterlerine yönelik olarak yöneltilen eleştirileri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (BBDK, 2010; Gürel, 2012);

- Basel-III kurallarının geçmiş krizdeki temel problem olan risk ağırlıklandırılmasındaki hatalara ilişkin herhangi bir yenilik getirmediği düşünülmektedir.
- Basel-III'le gelen yeni kurullarla birlikte banka fonlarının daha düşük risk grubunda sınıflandırılan yüksek derecelendirme notuna sahip kamu borçlanma enstrümanlarına (ülke risklerine) kayması durumunda bankaların portföylerinde ciddi oranlarda ülke risklerinin taşınması ve özel sektörde düşük derecelendirme notuna sahip firmaların fon temin edememeleri nedeniyle finansal çıkmaza girebilecekleri düşünülmektedir.
- Diğer bir eleştiri konusu ise yeni kurulların adaptasyon süreci ve piyasa tarafından kabul edilme seviyesidir. Yeni kurulların uygulama maliyetini en aza indirebilmek amacıyla, Basel-III' te adaptasyon süreci görece uzun ve kademeli bir zamana yayılmıştır. Maliyeti azaltmasına karşın, bu kadar uzun bir geçiş süreci ile ilgili olarak bazı eleştirilerde ortaya çıkmaktadır. Bu eleştirilerden en önemlisi, uzun geçiş sürecinin yeni kurullara çabuk uyumu zorlaştırarak, Basel-III uygulamasının istenen düzeyde sağlanamayacak olmasıdır.
- Basel III' ün uygulanma sürecine ilişkin endişelerden dördüncüsü bankaların yeni standartlara uyum için geliştirecekleri strateji ve kararların ülke ve dünya ekonomisine etkilerine ilişkindir. Bankaların bu konuda verecekleri kararların, faaliyette

buldukları ülkelerin ve dolayısıyla küresel çapta bankacılık sektörünün yapısını ve işlevini de önemli oranda etkileyeceği düşünülmektedir.

- Basel III ile getirilen en önemli husus, bu olumsuzluğun önüne geçilmesini sağlamak üzere “döngüsel sermaye tamponu” ve “sermaye koruma tamponu” uygulamalarının hayata geçirilmesidir. Bu yönüyle bakıldığında Basel III’ ün ilave sermaye ihtiyacı doğurmasına bağlı olarak bir dönem için bankaların öz kaynak karşılıklarını olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

II. BÖLÜM

TÜRKİYE TURİZM SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ (KOBİ) OTEL İŞLETMELERİ VE SEYAHAT ACENTALARININ ANALİZİ

Bu bölümde öncelikle küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ) kavramı Avrupa Birliği, Türkiye ve Basel kriterlerine göre ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha sonra turizm sektöründen bahsedilerek, KOBİ statüsündeki otel işletmeleri ve seyahat acenteleri üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Bölümün sonunda ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın yayınladığı sektör bilançolarından yararlanılarak konaklama ve yiyecek hizmetleri alt sektörünün likidite ve banka kredisi kullanım düzeyleri analiz edilmiştir.

II.1. Genel Olarak Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ) Kavramı

KOBİ kavramına ilişkin literatür tarandığında, KOBİ'nin ne olduğu üzerinde anlaşılan kesin bir tanımının olmadığı görülmektedir. Sanayileşme sürecinde, uluslararası ekonomik ilişkilerde yaşanan gelişmeler, rekabet koşullarındaki hızlı değişme, teknoloji alanındaki yenilikler küçük sanayi tanımını da değiştirmiştir. Genel olarak “küçük”, “orta” ve “büyük” sanayi ve işletme deyimleri hukuki olmaktan çok ekonomik ve teknik içeriğe sahiptir. Bundan dolayı ülkelerin sanayileşme süreçlerine göre KOBİ'lerinde belirli özelliklerinin değişiklik gösterdiği görülmektedir (Kurt & Öztürk, 2008).

Bu bağlamda KOBİ 'leri tanımlamada dünya ölçeğinde üzerinde fikir birliğine varılmış ortak bir ölçüt bulunmamakta, ülkeden ülkeye ve yapılan çalışmaların amacına bağlı olarak, hatta bazen aynı ülke içinde bile bir fikir birliğine varılamamaktadır (Çelikkol & Koç, 2008).

Ülkelerin KOBİ tanımlamaları farklılık göstermekle birlikte tanımlamalarda kullanılan ölçütler nicel veya nitel olabilmektedir. Nicel ölçütler; çalışan sayısı, satış hasılatı, üretim hacmi, enerji kullanım düzeyi, kar düzeyi, özsermaye düzeyi, çalışma sermayesi düzeyi, sabit sermaye düzeyi, aktif büyüklüğü ödenen vergi toplamı ve piyasa payı olarak belirlenmiştir (Uluslu, 2008). Nitel kriterler ise işletme sahiplerinin işletmelerinde fiilen çalışması, iş bölümü ve uzmanlaşma derecesi, sermayenin sınırlı oluşu, finansal yetersizlik, yönetim tekniklerinin uygulanmaması veya yetersizliği olarak belirlenmiştir (Dumanoğlu & Ergül, 2009).

II.1.1. Avrupa Birliği'nde (AB) Kabul Edilen KOBİ Tanımı

Avrupa Birliği (AB), KOBİ tanımları konusunda gerek ulusal gerekse Avrupa bazında karışıklığa neden olmaması için bir tanım geliştirmiş ve bu tanımı 1 Ocak 2005 tarihinde güncellemiştir. Her ülkeye göre farklılık gösteren KOBİ tanımlarının AB üyesi ülkelerde de farklı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda KOBİ tanımı, çalışan kişi sayısı, bilanço büyüklüğü ve bağımsızlık kriterlerinden oluşan ölçütleri kapsamaktadır (Çelikkol & Koç, 2008). AB'ne göre mikro, küçük ve orta ölçekli işletme ölçütleri aşağıdaki tabloda sunulmaktadır

Tablo 2.2. Avrupa Birliği'nde KOBİ Sınıflandırma Ölçütleri

İşletme Büyüklüğü	Çalışan Sayısı	Satış Hasılatı/ Aktif Büyüklüğü	Bağımsızlık
Mikro	< 10	≤ 2 Milyon € / ≤ 2 Milyon €	Başka Firma Hissesi ≤ % 25
Küçük	< 50	≤ 10 Milyon € / ≤ 10 Milyon €	
Orta	< 250	≤ 50 Milyon € / ≤ 43 Milyon €	

Kaynak: (Şahin, 2011)

Tablo incelendiğinde AB üyesi ülkelerde 10'dan az çalışanı olan ve toplam bütçesi ya da iş hacmi 2 milyon Avro'nun altında olan işletmeler mikro ölçekli işletmeler olarak tanımlanmaktadır. Buna karşın 50'den az çalışanı olan, toplam bütçesi veya iş hacmi 10 milyon Avro'nun altındaki işletmeler küçük işletme olarak tanımlanmaktadır. 250'den az çalışanı olan, toplam iş hacmi 50 milyon veya toplam bütçesi 43 milyon Avronun altında olan işletmeler ise orta büyüklükte işletme olarak tanımlanmaktadır. İşletmeler, çalışan sayısı ölçütü dışında verilen ölçütlerden yıllık ciro veya bilanço büyüklüğü şartlarından sadece birini taşıdığı takdirde KOBİ olarak kabul edilmektedir (Şahin, 2011). Belirtilen ölçütlere ilave olarak AB tavsiye kararında (Recommendation 2003/361/EC), KOBİ tanımlamasında bu sınıflamaya dahil olacak işletmeler için, hisselerinin ve şirket yönetim hakkının %25'inden fazlasının başka bir şirkete ait olmaması gerektiği ifade edilmektedir (Öztürk, 2007).

II.1.2. Türkiye’de Kabul Edilen KOBİ Tanımları

Türkiye’de farklı kuruluşlar tarafından farklı KOBİ tanımlarının yapılmasından kaynaklanan sorunları ve AB ile işbirliği gibi konularda yarattığı sıkıntıları ortadan kaldırılması amacıyla 18.11.2005 tarih ve 25997 Sayılı Resmi Gazete de yayınlanan “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre, KOBİ’ler aşağıdaki tabloda açıklanan ölçütlere göre belirlenmiştir (Kurt & Öztürk, 2008).

Tablo 2.3. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmeliğe Göre KOBİ Sınıflandırma Ölçütleri

KOBİ tanımı	Çalışan sayısı	Yıllık Satış Hasılatı veya Aktif Büyüklüğü (TL.)
Mikro İşletme	10’dan az	1.000.000
Küçük İşletme	50’den az	5.000.000
Orta Büyüklükte İşletme	250’den az	25.000.000

Kaynak: (Kurt & Öztürk; 2008)

18.11.2005 tarih ve 25997 Sayılı Resmi Gazete de yayınlanan yönetmeliğe göre KOBİ’ler, diğer işletmeler ile olan sermaye veya oy hakkı ilişkilerine göre bağımsız işletmeler, ortak işletmeler ve bağlı işletmeler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Yeni tanımla getirilen bağımsızlık ilkesi ise gerçek veya tüzel kişilerin sahip olduğu ve bu yönetmeliğe göre ortak veya bağlı işletme sayılmayan işletme özellikleri belirlenerek tanımlanmaya çalışılmıştır.

Buna göre eğer bir işletme;

- Başka bir işletmenin % 25 veya daha fazlasına sahip değilse,
- Herhangi bir tüzel kişi veya kamu kurum ve kuruluşu veya birkaç bağlı işletme tek başına veya müştereken işletmenin % 25 veya daha fazla hissesine sahip değilse,
- Konsolide edilmiş hesaplar düzenlemiyorsa ve konsolide hesaplar düzenleyen başka bir işletmenin hesaplarında yer almıyorsa ve bu nedenle bağlı bir işletme değilse, bağımsız işletme olarak kabul edilmektedir (Kurt & Öztürk, 2008).

KOSGEB'in (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdari Başkanlığı) yapmış olduğu KOBİ tanımında ise Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ) tanımı; "250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 40 milyon Türk Lirasını aşmayan ve bu yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca "KOBİ" olarak adlandırılan ekonomik birimleri, girişimleri" şeklinde değiştirilmiştir. Yapılan düzenleme ile mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımları günün koşulları dikkate alınarak yeniden belirlenmiştir Buna göre;

- 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 1 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler mikro işletme olarak tanımlanırken; mikro üst sınırı olan 1 milyon TL limiti mikro işletme lehine olması amacıyla değiştirilmemiştir.
- 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 8 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler ise küçük işletme olarak tanımlanmış olup; yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosu 5 milyondan TL'den 8 milyon TL'ye çıkarılmıştır.

- 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 40 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler orta büyüklükteki işletmeler olarak tanımlanmış olup; yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosu 25 milyon TL'den 40 milyon TL'ye çıkarılmıştır ("KOSGEB", 2012). Aşağıdaki tabloda KOSGEB'e göre KOBİ sınıflandırma ölçütleri özetlenmektedir.

Tablo 2.4. KOSGEB'e Göre KOBİ Sınıflandırma Ölçütleri

KOBİ Tanımı	Çalışan Sayısı	Bilanço (Milyon TL)	Net Satış (Milyon TL)
Mikro	< 10	≤ 1	≤ 1
Küçük	< 50	≤ 5	≤ 5
Orta	< 250	≤ 25	≤ 25

Kaynak: ("KOSGEB," 2012).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (Yeni Türk Ticaret Kanunu) KOBİ'ler hususunda belli hükümler içermektedir. Yeni TTK'nın 1522'nci maddesi hükmüne göre, KOBİ'leri belirleyen ölçütler, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)'nın görüşleri alınarak, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve Resmî Gazete'de yayımlanacak bir yönetmelikle düzenlenmiştir. Yeni TTK, birçok maddesinde "küçük ve orta büyüklükteki işletmeler" (*KOBİ'ler*) deyimine yer vermiş olmakla birlikte, bu işletmeleri tanımlamamış ve bunların saptanmasında geçerli ölçütleri hüküm altına almamıştır. Bu suretle belirlenmiş ölçütler, şahıs şirketleri için hiçbir istisna olmaksızın geçerli olmaktadır.

Yeni TTK'nın, KOBİ'ler belirlenirken, şahıs şirketleri için aynı kanunun 1522'nci maddesindeki ölçütlerin uygulanacağını hükme bağlayan 135'inci maddesinin 2'nci fıkrası bunu öngörmektedir ("Vergi sorunları," 2012).

II.1.3. Basel Kriterlerine Göre KOBİ Tanımı

OECD üyeleri içerisinde toplam firma sayısının %97 si KOBİ'lerden oluşmaktadır. Ekonominin hareketliliğinin kaynağı olarak var olan KOBİ'ler toplam iş hacminin %75'lik kısmını sağlamakta ve GSYİH'nin %35'lik kısmını yaratmaktadır. Bundan dolayı Basel Komitesi, KOBİ'lere özel önem vermiştir ve bu zamana kadar KOBİ'lerle risk ağırlıklarının hesaplanması 3 kez değişmiştir (Üçgen, 2010).

Basel komitesinin Haziran 2004 tarihinde yaptığı düzenlemede, KOBİ tanımı firmaların yıllık satışlarına göre belirlenmiştir. Buna göre KOBİ'ler, yıllık satış cirosu 50 Milyon Avro'dan daha az olan işletmelerdir. Bu tanım, Basel-II kapsamında yer alan avantajlardan yararlanabilme açısından önemli bir ölçüttür. Buna ek olarak Basel-II standartları, söz konusu işletmelerin kullanacakları kredileri de “kurumsal krediler” ve “perakende krediler” olmak üzere ikili ayrıma tabi tutmaktadır. KOBİ tanımı kapsamına giren herhangi bir işletmenin tek bir bankadan kullandığı toplam kredi miktarı (nakit + nakit dışı) 1 Milyon Avro'nun üzerinde ise, işletme bankanın “Kurumsal Portföyü” içerisinde yer almaktadır. KOBİ tanımı kapsamına giren herhangi bir işletmenin tek bir bankadan kullandığı toplam kredi miktarı (nakit + nakit dışı) 1 Milyon Avro'nun altında ise, işletme bankanın “Perakende Portföyü” içerisinde yer almaktadır ve her iki durumda da farklı risk ağırlıklarına tabi tutulmaktadır (Elmas & Öz, 2009). Aşağıdaki tabloda Basel-II kriterlerine göre işletmelerin sınıflandırılması özetlenmektedir

Tablo 2.5. Basel-II Kriterlerine Göre İşletmelerin Sınıflandırılması

Kredi Tutarı (Avro)	Yıllık Satış Cirosu (Avro)	Sınıflandırma
Kredi Miktarı >1.000.000	Ciro > 50.000.000	Kurumsal İşletme
Kredi Miktarı >1.000.000	Ciro < 50.000.000	Kurumsal Kobi
Kredi Miktarı <1.000.000	Ciro > 50.000.000	Kurumsal İşletme
Kredi Miktarı <1.000.000	Ciro < 50.000.000	Parakende Kobi

Kaynak: (Elmas & Öz, 2009).

Basel-II'ye göre bankalar, perakende KOBİ'lerin risk ağırlıklarını, derecelendirme notunun %75'ini alırken, kurumsal KOBİ'ler için Standart&Poor, Moody's ve Fitch gibi dış derecelendirme kuruluşlarınca verilen derecelendirme notunu risk ağırlıklarının tespitinde kullanmaktadırlar. Kurumsal KOBİ'lerin risk ağırlıkları, derecelendirme notuna göre %20 ile %150 arasında değişmektedir. Burada dikkati çeken bir husus (BB-)'den düşük derecelendirme notuna sahip bir işletmenin risk ağırlığı %150 olduğu halde derecelendirilmemiş bir işletmenin risk ağırlığının %100 oluşudur. Bu durumda riskli olduklarını düşünen işletmelerin derecelendirme notu almaktan kaçacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda Basel II ile bankalar arasında perakende ve kurumsal KOBİ ayrımı farklılaşabileceği düşünülmektedir. Yani bir KOBİ, bir banka için perakende, diğer bir banka için kurumsal portföy içerisinde yer alabilecektir. Aşağıda tabloda standart yaklaşıma göre kurumsal ve perakende KOBİ'ler için risk ağırlıkları verilmiştir (Elmas & Öz, 2009).

Tablo 2.6. Standart Yaklaşımına Göre Kurumsal Ve Perakende KOBİ'ler İçin Risk Ağırlıkları

	Kurumsal KOBİ	Perakende KOBİ
Dış Derecelendirme Notu	Risk Ağırlığı %	Risk Ağırlığı %
AAA'dan AA-'ye kadar	20	75
A+'dan A-'ye kadar	50	
BBB+'dan BB-'ye kadar	100	
BB-'den düşük	150	
Derecelendirilmemiş	100	

Kaynak: (Elmas & Öz, 2009).

Basel-II kriterlerine göre kredi alacak işletmenin kredi derecelendirme notuna göre fonlama maliyetleri değişecektir. Kredi kullanan işletmenin kredi notu düşük ise banka daha fazla risk alacak, sermayeden daha çok karşılık ayıracaktır. Bu durum bankaların kredi hacimlerinin daralmasına ve kredi faiz oranlarının artmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Özellikle ekonomik daralmanın yaşandığı dönemlerde kredi talebi olan işletmelerin kredi notları düşük olacağı (temerrüt ihtimalinin artacağı) için, bankaların sermaye yükümlülükleri artarak bankaların kullandıracakları kredi miktarında düşüşler görülebileceği düşünülmektedir. Kredi faiz oranları artacağı için kredi kullanım firmalarının finansman giderleri artacaktır. Bu durumda kredi kullanan firma finansman giderlerindeki artışı fiyatlara yansıtabilirse fiyatlara yansıtacak, piyasadaki rekabetten dolayı fiyatlara yansıtamazsa karlılık oranlarını düşürecektir (Yılmaz, 2007).

BDDK'nın verilerine göre, 2013 yılında KOBİ'lere kullanılan kredilerden imalat sanayi %29, ticaret %18, inşaat %10 ve enerji sektörü %7 pay almıştır. KOBİ'lere kullanılan nakit krediler ise %38 artmıştır. Kredi kullanılan KOBİ'lerin sayısı 2.1 milyondur. KOBİ kredilerinin %75'i mikro işletmeler, %19'u küçük işletmelere

kullanılmıştır. Ortalama KOBİ kredisi büyüklüğü 133.000 TL'dir (“Türkiye Bankalar Birliği,” 2014)

II.2 Genel Olarak Otel İşletmesi Kavramı ve Otel İşletmesi Türleri

Turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeler, turizm hareketlerine katılan bireylerin gereksinimlerini karşılayan birimlerdir (Kozak, Kozak, Kozak, 2010: 46). Turizm işletmeleri; ulaştırma işletmeleri, konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri, seyahat işletmeleri, rekreasyon işletmeleri, hediyelik eşya satan işletmeler ve yan hizmet işletmeleri, olmak üzere toplam yedi başlıktan oluşmaktadır. Turizm sektöründe toptancı ve aracılık hizmetlerini yerine getiren tur operatörleri ile seyahat acenteleri de bu bağlamda ele alınmalıdır. Tur operatörleri toptancı işletmelerdir ve paket tur gibi bileşik ürünleri oluştururlar. Seyahat acenteleri ise aracılık hizmeti sunan işletmeler olarak turizm endüstrisinde işlevlerini yerine getirmektedir (Kozak, 2012).

Bu çalışmada, çalışmanın amaçları gereğince sadece otel işletmelerinin ve seyahat acentelerinin türleri üzerinde durulmaktadır.

II.2.1. Konaklama Amacı Bakımından Otel İşletmeleri

Konaklama işletmeleri, müşterilerin gecelemlerinin yanı sıra, yiyecek-içecek ve kısmen eğlence gereksinimlerini karşılamak üzere kurulurlar ve turizm faaliyetlerinin statik (durağan) kısmını oluştururlar. Buna göre otel işletmelerini; Kaplıca-kür, Sayfiye (resort), Kongre amaçlı, dağ ve spor amaçlı oteller olmak üzere sınıflandırabiliriz (Kozak, Kozak & Kozak, 2010). Otel, işletme tarafından özel bir sözleşmeye ihtiyaç duyulmaksızın, kendisine sunulacak hizmetlere karşın, belirlenen bir fiyatı ödemeye istekli ve istekli olan insanlara konaklama ve yiyecek-içeceklerin sağlandığı birimler şeklinde tanımlanmıştır (Yıldız, 2011).

II.2.2. Faaliyet Süresi Bakımından Otel İşletmeleri

Faaliyet süresi bakımından otel işletmelerinin sınıflandırılması, otel işletmesinin hizmet verdiği süre esas alınarak yapılmaktadır. Bu sınıflandırmada “devamlı” ve “mevsimlik” faaliyet gösteren otel işletmeleri yer almaktadır (Yıldız, 2011).

II.2.3. Buldukları Yere Göre Otel İşletmeleri

Bu sınıflandırma ise, otel işletmelerinin ulaştırma araçları ile bağlantılarını ve onlara olan yakınlığını göz önünde bulundurmaktadır. Buna göre otel işletmelerini Havaalanı otelleri, İstasyon otelleri, Kent merkezindeki oteller ve Liman otelleri olmak üzere sınıflandırmak mümkündür (Kozak, 2012).

II.2.4. Büyüklükleri Bakımından Otel İşletmeleri

Bu sınıflandırmanın dayanak noktası, otellerin oda sayısı ve sahip oldukları hizmetlerin çeşitliliğidir. Dünya genelinde kabul gören bir sınıflandırmaya göre otel işletmeleri çok küçük, küçük, orta ve büyük olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmada; 25 veya daha az odaya sahip olan oteller çok küçük; 25-99 arasında oda sayısına sahip olanlar küçük 100- 299 arasında odaya sahip olan oteller orta 300 ve daha fazla odaya sahip olan oteller ise büyük otel işletmeleri olarak kabul edilmektedir. Öte yandan otel işletmelerinin sahip oldukları hizmet çeşidi bakımından da küçük, orta ve büyük biçiminde bir sınıflandırmaya tabi tutuldukları da görülmektedir (“MEGEP,” 2007).

II.2.5.Mülkiyet Durumuna Göre Oteller

Otel işletmelerinin bir diğer sınıflandırma ölçütü de mülkiyet durumlarıdır. Bu sınıflandırma şeklinde otel işletmelerinin en fazla şahıs, şirket, kamu, dernek, vakıf, sendika işletmeleri şeklinde faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Bir başka yaklaşımda otel işletmeleri, kamu ve özel sektör işletmeleri şeklinde sınıflandırılmaktadır. Öte yandan, bu sınıflandırma biçimi içerisinde işletmelerin sahiplik durumları, kiralanma biçimleri, yönetim şekilleri gibi mülkiyetten kaynaklanan sınıflandırmalar da bulunmaktadır (“MEGEP,” 2007).

II.2.6. Sunulan Hizmet Çeşidine Göre Otel İşletmeleri

Bu sınıflandırma, otel işletmelerinin, konaklamanın yanı sıra sundukları diğer hizmet türlerine göre yapılmaktadır. Örneğin, sadece konaklama hizmeti sunan oteller ve apart oteller bu sınıflandırma içerisinde yer almaktadır. Öte yandan eğlence, dinlenme, sağlık, spor, kongre hizmetlerine dönük olarak yapılandırılmış tesisler de bu sınıflandırma içerisinde değerlendirilmektedir (Yıldız, 2011).

II.2.7. Hukuki Özellikleri Bakımından Otel İşletmeleri

Bu tür sınıflandırmada belgelendirme şekli belirleyici olmakta ve ülkelerin konu ile ilgili düzenlemelerine bakılmaktadır. Örneğin Türkiye’de hukuki statüleri bakımından otel işletmeleri iki şekilde ele alınmaktadır. Yerel yönetimler tarafından açılış izni verilen ve denetlenen otellere Belediye Belgeli Oteller, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından açılış izni verilen ve denetlenen otellere ise Turizm İşletme Belgeli Oteller adı verilmektedir (Kozak, 2012).

II.2.8. Yıldız Sayısına Göre Otel İşletmeleri

Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği'ne göre Türkiye'de otel işletmeleri bir yıldızlı, iki yıldızlı, üç yıldızlı, dört yıldızlı ve beş yıldızlı olmak üzere sınıflandırmaya tabi tutulmuştur (Kozak, 2012).

II.3 Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ Statüsündeki Otel İşletmelerinin Genel Yapısı ve Özellikleri

Ülke ekonomileri içinde önemli bir yere sahip olan KOBİ'ler, ülkelerin ekonomik anlamda gelişmesine önemli katkılar sağlayan ekonomik birimlerdir. Uluslararası rekabetin yoğunlaştığı küresel ekonomik düzeyde, işletmelerin sadece ulusal pazar için değil uluslararası pazar içinde üretime yöneldikleri görülmektedir. Bu gelişmeler karşısında işletmelerin başarılı olabilmesi için dünya ekonomisi ile bütünleşmesi gerekli hale gelmiştir. Bu süreç içerisinde KOBİ'lerin de yerlerini almaları ve varlıklarını devam ettirmeleri daha da önem kazanmaktadır (Aras, 2001).

Yoğun rekabet ortamında faaliyet sürdüren KOBİ'lerin hacimlerini genişletmek ve yüksek enflasyon koşullarının var olduğu piyasalarda sermayelerini korumak istediklerinde artan oranda işletme sermayesine ihtiyaç duymaktadırlar. Fakat KOBİ'lerin sınırlı sermaye yapısı, genel satışların vadeli olması gibi sebeplerden dolayı KOBİ'ler yetersiz işletme sermayesi ile çalışmakta ve büyük ölçüde kısa vadeli kaynak gereksinimi duymaktadır. Bunlarla birlikte KOBİ'lerin işlerini büyük ölçüde özkaynak ile kurmaları, finansman imkanlarının sınırlı olması ve imkanları etkin kullanmamaları özkaynak yetersizliğini de önemli bir sorun haline getirmektedir (Sögüt, 2001). Bu bağlamda KOBİ kapsamındaki turizm işletmelerinde de, menkul kıymet borsalarından yararlanamama, uygun şartlarda banka kredisi temin edememe, yeni finansman yöntemlerinin bilinerek

uygulanamaması gibi finansman sorunları turizm alanında faaliyet gösteren işletmeler için önemli problemlerdir. Bu problemlerin ortaya çıkmasına neden olan ana unsurlar turizm işletmelerinin mevcut yapıları gereği ortaya çıkmaktadır. Bu durum turizm sektörünün kendine özgü özelliklerinden kaynaklanmaktadır (N.M.M Kozak 2010).

Bu özelliklerinden önemli olanları şu şekilde sıralanabilir;

a) Yüksek Yatırım Maliyeti: Turizm alanında arzın yaratılması yüksek miktarda sabit sermaye yatırımı gerektirir. Konaklama işletmeleri için; kuruluş aşamasında sabit sermaye yatırımları aktif toplamının %90'nına ulaşmaktadır. Yine konaklama işletmelerinde, özellikle yatırımın gerçekleşmesinden sonra işletme aşamasında da, sabit giderler, toplam işletme giderlerinin %60-70 oranına kadar yaklaşır. Bunun ana nedeni; enerji, bakım-onarım, personel, amortisman, faiz ve benzeri giderlerin kapasite doluşundan bağımsız olarak süreklilik göstermeleridir. Sabit giderlerin yüksek oluşu, rantabilite açısından önemli bir veridir ve kara geçiş noktasının ciro ve kapasite kullanım oranı ilişkisini kritiklemektedir (Kandır, Önal & Karadeniz, 2007; Karadeniz, 2008).

b) Kesintisiz Hizmet Sunumu: Turizm endüstrisinin bazı alanlarında (mutfak ve bar) somut ürünleri üretimi gerçekleştirilse de, genellikle hizmet üretimi esastır. Hizmetlerin elle tutulamaz olması bu ürüne soyut özellik katar. Dolayısıyla, bu sektörde müşteri tatmini genel olarak soyut bir içerikte gerçekleşir. Bununla beraber turizm sektöründe hizmet sunan işletmeler yılın 365 günü ve günün 24 saati hizmet veren bir özellik gösterir. Turizme dönük hizmet üreten otel işletmelerinde tatil günü yoktur. Buna karşılık mevsimlik özellikle gösteren otel işletmeleri, turizm mevsimi dışına kayan dönemlerde hizmet sunmazlar ("MEGEP", 2007; Hazar, 2010).

c) Kalite Kontrol Zorluğu: Hizmetlerin kalite ve içerikleri, hizmeti üreten bir birimden diğerine ya da hizmet talep eden bir tüketiciden diğerine veya bir günden diğerine değişerek farklı özelliklere sahip olabilir. Hizmetlerin bu özelliğine bağlı olarak ortaya çıkan pazarlama sorunu ise, hizmetlerin standardizasyon ve kalite kontrol konularında önemli sorunlarla karşılaşılmasından kaynaklanır (İçöz, 1996).

d) Tüketici Tercihlerinin Sürekli Değişim Göstermesi: Turizm pazarında yer alan turistik tüketicilerin zevk, moda ve alışkanlık düzeylerinin kısa sürelerde değişmesi turizm işletmelerini, sahip oldukları varlıkları ekonomik ömürleri dolmadan yenileri ile değiştirmek zorunda bırakmaktadır (Kozak & Bahçe 2009). Bu durum bu işletmelerin maliyetlerini arttıran bir unsur olarak önem kazanmaktadır.

e) Turistik Ürünün Heterojen Özelliğe Sahip Olması: Turizm sektöründe üretilen ve pazarlanan ürün heterojen bir özelliğe sahiptir Bir bölgedeki fiziksel, doğal, kültürel ve beşeri değerler bu bölgeyi ziyaret eden turistin zihninde bir bütün olarak yer almakta ve turistin tatil deneyiminin oluşmasına bir bütün olarak katkıda bulunmaktadır (Kozak & Bahçe, 2009).

f) Eşzamanlı Üretim ve Tüketim: Fiziksel ürünlerin tüketilebilmesi için önce üretilmesi sonra da pazarlanması gerekir. Ancak, bu işlem hizmetler için söz konusu olmayabilir. Çünkü hizmetler çoğu kez önce pazarlanmakta, daha sonra da tüketimin gerçekleştirilmesi için üretimin yapılması gerekmektedir. Bir başka deyişle, turizm işletmelerinde üretim ile tüketim “eşzamanlı” olarak kendini göstermektedir. Örneğin, havayolu koltuğu veya bir otel odası stoklanamaz. Turistik ürünün günü gününe ve düzenli şekilde satılması gerekmektedir (Ünlüönen, Tayfun & Kılıçlar, 2007). Turizm sektöründe üretilen mal ve hizmetler taşınmadığı için tüketici, turistik ürünü üretmek için ürünün üretildiği yer gelir

turistik ürün üretildiği anda tüketilmek durumunda olduğundan stoklanamaz ve tüketilmeyen ya da satılamayan mal ve hizmetler doğrudan doğruya da azar içerir (Kandır ve diğerleri, 2007).

g) Turizm Arzının Değişkenlik Göstermesi: Turizm arzı, diğer turizm merkezlerindeki fiyatların etkisi ve tüketici eğilimleri ve gereksinimlerindeki farklılıklar gibi dış unsurların etkisi ile ayrılıklar gösterir. Diğer bir deyişle, turizm sektörü, her turist tipinin sosyo-ekonomik, sosyo-demografik ve sosyo-psikolojik özelliklerine uygun olarak mal ve hizmetlerin sunumunu gerektirir (Yağcı, 2003).

ğ) Turizm Arzının Esnek Olmayan Yapısı: Turizm arzının en önemli verilerini ülkelerin, bölgelerin ve yörelerin, insanlar tarafından yapılmamış doğal verileri ve tarihi, kültürel değerleri oluşturur. Bu turistik zenginliklerin artırılması oldukça güç ve imkânsızdır. Arz potansiyelini oluşturan bu kaynaklar sınırlı ve mobilitesi yoktur. Dolayısıyla bu kaynakların istenildiği zaman artırılamaması ve istenildiği yere götürülememesi turizm arzına esnek olmayan bir özellik kazandır (Ünlüönen & diğerleri, 2007).

ı) Üretimin Emek Yoğun Olması: Turizm sektörü büyük ölçüde insan gücüne dayanır. Turizm sektörü büyük ölçüde insan gücüne dayanır. Diğer bir deyişle, emek yoğun bir özellik gösterir. Özellikle, konaklama ve yeme-içme işletmelerinde hizmeti üreten ve sunan temel unsur, insandır. Bu özelliği nedeniyle turizm işletmelerinde üretim ve pazarlama etkinliklerinde mekanizasyon ve otomasyona belirli düzeye kadar izin verilebilir (Karadeniz, 2008).

II.4. Seyahat Acentaları

Turizm sektöründe önemli yapı taşlarından biri olan ve kısıtlı finansal kaynaklara rağmen çok işlevsel çalışmalarda bulunan seyahat acentalarının birçok biçimde tanımı yapılmaktadır. Bir tanıma göre seyahat acentası, “ulaşım, konaklama, eğlence, kiralama ve diğer ağırlama hizmetleri sunucuları toptancılarının komisyon karşılığında perakendeciliğini yapana aracı kuruluşlardır.” . Bir başka tanıma göre ise seyahat acentası; Turiste seyahat olanakları, turistik hizmetlerin fiyatları, kaliteleri ve koşulları hakkında gerekli bilgiler veren, aracı sıfatıyla turistik ürünlerin (taşıma, konaklama, yiyecek-içecek) üretici adına, tüketiciye satılmasına (bir sözleşmeyle hakkı olan), yaptığı satışlardan belli bir komisyon alan dağıtım aracıdır (Hazar, 2010).

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TURSAB) ise seyahat acentasını, kâr amacı ile turistlere turizm ile ilgili bilgiler vermeye, paket turları ve turları oluşturmaya, turizm amaçlı konaklama, ulaştırma, gezi, spor ve eğlence hizmetlerini görmeye yetkili olan, oluşturduğu ürünü kendi veya diğer seyahat acentaları vasıtası ile pazarlayabilen ticarî kuruluş olarak tanımlamaktadır (“TURSAB,” 2006).

Hukuki dayanağı 1618 Sayılı Kanun olan Seyahat Acentacılığı Yönetmeliği’ne göre seyahat acentalarının hizmetleri şunlardır (Balta & Altıntaş, 2005);

- ✓ Münferit veya gruplar için bir programa bağlı ya da programsız geceleme veya gecelemez yurt içi/yurt dışı tur veya paket turları tanıtır, oluşturur, pazarlar veya satar,
- ✓ Kara, deniz ve hava ulaştırma araçlarının ve bu araçlara sahip işletmelerin rezervasyonunu yapar, biletlerini satar,

- ✓ Seyahat acentalarının ürettiği hizmetlerin tamamını ya da bir kısmını ürün sahibi seyahat acentası tarafından yetki verilmek suretiyle satar,
- ✓ Transfer yapar,
- ✓ Kâr amacıyla konaklama, ulaşım, gezi, yeme-içme, eğlence sağlayan, sportif faaliyetler, kongre, konferans, dinî, sağlık, eğitim, kültürel, bilimsel ve meslekî inceleme, teşvik veya destek amaçlı seyahat ve bunun içinde yer alan hizmetleri organize etmeyi, sağlamayı, pazarlamayı, gerçekleştirmeyi içeren paket tur veya turları düzenler ve satar,
- ✓ Kâr amacıyla ikram, teşvik veya destek amaçlı olarak bedelsiz sunulmak üzere bedelini bizzat ödeyen kişi ya da kuruluşun yapacakları hizmetleri oluşturur, pazarlar veya satar.
- ✓ Ulusal ve uluslararası kuruluşlarca da kabul edilen turizm faaliyetlerinin oluşturduğu ürünleri satabilir,
- ✓ Turizmle ilgili ve turizm hareketinin gerektirdiği konular hakkında turistin tabi olduğu döviz, vize, gümrük gibi işlemlere ilişkin bilgi verebilir, vize işlemlerini yapabilir,
- ✓ Seyahat acentaları işyerinde veya araçlarında turistik nitelikte kitap, resim, kartpostal, hediyelik eşya, turistin ihtiyaç duyacağı enformasyon malzemelerini satabilir,
- ✓ Ticarî amaçla sürücülü veya sürücüsüz olarak 15+1 veya daha az koltuk kapasitesine sahip, yolcu ve eşyalarını taşımaya mahsus taşıtları yurt içinde veya yurt dışında olmak üzere, yazılı bir sözleşmeyle belirli süreli kiralanmasını yapabilir.

II.4.1 Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ Statüsündeki Seyahat Acentalarının Genel Yapısı ve Temel Özellikleri

Seyahat acentaları her ülkede çok büyük önem taşıyan bir ekonomik faaliyet alanı içindedir (Çolakoğlu, 2007). Turistik gezileri organize eden, yöneten ve yürüten seyahat acentalarının kendi faaliyet alanları ve ülke ekonomisi açısından temel fonksiyonları aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

a) Turizmi Geliştirmek: Turist gönderen veya çeken ülkelere meydana gelen arıza olaylar genel eğilimleri pek etkilememekte, turizm hareketleri içinde tatil turizmin payı gittikçe artmakta ve bu gelişim içinde paket turlarla yapılan seyahatlerin artması seyahat acentalarının önemli bir rol oynadığı gerçeğini ortaya çıkartmaktadır (Çolakoğlu, 2007).

b) Turizmin Reklamını Yapmak: Turizm sektöründe yer alan seyahat acentaları kendi faaliyetleri ile ilgili tanıtma ve reklam yaparken dolaylı olarak ülkemizin tanıtılmasına ve reklamının yapılmasına katkıda bulunur (İçöz, 2000).

c) Yeni Turizm Varış Yerleri Üretmek ve Hizmete Sunmak: Dünyada turizm talebin yaratan kişilerin zevk, yaşam biçimi, hayat standartları gelişmekte ve çeşitlenmektedir. Bu talepleri karşılamak için gerek ülke içinde gerekse ülke dışında yeni turizm merkezlerinin araştırılması, talebin yeni bölgelere yönlendirilmesi hem de turistik varlıklara sahip olan bölgelerin kalkınmasında acentalar önemli derecede rol oynamaktadır (Mısırlı, 2010).

d) Turistik Mal ve Hizmet Fiyatlarında Alternatif Yaratmak: Seyahat acentaları düzenledikleri turlar için çok değişik özellikleri olan gelir ve tercih grupları için alternatif fiyatlı ve programlı turlar düzenleyerek daha fazla insanın turistik faaliyetlere katılmasını sağlamaktadırlar. (İçöz, 2000).

e) Turistik Mal ve Hizmet Fiyatlarında İndirim Sağlamak: Seyahat acentalarının sektörde yer alan diğer üretici ve aracı işletmelerle yapmış oldukları özel anlaşmalar ve toplu pazarlık gücü nedeniyle ürün fiyatları kabul edilebilir bir seviyeye indirilebilmektedir (Mısırlı, 2010).

f) Danışma ve Bilgilendirme Hizmetlerini Vermek: Seyahat acentaları, potansiyel müşterilerine, turistik mal, hizmet, bölge ve seyahat ile ilgili tüm konularda ücretsiz olarak bilgi verme ve danışmanlık hizmeti de sunarlar (Hazar, 2010).

g) Güven Fonksiyonu: Seyahat acentaları güvene dayanan bir karakter taşırlar ve bu niteliklerini korumaya çalışırlar. Müşteri, seyahat acentasının verdiği söze dayanarak hizmet sunulmadan önce ödemede bulunur. Yolcuyu ulaştırma araçları ile taşıyanlar, konaklama yerinde ağırlayanlar ve yiyecek hizmeti verenler bu hizmetlerin çoğunun karşılıklarını sonradan seyahat acentası tarafından ödeneceğini düşünerek söz konusu hizmetlerini yerine getirirler (İçöz, 2000).

Türkiye’de faaliyet gösteren seyahat acentaları 1618 sayılı yasa “seyahat acentaları ve seyahat acentaları birliği kanunu” ile A,B ve C Grubu olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.

A Grubu Seyahat Acentaları, aşağıdaki faaliyetleri yerine getirme haklarına sahiptir (Hacıoğlu, 2006);

- Tüm seyahat acentacılığı faaliyetlerini yapabilirler.
- Organize ettikleri turlarla bir önceki yurt dışından getirdikleri dövizin %25’ini geçmemek kaydıyla yurtdışına turlar organize edebilirler.

- Turizm Bakanlığından geçici işletme belgesi (AG) aldıktan sonra faaliyetlerin başlayabilirler A grubu acentaların faaliyetlerini organize edebilmeleri için, iki yıllık bir süre geçici belge ile çalışmaları uygun görülmüştür.
- A grubu seyahat acentaları 2 yıllık geçici işletme belgesi ile faaliyetlerini sürdürürken yurt dışından elde edecekleri döviz miktarı 80.000 dolar olarak belirlenmiştir. şayet ilk iki sene içinde bu miktarı getirmezlerse bu acentalara A grubu belgesi verilmez.
- Sorumlu müdürün en az lisesi mezunu ve bir yabancı dili iyi derecede bildiğini Turizm Bakanlığı ve TÜRSAB'ın ortak organize ettikleri bir sınavda kanıtlanması gerekir.
- Merkez şubeler en az iki enformasyon memuru ve düzenlenen turlarda kokartlı tercüman rehber bulundurmak zorundadır.
- Yurt dışında yapacakları tur programlarının Turizm Bakanlığına önceden bildirmek zorundadır.

B grubu seyahat acentalarının görevleri ise A grubu seyahat acentalarına nazaran sınırlandırılmıştır. Genel zellikleri aşağıdaki gibidir (Dönmez, 2008);

- Uluslararası kara, hava ve deniz ulaştırma araçları ile ilgili, rezervasyon ve bilet satış hizmetlerini yürütebilmekte ve A grubu seyahat acentalarının organize edecekleri turların biletlerini satabilmektedirler.
- Gerekli yasal şartları yerine getirmeleri koşuluyla, direk olarak işletme belgesi olarak faaliyete geçebilmektedirler.
- İşletme belgesi alabilmeleri için belirli bir miktarda döviz transferi yapmaları gerekmemektedir.
- Sorumlu müdürleri, en az lise mezunu olmak ve bir yabancı dil bilmek durumundadır.

- B grubu seyahat acentalarının, merkezlerinde ve merkeze bağlı şubelerinde en az bir yabancı dil bilen, iki enformasyon memuru ve organize edecekleri yurt içi turlarda bir rehber bulundurmaları zorunludur.
- Kuruluş teminatı olarak Turizm Bakanlığı'na her yıl belirlenen miktarda teminat yatırımları gerekmektedir.
 - ✓ TÜRSAB'a belirli bir miktarda giriş ve üyelik aidatı ödemek zorundadırlar.
 - ✓ Seyahat Acentaları Yönetmeliği'nin 5. maddesindeki hizmetleri yapabilirler.

C grubu seyahat acentaları ise sadece Türkiye sınırlarında faaliyet gösterebilirler. Faaliyet alanları A ve B grubu seyahat acentalarına oranla daha sınırlıdır. Genel özellikleri aşağıdaki gibidir (Dönmez, 2008);

- Sadece Türk vatandaşları için, Türkiye sınırları içerisinde turlar düzenleyebilmektedirler.
- Gerekli yasal koşulları sağladıktan sonra direk işletme belgesi alarak faaliyete geçebilmektedirler.
- Yurt dışı bağlantılarının olmaması sebebiyle döviz getirisi sağlama zorunlulukları bulunmamaktadır.
- A grubu seyahat acentalarının verecekleri hizmetleri yerine getirirler.
- B grubunda olduğu gibi işletme belgesi aldıktan sonra faaliyette geçebilir.

1618 Sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu göre; B ve C sınıfı acentalar yurt içi bağlantılı, A grubu acentalar yurt dışına çalışabilen işletmelerdir. Aynı zamanda A ve C grubu acentalar hem üretici hem de aracı sıfatı taşırken; B grubu acentalar sadece aracılık ve temsilcilik yapan işletmelerdir. Bu bakımdan, Türkiye'de faaliyet gösteren tüm seyahat acentalarının aracı, temsilci veya

üretici olup olmamalarına bakılmaksızın “seyahat acentası” olarak adlandırıldığı görülmektedir (Balta & Altıntaş, 2005).

II.5. KOBİ Kapsamındaki Turizm İşletmelerinin Genel Sorunları

Gelişmekte olan ülkelerde KOBİ'ler yeni iş olanaklarının yaratılması, yeniliklerin gün yüzüne çıkarılması, işsizlik sorununa çözüm önerileri getirmesi ve rekabet gücünün artırılması konusunda KOBİ'ler son derece önemli ekonomik birimlerdir (Üçgen, 2010).

İstihdam açısından önemli bir sektör olan turizm genellikle KOBİ kapsamındadır. Bu bağlamda KOBİ'lerin yaşadığı genel sorunlar, turizm işletmelerinin de baş etmesi gereken sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yasal eksiklikler ve istikrarsızlık, KOBİ'lerin finansal piyasalardan kolayca faydalanmalarının önünde bir engel oluşturarak, faaliyet sahalarını daraltmakta ve büyümelerini kısıtlamaktadır (Şenol & Aktürk, 2008).

Özellikle Türkiye gibi turizm çekicilikleri bulunan ancak ekonomisi zayıf ülkeler açısından turizm sektörünün önemi çok daha fazla olmaktadır. Bu nedenle dünyadaki gelişmeye paralel olarak ülkemizde de turizm, çok hızlı bir şekilde gelişmiş ve yerli-yabancı birçok konaklama işletmesi açılmıştır. Bu konaklama işletmeleri arasında da bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde yoğun bir rekabet vardır. Bu yoğun rekabet ortamında, konaklama işletmelerinin başarılı olabilmeleri için, öncelikli olarak finansal açıdan güçlü olmaları ve güçlü finansal yapılarını amaçları doğrultusunda koruyarak, kullanmaları gerekmektedir (Karadeniz, 2008).Türk turizm sektöründe faaliyet gösteren konaklama işletmelerinin yaşadığı sorunları ve bunların nedenlerini aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür.

a) Pazarlama ve Tanıtım Eksikliği: KOBİ'lerde teknolojik gelişmelere ayak uydurma güçlüğü (Online bağlantılar, otel otomasyon sistemlerinin kullanımı, kamera sistemleri, uydu sistemleri vb.), talep yetersizliği, müşterilerin tatmin edilme zorluğu, aldatıcı ve yanıltıcı reklamlar, yoğun rekabet, bilgili ve yetenekli satış elemanların yetersiz olması turizm sektörünü olumsuz etkilemektedir. (Tunçsiper & İlban, 2006).

b) İşletmecilik Sorunları: Türkiye'de turizm işletmelerinde çok ciddi düzeyde işletmecilik sorunları bulunmaktadır. İşletmecilik sorunlarının en önemli nedeni, turizmle ilgili olmayan kesimlerin aldıkları teşvikler ile bir dönemde sektöre önce yatırımcı, sonrada işletmeci kimliği ile girmeleridir. Bu kişiler hiç anlamadıkları bir sektörde birtakım yanlış uygulamalar ile sektörün verimliliğini düşürmüşlerdir (Kozak, 2008).

c) Mali Düzenlemelerle İlgili Sorunlar: Günümüzde, Akdeniz çanağında yer alan rakip ülkelerin tümünde, turizm sektöründe uygulanan KDV oranları oldukça düşükken, ülkemizde uygulanan KDV oranı nispeten yüksektir. KDV oranlarının yüksek olması Türk turizm sektöründeki işletmelerinin satış ve pazarlama politikalarını ve mali durumlarını olumsuz etkilemektedir. Bunun dışında turizm sektörüne aktarılan kredi faizlerinin yüksek, vadelerinin ise kısa olması, turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yenileme ve tevsî yatırımlarından kaçınmalarına neden olabilmektedir. Ayrıca turizm işletmelerinin ekonomik büyüklüklerinin tam olarak saptanamaması nedeniyle büyük çoğunluğu KOBİ olmasına rağmen KOBİ olarak kabul edilmemekte ve Eximbank'ın KOBİ'lere verdiği düşük faizli kredilerden yararlanamamaktadır. Bu durum konaklama işletmelerinin finansman ve faaliyet giderlerinin finansmanının maliyetlerini artırarak konaklama işletmelerinin karlılığını olumsuz etkilemektedir (Karadeniz, 2008).

d) Ulaşım Sorunları: Türkiye’de ulaştırma sektöründe yaşanan sorunlar, ülke ekonomisine azımsanamayacak boyutta zararlar vermektedir. Ülkemizde yolcu ve yük ulaşımında yıllardır yüksek maliyetli ve kalitesiz bir taşımacılık yapılmaktadır. Ulaşım ağının ve taşıt filosunun oluşturulması için gerekli olan yatırım maliyetlerinin yanı sıra, ağlar üzerinde taşıtların hareketi sırasında oluşan işletme maliyetleri, normalin çok üstündeki değerlere ulaşmaktadır. Bu bağlamda ulaşım işletmelerindeki bu gibi aksaklıklar turizm sektörünü de olumsuz etkileyebilmektedir (Erel, 2010).

e) Turizm Politikasının Oluşturulamaması: Ülkemizde her hükümetin uygulayacağı, kesin çizgilerle belirlenmiş bir turizm politikası bulunmamaktadır. Her yeni hükümet kendi turizm politikasını oluşturmakta, hükümette bulunduğu süre içerisinde uygulayabildiği ölçüde politikasını uygulamaktadır. Dolayısıyla her hükümetin turizm sektörü üzerinde yaptığı uygulamalar çoğu kez birbiriyle çelişebilmektedir (Karadeniz, 2008).

f) Turizmin Çeşitlendirilmesinde Yaşanan Sorunlar: Türkiye’de turizm denince akla ilk olarak ‘deniz-kum-güneş’ e yönelik turizm faaliyetleri gelmektedir. Yapılan yatırımlara bakıldığında da önemli bir çoğunluğunun deniz turizmine yönelik olarak gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Ancak zamanla denizlerin kirlenmesi, başka turizm türlerine olan talebin dünya üzerinde artması, Türkiye’de yapılan yanlışlığı ortaya çıkarmıştır (Kozak, 2008).

Yukarıda ifade edilen ve turizm sektörünün yapısal özelliklerinden kaynaklanan sorunlar dışında Türkiye’deki KOBİ’lerin de sektör ayırımı yapılmaksızın yaşadığı ortak sorunları bulunmaktadır. KOBİ’lerin yaşamış oldukları ortak sorunların başında işletme sahibi tarafından önemli fedakarlıklarla kurulan ve büyük çabalarla geliştirilen işletmenin, sahibin ölümünden sonra aile bireylerinin ilgisizliği veya yetersizlikleri nedeniyle zor duruma düşebilmesidir. KOBİ’lerin bir diğer yaşadığı ortak sorunlardan birisi üretim

dışındaki alanlarda nitelikli personel istihdam edilmemesidir. Özellikle büyüme süreçlerinde üst yönetimde iş bölümüne gidilmeyerek profesyonel yönetici istihdam edilmemesi ve stratejik kararların işletme sahip veya ortaklarınca alınıp, orta ve/veya alt düzey görevlilerin tam katılımının sağlanamaması işletme başarısızlığına yol açabilmektedir. Araştırma ve geliştirme gerektiren inovasyon konularında yeterli finansal güç ve finansal uzman personele sahip olunmaması, finansal planlama yetersizliği, para ve sermaye piyasalarından yeterince yararlanamama ve ürün geliştirme eksikliği gibi nedenlerle rekabette geri kalılabilmektedir. Aynı şekilde finansal konulara yan bir iş olarak bakılmasından dolayı uzman personel istihdam edilmemesi, finansal alternatiflerin ve kredi olanaklarının yeterince değerlendirilememesine neden olabilmektedir (Sarıgül, 2012).

KOBİ'lerin büyük işletmelerle rekabet etmede ise bazı avantajları bulunmaktadır. Bunlar; müşteri ve işletme personeli ile daha yakın ilişkiler içerisine girebilmek ve pazarlama, üretim ve hizmet konularında büyük işletmelere göre daha esnek olabilmektir. Özellikle, müşteriyle olan yakın ilişkileri, bu işletmelere büyük işletmelerin sahip olamayacakları bir üstünlük sağlamaktadır. Pazarı yakından takip edebilen, müşterilerin ihtiyaçlarını daha iyi bilen ve personeliyle daha yakın ilişkiler kurabilen KOBİ'ler, üretim, pazarlama ve hizmet konularında büyük işletmelerden daha fazla bir esnekliğe sahiptirler. Bu esneklik, dış çevrede meydana gelebilecek değişikliklere yerinde ve zamanında uyum sağlayabilme olanağı tanıdığından, KOBİ'ler birçok olumsuzluğa daha az bir zararla geçiştirebilmektedirler (Kaya, 2007).

II.6. Basel-II Sürecinin Turizm Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ'lere Yaratacağı Sorunlar

Batılı ekonomilerde olduğu gibi ülkemizde de istihdam, üretim, kaynakların yerinde ve etkin şekilde değerlendirilmesi ve bölgeler arasındaki mevcut dengesizliğin giderilmesi konularında küçük sanayinin etkisi oldukça yüksektir. Küçük sanayi işletmeleri hem sayı ve üretim hacmi itibarıyla, hem de istihdam ve katma değer yönünden Türkiye ekonomisinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu işletmelerin karakteristik ve yapısal özelliklerinden ileri gelen ve çözüm bekleyen bir dizi sorunları mevcuttur. Sorunların çözümü için atılacak her adım, küçük sanayi kesiminin Türkiye'nin kalkınmasındaki rolünü arttırması açısından büyük önem arz etmektedir (Öztürk, 2007).

Türkiye ekonomisinde önemli yer tutan KOBİ'ler, AB'ye girişle birlikte, uluslararası rekabete hazır olmak zorundadırlar. Küçüklüklerinin kendilerine sağladığı esneklik ve uyum kabiliyetini en iyi şekilde değerlendirerek rekabet avantajı sağlayabilen KOBİ'lerin varlıklarını geliştirerek sürdürebilecekleri, bunu sağlayamayan KOBİ'lerin ise gittikçe artan yönetim, satış-pazarlama ve finansal sorunlarıyla uğraşmak zorunda kalacakları düşünülmektedir. Bu bağlamda Basel-II kriterlerinin KOBİ'lere önemli etkileri olacağı beklenmektedir ("Türkiye Bankalar Birliği," 2004).

Gerek G-10 ülkelerinde gerekse Türkiye'de Basel- II kriterlerinin uygulamaya geçirilmesiyle birlikte Basel-II'ye yönelik herhangi bir hazırlık yapmayan KOBİ'lerin ciddi birtakım sorunlarla karşılaşması kaçınılmazdır. Bu sorunları; finansmanla ilgili sorunlar, şeffaflıkla ilgili sorunlar ve riske dayalı kredi fiyatlaması ile teminatlandırmaya ilişkin sorunlar olarak incelemek mümkündür. ("Türkiye Bankalar Birliği," 2004).

II.6.1. Finansmanla İlgili Sorunlar

Yeni ekonomi ve küreselleşmenin şekillendirdiği dünyada ve Türkiye’de KOBİ’ler, bir taraftan pazarda tutunabilme endişesi yaşarken diğer taraftan bu rekabete direnebilmek için yoğun çaba sarf etmektedirler. KOBİ’lerin böyle bir ortamda ayakta kalabilmeleri sağlam bir özkaynak yapısına sahip olmalarına, finansal bünyelerinin güçlü olmasına bağlıdır. Özellikle Türkiye gibi kırılgan ekonomilerde sıkça yaşanan ekonomik krizler bunu zorunlu kılmaktadır. İşte bu noktada KOBİ’ler finansal anlamda birçok sorunla iç içe yaşamaktadırlar. Ülkemizdeki KOBİ’lerin yaşadığı finansman sorunlarının temelinde ekonomik istikrarsızlık, Türk bankacılık sisteminin yapısal sorunları, teşvik politikalarının yetersizliği ve KOBİ’lerin kendi yapılarından kaynaklanan sorunlar yatmaktadır (Kutlu & Demirci, 2007);

KOBİ’lerin finansmanla ilgili yaşadıkları sıkıntıları kredi temin etmede yaşanan sorunlar, özsermaye/işletme sermayesi yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, sermaye piyasasından fon elde etmede yaşanan sorunlar ve finansal yönetimdeki yetersizliklerden kaynaklanan sorunlar oluşturmaktadır (Yörük, 2001).

II.6.1.1. Kredi Temin Etmede Yaşanan Sorunlar

İşletmelerin kuruluşu aşamasında ya da faaliyetlerine devam ettiği dönemde ihtiyaç duyduğu finansal kaynak gereksiniminin karşılanmasında özkaynağın yetersiz olması halinde en sık başvurulmuş finansman kaynağı banka kredisidir. Diğer bir ifadeyle KOBİ’ler genellikle sınırlı özkaynaklarla kurulduğundan, özellikle bankacılık sisteminden borçlanma yoluyla gerçekleştirilen finansmanın önemi daha da artmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kredilerin KOBİ’ler tarafından yoğun ve etkin kullanımı hem KOBİ’lerin hayatta kalmaları hem de ülkedeki sürdürülebilir ekonomik kalkınma açısından oldukça

önemlidir (Kutlu & Demirci, 2007). Ancak yüksek faiz, ağır teminat koşulları, vade süresi ve verilen kredinin miktarının yetersiz olması gibi nedenlerle, KOBİ'ler bankalardan yeterli miktarda ve uygun şartlarla kredi sağlayamamaktadırlar (Yörük, 2001).

KOBİ'lerde finansal yönetim konusunda gerekli niteliklere sahip finansal uzman istihdam edilememesi ve genelde bu tür konularla ilgili olarak yeterli bilgi birikimine sahip olamayan işletme sahiplerinin ve/veya yöneticilerin yanlış finansal tercihler yapmalarından dolayı büyük finansal kayıplarla karşılaşabilmektedirler (Öztürk,2007). Bununla beraber KOBİ'ler kredi yoluyla finansmanda teminat gösterememe sorunuyla karşılaşmakta ve kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak için başvurdukları kredi kuruluşunun, kredinin verilebilmesi için istediği teminatı veya kefaleti karşılayamamaktadırlar (Yörük, 2001). Bankalar, mümkün olduğunca düşük riskle çalışmak istemeleri nedeniyle bazen talep edilen kredi karşılığında birkaç kat teminat isteyebilmektedirler. Büyük işletmeler talep ettikleri kredi karşılığında varlıklarını teminat olarak gösterebilirken, küçük işletme sahipleri genellikle şahsi mal varlıklarını teminat olarak göstermektedirler. İş hayatının kötü gitmesiyle de küçük işletme sahibi tüm mal varlığını kaybetme riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Yine bu tür işletmelerin bilanço yapıları da genellikle bankaların isteklerine cevap verememektedir. Bankalar da küçük ölçekli işletmeler yerine büyük firmalarla çalışmayı tercih etmektedirler. KOBİ'ler kredi aldıkları zaman da yukarıda ifade edilen nedenlerden dolayı artan kredi riski neticesinde olması gerekenden daha yüksek faizlere maruz kalabilmektedirler. Bu durum, küçük işletmelerin kredi yoluyla finansmanda çekimser davranmalarına neden olabilmektedir (Aras, 2001; Kutlu & Demirci, 2001).

II.6.1.2 Özsermaye / İşletme Sermayesi Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar

KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarını, kuruluş aşamasında gereksinim duyulan girişim sermayesi (sabit sermaye) ile işletme faaliyetlerinin sürdürülmesi esnasında gerekli olan çalışma sermayesi oluşturmaktadır. İşletmelerin kuruluş aşamasından itibaren başlayan ve tüm faaliyetleri süresince ortaya çıkan finansman sorunlarının çözümünde iki alternatif mevcuttur. Bunlardan birincisi, işletmenin kendi kaynakları ile yani özkaynaklarıyla finansman, ikincisi ise; bankacılık sektörüne borçlanma yani kredi yoluyla finansmandır. Özkaynaklarla finansman, doğrudan ortaklardan sağlanabileceği gibi, sermaye piyasası yoluyla da gerçekleştirilebilmektedir. Ancak sermaye piyasası yoluyla özkaynakların finansmanı alternatifi, günümüzde gelişmiş sermaye piyasalarına sahip ülkelerde dahi KOBİ'ler için kolaylıkla uygulanabilir bir alternatif değildir (Ulus, 2008). Bu bağlamda banka kredileri Türkiye'deki KOBİ'ler açısından ağırlıklı kullanılan finansal kaynaktır.

2012 yılı itibariyle Türkiye'de KOBİ kredilerinin toplam krediler içindeki payı %23'tür ("KOSGEB," 2012). Bu durum, KOBİ'lerin finansal riskini arttırmakta ve yatırımların finansmanında özkaynak kullanmasını daha da önemli hale getirmektedir. Özellikle ekonomik dalgalanmaların yaşandığı dönemlerde yetersiz özsermaye ile kurulan KOBİ'ler tahsilatta yaşadıkları sorunlardan dolayı nakit sıkıntısına girebilmektedirler. Zamanla özsermayesi azalan ve dış kaynaklara yönelen KOBİ'ler, yüksek maliyetli banka kredisi kullandıklarından ve yatırımlarının dönüş hızını ayarlayamadıklarından dolayı iflas edebilmektedirler (Kutlu & Demirci, 2007).

II.6.1.3. Sermaye Piyasasından Fon Elde Etmede Yaşanan Sorunlar:

Kredi temin etmede sorunlar yaşayan ve özkaynakları yetersiz olan KOBİ'ler için sermaye piyasasından fon elde etme, önemli bir finansman alternatifi olarak karşımıza çıkmaktadır. KOBİ'ler hisse senedi, tahvil, hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil, kara iştirakli tahvil, katılma intifa senetleri, kar ve zarar ortaklığı belgesi, hisse senedi ile değiştirilebilir kar ve zarar ortaklığı belgesi ve finansman bonosu aracılığıyla sermaye piyasasından fon sağlayabilirler (Alptekin, 2007).

Sermaye piyasası KOBİ'ler için önemli bir finansman kaynağı olmasına rağmen, KOBİ'ler bu olanaktan çok fazla yararlanamamaktadırlar. KOBİ'lerin genellikle şahıs veya aile şirketleri oluşu ve yönetim hakimiyetini kaybetme endişeleri bu işletmelerin sermaye piyasalarına açılma yolunda önemli bir engel oluşturmaktadır. KOBİ'lerin halka açılırken katlanmak zorunda oldukları bağımsız denetim ücretleri, reklam giderleri, hisse senedi basımı, ilan ve duyuru giderleri, satış komisyonu gibi gider ve maliyetlerin yüksek olması ve küçük ölçekli olmalarından dolayı sermaye piyasalarına açılmanın çok fazla yarar getirmeyeceği düşüncesi bu işletmelerin sermaye piyasalarına yönelmelerini engelleyebilmektedir. Yine KOBİ'lerin sermaye piyasasının öngördüğü organizasyona ve muhasebe sistemlerine sahip olmamaları ve kimi işletmelerin kayıt dışı kalarak vergi ödememe eğilimleri bu işletmelerin sermaye piyasasına girmelerinin önündeki önemli engeller olarak düşünülmektedir (Kutlu & Demirci, 2007).

Günümüzde Türkiye ekonomisinde faaliyet gösteren bütün KOBİ'lerde olduğu gibi turizm sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin de önemli derecede finansman sorunları vardır. Uygun koşullarda banka kredisi temin edememe, sermaye piyasalarından yararlanamama ve yeni finansman yöntemlerinin bilinerek uygulanamaması gibi

finansman sorunları turizm alanında faaliyet gösteren işletmeler için de önemli problemlerdir. Tüm dünyada ve Türkiye’de turizm işletmelerin finansman problemleri ilgili sektördeki işletmelerin ve dolayısıyla sektörün başarısını olumsuz etkileyebilmektedir (Yılmaz, 2007).

II.6.2. Şeffaflıkla İlgili Sorunlar

Basel-II standartlarının getirdiği yeniliklerin başında şeffaflık gelmektedir. Şeffaflık, bankalar ve KOBİ’ler arasında sağlıklı bir işbirliğinin gerçekleşmesi için ön şart olarak görülmektedir. Şeffaflık gerek KOBİ gerekse kurumsal firmaların sağlıklı bir derecelendirme ve dolayısıyla verimli bir kredi süreci yaşayabilmesi için finansal ve niteliksel bilgilerden oluşan gerekli tüm bilgilerini bankalara ve bağımsız derecelendirme kuruluşlarına zamanında, güvenilir ve yeterli bir şekilde sunmasını öngörmektedir ("Türkiye Bankalar Birliği," 2004).

Türkiye’de, KOBİ’lerin kayıt dışılık düzeyinin %60’ın üstünde olması ve yaşanan her ekonomik krizde kayıt dışı işlemleri beslemesi, bu işletmelerin şeffaflıklarının her geçen gün daha fazla zarar görmesine neden olabilmektedir. Artan kayıt dışı yapılanma, risklerin yarıdan fazlasının kayıt dışında yer almasına neden olduğundan, bankaların etkin risk yönetimi uygulamalarını engellemekte ve KOBİ’lerin kredi maliyetlerini artırmaktadır. KOBİ’lerde artan oranda kayıt dışı işlemlerin gerçekleşmesi, daha az vergi ödemek amacı ile düşük karlılık göstermeleri, gerçeği yansıtmayan finansal tabloların oluşturulmasına neden olmaktadır. Gerçeği yansıtmayan finansal tabloların KOBİ’lerin derecelendirilmesini olumsuz etkilemesi neticesinde bu işletmeler düşük kredi derecesine tabi tutularak, yüksek kredi maliyetlerine katlanmak zorunda kalabilmektedirler (Ergül & Dumanoglu, 2009).

KOBİ'lerde şeffaflığı artırmak için daha fazla finansal ve niteliksel bilgilerin bankalara sunulması gerekmektedir. Çünkü finansal bilgilerin yanı sıra niteliksel bilgi ve faktörler de derecelendirme sürecinde dikkate alınmaktadır. Daha iyi derecelendirme notu alabilmek için KOBİ'lerin dikkat etmesi gereken bazı temel unsurlar şunlardır ("Türkiye Bankalar Birliği," 2004):

a) Yönetim, Yönetim Yapısı ve Personel: KOBİ'lerde, işletme sahiplerinin girişimcilik ve yöneticilik konularında kendilerini yetiştirmeleri veya girişimcilik özelliklerine sahip kişilere, işletme kurabilmeleri için imkanlar verilmesi gerekmektedir. Yönetici ve girişimci arasındaki farkı bilmeyen KOBİ yöneticileri, yöneticiyi "işletmenin başarısındaki adam" olarak tanımlamakta, kendilerini de tam bir yönetici olarak görmektedirler. Oysa bunları gerçekleştirecek yöneticinin, hem bilimsel tahmin yöntemlerini bilmesi ve hem de zeki ve yetenekli olması gerekmektedir. Ancak, ne yazık ki tüm KOBİ yöneticilerinin böyle bir yönetme yeteneğine sahip olmadığı da bir gerçektir (Müftüoğlu, 1993). KOBİ'lerde, işletme sahibinin ölümünden sonra, aile bireylerinin işletmeyle ilgili konulardaki ilgisizliği veya yetersizliği de önemli sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle KOBİ'lerin aile işletmesi niteliği göz ardı edilmemeli ve zamanı geldiğinde kurumsallaşmaya gidilmelidir (Eroğlu, İnce & Gül, 2009).

b) Yöneticilerin ve Personelin Eğitimi: KOBİ'lerde, gerek yöneticilerin gerekse de personelin eğitimi konusunda önemli sorunlar yaşanmaktadır. Gerek finansal engeller, gerekse de eğitime gereken önemin verilmemesi, hem yöneticiler hem de personelin pek çok değişikliği geriden takip etmelerine ve dolayısıyla verimliliğin azalmasına neden olabilmektedir.

Öte yandan standardizasyon ve kalite kontrolü gibi konularda gerekli eğitimi görmüş kişilerin eksikliği, üretilen mamullerin kalitesini olumsuz yönde etkilemekte ve değerinden daha az bir fiyattan satılmasına neden olabilmektedir (Eroğlu ve diğerleri, 2009).

c) Müşteriler ve Tedarikçilerle İlişkiler: KOBİ'lerin kendi aralarında ve diğer yatırımcılar ile (yerli-yabancı) olan ilişkilerinin geliştirilmesini (ortaklık, network, stratejik yakınlaşmalar v.b) sağlayıcı mekanizmalar hayata geçirilmeli ve bu ilişkileri destekleyici düzenlemeler yapılmalıdır (Aramaz, 2008).

d) İç Süreçler, Ürün / Hizmet ve Teknoloji: KOBİ'lerin günümüz bilgi ve teknoloji çağında rekabet gücü yüksek, ileri teknolojileri kullanan ve kalite bilinciyle mal ve hizmet üreten kuruluşlar haline getirilmeleri gerekmektedir. KOBİ'ler için öngörülen bu yapısal değişimin bir plan ve strateji doğrultusunda adım adım gerçekleştirilmesi için yol haritasının varlığı gerekmektedir (Aramaz, 2008).

e) Finansal Yapının Güçlendirilmesi: Basel-II ile birlikte KOBİ'lerin güçlü sermaye yapısına sahip olmaları daha da önem kazanmaktadır. Sermayesini güçlendiren firmalar bankalardan ve bağımsız derecelendirme kuruluşlarından daha yüksek kredi notu alabileceklerdir. Yüksek kredi notuna sahip firmalar daha düşük maliyetli kredi imkanlarını yakalayabileceklerdir. Bu nedenle yetersiz sermaye ile çalışan KOBİ'ler en kısa zamanda sermayelerini güçlendirmelidir (Yılmaz, 2007).

f) Güvenilirlik ve Açık İletişim: İşletmelerin temel finansal tabloları olan bilanço ve gelir tablosunun gerçeği yansıtması gerekmektedir. Bilanço dışı varlıklar, bilanço içine alınarak daha gerçekçi finansal tabloların hazırlanması sağlanır. Kayıt dışı varlıklar kayıt altına alınarak daha yüksek derecelendirme notları elde edilebilme imkan sağlanabilecektir. Devlet, vergi ve Sosyal Güvenlik Kurumu oranlarını düşürerek KOBİ'lerin kayıt dışı

faaliyetlerini sona erdirmelerini teşvik etmelidir. Firmaların kayıt dışılığı önlendiği takdirde, artan şeffaflıkla birlikte haksız rekabet ortamı son bulacaktır (Yılmaz, 2007).

Yukarıda ifade edilmeye çalışılan bilgiler ışığında KOBİ'lerin şeffaf bir yapıya ulaşması sürecinde finans, zaman ve karşılıklı güvene ihtiyaç vardır. Turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin bilançoları analiz edildiğinde sektörde birçok işletmenin yabancı kaynak kullanımlarında büyük oranda banka kredisi kullanımını tercih ettiği görülmektedir. Basel-II uzlaşısının Türkiye'de 2012 yılı ortalarında uygulanmaya başlanmasıyla işletmelerin Basel-II kriterlerini yerine getirmeleri finansmanları açısından zorunlu hale gelmiştir. Kaynak kullanımında büyük oranda banka kredisini tercih eden turizm işletmelerinin Basel kriterlerine uyum sürecinde bu kriterleri tamamıyla bilmeleri ve işletme yapılarını da Basel kriterleri doğrultusunda şekillendirmeleri büyük önem arz etmektedir.

2.6.3. Riske Dayalı Kredi Fiyatlamasına ve Teminatlandırmaya İlişkin

Sorunlar

Basel-II uygulamalarıyla birlikte bankaların maruz oldukları riskleri daha iyi ölçmeleri beklenmektedir. Bunun için bankaların risk bazlı fiyatlamayı da hayata geçirecekleri öngörülmektedir. Risk bazlı fiyatlama, bankanın daha çok risk aldığı ürünlerde ve düşük dereceli müşterilerde daha yüksek fiyatlama yapması olarak yorumlanabilir. Kredinin türü, vadesi, tutarı da risk bazlı fiyatlamayı etkileyen diğer unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Risk bazlı fiyatlamada zorlayıcı bir diğer unsur da kullanılacak krediler için firmaların verecekleri teminatlardır. Basel-II kapsamında kabul edilmesi öngörülen teminatlar aşağıda sıralanmaktadır ("Türkiye Bankalar Birliği," 2004).

- ✓ Nakit para,
- ✓ Altın,
- ✓ Ana endekste ki hisse senetleri,
- ✓ Mevduat veya mevduat sertifikası,
- ✓ Yatırım fonları,
- ✓ Borçlanma senetleri,
- ✓ Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler,
- ✓ Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri de barındıran fonlar.

Ayrıca Basel II uygulamaları kapsamında ticari emlak ipoteği karşılığı verilen kredilerin (fabrika, depo vb.) teminat kapsamına alınması özel ve oldukça zorlayıcı şartlara bağlanmıştır. Diğer yandan teminatına ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği alınan kredilerin % 35 risk ağırlığıyla değerlendirilmesi planlanmaktadır. Kredi maliyetini etkileyecek anahtar faktörlerin başında KOBİ'lerin borçlu derecelendirme notu, bankaların içsel derecelendirme notu, kullandıkları kredi türü ile bankalara sunacakları teminatların kalitesi gelmektedir. Bu uygulamanın en önemli fakat KOBİ'ler için zorlayıcı özelliklerinden biri herhangi bir KOBİ'nin bankaların benzer risk ölçümleri nedeniyle her bankadan aynı kredi fiyatını alması olacaktır ("Türkiye Bankalar Birliği,"2004).

II.7. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Sektör Bilançoları Yardımıyla Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektörünün Likidite Durumunun ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi

Çalışmanın bu bölümünde TCMB'nin yayımladığı sektör bilançoları yardımıyla "Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Alt Sektörü"nü 2010, 2011 ve 2012 yıllarına ait konsolide finansal tabloları üzerinde, sektörün borç ve kredi kullanım düzeyini analiz etmek ve kısa vadeli borç ödeme gücünü belirlemek amacıyla 11 ayrı oran hesaplanarak bir analiz gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Öncelikle tüm sektör verileri değerlendirilerek bir oran analizi hesaplaması gerçekleştirilmiştir. Daha sonra sektör işletmeleri küçük, orta ve büyük ölçekli şeklinde ayrı ayrı değerlendirilerek farklı büyüklükteki işletmelerin borç ve kredi kullanım düzeyleri ve kısa vadeli borç ödeme güçleri ayrı ayrı analiz edilmeye çalışılmıştır.

II.7.1. Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektörünün Genel Olarak Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi

Aşağıdaki tabloda TCMB'nin yayımladığı Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektörü"nü 2010, 2011 ve 2012 yıllarına ait konsolide finansal tablolarındaki veriler üzerinden gerçekleştirilen analiz sonuçları verilmektedir.

Tablo 2.7. Konaklama ve Yiyecek Alt Sektörünün Genel Olarak Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Oranları

Oranlar	2010 %	2011 %	2012 %	ORT %
Cari Oran	0.89	0.89	0.94	0.90
Asit-Test Oranı	0.64	0.68	0.69	0.67
Nakit Oran	0.31	0.29	0.28	0.29
<i>Banka Kredileri</i> <i>Aktif Toplamı</i>	0.32	0.36	0.34	0.34
<i>Kısa Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Kısa vadeli</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.32	0.25	0.27	0.28
<i>Banka</i> <i>Kredileri</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.54	0.55	0.54	0.54
<i>Kısa Vadeli</i> <i>Banka kredileri</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.14	0.10	0.11	0.12
<i>Kısa Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Aktif Toplamı</i>	0.08	0.07	0.07	0.07
<i>Uzun Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.40	0.45	0.42	0.42
<i>Uzun Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Uzun Vadeli</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.71	0.75	0.71	0.72
<i>Uzun Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Aktif Toplamı</i>	0.24	0.29	0.27	0.27

Tablo incelendiğinde analiz sürecinde sektörün **Cari Oran** ortalamasının 0,90 olduğu görülmektedir. Genel olarak bu oranın 1,5-2 olması gerektiği kabul görmektedir. Sektör ortalaması bu açıdan oldukça düşük sayılabilir. Bu bağlamda sektörün dönen varlıkları, kısa vadeli borçları karşılayabilecek düzeyde olmadığını söylemek mümkündür.

Sektörün **Asit-Test Oranı** ortalamasına bakıldığında, analiz süreci ortalamasının 0,67 olduğu görülmektedir. Bu sonuçta sektörün analiz süreci içerisinde stoklarını satışa dönüştüremediği takdirde kısa vadeli borçlarını ödeme de sorunlarla karşılaşabileceğini göstermektedir.

Sektörün **Nakit Oranına** bakıldığında ise sektör ortalamasının 0,29 olduğu görülmektedir. Oranın 0,20'nin altına düşmemesi genel bir kural olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda sektörün stok ve alacaklarını paraya dönüştüremediği takdirde nakit ve nakit benzeri varlıklarıyla vadesi gelen ve ödenmesi gereken acil borçların ödemesinde zorlukla karşılaşmayabileceği düşünülebilir.

Sektörün **Banka Kredileri / Aktif Toplamı** oranına bakıldığında ise sektördeki aktiflerin ortalama %34'ünün banka kredileri ile finanse edildiği görülmektedir. Diğer bir ifade ile sektör aktif varlıklarını elde ederken % 34 oranında banka kredisi kullanımına gitmiştir. Bu kabul edilebilir bir oran olarak nitelendirilebilir.

Sektörün **Kısa Vadeli Banka Kredileri / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar** oranına bakıldığında kısa vadeli yabancı kaynaklar içerisinde banka kredilerinin oranının ortalama olarak % 28 gerçekleştiği görülmektedir. Diğer bir ifade ile analiz süreci içerisinde kısa vadeli yabancı kaynaklar kullanılırken bu kaynakların % 28'i kısa vadeli banka kredileri tarafından finanse edilmiştir.

Sektörün **Banka Kredileri / Yabancı Kaynaklar** oranına bakıldığında, sektörde kullanılan yabancı kaynakların ortalama % 54'nün banka kredilerinden oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda sektörde kullanılan yabancı kaynakların yarısından fazlasının banka kredilerinden meydana geldiği ve yabancı kaynaklar içerisinde banka kredilerine bağımlılığın yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Sektörün **Kısa Vadeli Banka Kredileri/ Yabancı kaynaklar** oranı incelendiğinde sektörün yabancı kaynaklar içerisinde ortalama % 0,12 oranında kısa vadeli banka kredisi kullandığı ve sektördeki işletmelerin kısa vadeli banka kredileri kullanımını çok tercih etmedikleri görülmektedir.

Sektörün **Kısa Vadeli Banka Kredileri/ Aktif Toplamı** oranı incelendiğinde sektörde aktiflerin finansmanında kısa süreli banka kredilerinin kullanım oranının ortalama %7 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda sektördeki işletmelerin aktif kaynakların finansmanında kısa vadeli banka kredilerini tercih etmedikleri söylenebilir. Aktiflerinin büyük bir kısmı sabit varlıklardan oluşan sektörde bu sonuç normal karşılanabilir.

Sektörün **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Yabancı Kaynak Toplamı** oranı incelendiğinde, sektörde yabancı kaynaklar içerisinde uzun vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak % 42 gerçekleştiği görülmektedir. Bu sonuç sektördeki işletmelerin yabancı kaynaklar içerisinde uzun vadeli banka kredilerinin önemli bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Bir başka ifadeyle sektördeki işletmelerin yapısı gereği yabancı kaynaklar içerisinde daha çok uzun vadeli banka kredilerini tercih ettikleri görülmektedir.

Sektörün **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar** oranı incelendiğinde, sektörde uzun vadeli yabancı kaynaklar içerisinde uzun vadeli banka kredilerinin oranının ortalama % 72 gerçekleştiği saptanmaktadır. Bu bağlamda sektördeki işletmelerin uzun vadeli yabancı kaynak içerisinde çok önemli düzeyde uzun vadeli banka kredilerini tercih ettiğini söylemek mümkündür.

Sektörün **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplamı** oranı incelendiğinde ise sektör ortalamasının % 27 olarak gerçekleştiğini ve sektördeki işletmelerin aktif yapıları gereği aktiflerinin finansmanında kısa vadeli yerine uzun vadeli banka kredilerini tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

2.7.2. Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektöründeki Büyük Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi

Aşağıdaki tabloda TCMB'nin yayımladığı Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektörü'deki büyük ölçekli işletmelerin 2010, 2011 ve 2012 yıllarına ait konsolide finansal verileri üzerinden gerçekleştirilen analiz sonuçları verilmektedir.

Tablo 2.8. Konaklama ve Yiyecek Alt Sektöründeki Büyük Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Oranları

Oranlar	2010 %	2011 %	2012 %	ORT %
Cari Oran	0.70	1.05	1.32	1.02
Asit-Test Oranı	0.54	0.82	1.02	0.79
Nakit Oran	0.24	0.37	0.53	0.38
<i>Banka Kredileri</i> <i>Aktif Toplamı</i>	0.39	0.36	0.31	0.35
<i>Kısa Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Kısa vadeli</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.53	0.21	0.20	0.31
<i>Banka</i> <i>Kredileri</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.64	0.58	0.56	0.59
<i>Kısa Vadeli</i> <i>Banka kredileri</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.29	0.08	0.08	0.15
<i>Kısa Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Aktif Toplamı</i>	0.17	0.05	0.05	0.09
<i>Uzun Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.36	0.49	0.48	0.44
<i>Uzun Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Uzun Vadeli</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.78	0.82	0.81	0.80
<i>Uzun Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Aktif Toplamı</i>	0.22	0.31	0.26	0.26

Tablo incelendiğinde analiz sürecinde sektörde yer alan büyük işletmelerin **Cari Oran** ortalamasının 0,102 gerçekleştiği görülmektedir. Bu bağlamda sektördeki büyük işletmelerin kısa vadeli borç ödeme gücünün söz konusu oran açısından sektörün geneline göre daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Asit-Test Oranı ortalamasına bakıldığında, sektörde yer alan büyük işletmelerin analiz süreci ortalamasının 0,79 olduğu görülmektedir. Sektördeki büyük işletmelerin asit – test oranı da istenilen seviyede olmamasına rağmen sektör ortalamasından iyi bir ortalamaya sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Sektörde yer alan büyük işletmelerin **Nakit Oranı** ortalamasına bakıldığında, sektörde yer alan büyük işletmelerin analiz süreci ortalamasının 0,38 olduğu görülmektedir. Ortalama değer, genel sektör ortalamasından ve istenen standarttan oldukça yüksektir. Bu bağlamda sektördeki büyük işletmelerin nakit ve benzeri varlıklarının kısa süreli yabancı kaynakları karşılayabilme gücünün yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Sektördeki büyük işletmelerin **Banka Kredileri / Aktif Toplamı** oranına bakıldığında ise büyük işletmelerin aktiflerinin ortalama %35'inin banka kredileri ile finanse edildiği ve sektör ortalamasına yakın bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Sektördeki büyük işletmelerin **Kısa Vadeli Banka Kredileri / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar** oranına bakıldığında kısa vadeli yabancı kaynaklar içerisinde banka kredilerinin oranının ortalama olarak % 31 gerçekleştiği görülmektedir. Büyük işletmelerin kısa vadeli yabancı kaynak kullanımlarında kısa vadeli banka kredilerini sektör ortalamasına göre daha çok tercih etmektedirler.

Sektördeki büyük işletmelerin **Banka Kredileri / Yabancı Kaynaklar** oranına bakıldığında yabancı kaynaklar içerisinde banka kredilerinin oranının ortalama olarak % 59 gerçekleştiği görülmektedir. Sektör ortalamasına baktığımızda ise bu oran ortalama olarak % 54 olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda büyük işletmelerde yabancı kaynak içerisinde banka kredilerinin sektöre göre daha fazla kullandıklarını söylemek mümkündür.

Sektördeki büyük işletmelerin **Kısa Vadeli Banka Kredileri/ Yabancı Kaynaklar** oranı incelendiğinde yabancı kaynaklar içerisinde kısa vadeli banka kredilerinin oranının ortalama olarak % 15 gerçekleştiği görülmektedir. Sektördeki büyük işletmelerin sektöre (%12) nazaran yabancı kaynak kullanımında daha fazla kısa vadeli banka kredisi kullandığını söylemek mümkündür.

Sektördeki büyük işletmelerin **Kısa Vadeli Banka Kredileri/ Aktif Toplamı** oranı incelendiğinde aktif toplamı içerisinde kısa vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak %9 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Sektördeki büyük işletmelerin, sektöre (%7) göre aktif varlıklarını elde ederken daha fazla kısa vadeli banka kredisi kullandığını söylemek mümkündür.

Sektördeki büyük işletmelerin **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Yabancı Kaynak Toplamı** oranı incelendiğinde yabancı kaynak toplamı içerisinde uzun vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak % 44 gerçekleştiği görülmektedir. Sektör ortalaması ise % 42 gerçekleşmiştir. Büyük işletmeler yapıları gereği daha çok yabancı kaynağa ve uzun süreli ödeme planlarına ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu yüzden yabancı kaynak kullanımında uzun vadeli yabancı kaynak kullanımı çok az da olsa sektör ortalaması üzerinde gerçekleşmiştir.

Sektördeki büyük işletmelerin **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar** oranı incelendiğinde uzun vadeli yabancı kaynaklar içerisinde uzun vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak % 80 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu oran bağlamında sektör ortalaması % 72 gerçekleşmiştir. Büyük işletmelerin uzun vadeli kaynak kullanımında sektöre göre daha fazla uzun vadeli banka kredilerini tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

Sektördeki büyük işletmelerin **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplamı** oranı incelendiğinde sektörde yer alan büyük işletmelerin ortalamasının % 26 gerçekleştiği görülmektedir. Sektör ortalaması ise % 27 gerçekleşmiştir. Büyük işletmelerin sektörle hemen hemen aynı paya sahip olduğu belirlenmiştir.

II.7.3. Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektöründeki Orta Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi

Aşağıdaki tabloda TCMB'nin yayımladığı Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektörü'deki orta ölçekli işletmelerin 2010, 2011 ve 2012 yıllarına ait konsolide finansal verileri üzerinden gerçekleştirilen analiz sonuçları verilmektedir.

Tablo 2.9. Konaklama ve Yiyecek Alt Sektöründeki Orta Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Oranları

Oranlar	2010 %	2011 %	2012 %	ORT %
Cari Oran	1.09	0.95	0.97	1.03
Asit-Test Oranı	0.81	0.75	0.74	0.76
Nakit Oran	0.44	0.33	0.29	0.35
$\frac{\text{Banka Kredileri}}{\text{Aktif Toplamı}}$	0.36	0.39	0.36	0.37
$\frac{\text{Kısa Vadeli Banka Kredileri}}{\text{Kısa vadeli Yabancı Kaynak Toplamı}}$	0.28	0.27	0.27	0.27
$\frac{\text{Banka Kredileri}}{\text{Yabancı Kaynak Toplamı}}$	0.62	0.62	0.57	0.60
$\frac{\text{Kısa Vadeli Banka kredileri}}{\text{Yabancı Kaynak Toplamı}}$	0.11	0.11	0.10	0.10
$\frac{\text{Kısa Vadeli Banka Kredileri}}{\text{Aktif Toplamı}}$	0.06	0.07	0.07	0.06
$\frac{\text{Uzun Vadeli Banka Kredileri}}{\text{Yabancı Kaynak Toplamı}}$	0.51	0.51	0.46	0.49
$\frac{\text{Uzun Vadeli Banka Kredileri}}{\text{Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Toplamı}}$	0.83	0.86	0.74	0.81
$\frac{\text{Uzun Vadeli Banka Kredileri}}{\text{Aktif Toplamı}}$	0.30	0.32	0.29	0.30

Tablo incelendiğinde analiz sürecinde sektörde yer alan orta büyüklükteki işletmelerin **Cari Oran** ortalamasının %103 gerçekleştiği görülmektedir. Bu bağlamda sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin kısa vadeli borç ödeme gücünün sözkonusu oran açısından sektörün geneline göre daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Asit-Test Oranı ortalamasına bakıldığında, sektörde yer alan orta büyüklükteki işletmelerin analiz süreci ortalamasının %76 olduğu görülmektedir. Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin **asit – test oranı** da istenilen seviyede olmamasına rağmen sektör ortalamasından iyi bir ortalamaya sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Sektörde yer alan orta büyüklükteki işletmelerin **Nakit Oranı** ortalamasına bakıldığında, sektörde yer alan orta büyüklükteki işletmelerin analiz süreci ortalamasının %,35 olduğu görülmektedir. Ortalama değer, genel sektör ortalamasından ve istenen standarttan oldukça yüksektir. Bu bağlamda sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin nakit ve benzeri varlıklarının kısa süreli yabancı kaynakları karşılayabilme gücünün yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin **Banka Kredileri / Aktif Toplamı** oranına bakıldığında ise orta büyüklükteki işletmelerin aktiflerinin ortalama %37'sinin banka kredileri ile finanse edildiği ve sektör ortalamasına yakın bir paya sahip olduğu görülmektedir

Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin **Kısa Vadeli Banka Kredileri / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar** oranına bakıldığında kısa vadeli yabancı kaynaklar içerisinde banka kredilerinin oranının ortalama olarak %27 gerçekleştiği görülmektedir. Orta büyüklükteki işletmelerin kısa vadeli yabancı kaynak kullanımlarında kısa vadeli banka kredilerini sektör ortalamasına göre daha çok tercih etmektedirler.

Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin **Banka Kredileri / Yabancı Kaynaklar** oranına bakıldığında yabancı kaynaklar içerisinde banka kredilerinin oranının ortalama olarak %60 gerçekleştiği görülmektedir. Sektör ortalamasına baktığımızda ise bu oran ortalama olarak % 54 olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda orta büyüklükteki işletmelerde yabancı kaynak içerisinde banka kredilerinin sektöre göre daha fazla kullandıklarını söylemek mümkündür.

Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin **Kısa Vadeli Banka Kredileri/ Yabancı Kaynaklar** oranı incelendiğinde yabancı kaynaklar içerisinde kısa vadeli banka kredilerinin oranının ortalama olarak % 10 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin sektöre (%12) nazaran yabancı kaynak kullanımında daha az kısa vadeli banka kredisi kullandığını söylemek mümkündür.

Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin **Kısa Vadeli Banka Kredileri/ Aktif Toplamı** oranı incelendiğinde aktif toplamı içerisinde kısa vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak % 6 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin, sektöre (%7) göre aktif varlıklarını elde ederken daha az kısa vadeli banka kredisi kullandığını söylemek mümkündür.

Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Yabancı Kaynak Toplamı** oranı incelendiğinde yabancı kaynak toplamı içerisinde uzun vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak % 49 gerçekleştiği görülmektedir. Sektör ortalaması ise % 42 gerçekleşmiştir. Orta büyüklükteki işletmeler yapıları gereği daha çok yabancı kaynağa ve uzun süreli ödeme planlarına ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu yüzden yabancı kaynak kullanımında uzun vadeli yabancı kaynak kullanımı çok az da olsa sektör ortalaması üzerinde gerçekleşmiştir.

Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar** oranı incelendiğinde uzun vadeli yabancı kaynaklar içerisinde uzun vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak % 81 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu oran bağlamında sektör ortalaması % 72 gerçekleşmiştir. Orta büyüklükteki işletmelerin uzun vadeli kaynak kullanımında sektöre göre daha fazla uzun vadeli banka kredilerini tercih ettiklerini söylemek mümkündür

Sektördeki orta büyüklükteki işletmelerin **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplamı** oranı incelendiğinde sektörde yer alan büyük işletmelerin ortalamasının % 27 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Sektör ortalaması ise % 27 gerçekleşmiştir. Orta büyüklükteki işletmelerin sektöre yakın bir orana sahip olduğu belirlenmiştir.

II.7.4. Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektöründeki Küçük Ölçekli İşletmelerin Likidite ve Banka Kredisi Kullanım Düzeyinin Analizi

Aşağıdaki tabloda TCMB'nin yayımladığı Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektörü'deki küçük ölçekli işletmelerin 2010, 2011 ve 2012 yıllarına ait konsolide finansal verileri üzerinden gerçekleştirilen analiz sonuçları verilmektedir.

Tablo 2.10. Küçük Ölçekli Konaklama İşletmeleri

Oranlar	2010 %	2011 %	2012 %	ORT %
Cari Oran	0.84	0.77	0.75	0.79
Asit-Test Oranı	0.56	0.54	0.51	0.54
Nakit Oran	0.23	0.21	0.16	0.49

<i>Banka Kredileri</i> <i>Aktif Toplamı</i>	0.25	0.32	0.34	0.30
<i>Kısa Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Kısa vadeli</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.20	0.25	0.31	0.25
<i>Banka</i> <i>Kredileri</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.41	0.47	0.50	0.46
<i>Kısa Vadeli</i> <i>Banka kredileri</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.08	0.10	0.13	0.10
<i>Kısa Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Aktif Toplamı</i>	0.05	0.07	0.09	0.07
<i>Uzun Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.32	0.37	0.37	0.35
<i>Uzun Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Uzun Vadeli</i> <i>Yabancı Kaynak Toplamı</i>	0.55	0.61	0.64	0.6
<i>Uzun Vadeli</i> <i>Banka Kredileri</i> <i>Aktif Toplamı</i>	0.20	0.25	0.25	0.23

Tablo incelendiğinde analiz sürecinde sektörde yer alan küçük işletmelerin **Cari Oran** ortalamasının %79 gerçekleştiği görülmektedir. Bu bağlamda sektördeki küçük işletmelerin kısa vadeli borç ödeme gücünün söz konusu oran açısından sektörün geneline göre daha az olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda sektörün dönen varlıkları, kısa vadeli borçları karşılayabilecek düzeyde olmadığını söylemek mümkündür.

Asit-Test Oranı ortalamasına bakıldığında, sektörde yer alan küçük işletmelerin analiz süreci ortalamasının %54 olduğu görülmektedir. Küçük firmaların asit – test oranı da istenilen seviyede değil ve sektör ortalamasının oldukça aşağısında kalmıştır

Sektörde yer alan küçük işletmelerin **Nakit Oranı** ortalamasına bakıldığında, sektörde yer alan küçük işletmelerin analiz süreci ortalamasının %49 olduğu görülmektedir. Ortalama değer, genel sektör ortalamasından ve istenen standarttan oldukça yüksektir. Bu bağlamda sektördeki küçük işletmelerin nakit ve benzeri varlıklarının kısa süreli yabancı kaynakları karşılayabilme gücünün yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Sektördeki küçük işletmelerin **Banka Kredileri / Aktif Toplamı** oranına bakıldığında ise küçük işletmelerin aktiflerinin ortalamada %30'nun banka kredileri ile finanse edildiği ve sektör ortalamasına yakın bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Sektördeki küçük işletmelerin **Kısa Vadeli Banka Kredileri / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar** oranına bakıldığında kısa vadeli yabancı kaynaklar içerisinde banka kredilerinin oranının ortalama olarak % 25 gerçekleştiği görülmektedir. Küçük işletmelerin kısa vadeli yabancı kaynak kullanımlarında kısa vadeli banka kredilerini sektör ortalamasına göre daha az oranda tercih etmektedirler.

Sektördeki küçük işletmelerin **Banka Kredileri / Yabancı Kaynaklar** oranına bakıldığında yabancı kaynaklar içerisinde banka kredilerinin oranının ortalama olarak % 46 gerçekleştiği görülmektedir. Sektör ortalamasına baktığımızda ise bu oran ortalama olarak % 54 olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda küçük işletmelerde yabancı kaynak içerisinde banka kredilerinin sektöre göre daha az kullandıklarını söylemek mümkündür

Sektördeki küçük işletmelerin **Kısa Vadeli Banka Kredileri/ Yabancı Kaynaklar** oranı incelendiğinde yabancı kaynaklar içerisinde kısa vadeli banka kredilerinin oranının ortalama olarak % 10 gerçekleştiği görülmektedir. Sektördeki küçük işletmelerin sektöre (%12) nazaran yabancı kaynak kullanımında daha az kısa vadeli banka kredisi kullandığını söylemek mümkündür.

Sektördeki küçük işletmelerin **Kısa Vadeli Banka Kredileri/ Aktif Toplamı** oranı incelendiğinde aktif toplamı içerisinde kısa vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak %7 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Sektördeki küçük işletmelerin, sektöre (%7) göre aktif varlıklarını elde ederken aynı oranda kısa vadeli banka kredisi kullandığını söylemek mümkündür.

Sektördeki küçük işletmelerin **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Yabancı Kaynak Toplamı** oranı incelendiğinde yabancı kaynak toplamı içerisinde uzun vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak % 35 gerçekleştiği görülmektedir. Sektör ortalaması ise % 42 gerçekleşmiştir. Yabancı kaynak kullanımında uzun vadeli yabancı kaynak kullanımı sektör ortalamasından daha düşük bir orana sahiptir

Sektördeki küçük işletmelerin **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar** oranı incelendiğinde uzun vadeli yabancı kaynaklar içerisinde uzun vadeli banka kredilerinin payının ortalama olarak % 60 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu oran bağlamında sektör ortalaması % 72 gerçekleşmiştir. Küçük işletmelerin uzun vadeli kaynak kullanımında sektöre göre daha az uzun vadeli banka kredilerini tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

Sektördeki küçük işletmelerin **Uzun Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplamı** oranı incelendiğinde sektörde yer alan büyük işletmelerin ortalamasının % 23 gerçekleştiği görülmektedir. Sektör ortalaması ise % 27 gerçekleşmiştir. Aktif varlıkların finansmanında küçük firmalar sektör ortalamasını üzerinde uzun vadeli banka kredisi kullanmıştır.

Basel Uzlaşısı öncelikle bankaları, daha sonra ise bankalardan kredi kullanmak isteyen işletmeleri ilgilendirmektedir. Bankalar, işletmelerin kredi taleplerinde uzlaşım standartları doğrultusunda, işletmelerden bir takım bilgiler isteyeceklerdir. İşletmelerin

bankalar tarafından istenilen bilgilere cevap verebilmeleri için Basel Uzlaşısı hakkında bilgi sahibi olmaları konusunda bankalara ve devlete büyük görev düşmektedir.

Turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin bilançolarının analizine dayanarak sektörde birçok firmanın yabancı kaynak kullanımlarında büyük oranda kredi kullanımını tercih ettiği görülmektedir. Basel II uzlaşısının ülkemizde 2012 ortalarında uygulanmaya başlanmasıyla firmaların Basel II kriterlerini yerine getirmeleri finansmanları açısından zorunlu hale gelmiştir. Kaynak kullanımında büyük oranda kredi kullanımını tercih eden turizm işletmelerinin Basel kriterlerine uyum sürecinde bu kriterleri tamamiyle bilmeleri ve işletme yapılarını da Basel kriterleri doğrultusunda şekillendirmeleri büyük önem arz etmektedir.

İşletmelerde daha güvenilir finansal tabloların hazırlanması, nitelikli personelin istihdam ettirilmesi, rekabette eşitliliğin sağlanması, işletmelerin sermaye yapılarının ve kredibilitelerinin güçlendirilmesi ve kurumsallaşmanın sağlanması için Basel II Uzlaşısı'nın Türkiye'de tam anlamıyla uygulanması gerekmektedir. Uzlaşının standartlarına uygun bir işleyişe sahip olan büyük işletmeler Basel II Uzlaşısı ile ilgili herhangi bir sorun yaşamamaktadır.

III. BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

Basel Kriterleri ve bu kriterlerin KOBİ'lere olan etkilerini araştıran bilimsel çalışmalar incelendiğinde öncelikle Basel kriterlerinin çıkış noktasına ve bu kriterlerin gelişim sürecine değindikleri belirlenmiştir. Yine konuyla ilgili literatür incelendiğinde bir ekonomi açısından büyük bir önem taşıyan KOBİ'lerin, Basel-II kriterlerine nasıl uyum sağlayacakları ve bu kriterler neticesinde KOBİ'lerin ihtiyaç duydukları fonlara ulaşmada ne tür zorluklarla karşılaşacaklarının araştırıldığı saptanmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmalarda KOBİ'lerin Basel kriterlerine uygun finans yapısına kavuşmak ve kendilerine en uygun kredi fiyatlandırmasını sağlayabilmek amacıyla mevcut yapılarını yeniden nasıl düzenlemeleri gerektiği üzerinde durulduğu belirlenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde konuyla ilgili belli başlı çalışmalar, turizm sektörü dışındaki diğer sektörlerle yönelik ve turizm sektörüne yönelik çalışmalar başlıkları altında açıklanmaya çalışılmaktadır.

III.1. Turizm Sektörü Dışındaki Sektörlere Yönelik Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar

Genel olarak turizm sektörü dışındaki diğer sektörlerle yönelik yapılmış çalışmaların bazıları aşağıdaki özetlenmeye çalışılmıştır.

Bekçi ve Usul (2001), Göller Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal sorunlarını belirlemek ve bununla ilgili bir takım çözüm önerileri sunmak amacıyla oluşturdukları çalışmada Göller Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin 44'ü üzerinde bir alan araştırması gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre KOBİ'lerin öncelikli ele alması gereken sorunların başında finansman yetersizliği, kalifiye personel yetersizliği ve

pazarlama sorunudur. Çalışmada ayrıca Göller Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal sorunlarının en temel nedeninin modern finansman tekniklerinden yeterince faydalanamamaları olarak saptanmıştır.

Hanh (2003), Basel Komitesi ve AB komisyonu tarafından yayınlanan yeni sermaye reformunu incelemiştir. Reform, işletmelere yapılan derecelendirme sayesinde daha iyi kredi risklerinin oluşturulmasını, piyasada istikrarı geliştirmeyi ve yasal sermaye yeterliliğinin bankalar tarafından karşılanmasını amaçlamaktadır. Çalışmada yeni uzlaşımın temel makroekonomik etkilerine genel bir bakış yapılmıştır. Basel II'nin sermaye gereksinimi düzenlemeleri Basel I'den konjonktürel olarak daha büyük etkiye sahiptir. Basel II ile ilgili olarak bir çok Avrupa bankası yeni sermaye gereksinimlerinin KOBİ'lere daha maliyetli krediler sağlayacağını belirtmiştir. Bu yeni uzlaşım ile sağlam bir mikro ekonominin temelleri atılarak, güçlü bir makro ekonomiye ulaşmak istenmiştir.

Teker, Bölğün ve Akçay (2005), bir Türk Bankasının 2002 ve 2003 yıllarına ait detaylı gerçek portföy verilerini kullanıp bankanın maruz kaldığı kredi, piyasa ve operasyonel risklerinin ölçülmesi ve ölçülen bu riskler karşılığında bankanın sahip olması gereken sermaye miktarını hesaplanmaya çalışmışlardır. Çalışmada Basel-I standartlarına uygun olarak hesaplanmış sermaye yeterlilik rasyosu; 2002 yılı için %14.34 ve 2003 yılı için %14.14 hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucunda BBDK'nın standart yöntemle hesaplamasının zorunlu tuttuğu piyasa riski de dahil edilmiştir. Piyasa riskinin dahil edilmesiyle birlikte, banka'nın SYR 'sinin 2002 yılında %12.36'ya ve 2003 yılında %12.04'e düştüğü belirlenmiştir. Bu sonuçlar, analiz edilen bankanın Basel-I standartlarına göre istenen minimum %8'lik oranın üzerinde sermaye tuttuğunu göstermektedir. Çalışmada ayrıca bankanın Basel-II tarafından önerilen standart yöntemle göre operasyonel

riski hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlarda, Basel-II sermaye standartları uygulamasının bankanın SYR'sini önemli ölçüde aşağı çekeceği belirtilmiştir.

Yörük (2007), KOBİ'ler üzerinde Basel-II kriterlerinin yaratacağı muhtemel etkileri gözlemlemek, bu etkilerin KOBİ'ler arasında oluşturacağı rekabeti araştırmak ve KOBİ'lerin Basel-II kriterlerine bakış açılarını ölçmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmada Amasya ilinde faaliyet gösteren 50 adet KOBİ'den anket tekniği ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda ankete tabi tutulan KOBİ'lerin öncelikle kendi öz kaynaklarıyla finansman sağlamaya çalıştıkları, mecbur kalmadıkça diğer finansman kaynaklarını kullanmadıkları gözlenmiştir. Bununla beraber KOBİ'lerin özkaynakları yetersiz kaldığında ilk olarak ticari banka kredilerine başvurdukları daha sonra vadeli çek ve senet kullandıkları belirlenmiştir. Araştırmada yine KOBİ'lerin Basel-II kriterleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları bu nedenle kredilendirmede Basel-II kriterlerine daha az dikkat ettikleri saptanmıştır. Araştırmada ayrıca Basel-II kriterleri'nin gündeme gelmesi ile KOBİ'lerin bir takım finansal zorluklar yaşayacağı ve yaşanması muhtemel en önemli sorunun şeffaflık olduğu belirlenmiştir.

Kendirli, Çağırın ve Şanöz (2008), Çorum ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerdeki yöneticilerin Basel-II kriterleri hakkındaki bilgi düzeylerini ve KOBİ'lerin Basel-II'ye geçiş sürecine hazır olup olmadıklarını araştırmışlardır. Araştırma kapsamına Çorum'da faaliyet gösteren ve KOBİ tanımına uyan işletmeler alınmıştır. Veri toplanması çerçevesinde anket uygulaması yapılmış ve Çorum ilindeki KOBİ'lerin yaklaşık %23'üne ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan KOBİ'lerin genelde sahipleri ya da ortaklardan biri tarafından yönetildiği buna karşın profesyonel yöneticiler tarafından yönetilme oranının ise daha düşük kaldığı belirlenmiştir. KOBİ'lerin %56'sının kaynak temininde sorunlar yaşadığı ve kaynak sıkıntısı yaşayan işletmelerin bu sorunu genelde bankalardan kredi

olarak daha sonra özkaynaklarını artırarak çözdükleri saptanmıştır. Bankalardan borçlanma sürecinde karşılaşılan en büyük sorunların kredi masraflarının yüksekliği daha sonra ise faiz oranlarının yüksekliği olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda Basel kriterlerinin reel sektör için uygulamaya geçmesiyle KOBİ'lerin büyük sorunlarla karşılaşacakları fakat KOBİ'lerin bu durumun pek farkında olmadıkları ve yöneticilerin Basel kriterleri hakkında yetersiz bilgi sahibi oldukları vurgulanmıştır.

Küçüközmen ve Oğuz (2008), Basel-II kriterlerinin Konya'daki imalat sanayicileri tarafından hangi ölçüde bilindiğini ve sanayicilerin ne gibi hazırlıklar yaptıklarını araştırmak ve çıkan sonuçlar çerçevesinde KOBİ'lere alternatif finansman önerilerinde bulunmak amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kapsamında Konya Sanayi Odasına bağlı olan 910 adet firmanın %10'u olan ve tesadüfi örnekleme tekniğiyle belirlenen 91 adet işletmeyi kapsayan bir anket uygulanmak istenmiştir. Ancak zaman kısıtı nedeniyle sonuç olarak 70 işletmeye ulaşılmıştır. Görüşülen işletmelerin en büyük sıkıntılarının finansman olduğu, buna rağmen birçoğunun ayrı bir finans uzmanı istihdam etmedikleri görülmüştür. Finansman sıkıntısının aşılması için banka kredilerinden yararlanmak işletmelerin çoğunun tercih ettiği bir yöntemken, işletmelerin hiçbiri risk sermayesi veya iş melekleri gibi alternatif finansman araçlarından haberdar olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmada yine işletmelerin birçoğunun istikrarsızlık ve belirsiz piyasa koşulları sebebiyle risk almak istemedikleri ve yatırım yapmaktan kaçındıkları hatta küçülmeye gittikleri ve bu küçülmeyi de risk yönetimi olarak tanımladıkları belirlenmiştir.

Yılmaz ve Selimoğlu (2008), Basel II kriterlerinin Bursa'da üretim, hizmet ve ticaret alanında faaliyet gösteren işletmeler tarafından hangi ölçüde bilindiğini ve Basel II kriterlerine geçiş süreci içerisinde yaşayabilecekleri zorlukların analizi yapılmıştır. Çalışma kapsamında Bursa'da faaliyet gösteren 150 adet işletme firmasını kapsayan anket

uygulanmıştır. Uygulanan anket sonucu elde edilen veriler SPSS istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada işletmelere faaliyetlerindeki özkaynak kullanım oranları sorulduğunda büyük bir kesim kısmen kullandıklarını, öz kaynak dışında % 64,7'sinin kısa vadeli banka kredileri, %24,7'sinin uzun vadeli banka kredileri ile, % 9,3'ü Leasing ile yatırım finansmanını gerçekleştirdiklerini belirlenmiştir. Basel II kriterleri sonrasında işletmeler teminat yönünden % 53,7'sinin sorun yaşayacakları gözlemlenmiştir. Risk derecelendirme notunun olup olmadığı ile ilgili yöneltilen soruda % 92,7'sinin risk derecelendirme notu olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ata, Çelik ve Gür (2008), Basel-II kriterlerinin Gaziantep imalat sanayinde faaliyet gösteren KOBİ'lere olası etkilerini incelenmişlerdir. Çalışmada KOBİ'lerin Basel-II öncesi mevcut durumunu değerlendirmek, Basel-II'ye uyum sürecinde bu işletmelerin alması gereken aksiyonları ortaya koymak ve kredilendirme sürecinde KOBİ'lerin karşılaşılabilecekleri güçlükler ve alması gerekli olan tedbirler konusunda bir takım çözüm önerilerinde bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmayı gerçekleştirebilmek amacıyla Gaziantep'te faaliyet gösteren 91 KOBİ'ye anket uygulanmıştır. KOBİ'lerin %53'ünün kaynak temininde sorunlar yaşadığı ve kaynak sıkıntısı yaşayan işletmelerin bu sorunu genelde bankalardan kredi alarak daha sonra özkaynaklarını artırarak çözdükleri saptanmıştır. Banka kredisi kullanan firmaların kredi türlerine göre işletme, yatırım ve ihracat kredisi kullandıkları tespit edilmiştir. Bu işletmeler kredi kullanımında teminat olarak, gayrimenkul ipoteği, çek ve kefil teminatı verdiği tespit edilmiştir. İşletmelerin %84'ü Basel II standartlarına hazır olmadıklarını ve bir yıl içinde hazır olabileceklerini belirlenmiştir. Ayrıca firmaların %84'ü, Basel II 'ye uyum sürecini kolaylaştırmak ve hızlandırmak için firma dışından danışmanlık bilgi desteği alma konusunda istekli olduğunu belirtmiştir.

Antao ve Lacerda (2008), işletmelerin sermaye ihtiyaçlarını karşılarken kullandıkları kredileri Basel II kriterleri çerçevesinde incelemişlerdir. Basel II işletmelerin sermaye gereksinimleri doğrultusunda meydana gelen kredi riski için Basel I'e oranla daha fazla risk unsurunu göz önüne almaktadır. Bu uzlaşıda önemli olan KOBİ'lerin perakende ve kurumsal olarak sınıflandırılmasıdır. Bu sınıflandırma neticesinde farklı risk seviyeleri belirlenerek fon maliyetleri bu değerlendirmelere göre hesaplanacağı belirtilmiştir.

Lifen (2008), çalışmasında Basel II hakkında bilgi vererek bunun Hong Kong özel idari bölgesine etkilerinden bahsetmiştir. Çalışma sonucunda sermaye yeterlilik oranı için hesaplama metotlarındaki değişiklikler, bankaların kredilendirme kararlarında değişikliğe neden olduğu belirtilmiştir. oluşturmuştur. Hong Kong özel idari bölgesi içinde, banka kredileri ve emlak piyasası arasında sıkı ilişkinin diğer sektörlerden yoğun olduğu saptanmıştır. Bankaların fon maliyetlerindeki artışlar, gayri menkul sektöründeki finansman kanallarının çeşitlenmesine engel olacağı ve gayri menkul sektörüne negatif etki yapacağı ifade edilmiştir.

Sakarya ve Kara (2008), Basel II kriterlerinin Balıkesir'de faaliyet gösteren işletmeler tarafından hangi ölçüde bilindiğini ve işletmecilerin ne gibi hazırlıklar yaptıklarını araştırmak amacıyla bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamını Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet göstermekte olan 36 işletme oluşturmuştur. Balıkesir'deki işletmelerin büyük çoğunluğu Basel II'ye yönelik çalışmalara henüz başlamadığı, Basel II'ye yönelik herhangi bir strateji, politika ve yol haritasının belirlenmediği ve bu yönde bir bütçe çalışmasının yapılmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında işletmeler Basel II' sürecinde kredilendirme yaklaşımlarında da Standart yaklaşımı tercih etmişlerdir. İşletmelerin karşılaştıkları en önemli finansman sorunlarının başında ise özkaynak yetersizliği, alacakların zamanında tahsil edilememesi gelmektedir.

Uluyol ve am (2009), Türkiye’de 2009 yılında uygulanmaya başlanan Basel II kriterlerinin Akdeniz Bölgesin’deki illerde (Adana, Mersin, Antakya ve Osmaniye) faaliyet gösteren şletmelerin ne düzeyde hazırlıklı oldukları ve bu sürece uyum sağlamak için ne tür hazırlık çalışmaları yaptıkları araştırılmıştır. Araştırmanın ana kitlesi Akdeniz Bölgesin’deki illerde (Adana, Mersin, Antakya ve Osmaniye ‘de) faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki sanayi şletmeleridir. Araştırma sonucunda Basel II sürecine hazırlanma konusunda KOBİ’lerin % 50’sinin herhangi bir çalışması olmadığı, Basel II süreci konusunda firma yönetimlerinin % 76’sının herhangi bir eğitime tabi tutulmadığı belirtilmiştir. KOBİ’lerin büyük bir çoğunluğu kaynak temininde sorunlar yaşadığı ve kaynak sıkıntısı yaşayan şletmelerin bu sorunu genelde bankalardan kredi olarak daha sonra özkaynaklarını artırarak zdkleri saptanmıştır.

Utku, Yüce ve Dönmez (2009), Antalya ilinde faaliyet gösteren KOBİ’lerin Basel II ‘ye bakış açısından mevcut durum analizlerinin yapılması, Basel II kriterleri hakkında bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve ilgili kriterlerden etkilenme durumlarının, ortaya konulması amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamını Antalya ilinde faaliyet gösteren 105 adet KOBİ oluşturmuştur.. Görüşülen şletmelerin en büyük sıkıntılarının finansman olduğu ve bu oranı pazarlama sorunları takip ettiği belirlenmiştir, buna rağmen birçoğunun ayrı bir finans uzmanı istihdam etmedikleri grlmştir. Finansman sıkıntısının aşılması için banka kredilerinden yararlanmak şletmelerin çoğunun tercih ettiği bir yöntem. Belirlenen tüm noktalar içerisinde beki de en önemlisi şletmelerin büyük çoğunluğunun Basel II kriterlerinden haberdar olmamalarıdır. Bu nedenle öncelikle sektörün bu konuda, çeşitli kuruluşlar tarafından bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Kalaycı ve Kaya (2009), Çalışmasında Batı Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II hakkında sahip oldukları bilgi düzeylerinin ve Basel II'nin uygulanmaya başlaması ile KOBİ'ler üzerinde muhtemel etkilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamı Antalya ve Isparta illerinde faaliyet gösteren 29'u imalat işletmesi, 23'ü ise hizmet işletmesi olmak üzere toplam 52 adet KOBİ üzerinde anket yöntemi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda KOBİ'lerin çoğu finansman kaynağı olarak banka kredisi kullanıldığı tespit edilmiştir. Ankete katılan KOBİ'lerin % 57,6'sının yabancı kaynaklarının % 25'i kadar banka kredisi kullanıldığı saptanmıştır. Birkaç bankadan kredi kullananların oranı ise %87.9 olduğu belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca KOBİ'lerin çoğu kredi notu almadığı ve herhangi bir girişimde de bulunmadıkları tesbit edilmiştir.

Öztürk, Ege ve Ban (2010), İç Anadolu Bölgesinde (Aksaray, Çankırı , Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde ve Yozgat) faaliyet gösteren KOBİ'lerdeki yöneticilerin Basel-II kriterleri hakkındaki bilgi düzeylerini ve KOBİ'lerin Basel-II'ye geçiş sürecine hazır olup olmadıklarını araştırmışlardır. Araştırma kapsamını İç Anadolu Bölgesin'de (Aksaray, Çankırı , Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde ve Yozgat) faaliyet gösteren ve KOBİ tanımına uyan işletmeler oluşturmaktadır.. Veri toplanması çerçevesinde anket uygulaması yapılmış ve İç Anadolu Bölgesin'den 384 anket formu alınmış fakat bunlardan 376 tanesi analize uygun bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda KOBİ'lerin çoğunun finansman kaynağı olarak banka kredisi kullandıkları tespit edilmiştir. İşletmelerin çok az bir kısmının %5.5 bankalarla hiç çalışmadığı ve % 10.5 nin hiç kredi kullanmadığı belirlenmiştir KOBİ'lerin kredi kullanmada karşılaştıkları güçlüklerin en başında kredi maliyetlerinin yüksekliği geldiği belirlenmiştir.

Çalışmada ankete katılan KOBİ'lerin %70,6'sının Basel II ile ilgili bilgilerinin olmadığı sorusuna ise belirlenmiştir.

Doğan, Hatipoğlu ve İskenderoğlu (2011), Çalışmasında Basel II'nin öngördüğü standartlar çerçevesinde kurumsal ve perakende KOBİ'lerin finansal yapılarının benzerlik, farklılık gösterip göstermediğini bu bağlamda 2005 – 2009 dönemleri arasında hisse senetleri İMKB'de işlem gören kurumsal ve perakende KOBİ'lerin 12 aylık bilanço ve gelir tablosu verileri kullanılarak likidite oranları, mali yapı oranları, varlık kullanım oranları, karlılık oranları, büyüme oranları ve borsa performans oranları hesaplanması amaçlanmıştır. Araştırmanın kapsamında kurumsal ve perakende KOBİ'lerin finansal oranları arasında farklılık veya benzerlik olup olmadığı Levene (F) testi ve t testi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma kapsamında Basel II standartlarına göre sınıflandırılan İMKB işletmelerinin büyük çoğunluğunun büyük işletmelerden oluştuğu tespit edilmiş ayrıca kurumsal KOBİ'lerin perakende KOBİ'lere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Kurumsal ve perakende KOBİ'lerin karşılaştırılmasında elde edilen sonuçlar, likidite oranlarının tamamı ve mali yapı oranlarının büyük çoğunluğunun istatistiksel açıdan farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Diğer taraftan kurumsal ve perakende KOBİ'lerin varlık kullanım oranları, karlılık oranları, büyüme oranları ve borsa performans oranlarında istatistiksel olarak önemli sayılabilecek bir benzerlik veya farklılık bulunmadığı belirlenmiştir.

Akdam ve Altan (2011), Konya ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II Uzlaşısı hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğu ve KOBİ'lerin Basel-II'ye geçiş sürecine hazır olup olmadıklarını araştırmışlardır. Çalışma kapsamında Konya Organize Sanayi Bölgelerinde 20'ye yakın farklı sektörden belirlenen 110 adet firma ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak bir anket yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre KOBİ'lerin %83,4

ünün Basel düzenlemeleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve %30,9'unun Basel düzenlemelerinin kendilerini olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Araştırmaya katılan firmaların %66,3'ü Basel Kriterlerinin KOBİ'lerin kurumsallaşmasına olumlu katkı sağlayacağını, %74,6'sı uluslararası standartlara uygun mali tablo hazırlamalarını teşvik edeceğini, %40,9'u ise kayıt dışılığı azaltacağını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Kırlıoğlu ve Şenol (2011), Marmara Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ niteliğindeki işletmelerin UFRS ve BASEL II kriterlerini hangi ölçüde bildiğini ve KOBİ'lerin ne gibi hazırlıklar yaptıklarını araştırmak ve çıkan sonuçlar çerçevesinde önerileride bulunmak amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kapsamında Marmara bölgesinde faaliyet gösteren 363 adet işletmeyi kapsayan bir anket çalışması uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre işletmelerin öz kaynak yetersizliğinden, faizlerin yüksekliğinden, döviz kurlarındaki hareketlilikten, bankaların ağır şartlarından, müşterilerin finansal sorunlarından, vadeli satışların fazla olmasından, maliyetlerin sürekli değişmesinden, alacakların zamanında tahsil edilememesinden kaynaklanan finansal sıkıntılar yaşadıkları belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca işletmelerin büyük bir çoğunluğunun BASEL II ve UFRS hakkında çok fazla bilgiye sahip olmadıkları, BASEL II ve UFRS hakkında farkındalık düzeylerinin oldukça düşük düzeylerde olduğu tesbit edilmiştir.

Demirkol ve Aba (2012), Bankacılık sektörünün uluslararası bir boyut kazandığı, bu bağlamda alınması gereken önlemler ve geliştirilecek uygulamalar açısından Basel I, Basel II ve henüz taslak aşamasında olan Basel III ile bankacılık sektörü üzerinde getirileri araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma literatür bazında incelenmiştir. Araştırma sonucunda Basel I, II ve III uzlaşmalar finans piyasasının daha etkin, istikrarlı, adil ve rekabete hazır hale gelmesini sağlarken denetim otoritesinin varlığı ve kamuya yapılan açıklamalar ile sistemin çok daha şeffaf olmasına katkıda bulunmaktadır. Söz konusu

gelişmeler risklerin asgari seviyelere indirilmesini, güvenli ve rekabete açık bir bankacılık sektörünün oluşmasını ve dolayısıyla ekonomide istikrarı sağladığı tespit edilmiştir.

III.2 Turizm Sektörüne Yönelik Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar

Turizm sektörüne yönelik konuyla ilgili yapılmış çalışmalar aşağıda açıklanmaya çalışılmaktadır.

Kutukız (2007), BASEL-II kriterlerinin KOBİ grubuna dahil turizm işletmelerini nasıl etkileyeceğini ve buna karşılık işletmelerin ne tür önlemler alması gerektiği üzerinde durmuştur. Bu amaçla Muğla ilinde faaliyet gösteren 120 turizm işletmesine (Konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri ve eğlence işletmeleri) 2005 ve 2006 yıllarını kapsayan bir dönemde anket uygulanmıştır. Ancak ankete verilen cevapların büyük bir kısmı Fethiye ve Marmaris'ten olması nedeniyle sadece bu bölgelerdeki 88 işletmeye uygulanan anket sonuçları değerlendirmeye alınmıştır. Çalışma sonucunda ankete katılan turizm işletmelerinin yarıdan fazlasının kredi kullanmadığı ortaya çıkarılmıştır. Kredi kullanımında daha çok kısa vadeli finansal kredilerin kullanıldığı belirlenmiştir. Kredi kullanımında karşılaşılan en büyük sorunun söz konusu kredilerin faiz oranlarının yüksekliği olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda büyümek isteyen işletmelerin daha fazla öz kaynaklarıyla büyümeye gideceği vurgulanmıştır. Çalışma sonucunda turizm işletmelerinin en kısa sürede ülkedeki istikrar ve düşük faizle birlikte finansman problemlerini çözmeleri ve bundan sonraki faaliyetlerini Basel kriterleri doğrultusunda yapmaları gerektiği ifade edilmiştir. Çalışmada son olarak Türkiye'de faaliyet gösteren turizm işletmelerinin tamamına yakınının KOBİ sınıfında olduğu ve söz konusu turizm işletmelerinin de Basel II Uzlaşsın'daki kriterlere göre kredi kullanmalarının kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır.

Yılmaz (2007), turizm sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunlarını ve finansman sorunlarının çözümünde kullandıkları araçları belirlemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın örneklem boyutu Muğla ilinin Bodrum ilçesinde turizm sektöründe faaliyet gösteren 47 adet KOBİ'dir. Araştırma sonucunda işletmelerin en önemli sorunlarının sırasıyla finansman, personel ve pazarlama sorunları olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca işletmelerin büyük çoğunluğunun kuruluş sermayelerini öz sermaye yolu ile temin ettikleri saptanmıştır. Çalışmada İşletmelerin büyük bir bölümü, finansman ihtiyaçlarını banka kredilerinden yararlanarak temin ettiklerini, belli bir kesim ise arkadaş ve dostlarından borç alma yolunu tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Çalışmada ayrıca işletmelerin, finansman sorunlarının çözümünde banka dışındaki finansal kurumları çok fazla kullanmadığı saptanmıştır. Bu durum KOBİ'lerin, finansman sorununun çözümünde kullanılabilecek modern finansman araçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

Şenol ve Aktürk (2008), Türkiye turizm sektöründeki KOBİ'lerin içinde bulunduğu çevresel faktörleri dikkate alarak, Basel-II kriterleri karşısında güçlü ve zayıf yönleri ile yakalayabilecekleri fırsatlar ve maruz kalacakları tehditleri belirlemek amacıyla bir SWOT analizi gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonucunda, Türk turizm sektöründeki KOBİ'lerin finansal ve yönetsel yapılarındaki başarısızlıklar nedeniyle Basel II Uzlaşısı standartlarını sağlamada zorlanacak olmaları ve bu uzlaşma hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olmamaları turizm işletmelerininin zayıf yönleri olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'deki kayıt dışılığın KOBİ statüsündeki işletmelerde oldukça yaygın olması ve KOBİ'lere yönelik yeterli ve güvenilir istatistiki bilgilerin bulunmaması, KOBİ'lerin Basel-II'ye uyum aşamasının oldukça maliyetli olması KOBİ'lerin karşılaştıkları

tehditler olarak değerlendirilmiştir. Ekonomik kalkınmanın sağlanmasında KOBİ'lerin oldukça büyük öneme sahip olması bu nedenle de KOBİ'lerin desteklenmesinin ulusal bir politika haline getirme anlayışı ise KOBİ'lerin güçlü yanları olarak değerlendirilmiştir. İşletmelerin finansal yapılarını güçlendirmeleri ve uluslararası kabul görmüş finansal tablolar hazırlayarak rekabet avantajı sağlamalarının da KOBİ'lerin yakalayacağı fırsatlar olarak görülmüştür.

Kutukız ve Turgut (2008), Basel II Uzlaşısının, KOBİ grubuna dâhil turizm işletmelerin nasıl etkileyeceği ve işletmelerin karşılaştıkları sorunlara ne türlü önlemler alması gerektiği konusu üzerine durmuşlardır. Bu amaçla Muğla ilinde faaliyet gösteren 176 KOBİ turizm işletmesine anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda turizm yatırımlarında alınacak kredilerde derecelendirme notunu belirleyebilmek için, özkaynaktan yönetim verimliliğine, pazar payından kredibiliteye kadar olan standartların değerlendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Çalışmada turizm işletmelerinin kredi derecelendirme kriterlerinin ağırlıkları belirlenmiş ve genel not ortalamasının 2.5 olduğu saptanmıştır. Bu da çalışmaya dahil işletmelerin Basel-II kapsamında derecelendirmeye gitmeleri ve kredi talep etmeleri durumunda alacakları derecelendirme notunun düşük olduğunu göstermektedir.

Öncü, Çömlekçi ve Olgaç (2012), Basel-II Uzlaşısı'na uyum sürecinde otel işletmelerinde yapılması gereken faaliyetleri belirlemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu amaçla birlikte otel işletmelerinde Basel-II Uzlaşısı hakkında sahip olunan bilgi düzeyinin ve bu uzlaşının standartları doğrultusunda işletmelerde yapılması gereken düzenlemelerin neler olduğunu ortaya çıkarmak gibi alt amaçlar da bulunmaktadır. İstanbul'da faaliyet gösteren turizm işletmesi belgesine sahip beş yıldızlı 19 otel işletmesi, araştırmaya konu olan işletmelerdir. Çalışmanın sonucunda işletme

yöneticilerin 7'si, Türkiye'de Basel-II Uzlaşısı'nın uygulanmasının çok olumlu olacağına ve kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınacağına inanmaktadırlar. Yöneticilerin 5'i ise, Türkiye'de kayıt dışı ekonominin çok fazla olması nedeniyle Basel-II Uzlaşısı'nın uygulanması için gereken alt yapının yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Yöneticiler ayrıca Basel-II Uzlaşısı doğrultusunda değişen değerlendirme kriterleri ile ilgili olarak işletmelerin bankalardan kredi almasının güçleşeceğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan yöneticiler, Basel-II Uzlaşısı'nın tam olarak uygulanması ile işletmelerin ve banka iflaslarının engelleneceğini, işletmelerde ihtiyatlılık kavramının daha da ön plana çıkacağını ve kurumsallaşma sağlanacağını ifade etmişlerdir. Buna karşın Basel-II kriterlerinin getireceği şeffaflık kuralının sektördeki rekabeti olumsuz yönde etkileyeceği ifade edilmiştir.

IV. BÖLÜM

ANALİZ VE BULGULAR

Bu bölümde sırasıyla, araştırmanın amacı ve önemi, araştırma soruları, araştırmanın yöntemi ve veri toplama tekniğinden bahsedilmektedir. Son olarak da araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ve bulguların analizine yer verilmektedir..

IV.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı ülkemizde 2009 yılı başında aşamalı olarak uygulamaya konulan Basel-II Kriterleri'nin son yıllarda turizm yatırımlarının arttığı Mersin ilinde faaliyet gösteren turizm işletme belgeli üç-dört-beş yıldızlı otel işletmeleri ve A grubu seyahat acentaları tarafından dikkate alınıp alınmadığını, Basel II'ye geçiş sürecinde otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının yaşadığı ve yaşayacağı muhtemel finansman sorunlarının ne olduğunu, Basel-II kriterleri'nin otel işletmeleri ve seyahat acentaları üzerinde yaratacağı etkinin ne olabileceğini ve yöneticilerin Basel-II kriterlerine uyum sürecindeki algılarının ne olduğunu belirlemektir. Yine sektöre yönelik kredi sunan ticari bankaların kredi departmanlarıyla görüşülerek kredilendirme sürecinde Basel-II kriterlerine dikkat edilip edilmediği ve otel işletmelerinin ile seyahat acentalarının bu süreçte yaşadıkları sorunlar bankacılık sektörü açısından da değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Turizm sektörüne yönelik konuyla ilgili literatür tarandığında konuyla ilgili kısıtlı sayıda çalışma yapıldığı tarafımızca belirlenmiştir. Bu nedenle bu araştırma sonucunda elde edilecek sonuçların literatüre katkı sağlayacağı ve daha sonra konuyla ilgili yapılabilecek çalışmalara kaynaklık edebileceği düşünülmektedir. Yine çalışma

sonuçlarının doğrudan Mersin ilindeki otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının muhasebe ve finans yöneticilerine dolaylı olarak da Türkiye turizm sektöründeki yöneticilerin Basel- II kriterleri ile ilgili mevcut durumlarını gözden geçirmeleri ve bankalardan kredi sağlama ile ilgili yaşadıkları sorunları giderebilmeleri açısından önemli bilgiler sağlanması bağlamında fayda yaratacağı düşünülmektedir. Araştırmada ayrıca söz konusu turizm işletmelerinin muhasebe ve finans yöneticilerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS), ve Kurumsal Yönetim İlkeleri konularında bilgi sahibi olup olmadıklarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Böylece turizm işletmelerinin gelecek yıllarda uygulanması zorunlu hale getirilecek olan söz konusu finansal uygulamalara ne derece hazır veya yeterli olduklarının saptanması planlanmaktadır.

Araştırmada, Basel II Kriterlerinin uygulanma süreci sadece turizm işletmeleri açısından değil ticari bankalar açısından da değerlendirilmeye çalışılmıştır. Böylelikle kredi sürecinin iki tarafını oluşturan diğer bir ifadeyle kredi sunan (bankacılık sektörü) ve kredi talep eden (turizm işletmeleri) tarafların düşünceleri, bilgi düzeyleri ve karşılaştıkları sorunlar belirlenmeye çalışılarak sektör uygulamacılarına önemli öneriler geliştirilmesi planlanmaktadır.

IV.2. Araştırma Soruları

Araştırma sonucunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır;

1. Araştırma kapsamında olan Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının yöneticileri Basel II-kriterleri hakkında yeterli bilgiye sahip midir?
2. Araştırma kapsamında olan Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının temel finansal sorunları nelerdir?

3. Araştırma kapsamında olan Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının dış finansman kaynakları nelerdir?
4. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmeleri ve seyahat acentaları, bankalardan kredi kullanmakta mıdır?
5. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmeleri ve seyahat acentaları, bankalardan kredi kullanırken sorunlar yaşamakta mıdır? Eğer yaşıyorlarsa ağırlıklı olarak hangi sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
6. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmeleri ve seyahat acentalarında, bankalardan kullandıkları kredilerde hangi vadeleri tercih etmektedirler?
7. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinde ve seyahat acentalarında finansal kaynak tercih kararları nasıl alınmaktadır?
8. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinde ve seyahat acentalarında Basel-II sürecinden sorumlu olan yönetici veya birimler bulunmakta mıdır?
9. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının Basel-II süreci konusunda bir eylem planı bulunmakta mıdır?
10. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının yöneticilerinin Basel-II sürecine hazırlanma konusunda karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
11. Basel-II kriterlerinin Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmeleri ve seyahat acentalarına yaratacağı finansal zorluklar nelerdir?
12. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinde ve seyahat acentalarında hazırlanan finansal tablo ve raporlar Uluslar arası Finansal Raporlama Standartları'na (UFRS) göre hazırlanmakta mıdır?

13. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının kurumsal yönetim ilkeleri hakkında bilgileri var mıdır ve bu doğrultuda faaliyetlerine devam etmekte midirler?
14. Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının kredi kullanırken bankalara sundukları teminatlar nelerdir?
15. Ticari bankalar, Mersin ilindeki otel işletmelerine ve seyahat acentalarına kredi kullandırırken nelere dikkat etmektedirler?
16. Ticari bankalar, Mersin ilindeki otel işletmelerine ve seyahat acentalarına kredi kullandırırken Basel-II kriterlerini göz önüne almakta mıdır?
17. Ticari bankalar, Mersin ilindeki otel işletmelerine ve seyahat acentalarına kredi kullandırırken hangi tür teminatları talep etmektedirler?
18. Ticari bankaların kredi departmanlarına göre Basel II kriterleri turizm işletmelerini nasıl etkileyecektir?
19. Ticari bankalara göre Mersin ilindeki otel işletmeleri ve seyahat acentalarının kredi temininde yaşadıkları sorunlar nelerdir?

IV.3. Veri ve Yöntem

Araştırmanın kapsamını Kültür ve Turizm Bakanlığı'na göre Mersin ilinde faaliyet gösteren Turizm İşletme Belgeli 3-4-5 yıldızlı otel işletmeleri ve A grubu seyahat acentaları oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarının evrene genellemesinin yapılabilmesi için, anakütle sonlu boyutlu formülüne göre örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır (Aytemiz, 2014 Ders Notları).

$$n = \frac{0.25Nz^2_{1-\left(\frac{\alpha}{2}\right)}}{d^2 N-1 + 0.25z^2_{1-\left(\frac{\alpha}{2}\right)}}$$

n = Minimum örnek hacmi, N = ana kütle hacmi, α = anlamlılık düzeyi, d = tolere edilecek hata değeri yüzde olarak, $Z_{1-(\alpha/2)}$ = Z tablosunda $1-(\alpha/2)$ olasılığını veren z değeri (yani $P(Z \leq z) = 1-(\alpha/2)$ eşitliğini sağlayan z değeri) $\alpha = 0.05$ için $Z_{0.10} = 1.64$ 'dür. $d = 0,07$ 'dir.

$$n = \frac{0.25.90.1,64^2}{0,07^2 \cdot 90 - 1 + 0,25.1,64^2}$$

Yapılan hesaplama sonucunda, 54 turizm işletmesinin (acenta ve otel) araştırma örneklemini oluşturmasının yeterli olacağı hesaplanmıştır. Mersin Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 2013 yılı verilerine göre Mersin'de faaliyet gösteren 17 tane 3 yıldızlı, 10 tane 4 yıldızlı, 3 tane 5 yıldızlı toplamda 30 adet 3-4-5 yıldızlı otel işletmesi bulunmaktadır. Çalışmada 3 adet 5 yıldızlı, 12 adet 4 yıldızlı, 11 adet 3 yıldızlı otel işletmesinin finans-muhasebe yöneticileri ve işletme sahiplerinden anket aracılığıyla veriler toplanmıştır. Mersin Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nün 2013 yılı verilerine göre Mersin'de faaliyet gösteren 60 adet A grubu seyahat acentasının 28'nin finans-muhasebe yöneticileri ve işletme sahiplerinden anket veri toplama aracıyla veriler toplanmıştır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket literatürden ve teoriden yararlanarak hazırlanmıştır. Söz konusu anketin hazırlanmasında; Yazıcı (2008), Aramaz (2008), Kaya (2007), Yörük (2007), Yılmaz (2007) ve Çelik (2007)'in çalışmalarında kullandıkları anket sorularından yararlanılmıştır. Hazırlanan ankette üç grupta toplam 33 adet soru yer almaktadır. Birinci grupta işletmelerle ilgili genel bilgileri toplamaya yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci grupta ise işletmelerin finansal durumu ile ilgili sorular yer almaktadır. Üçüncü grupta ise Basel-II kriterlerinin işletmelere olan etkilerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Hazırlanan anket üzerinde, Mersin'de faaliyet gösteren 3-4-5 yıldızlı otel işletmeleri ve A grubu seyahat acentalarıyla 20 Kasım - 30 Kasım 2013

tarihleri arasında gerçekleştirilen ön testler sonucunda gerekli düzeltmeler yapılarak anket uygulamasına 2 Aralık 2013'de yüz yüze görüşme yoluyla başlanmıştır.

Ankette kullanılan ölçeklerin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayısı dikkate alınarak test edilmiştir. Cronbach's Alpha modelinde ölçeğe ilişkin katsayılar; 0,40-0,59 arasında ise düşük güvenilirlik, 0,60-0,79 arasında ise oldukça güvenilir, 0,80-1,00 arasında ise yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmektedir (Kalaycı, 2009:405). Bu değerlere göre ölçeğin güvenilirlik katsayısı (cronbach's alpha) 0,621 güven seviyesine, önem derecelerine ait değerlendirme ölçeğinin güvenilirlik katsayısının ise 0,768 güven seviyesine sahip olup istatistiksel olarak yeterli olduğu saptanmıştır.

Araştırmada ayrıca geliştirilen görüşme formuyla Mersin ilinde faaliyet gösteren yedi ticari bankanın kredi departmanlarının yöneticileriyle de otel işletmeleri ile seyahat acentalarının kredilendirilme süreci hakkında bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla altı sorudan oluşan bir görüşme formu oluşturulmuştur.

Araştırmada otel işletmeleri ve seyahat acentalarından elde edilen veriler, araştırma sorularına cevap bulunması amacıyla frekans analizine tabii tutulmuştur. Frekans analizi değişkenlerin frekans ve yüzde dağılımlarını ayrı ayrı tablolar halinde gösteren analiz olarak tanımlanmaktadır (Ural & Kılıç, 2011).

IV.4. Bulgular

Araştırma sorularına cevap bulmak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda elde edilen bulgular öncelikle otel işletmeleri kapsamında daha sonra seyahat acentaları kapsamında aşağıda sırasıyla açıklanmaya çalışılmıştır. En son olarak da bankalarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

IV.4.1. Otel İşletmelerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan ve Mersin’de faaliyet gösteren otel işletmelerinin yıldız sayılarına göre dağılımları aşağıdaki tablo’da sunulmaktadır.

Tablo 4.11. Araştırmaya Katılan Otel İşletmelerinin Yıldız Sayısına Göre Dağılımı

Yıldız	Sayı	(%)
3 Yıldız	11	42
4 Yıldız	12	46
5 Yıldız	3	12
Toplam	26	100

Tablo 4.11 incelendiğinde, araştırmaya katılan 26 otel işletmesinden %42’sinin üç yıldızlı, %46’sının dört yıldızlı ve %3’ünün beş yıldızlı olduğu görülmektedir. Söz konusu otel işletmelerinden elde edilen bulgular aşağıda alt başlıklarla açıklanmaya çalışılmıştır.

IV.4.1.1. Otel İşletmelerinin Demografik Bulguları

Ankete katılan otel işletmeleri ile bu işletmelerin finans/muhasebe yöneticilerinin demografik özelliklerinin belirlenmesi yönündeki sorularla elde edilen bulgular sırasıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan otel işletmelerinin çalışan sayılarına ait elde edilen verilerin frekans analizi sonuçları Tablo 4.12.’de verilmektedir.

Tablo 4.12. Otel İşletmelerinde Çalışan Sayısına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Çalışan Sayısı	3*Otel		4*Otel		5* Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-9	-	-	-	-	-	-	-	-
10-49	10	91	6	50	1	34	17	65
50-250	1	9	6	50	2	66	9	35
250 den fazla	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

Tablo 4.12. incelendiğinde ankete cevap veren Mersin ilindeki otel işletmelerinin, Basel kriterlerinden biri olan olan çalışan sayısı bağlamında KOBİ statüsünde oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan üç yıldızlı otel işletmelerinin %91'nin çalışan sayısının 10-49 arasında olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda üç yıldızlı otel işletmelerin tamamına yakını, çalışan sayısı açısından küçük işletme olarak kabul edilebilir. Araştırmaya katılan dört yıldızlı otel işletmelerinin ise yarı yarıya 10-49 ve 50-250 arası personel çalıştırdıkları saptanmıştır. Bu bağlamda Mersin ilinde araştırmaya katılan 12 adet dört yıldızlı otel işletmesinden çalışan sayısı kriterine göre %50'sinin küçük ölçekte işletme diğer %50'sinin ise orta ölçekte işletme olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan 3 adet beş yıldızlı otel işletmesinde ise 1 tanesinin çalışan sayısı 10-49 aralığında, 2 tanesinde ise çalışan sayısı 50-250 arasında olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda 2 adet beş yıldızlı otel orta ölçekte, bir adet beş yıldızlı otel ise küçük ölçekte işletme olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak Basel-II düzenlemesinde ifade edilmeye çalışılan KOBİ tanımındaki kriterlerden birisi olan çalışan sayısı kriteri bağlamında araştırmaya katılan otel işletmelerinin %65'inin küçük ölçekli, %35'inin ise orta ölçekli işletme oldukları buna karşın mikro ölçekli ve büyük ölçekli işletmelerin bulunmadığını söylemek mümkündür.

Otel işletmelerinin demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik diğer bir bilgi işletmenin ne zamandır faaliyette olduğunun saptanmasına ilişkin işletme yaşının yer aldığı verilerin frekans dağılımıdır. Ankete katılan otel işletmelerinin işletme yaşına ilişkin analiz sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.13. Otel İşletmelerinin Yaşlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

İşletme Yaşı	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-5	2	18	6	50	2	66	10	38
6-10	2	18	-	-	-	-	2	8
11-15	3	27	1	8	-	-	4	15
16-20	1	10	2	17	-	-	3	12
20'den fazla	3	27	3	25	1	34	7	27
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

Tablo 4.13. incelendiğinde işletme yaşının üç yıldızlı otel işletmelerinde yaklaşık %27'lik oranlarla 1-5 yıl ve 20 yıldan fazlada, dört yıldızlı otel işletmelerinde %50'lik oranla 1-5 yıl arasında, beş yıldızlı otel işletmelerinde ise %66'lık oranla 1-5 yıl arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Dolayısıyla araştırmaya katılan otel işletmelerinin yaşlarının büyük çoğunluğunun 1-5 yıl ile 20 yıldan fazla yılda yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

Üçüncü bilgi olarak otel işletmelerinin hukuki yapısının belirlenmesine yönelik verilen cevapların frekans analizi sonuçlarına Tablo 4.14.'de yer verilmektedir. Tablo 4.14. incelendiğinde ankete katılan üç ve dört yıldızlı otel işletmelerinin büyük çoğunluğunun

şahıs şirketi olduğu buna karşın beş yıldızlı otel işletmelerinin büyük çoğunluğunun ise anonim şirket statüsünde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ankete katılan otel işletmelerinin genel olarak şahıs ve anonim şirket statüsünde kurulduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.14. Otel İşletmelerinin Hukuki Yapılarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Hukuki Yapı	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Şahıs	7	64	6	50	1	34	14	53
Kollektif	-	-	-	-	-	-	-	-
Anonim	3	27	4	33	2	66	9	35
Limited	1	9	2	17	0	-	3	12
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

Ankete katılan otel işletmelerinin yıllık satış cirolarının büyüklüğünün belirlenmesine yönelik verilen cevapların frekans analizi sonuçlarına Tablo 4.15'te yer verilmektedir. Tablo 4.15. incelendiğinde ankete katılan otel işletmelerinin tümünün yıllık satış cirolarının 40.000.000 TL'yi aşmadığı görülmektedir. Bu bağlamda otel işletmelerinin tümünün Basel-II düzenlemesinde yıllık satış cirosu kriterine göre de KOBİ statüsünde olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.15. Otel İşletmelerinin Yıllık Satış Cirosuna İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Yıllık Satış Cirosu	Sayı	(%)
40 Milyon TL'den Az	26	100
40 Milyon TL'den Fazla	-	-
Toplam	26	100

Ankete katılan otel işletmelerinin yöneticilerinin demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik soruların cevaplarına aşağıdaki tabloda yer verilmektedir. Söz konusu otel işletmelerinin yöneticilerinin demografik özelliklerinin belirlenmesi yönündeki ilk soru olan eğitim düzeyine ait verilerin frekans dağılım sonuçları Tablo 4.16'da sunulmaktadır. Tablo 4.16. incelendiğinde otel işletmeleri yöneticilerinin yaklaşık % 70'inin lisans düzeyinde, %15'inin önlisans düzeyinde ve yine % 15'inin lise düzeyinde eğitim almış oldukları görülmektedir.

Tablo 4.16. Ankete Katılan Otel Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Yönelik Verilerin Frekans Analizi

Eğitim Durumu	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Lise	2	18	2	16			4	15
Önlisans	1	9	3	25			4	15
Lisans	8	73	7	59	3	100	18	70
Yüksek Lisans								
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

Ankete katılan otel yöneticilerinin işletmedeki görevlerini tam anlamıyla belirlemeye yönelik verilerin frekans analizine ilişkin sonuçlar ise Tablo 4.17.'de sunulmaktadır. Tablo 4.17. incelendiğinde ankete katılan üç yıldızlı otellerde ankete cevap verenlerin ağırlıklı genel müdür, otelin sahibi veya sorumlusu olduğu görülmektedir. Dört yıldızlı otellere bakıldığında ise ankete katılanların eşit düzeyde genel müdür, muhasebe müdürü, sahip veya sorumludan oluştuğu görülmektedir. Beş yıldızlı otellerde ise görev

dağılımı incelendiğinde, ankete katılanların sahip, sorumlu ve muhasebe müdüründen oluştuğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.17. Ankete Katılan Otel Yöneticilerinin İşletmedeki Görevlerine Yönelik Verilerin Frekans Analizi

İşletmedeki Görevi	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genel Müdür	5	45	4	33,3	-	-	9	35
Muhasebe Müdürü	2	18	4	33,3	1	34	7	27
Finans Müdürü	-	-	-		-	-	-	-
Sahibi veya Sorumlu	4	37	4	33,3	2	66	10	38
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

IV.4.1.2. Otel İşletmelerinde Finansman Kararlarından Sorumlu Birim veya Kişilerle İlgili Bulgular

Uygulanan anketin ikinci bölümünün ilk sorusunda otel işletmelerinde finansman kararlarından sorumlu birim ve/veya kişileri seçenekler arasından belirtmeleri istenmiştir. Tablo 4.18.’ de ankete katılan otel işletmelerinde finansman kararlarından sorumlu birim veya kişinin varlığı hakkında verilen cevapların dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4.18. Otel İşletmelerinde Finansman Kararlarından Sorumlu Birim ve Kişilere Yönelik Verilerin Frekans Analizi

Finansman Kararlarından Sorumlu Birim veya Kişi	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Muhasebe Müdürü	1	9	1	8	-	-	2	8
Finans Müdürü	-	-	-	-	1	33,3	1	4
Ortaklar	3	27	2	17	-	-	5	19
Yönetim Kurulu	3	27	4	33	-	-	7	27
Şirket Sahibi	3	27	5	42	1	33,3	9	35
Genel Müdür	1	10	-	-	1	33,3	2	8
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

Tablo 4.18. incelendiğinde ankete katılan üç yıldızlı otellerde ağırlıklı olarak sahiplik yapısında söz hakkı olan ortakların, yönetim kurulunun ve şirket sahibinin finansman kararlarını aldıkları görülmektedir. Dört yıldızlı otellerde, oransal olarak değişmekle birlikte yine finansman kararlarının ağırlıklı olarak şirket sahibi ve yönetim kurulu tarafından alındığı görülmektedir. Beş yıldızlı otellerde ise finans müdürü, genel müdür ve şirket sahibi tarafından finansman kararlarının alındığı görülmektedir. Dolayısıyla Mersin ilinde faaliyet gösteren ve ankete katılan üç-dört-beş yıldızlı otel işletmelerinde finansman kararlarının atanan yöneticilerden ziyade, işletmede son sözü söyleme hakkı olan sahip, ortak veya yönetim kurulu tarafından alındığı görülmektedir.

4.4.1.3. Otel İşletmelerinde Yaşanan Finansal Sorunlarla İlgili Bulgular

Uygulanan ankette otel işletmelerinin yaşadığı temel finansal sorunları önem derecesine göre belirtmeleri istenmiştir. Aşağıda sırasıyla araştırmaya katılan otel işletmelerinin yaşadıkları finansal sorunlar açıklanmaya çalışılmaktadır.

Üç yıldızlı otel işletmelerinin yaşadıkları finansal sorunlar önem derecelerine göre aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4.19. Üç Yıldızlı Otel İşletmelerinde Yaşanan Finansal Sorunlara İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Finansal Sorunlar	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öz kaynak yetersizliği	6	55	2	18	-	-	2	18	1	9	11	100
Faizlerin yüksekliği	4	37	1	9	1	9	3	27	2	18	11	100
Döviz kurlarındaki dalgalanma	-	-	2	18	1	10	5	45	3	27	11	100
Bankaların sundukları ağır şartlar	2	18	2	18	3	28	2	18	2	18	11	100
Kredi teminin de yaşanan güçlükler	1	10	3	27	3	27	2	18	2	18	11	100
İşletme Sermayesi Yetersizliği	1	9	6	55	2	18	1	9	1	9	11	100
Vergi Oranlarının Yüksekliği	6	55	4	36	1	9	-	-	-	-	11	100
Kar Marjlarının Düşük Olması	-	-	6	55	3	27	1	9	1	9	11	100
Maliyetlerin sürekli değişmesi	7	64	3	27	-	-	1	9	-	-	11	100
Alacakların zamanında tahsil edilememesi	2	18	3	27	-	-	4	37	2	18	11	100
İşçilik Giderlerinin Yüksekliği	3	27	5	46	1	9	1	9	1	9	11	100
Enerji Giderlerinin Yüksekliği	9	82	2	18	-	-	-	-	-	-	11	100
Nakit Giriş-Çıktırlarındaki Uyumsuzluk	-	-	3	28	-	-	4	36	4	36	11	100
Sektörel Teşviklerin Az Olması	4	36	4	36	2	18	-	-	1	10	11	100

Tablo 4.19. incelendiğinde araştırmaya katılan Mersin ilindeki üç yıldızlı otel işletmelerinde en önemli finansal sorunların; enerji giderlerinin yüksekliği, maliyetlerin sürekli değişkenlik göstermesi, özkaynak yetersizliği ve vergi oranlarının yüksekliği

olduğu görülmektedir. Önemli olarak en fazla belirtilen sorunlar ise kar marjlarının düşük olması ve işletme sermayesi yetersizliğidir. En önemsiz olarak en fazla vurgulanan sorun ise nakit giriş-çıkışlarındaki uyumsuzluktur.

Araştırmaya katılan dört yıldızlı otel işletmelerinin yaşadıkları finansal sorunlar, önem derecelerine göre aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4.20. Dört Yıldızlı Otel İşletmelerinde Yaşanan Finansal Sorunlara Yönelik Verilerin Frekans Analizi

Finansal Sorunlar	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Özkaynak Yetersizliği	3	25	4	33	1	8	2	17	2	17	12	100
Faizlerin Yüksekliği	3	25	3	25	4	33	-	-	2	12	12	100
Döviz Kurlarındaki Dalgalanma	2	16	3	26	3	26	2	16	2	16	12	100
Bankaların Sundukları Ağır Şartlar	3	25	5	42	1	8	1	8	2	17	12	100
Kredi Teminin De Yaşanan Güçlükler	2	17	5	41	1	8	2	17	2	17	12	100
İşletme Sermayesi Yetersizliği	2	17	-	-	4	33	2	17	4	33	12	100
Vergi Oranlarının Yüksekliği	9	75	3	25	-	-	-	-	-	-	12	100
Kar Marjlarının Düşük Olması	4	33	4	33	3	25	1	9	-	-	12	100
Maliyetlerin Sürekli Değişmesi	10	83	2	17	-	-	-	-	-	-	12	100
Alacakların Zamanında Tahsil Edilememesi	6	50	1	8	1	8	3	26	1	8	12	100
İşçilik Giderlerinin Yüksekliği	8	67	3	25	1	8	-	-	-	-	12	100
Enerji Giderlerinin Yüksekliği	9	75	3	25	-	-	-	-	-	-	12	100
Nakit Giriş-Çıkışlarındaki Uyumsuzluk	2	17	3	25	4	33	2	17	1	8	12	100
Sektörel Teşviklerin Az Olması	7	58	4	33	1	9	-	-	-	-	12	100

Tablo 4.20. incelendiğinde araştırmaya katılan Mersin ilindeki dört yıldızlı otel işletmelerinde en önemli finansal sorunların; maliyetlerin sürekli değişkenlik göstermesi, enerji giderlerinin yüksekliği, vergi oranlarının yüksekliği ve işçilik giderlerinin yüksekliği olduğu görülmektedir. Önemli olarak en fazla belirtilen sorunlar ise bankaların kredi

vermede sunduğu ağır şartlar ve kredi temininde yaşanan sorunlardır. En önemsiz olarak en fazla vurgulanan sorun ise işletme sermayesi yetersizliğidir.

Araştırmaya katılan beş yıldızlı otel işletmelerinin yaşadıkları finansal sorunlar ise önem derecelerine göre aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4.21. Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Yaşanan Finansal Sorunlara Yönelik Verilerin Frekans Analizi

Finansal Sorunlar	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öz kaynak Yetersizliği	-	-	-	-	1	33,3	1	33,3	1	33,3	3	100
Faizlerin Yüksekliği	-	-	-	-	1	33,3	1	33,3	1	33,3	3	100
Döviz Kurlarındaki Dalgalanma	-	-	-	-	-	-	1	34	2	66	3	100
Bankaların Sundukları Ağır Şartlar	-	-	-	-	2	66	1	34	-	-	3	100
Kredi Temininde Yaşanan Güçlükler	-	-	-	-	1	33,3	1	33,3	1	33,3	3	100
İşletme Sermayesi Yetersizliği	-	-	-	-	-	-	2	67	1	33	3	100
Vergi Oranlarının Yüksekliği	1	33,3	-	-	1	33,3	1	33,3	-	-	3	100
Kar Marjlarının Düşük Olması	1	33,3	-	-	1	33,3	-	-	1	33,3	3	100
Maliyetlerin Sürekli Değişmesi	-	-	2	67	1	33	-	-	-	-	3	100
Alacakların Zamanında Tahsil Edilememesi	-	-	1	33,3	-	-	1	33,3	1	33,3	3	100
İşçilik Giderlerinin Yüksekliği	-	-	1	33	-	-	2	67	-	-	3	100
Enerji Giderlerinin Yüksekliği	-	-	1	33	2	67	-	-	-	-	3	100
Nakit Giriş-Çıktılarındaki Uyumsuzluk	-	-	-	-	-	-	3	100	-	-	3	100
Sektörel Teşviklerin Az Olması	1	33,3	-	-	1	33,3	1	33,3	-	-	3	100

Tablo 4.21. incelendiğinde araştırmaya katılan Mersin ilindeki beş yıldızlı otel işletmelerinde çok önemli olarak ifade edilen az sayıda finansal sorun olduğu görülmektedir. Beş yıldızlı otel işletmelerinin çok önemli olarak vurguladığı finansal sorunlar; vergi oranlarının yüksekliği, kar marjlarının düşük olması ve sektörel teşviklerin yetersizliğidir. Önemli olarak en fazla vurguladıkları finansal sorun ise maliyetlerin yüksek

olmasıdır. Çok önemsiz olarak ifade edilen finansal sorun ise döviz kurlarındaki dalgalanmadır.

IV.4.1.4. Otel İşletmelerinin Özkaynak Yapılarıyla İlgili Bulgular

Uygulanan ankette, otel işletmelerine özkaynak yapılarını nasıl gördükleri sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.22. Otel İşletmelerinin Özkaynak Yapısıyla İlgili Verilerin Frekans Analizi

Özkaynak Yapısı	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çok Zayıf	-	-	-	-	-	-	-	-
Zayıf	-	-	-	-	-	-	-	-
Orta	8	73	6	50	2	66	16	62
Güçlü	3	27	4	33	1	34	8	31
Çok Güçlü	-	-	2	17	-	-	2	7
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

Tablo 4.22. incelendiğinde üç yıldızlı otellerin özkaynak yapılarını %73'ü orta, %27'si güçlü olarak tanımlarken dört yıldızlı otellerin özkaynak yapılarını %50'si orta, %33'ü güçlü, %17'si ise çok güçlü olarak tanımlamaktadır. Beş yıldızlı otellerin ise %66'sı orta, %34'ü de özkaynak yapılarını güçlü olarak tanımlamaktadır. Tabloya bakıldığında hiçbir otel işletmesinin özkaynaklarını zayıf ve çok zayıf olarak tanımlamadıkları görülmektedir. Oysa otel işletmeleri, temel finansal sorunlarını belirtirken beş yıldızlı oteller dışında üç ve dört yıldızlı otel işletmelerinin özkaynak yetersizliğini çok önemli ve önemli olarak değerlendirdikleri yukarıda ifade edilmişti.

Bu bağlamda söz konusu otel işletmelerinin özkaynak yapılarıyla ilgili değerlendirmeyi yaparlarken subjektif oldukları, verdikleri bilgilerin kullanımından duydukları şüpheler veya verilen bilgilerin rakip firmaların eline geçmesi gibi kaygılarla bu cevabı verdikleri düşünülmektedir.

IV.4.1.5. Otel İşletmelerinin Dış Finansman Kaynaklarıyla İlgili Bulgular

Uygulanan ankette, otel işletmelerinden kullandıkları dış finansman kaynaklarını önem derecesine göre belirtmeleri istenmiştir. Aşağıda araştırmaya katılan 3-4-5 yıldızlı otel işletmelerinin kullandıkları dış finansman kaynakları sırasıyla açıklanmıştır. Üç yıldızlı otel işletmelerinin kullandıkları dış finansman kaynakları, önem derecelerine göre aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4.23. Üç Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Dış Finansman Kaynaklarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Dış finansman kaynaklarının önem derecesi	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Banka Kredileri	6	55	1	9	-	-	1	9	3	27	11	100
Satıcı Kredileri	-	-	-	-	2	18	2	18	7	64	11	100
Faktoring	-	-	-	-	-	-	1	9	10	91	11	100
Leasing	-	-	-	-	-	-	1	9	10	91	11	100
Risk Sermayesi	-	-	-	-	-	-	-	-	11	100	11	100
Barter	-	-	-	-	-	-	-	-	11	100	11	100
Melek Finansman	-	-	-	-	-	-	-	-	11	100	11	100

Tablo 4.23. incelendiğinde araştırmaya katılan Mersin ilindeki üç yıldızlı otel işletmelerinde en önemli dış finansman kaynağının banka kredileri olduğu görülmektedir. En önemsiz dış finansman kaynaklarının ise melek finansman, barter, risk sermayesi leasing ve faktoring olduğu görülmektedir. Bu bağlamda üç yıldızlı otel işletmelerinin

banka kredileri dışındaki alternatif finansal kaynakları pek tercih etmediklerini söylemek mümkündür.

Dört yıldızlı otel işletmelerinin kullandıkları dış finansman kaynakları, önem derecelerine göre aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4.24. Dört Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Dış Finansman Kaynaklarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Dış finansman kaynaklarının önem derecesi	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Banka Kredileri	3	25	3	25	-	-	2	17	4	33	12	100
Satıcı Kredileri	-	-	-	-	-	-	2	17	10	83	12	100
Faktoring	-	-	-	-	-	-	2	17	10	83	12	100
Leasing	-	-	-	-	2	17	-	-	10	83	12	100
Risk Sermayesi	-	-	2	17	-	-	-	-	10	83	12	100
Barter	-	-	1	8	-	-	-	-	11	92	12	100
Melek Finansman	-	-	-	-	-	-	-	-	12	100	12	100

Tablo 4.24 incelendiğinde araştırmaya katılan Mersin ilindeki dört yıldızlı otel işletmelerinde en önemli dış finansman kaynağının banka kredileri olduğu görülmektedir. En önemsiz dış finansman kaynaklarının ise melek finansman, barter, risk sermayesi leasing, faktoring ve satıcı kredileri olduğu görülmektedir. Bu bağlamda üç yıldızlı otel işletmelerinde olduğu gibi dört yıldızlı otel işletmelerinde de banka kredileri dışındaki alternatif finansal kaynakların pek tercih edilmediğini söylemek mümkündür.

Beş yıldızlı otel işletmelerinin kullandıkları dış finansman kaynakları, önem derecelerine göre aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4.25. Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Dış Finansman Kaynaklarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Dış finansman kaynaklarının önem derecesi	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Banka Kredileri	1	33,3	-	-	-	-	1	33,3	1	33,3	3	100
Satıcı Kredileri	-	-	-	-	-	-	2	67	1	33	3	100
Faktoring	-	-	-	-	-	-	1	33	2	67	3	100
Leasing	-	-	-	-	-	-	1	33	2	67	3	100
Risk Sermayesi	-	-	-	-	-	-	1	33	2	67	3	100
Barter	-	-	-	-	-	-	1	33	2	67	3	100
Melek Finansman	-	-	-	-	-	-	1	33	2	67	3	100

Tablo 4.25. incelendiğinde araştırmaya katılan Mersin ilindeki beş yıldızlı otel işletmelerinde dış finansman kaynaklarının çok fazla tercih edilmediği görülmektedir. Sadece bir tane beş yıldızlı otel banka kredilerini en önemli finansman kaynağı olarak belirtmiştir. Bunun dışındaki diğer dış finansman kaynakları ise önemsiz veya çok önemsiz olarak nitelendirilmiştir. Bu sonuç beş yıldızlı otel işletmelerinde özkaynak yapısının güçlü olmasına bağlı olarak dış finansman kaynaklarının pek tercih edilmediği şeklinde yorumlanabilir.

IV.4.1.6. Otel İşletmelerinin Banka Kredilerini Kullanım Düzeyiyle İlgili

Bulgular

Uygulanan ankette otel işletmelerinden, banka kredileri kullanıp kullanmadıkları eğer kullanıyorlarsa banka kredisinin vadesi sorulmuştur. Yine banka kredisini kullanan otel işletmelerinden, kredi kullanırken karşılaştıkları sorunları belirtmeleri istenmiştir. Aşağıda Tablo 4.26. 'da öncelikle banka kredisini kullanıp kullanmadıklarıyla ilgili soruya otel işletmelerinin verdikleri cevaplar sunulmaktadır.

Tablo 4.26. Otel İşletmelerinin Banka Kredilerini Kullanım Düzeyine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Bankalardan Kredi Kullanıyor musunuz?	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kullanıyoruz	7	64	8	66	1	33	16	62
Kullanmıyoruz	4	36	4	34	2	67	10	38
Kullanmıyoruz Düşünüyoruz	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

Tablo 4.26 incelendiğinde üç yıldızlı otel işletmelerinin % 64'ünün, dört yıldızlı otel işletmelerinin %66'sının, beş yıldızlı otel işletmelerinin ise %33'ünün banka kredisi kullandıkları görülmektedir. Bu bağlamda üç ve dört yıldızlı otel işletmelerinde banka kredisi kullanımının yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Bankalardan kredi kullanan otel işletmelerinin hangi vadelerde kredi kullandıklarına yönelik olarak sorulan soruya verdikleri cevaplar ise aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.27.'ye bakıldığında kredi kullanımını tercih eden otel işletmelerinin çoğunlukla orta ve uzun vadeleri tercih ettikleri görülmektedir. Aktif yapısı ağırlıklı olarak sabit varlıklardan oluşan, kar marjlarını düşük ve nakit giriş çıkışlarını uyumsuz olarak niteleyen otel işletmelerinin kredi vadelerinde orta ve uzun vadeleri tercih ederek geri ödeme riskini azaltmaya çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Tablo 4.27. Bankalardan Kullanılan Kredilerin Vadelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Bankalardan Kredi Kullanırken Hangi Vadeleri Tercih Ediyorsunuz?	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kısa	1	14	1	12	-	-	2	13,3
Orta	3	43	5	63	-	-	8	53,3
Uzun	3	43	2	25	1	100	5	33,3
Toplam	7	100	8	100	1	100	15	100

Kredi kullanan otel işletmelerinin kredi kullanırken karşılaştıkları en önemli sorunlarla ilgili verdikleri cevaplar ise aşağıda sunulmaya çalışılmaktadır.

Tablo 4.28. Otel İşletmelerinin Kredi Kullanırken Karşılaştıkları En Önemli Sorunlara İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Tablo 4.28. incelendiğinde banka kredisi kullanan otel işletmelerinin kredi kullanırken en fazla karşılaştıkları sorunun faiz oranlarının yüksekliği olduğu görülmektedir. Basel-II kriterlerinde, işletmelerin derecelendirilmesi doğrultusunda faiz oranlarının da değişecek olması, Basel-II kriterlerine uyum sağlanmasını daha da önemli kılmaktadır. Bunun dışında teminatta yaşanan zorluklar, olumsuz ticari geçmiş, bürokratik işlemlerin uzunluğu ve şeffaflık sorunu kredi kullanılırken karşılaşılan diğer sorunlar olarak görülmektedir.

Kredi Alırken Karşılaştığımız En Önemli Sorunlar Nelerdir?	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Teminatta Zorluklar	1	14	1	12	-	-	15	52
Olumsuz Ticari Geçmiş	1	14	-	-	-	-	1	3,3
Şeffaflık Sorunu	-	-	1	12	-	-	1	3,3
Faiz Oranı Yüksekliği	4	58	6	76	1	100	11	38
Bürokratik İşlemlerin Uzunluğu	1	14	-	-	-	-	1	3,3
Toplam	7	100	8	100	1	100	29	100

IV.4.1.7. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri, Uluslar arası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve Kurumsal Yönetim Hakkındaki Bilgi Düzeyleriyle İlgili Bulgular

Otel işletmelerinde araştırmaya katılan katılımcılara uygulanan anketin üçüncü kısmında Basel-II kriterleri ve bu kriterlerin işletmelerine etkileri hakkındaki değerlendirmelerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Soruların ilkinde otel işletmeleri yöneticilerinin Basel-II kriterleri, Uluslar arası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve Kurumsal Yönetimle ilgili bilgi düzeyleri sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir. Tablo 4.29.'da ankete katılan otel işletmelerinin Basel-II kriterleri hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik sorulan soruya verdikleri cevaplar sunulmaktadır.

Tablo 4.29. incelendiğinde ankete katılan üç, dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinin büyük çoğunluğunun Basel-II kriterleri hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Üç ve dört yıldızlı otel işletmelerinde birer tane Basel-II

kriterleri hakkında bilgi sahibi anket katılımcısı olmasına rağmen beş yıldızlı otel işletmelerinde tam olarak Basel-II kriterlerinin bilinmemesi şaşırtıcı bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Kısmen biliyorum şıkkının işaretlenmesi ise anket uygulaması sırasında otel işletmelerinin kriterler hakkında kısa bir bilgi istemesi sonucunda verilen bilgiler doğrultusunda da işaretlenmiş olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 4.29. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Basel-II Kriterleri Hakkında Ne Ölçüde Bilginiz Bulunmaktadır?	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tam Olarak Biliyorum	1	9	1	8	-	-	2	8
Büyük Ölçüde Biliyorum	-	-	-	-	-	-	-	-
Orta Düzeyde Biliyorum	1	9	1	8	-	-	2	8
Kısmen Biliyorum	1	9	4	34	1	34	6	23
Hiç Bir Bilgim Yok	8	73	6	50	2	66	16	61
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

Tablo 4.30. 'da ankete katılan otel işletmelerinin UFRS hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevaplar sunulmuştur. Tablo 4.30. incelendiğinde ankete katılan üç, dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinin büyük çoğunluğunun UFRS hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Üç ve dört yıldızlı otel işletmelerinde birer tane UFRS hakkında bilgi sahibi anket katılımcısı olmasına rağmen beş yıldızlı otel işletmelerinde tam olarak UFRS'nin bilinmemesi şaşırtıcı bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.30. Otel İşletmelerinin UFRS Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

UFRS Hakkında Ne Ölçüde Bilginiz Bulunmaktadır?	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tam Olarak Biliyorum	1	9	1	8	-	-	2	8
Büyük Ölçüde Biliyorum	-	-	1	8	-	-	1	4
Orta Düzeyde Biliyorum	-	-	1	8	-	-	1	4
Kısmen Biliyorum	1	9	3	26	1	34	5	19
Hiç Bir Bilgim Yok	9	82	6	50	2	66	17	65
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

Tablo 4.31. 'da ise ankete katılan otel işletmelerinin kurumsal yönetim ilkeleri hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevaplar sunulmuştur. Tablo 4.31. incelendiğinde Mersin ilinde faaliyet gösteren ve ankete katılan otel işletmelerinin kurumsal yönetim ilkeleri hakkında büyük oranda bilgi eksikliği olduğu görülmektedir. Kurumsal yönetim ilkelerinin doğru şekilde algılanması ve uygulanması ile otel işletmelerinin Basel-II kriterlerine uyumunun daha kolay hale geleceği düşünülmektedir.

Tablo 4.31. Otel İşletmelerinin Kurumsal Yönetim Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Kurumsal Yönetim İlkeleri Hakkında Ne Ölçüde Bilginiz Bulunmaktadır	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tam Olarak Biliyorum	2	18	2	17	-	-	4	15
Büyük Ölçüde Biliyorum	-	-	-	-	2	66	2	8
Orta Düzeyde Biliyorum	2	18	3	25	-	-	5	19
Kısmen Biliyorum	3	28	2	17	1	34	6	23
Hiç Bir Bilgim Yok	4	36	5	41	-	-	9	35
Toplam	11	100	12	100	3	100	26	100

IV.4.1.8. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Sermaye Yapıları Hakkındaki Düşünceleriyle İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde sorulan dördüncü soruda otel işletmeleri yöneticilerine; *“Basel-II kriterleri doğrultusunda sermaye yapısı güçlü olan KOBİ’ler daha iyi şartlarda kredi alırken sermaye yapısı zayıf olanlar zor şartlarda kredi temin ederler. İşletmenizin sermaye yapısının güçlü olduğuna inanıyor musunuz?”* şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya otel işletmeleri yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.32. incelendiğinde üç, dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinin çoğunun sermaye yapılarını güçlü buldukları buna karşın iki adet üç yıldızlı otelin, bir adet dört yıldızlı otelin sermaye yapılarını güçlü bulmadıkları görülmektedir. Üç yıldızlı otel işletmelerinden beş tanesi, beş yıldızlı otel işletmelerinden bir tanesi de sermaye yapılarının güçlü olup olmadığı hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.32. Otel İşletmelerinin Sermaye Yapılarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel			4*Otel			5*Otel			Toplam	
	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
İşletmenizin Sermaye Yapısı Güçlü müdür?	4	2	5	11	1	-	2	-	1	26	100

IV.4.1.9. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Finansal Bilgilerini Paylaşma Düzeyiyle İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde otel işletmeleri yöneticilerine sorulan beşinci soru; “*Basel II kurallarının uygulamaya başlamasıyla işletmeler kredi alabilmek için finansal bilgilerini bankalara ve bağımsız derecelendirme kuruluşlarına zamanında güvenilir şekilde sunmaları gerekmektedir. İşletmenizde söz konusu bilgiler bankalara ve bağımsız denetim kuruluşlarına zamanında sunulmakta mıdır?*” şeklindedir. Bu soruya otel işletmeleri yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.33. incelendiğinde otel işletmelerinin, finansal bilgilerin paylaşılma sorusuna yarı yarıya hayır veya bilmiyorum cevabı verdikleri görülmektedir. Bu sonuç, otel işletmelerinde muhasebe bilgi sisteminin iyi çalışmadığını ve şeffaflık açısından sorunlar olduğunu göstermektedir

Tablo 4.33. Otel İşletmelerinin Finansal Bilgilerini Paylaşma Düzeyine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel			4*Otel			5*Otel			Toplam	
	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
Finansal Bilgiler Bankalara ve Bağımsız Denetim Kuruluşlarına Sunuluyor mu?	3	3	5	6	5	1	1	1	1	26	100

IV.4.1.10. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Kredi Derecelendirme Notu Alabilme Durumlarıyla İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde otel işletmeleri yöneticilerine altıncı olarak; “*Basel-II kriterlerine göre kredi derecelendirme (rating) notu almayan işletmeler %100 riskli olarak kabul edilecek ve çok yüksek maliyetle kredi almak durumunda kalacaklardır. İşletmenizin rating notu alabileceğini düşünüyor musunuz?*” şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya otel işletmeleri yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.34. incelendiğinde dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinde ağırlıklı olarak kredi derecelendirme notunun alınabilecek düzeyde olduğu şeklinde yanıt alınırken söz konusu otel işletmelerinde gözden kaçırılmaması gereken sayıda bilmiyorum cevabı da alındığı görülmektedir. Üç yıldızlı otel işletmelerinden dört tanesi bu soruya evet cevabı verirken bir tanesi hayır, altı tanesi ise bilmiyorum cevabını vermiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılan otel yöneticilerinin, işletmelerinin kredi derecelendirme notunu alıp

alamayacaklarıyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Bu sonucun otel işletmelerinin Basel-II kriterlerine uyum sürecinde sorunlar yaratabileceği düşünülmektedir.

Tablo 4.34. Otel İşletmelerinin Kredi Derecelendirme Notu Alabilme Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel			4*Otel			5*Otel			Toplam	
	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
İşletmenizin Rating Notu Alabileceğini Düşünüyor musunuz?	4	1	6	7	-	5	2	-	1	26	100

IV.4.1.11. Otel İşletmelerinde Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Finansal Yapıya İlişkin Oranların Hesaplanmasıyla İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde otel işletmeleri yöneticilerine yedinci olarak; “*Basel-II ile birlikte bankaların, KOBİ’leri kredilendirirken dikkate alacakları (likidite, karlılık, borç ödeme gücü, büyüme, devir hızları, finansal yapıya ilişkin oranlar) sayısal veriler olacaktır. İşletmenizde bu veriler hesaplanıyor mu ?*” şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya otel işletmeleri yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.35 incelendiğinde üç yıldızlı otel işletmelerinin beşinde bu oranların hesaplandığı, üçünde hesaplanmadığı diğer üçünde ise bu konuyla bilgi sahibi olunmadığı yönünde cevaplar alındığı görülmektedir. Dört yıldızlı otel işletmelerinin yarısında finansal yapı oranlarının hesaplandığı, diğer yarısında ya hesaplanmadığı ya da bu konuyla ilgili bilgi sahibi olunmadığı ifade edildiği görülmektedir. Beş yıldızlı otel işletmelerinde ise iki otelin bu soruya evet dediği bir tanesinin ise bu konuyla bilgi sahibi olunmadığı yönünde cevap verildiği görülmektedir. Genel olarak cevaplar incelendiğinde önemli ölçüde sayılabilecek

düzyeyde finansal yapı oranlarının hesaplanmadığı veya bu konuyla bilgi sahibi olunmadığı yönünde cevap verildiği görülmektedir. Bu sonuç, otel işletmelerinin Basel-II kriterlerine uyum sürecinde sorun yaşabileceği yönünde işaretler vermektedir.

Tablo 4.35. Otel İşletmelerinde Finansal Yapı Oranlarının Hesaplanma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel			4*Otel			5*Otel			Toplam	
	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
İşletmenizde Finansal Yapıya İlişkin Oranlar Hesaplanıyor mu?	5	3	3	6	4	2	2	-	1	26	100

IV.4.1.12. Otel İşletmelerinde Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanma Durumuyla İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde otel işletmeleri yöneticilerine sekizinci olarak; “Kurumsal yönetim temelde dört kavram üzerine oturtulmuştur; açıklık, şeffaflık, adillik, hesap verilebilirlik. Bu kavramlar doğrultusunda işletmenizde kurumsal yönetimin uygulandığını söyleyebilir misiniz?” şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya otel işletmeleri yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.36. incelendiğinde araştırmaya katılan otel işletmelerinin tamamına yakınında kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmakta olduğu görülmektedir. Ancak ankette daha önce sorulan “kurumsal yönetimle ilgili bilginiz var mı?” sorusuna dokuz adet otel işletmesi yöneticisinden hiç bilgin yok cevabı alınmıştı. Bu bağlamda söz konusu bulgunun bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 4.36. Otel İşletmelerinde Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel			4*Otel			5*Otel			Toplam	
	Evete	Hayır	Bilmiyorum	Evete	Hayır	Bilmiyorum	Evete	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
İşletmenizde Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanıyor mu?	10	1	-	8	2	2	3	-	-	54	100

IV.4.1.13. Otel İşletmelerinde Basel-II Sürecinden Sorumlu Yöneticilerin ve/veya Birimlerin Belirlenmesiyle İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde otel işletmeleri yöneticilerine sorulan bir diğer soru “işletme bünyesinde Basel-II sürecinden sorumlu yönetici veya birim belirlenip belirlenmediğiyle” ilgilidir. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.37. Otel İşletmelerinde Basel-II Sürecinden Sorumlu Yönetici/Birimin Belirlenmesi Durumuna İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Evete	Hayır	Evete	Hayır	Evete	Hayır	Sayı	%
İşletmenizde Basel-II Sürecinden Sorumlu Olan Yönetici ve Birimler Belirlenmiş midir?	-	11	1	11	-	3	26	100

Tablo 4.37. incelendiğinde araştırmaya katılan otel işletmelerinin biri dışındaki diğerlerinin hiçbirinde Basel-II sürecinden sorumlu olan yönetici ve birimlerin belirlenmediği görülmektedir.

IV.4.1.14. Otel İşletmelerinin Basel-II Sürecini Yerine Getirme Düzeyleriyle İlgili Bulgular

Otel işletmelerine sorulan bir diğer soru ise “*Basel-II kriterlerini yerine getirebilme düzeyleriyle ilgili düşüncelerini belirlemeye*” yöneliktir. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.38. incelendiğinde araştırmaya katılan otel işletmelerinin yarı yarıya Basel-II kriterlerini yerine getirme bakımından kendilerini yeterli gördükleri, diğer bir ifadeyle yarı yarıya kendilerini yeterli görmedikleri görülmektedir.

Tablo 4.38. Otel İşletmelerinin Basel-II Kriterlerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Sayı	%
İşletmeniz Basel-II Kriterlerini En İyi Şekilde Yerine Getirebilecek Durumda mıdır?	6	5	6	6	1	2	26	100

IV.4.1.15. Otel İşletmelerinde Basel-II Süreciyle İlgili Eylem Planlarının Mevcudiyetiyle İlgili Bulgular

Otel işletmelerinin “*Basel-II sürecine uyum konusunda bir eylem planının olup olmadığını belirlemeye*” yönelik sorulara verdikleri cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.39. incelendiğinde araştırmaya katılan otellerin hiçbirisinde Basel-II’ye uyum süreciyle ilgili herhangi bir eylem planının bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.39 Otel İşletmelerinin Basel-II Süreciyle İlgili Eylem Planlarının Mevcudiyetine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Sayı	%
Basel-II Sürecine Uyum Konusunda İşletmenizin Bir Eylem Planı Bulunmakta mıdır?	-	11	-	12	-	3	26	100

IV.4.1.16. Otel İşletmelerinin Belge Esasına Göre Çalışma Durumuyla İlgili Bulgular

Ankete katılan otel işletmelerine, “*faaliyetlerini belge esasına göre yürütüp yürütmediklerini belirlemeye*” yönelik soru sorulmuştur. Bu soruya otel işletmelerinin verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.40. incelendiğinde araştırmaya katılan bütün otel işletmelerinin, faaliyetlerini belge esasına göre yürütmekte olduklarını belirttikleri görülmektedir.

Tablo 4.40. Otel İşletmelerinin Belge Esasına Göre Çalışma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Sayı	%
İşletmeniz Bütün Faaliyetlerini Belge Esasına Göre Yürütmekte midir?	11	-	12	-	3	-	26	100

IV.4.1.17. Otel İşletmelerinin Danışmanlık Desteği Alma Durumlarıyla İlgili Bulgular

Ankete katılan otel işletmelerine, “kurumsal yapıya kavuşmak için danışmanlık desteği alıp almadıklarını belirlemeye” yönelik soru sorulmuştur. Bu soruya otel işletmelerinin verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.41. incelendiğinde araştırmaya katılan 3 ve 4 yıldızlı otellerin tamamına yakınının destek almadığı, beş yıldızlı otellerden 2’sinin ise danışmanlık desteği aldığı görülmektedir.

Tablo 4.41. Otel İşletmelerinin Danışmanlık Desteği Alma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Sayı	%
İşletmeniz Kurumsal Bir Yapıya Kavuşmak İçin Danışmanlık Desteği Almakta mıdır?	1	10	-	12	2	1	26	100

IV.4.1.18. Otel İşletmelerinin Finans Kurumlarıyla Olan İlişkileriyle İlgili Bulgular

Ankete katılan otel işletmelerine, “finans kurumları ile iyi bir diyaloga sahip olup olmadıkları” sorulmuştur. Bu soruya otel işletmelerinin verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.42. incelendiğinde araştırmaya katılan otel işletmelerinin, ikisi dışında tamamının finans kurumları ile iyi bir diyaloga sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.42. Otel İşletmelerinin Finans Kurumlarıyla Olan İlişkilerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Sayı	%
İşletmeniz Finans Kurumları İle İyi Bir Diyaloga Sahip midir?	10	1	11	1	3	-	26	100

IV.4.1.19. Otel İşletmelerinde Finansal Tabloların Bağımsız Denetimden Geçirilmesiyle İlgili Bulgular

Ankete katılan otel işletmelerine “finansal tabloların bağımsız denetime tabi tutulup tutulmadığı” sorulmuştur. Bu soruya otel işletmelerinin verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.42. incelendiğinde araştırmaya katılan üç ve dört yıldızlı otel işletmelerinin çoğunun finansal tablolarını bağımsız denetimden geçirmediği görülmektedir. Beş yıldızlı otel işletmelerine bakıldığında ise iki otelde finansal tabloların bağımsız denetime tabi tutulurken bir tanesinde bu durumun olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.43. Otel İşletmelerinde Finansal Tabloların Bağımsız Denetimden Geçirilmesine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Sayı	%
Finansal Tablolarınız Belirli Dönemlerde Bağımsız Denetimden Geçiriliyor mu?	3	8	3	9	2	1	26	100

IV.4.1.20. Otel İşletmelerinde Kredi Notu Alınmasına Yönelik Girişimlerin Yapılmasıyla İlgili Bulgular

Ankete katılan otel işletmelerine, “*kredi notunun alınması için herhangi bir girişimde bulunup bulunmadıklarını belirlemeye*” yönelik soru sorulmuştur. Bu soruya otel işletmelerinin verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.44. incelendiğinde araştırmaya katılan otel işletmelerinin büyük çoğunluğunun kredi notu almak için girişimde bulunmadığı görülmektedir

Tablo 4.44. Otel İşletmelerinde Kredi Notu Alınmasına Yönelik Girişimlerin Yapılmasına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel		4*Otel		5*Otel		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Sayı	%
İşletmenizin Kredi Notunun Olması İçin Herhangi Bir Girişimde Bulunuyor musunuz?	1	10	2	10	1	2	26	100

IV.4.1.21. Otel İşletmeleri Yöneticilerinin Basel-II Kriterleri Hakkında Düşünceleriyle İlgili Bulgular

Otel işletmeleri yöneticilerinin Basel II kriterlerinin uygulanabilirliği ve etkileri hakkındaki düşüncelerini belirlemeye yönelik sorulan sorulara verdikleri cevaplar aşağıda sırasıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

Ankete katılan otel işletmelerine; *“Basel-II Kriterleri Ülkemizde Uygulanabilir mi?”* sorusu sorulmuştur. Bu soruya otel işletmelerinin verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.45. incelendiğinde araştırmaya katılan üç yıldızlı otel işletmeleri yöneticilerinden altısının Basel-II kriterlerinin uygulanacağını düşündüğü buna karşın birinin uygulanamayacağını düşündüğü, dördünün ise bu konuyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Dört yıldızlı otel işletmelerindeki yöneticilerin yedisinin Basel-II kriterlerinin uygulanacağını düşündüğü buna karşın ikisinin uygulanamayacağını düşündüğü, üçünün ise bu konuyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Beş yıldızlı otel işletmelerindeki yöneticilerin ise birinin Basel-II kriterlerinin uygulanamayacağını düşündüğü, ikisinin ise bu konuyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

Ankete katılan otel işletmelerine; *“Basel II Kriterleri Sizi ve Türk Turizm Sektörünü Nasıl Etkiler?”* sorusu sorulmuştur. Bu soruya otel işletmelerinin verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır

Tablo 4.45. Otel Yöneticilerine Göre Basel II Kriterlerinin Ülkemizde Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel			4*Otel			5*Otel			Toplam	
	Uygulanabilir	Uygulanamaz	Bilmiyorum	Uygulanabilir	Uygulanamaz	Bilmiyorum	Uygulanabilir	Uygulanamaz	Bilmiyorum	Sayı	%
Basel-II Kriterleri Ülkemizde Uygulanabilir mi?	6	1	4	7	2	3	-	1	2	26	100

Tablo 4.46. incelendiğinde araştırmaya katılan üç yıldızlı otel işletmelerinden beşinin kriterlerden olumlu etkileneceğini, altısının ise nasıl etkileneceklerini bilmedikleri görülmektedir. Dört yıldızlı otel işletmelerinin ise beşinin kriterlerden olumlu etkileneceğini buna karşın birinin kriterlerden olumsuz etkileneceğini düşündüğü, altısının ise nasıl etkileneceklerini bilmedikleri görülmektedir. Beş yıldızlı otel işletmelerinin ise sadece birinin, kriterlerden olumlu etkileneceğini düşündüğü, ikisinin ise nasıl etkileneceklerini bilmedikleri görülmektedir. Yine Tablo 4.46. incelendiğinde araştırmaya katılan üç ve dört yıldızlı otel işletmeleri yöneticilerinin ağırlıklı olarak Basel-II kriterlerinin Türk turizm sektörünü olumlu etkileyeceğini düşündüğü buna karşın beş yıldızlı otel işletmeleri yöneticilerinin ise çoğunlukla Basel-II kriterlerinin sektörü olumsuz etkileyeceği yönünde düşünceleri olduğu görülmektedir

Tablo 4.46. Otel Yöneticilerinin Basel-II Kriterlerinin Kendi İşletmelerini ve Türk Turizmi Sektörünü Etkileme Düzeyi Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	3*Otel			4*Otel			5*Otel			Toplam	
	Olumlu	Olumsuz	Bilmiyorum	Olumlu	Olumsuz	Bilmiyorum	Olumlu	Olumsuz	Bilmiyorum	Sayı	%
Basel-II Kriterleri Sizi Nasıl Etkiler?	5	-	6	5	1	6	1	-	2	26	100
Basel-II Kriterleri Türk Turizm Sektörünü Nasıl Etkiler?	6	1	4	10	-	2	1	-	2	26	100

IV.4.2. Seyahat Acentalarından Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan ve Mersin’de faaliyet gösteren A grubu seyahat acentalarının dağılımları aşağıdaki tablo’da sunulmaktadır.

Tablo 4.47. Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Grubuna Göre Dağılımı

Grubu	Sayı	(%)
Seyahat Acentası (A)	28	100
Toplam	28	100

Söz konusu seyahat acentalarından elde edilen bulgular aşağıda alt başlıklarla açıklanmaya çalışılmaktadır.

IV.4.2.1. Seyahat Acentalarının Demografik Bulguları

Araştırmaya katılan seyahat acentalarının çalışan sayılarına ait elde edilen verilerin frekans analizi sonuçları Tablo 4.48.'te verilmektedir.

Tablo 4.48. incelendiğinde araştırmaya katılan A grubu seyahat acentalarının %93'nün çalışan sayısının 1-9 arasında olduğu, %7 sinin çalışan sayısının ise 10-49 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda 26 adet seyahat acentası mikro ölçekte, 2 adet seyahat acentası ise küçük ölçekte işletme olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla Basel-II düzenlemesinde ifade edilmeye çalışılan KOBİ tanımındaki kriterlerden birisi olan çalışan sayısı kriteri bağlamında araştırmaya katılan acentalarının %93'ünün mikro ölçekli, %7'inin ise küçük ölçekli işletme oldukları buna karşın orta ölçekli ve büyük ölçekli seyahat acentalarının bulunmadığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.48 Seyahat Acentalarının Çalışan Sayısına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Çalışan Sayısı	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
1-9	26	93
10-49	2	7
50-250	-	-
250 den fazla	-	-
Toplam	28	100

Araştırmaya katılan seyahat acentalarının demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik diğer bir bulgu, işletmenin ne zamandır faaliyette olduğunun

saptanmasına ilişkin işletme yaşının yer aldığı verilerin frekans dağılımıdır. Ankete katılan seyahat acentalarının işletme yaşına ilişkin frekans analizi sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur

Tablo 4.49 incelendiğinde işletme yaşının A grubu seyahat acentalarında yaklaşık %32'lik oranla 1-5 yıl ve %25 ile 20 yıldan fazlada yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 4.49. Seyahat Acentalarının Yaşlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

İşletme Yaşı	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
1-5	9	32
6-10	6	21
11-15	2	7
16-20	4	14
20'den fazla	7	25
Toplam	28	100

Üçüncü bilgi olarak A grubu seyahat acentalarının hukuki yapısının belirlenmesine yönelik verilen cevapların frekans analizi sonuçlarına Tablo 4.50'de yer verilmektedir.

Tablo 4.50. incelendiğinde ankete katılan A grubu seyahat acentalarının büyük çoğunluğunun limited şirket olduğu ikinci büyük çoğunluğun ise şahıs şirketinden oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda ankete katılan seyahat acentalarının hukuki olarak limited ve şahıs şirketi statüsünde olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 4.50. Seyahat Acentalarının Hukuki Yapılarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Hukuki Yapı	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Şahıs	8	29
Anonim	2	7
Limited	18	64
Toplam	28	100

Ankete katılan seyahat acentalarının yıllık satış cirolarının büyüklüğünün belirlenmesine yönelik sorulan soruya verilen cevapların frekans analizi sonuçlarına Tablo 4.51.'de yer verilmektedir. Tablo 4.51. incelendiğinde ankete katılan seyahat acentalarının tümünün yıllık satış cirolarının 40.000.000 TL'yi aşmadığı görülmektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan seyahat acentalarının tümünün Basel-II düzenlemesindeki yıllık satış cirosu kriterine göre KOBİ statüsünde olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.51. Seyahat Acentalarının Yıllık Satış Cirosuna İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Yıllık Satış Cirosu	Sayı	(%)
40 Milyon TL'den Az	28	100
40 Milyon TL'den Fazla	-	-
Toplam	28	100

Ankete katılan seyahat acentası yöneticilerinin demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorulan sorulara verilen cevaplar aşağıda sırasıyla açıklanmaya

çalışılmaktadır. Söz konusu seyahat acentalarının yöneticilerinin demografik özelliklerinin belirlenmesi yönündeki ilk soru olan eğitim düzeyine ait verilerin frekans dağılım sonuçları Tablo 4.52.'de verildiği şekildedir.

Tablo 4.52. Ankete Katılan Seyahat Acentası Yöneticilerinin Eğitim Durumlarına Yönelik Verilerin Frekans Analizi

Eğitim Durumu	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Lise	6	22
Önlisans	6	22
Lisans	13	46
Yüksek Lisans	3	10
Toplam	28	100

Tablo 4.52. incelendiğinde seyahat acentası yöneticilerinin yaklaşık %10'nun yüksek lisans düzeyinde, %46'sının lisans düzeyinde, %22'sinin önlisans düzeyinde, ve %22'inin lise düzeyinde eğitim almış oldukları görülmektedir.

Ankete katılan seyahat acentalarının işletmedeki görevlerini tam anlamıyla belirlemeye yönelik verilerin frekans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 4.53.'de özetlenmektedir. Tablo 4.53. incelendiğinde, A grubu seyahat acentalarında ankete katılanların ağırlıklı genel müdür ve seyahat acentası sahibi veya sorumlusu olduğu görülmektedir.

Tablo 4.53. Ankete Katılan Seyahat Acentaları Yöneticilerinin İşletmedeki Görevlerine Yönelik Verilerin Frekans Analizi

İşletmedeki Görevi	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Genel Müdür	12	43
Muhasebe Müdürü	6	21
Finans Müdürü	2	7
Sahibi veya Sorumlu	8	29
Toplam	28	100

IV.4.2.2. Seyahat Acentalarında Finansman Kararlarından Sorumlu

Birim veya Kişilerle İlgili Bulgular

Uygulanan anketin ikinci bölümünün ilk sorusunda seyahat acentalarından, finansman kararlarından sorumlu birim ve/veya kişileri seçenekler arasından belirtmeleri istenmiştir

Tablo 4.54.' de ankete katılan seyahat acentalarında finansman kararlarından sorumlu birim veya kişinin varlığı hakkında verilen cevapların dağılımı yer almaktadır. Tablo 4.54. incelendiğinde Mersin ilinde faaliyet gösteren ve ankete katılan A grubu seyahat acentalarında finansman kararlarının, yöneticilerden ziyade, işletme sahibi ve ortakları tarafından alındığı görülmektedir.

Tablo 4.54. Seyahat Acentalarında Finansman Kararlarından Sorumlu Birim ve Kişilere Yönelik Verilerin Frekans Analizi

Finansman Kararlarından Sorumlu Birim veya Kişi	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Muhasebe Müdürü	1	3
Finans Müdürü	-	-
Ortaklar	7	25
Yönetim Kurulu	2	7
Şirket Sahibi	15	54
Genel Müdür	3	11

IV.4.2.3. Seyahat Acentalarında Yaşanan Finansal Sorunlarla İlgili

Bulgular

Uygulanan ankette, seyahat acentalarının yaşadığı temel finansal sorunları önem derecesine göre belirtmeleri istenmiştir. Aşağıdaki tabloda seyahat acentalarının yaşadıkları finansal sorunlar önem dereceleri bağlamında özetlenmektedir. Tablo 4.55. incelendiğinde araştırmaya katılan Mersin ilindeki seyahat acentalarında en önemli finansal sorunların; vergi oranlarının yüksekliği, maliyetlerin sürekli değişkenlik göstermesi, sektörel teşviklerin az olması, kar marjlarının düşük olması, işçilik giderlerinin yüksekliği ve alacakların zamanında tahsil edilememesi olduğu görülmektedir.

Önemli olarak en fazla belirtilen sorunlar ise döviz kurlarındaki dalgalanma ve enerji giderlerinin yüksekliği olduğu görülmektedir. En önemsiz olarak en fazla vurgulanan sorunlar ise faizlerin yüksekliği, bankaların sundukları ağır şartlar, kredi teminin de yaşanan güçlükler işletme sermayesi yetersizliğidir.

Tablo 4.55. Seyahat Acentalarında Yaşanan Finansal Sorunlara İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Finansal Sorunlar	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öz kaynak yetersizliği	8	29	7	25	6	21	5	18	7	6	28	100
Faizlerin yüksekliği	11	39	8	28	3	11	3	11	3	11	28	100
Döviz kurlarındaki dalgalanma	8	29	12	43	4	14	2	7	2	7	28	100
Bankaların sundukları ağır şartlar	6	21	7	25	7	25	5	18	3	11	28	100
Kredi teminin de yaşanan güçlükler	5	18	8	29	6	21	6	21	3	11	28	100
İşletme Sermayesi Yetersizliği	6	22	7	25	4	14	6	21	5	18	28	100
Vergi Oranlarının Yüksekliği	18	64	6	21	1	4	3	11	-	-	28	100
Kar Marjlarının Düşük Olması	13	46	10	36	3	10	1	4	1	4	28	100
Maliyetlerin sürekli değişmesi	17	60	8	29	2	7	-	-	1	4	28	100
Alacakların zamanında tahsil edilememesi	12	42	10	36	1	4	5	18	-	-	28	100
İşçilik Giderlerinin Yüksekliği	12	43	7	25	7	25	2	7	-	-	28	100
Enerji Giderlerinin Yüksekliği	11	39	12	43	2	7	3	11	-	-	28	100
Nakit Giriş-Çıkışlarındaki Uyumsuzluk	10	36	9	32	2	7	6	21	1	4	28	100
Sektörel Teşviklerin Az Olması	17	60	9	32	1	4	1	4	-	-	28	100

4.4.2.4. Seyahat Acentalarının Özkaynak Yapılarıyla İlgili Bulgular

Uygulanan ankette, seyahat acentaları yöneticilerine özkaynak yapılarını nasıl gördükleri sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.56. incelendiğinde ankete katılan seyahat acentalarının büyük bir çoğunluğunun özkaynak yapılarını orta ve güçlü olarak tanımladıkları buna karşın hiçbir seyahat acentasının özkaynaklarını zayıf ve çok zayıf olarak tanımlamadıkları görülmektedir

Tablo 4.56. Seyahat Acentalarının Özkaynak Yapısıyla İlgili Verilerin Frekans Analizi

Özkaynak Yapısı	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Çok Zayıf	-	-
Zayıf	-	-
Orta	18	64
Güçlü	9	32
Çok Güçlü	1	4
Toplam	28	100

IV.4.2.5. Seyahat Acentalarının Dış Finansman Kaynaklarıyla İlgili Bulgular

Uygulanan ankette, seyahat acentalarına, kullandıkları dış finansman kaynaklarını önem derecesine göre belirtmeleri istenmiştir. Seyahat acentalarının kullandıkları dış finansman kaynakları, önem derecelerine göre aşağıdaki tabloda özetlenmektedir

Tablo 4.57. Seyahat Acentalarında Kullanılan Dış Finansman Kaynaklarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Dış finansman kaynaklarının önem derecesi	Çok Önemli		Önemli		Kararsız		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Banka Kredileri	9	32	13	46	-	-	-	-	6	22	28	100
Satıcı Kredileri	2	7	4	14	1	4	2	7	19	68	28	100
Faktoring	1	4	2	6	1	4	1	4	23	82	28	100
Leasing	1	4	-	-	1	4	1	4	25	88	28	100
Risk Sermayesi	-	-	1	4	1	4	1	4	25	88	28	100
Barter	-	-	2	7	-	-	1	4	25	88	28	100
Melek Finansman	1	4	-	-	-	-	1	4	26	92	28	100

Tablo 4.57. incelendiğinde araştırmaya katılan Mersin ilindeki A grubu seyahat acentalarının en önemli dış finansman kaynağının banka kredileri olduğu görülmektedir. En önemsiz dış finansman kaynaklarının ise melek finansman, barter, risk sermayesi leasing ve faktoring olduğu görülmektedir. Bu bağlamda A grubu seyahat acentalarının, banka kredileri dışındaki alternatif finansal kaynakları pek tercih etmediklerini söylemek mümkündür.

IV.4.2.6. Seyahat Acentalarının Banka Kredilerini Kullanım Düzeyiyle İlgili Bulgular

Uygulanan ankette, seyahat acentalarına banka kredileri kullanıp kullanmadıkları eğer kullanıyorlarsa banka kredinin vadesi sorulmuştur. Yine banka kredisi kullanan seyahat acentalarına, kredi kullanırken karşılaştıkları sorunları belirtmeleri istenmiştir. Aşağıda Tablo 4.58.'de öncelikle banka kredisi kullanıp kullanmadıklarıyla ilgili soruya acentaların verdikleri cevaplar sunulmuştur.

Tablo 4.58. Seyahat Acentalarının Banka Kredilerini Kullanım Düzeyine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Bankalardan Kredi Kullanıyor musunuz?	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Kullanıyoruz	21	75
Kullanmıyoruz	6	21
Kullanmıyoruz Düşünüyoruz	1	4
Toplam	28	100

Tablo 4.58. incelendiğinde seyahat acentalarının % 75'inin, banka kredisi kullandıkları görülmektedir. Bu bağlamda seyahat acentalarında banka kredisi kullanımının yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Bankalardan kredi kullanan seyahat acentalarının hangi vadelerde kredi kullandıklarına yönelik olarak sorulan soruya verdikleri cevaplar ise aşağıdaki Tablo 4.59.'da sunulmaktadır.

Tablo 4.59. Seyahat Acentalarının Bankalardan Kullandıkları Kredilerin Vadelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Bankalardan Kredi Kullanırken Hangi Vadeleri Tercih Ediyorsunuz?	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Kısa	5	23
Orta	11	50
Uzun	6	27
Toplam	22	100

Kredi kullanan seyahat acentalarının %23'ü kısa, %50'si orta, %27'si uzun vadeli kredi kullandıklarını belirtmişlerdir. Tablo 4.59.'a bakıldığında kredi kullanımını tercih eden seyahat acentalarının çoğunlukla orta ve uzun vadeleri tercih ettikleri görülmektedir. Kar marjlarını düşük ve nakit giriş çıkışlarını uyumsuz olarak niteleyen seyahat acentaları kredi vadelerinde orta ve uzun vadeleri tercih ederek geri ödeme riskini azaltmaya çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Kredi kullanan seyahat acentalarının kredi kullanırken karşılaştıkları en önemli sorunlarla ilgili verdikleri cevaplar aşağıdaki Tablo 4.60.'da sunulmuştur.

Tablo 4.60. Seyahat Acentalarının Kredi Kullanırken Karşılaştıkları En Önemli Sorunlara İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Kredi Alırken Karşılaştığınız En Önemli Sorunlar Nelerdir?	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Teminatta Zorluklar	13	59
Bilgi Eksikliği	1	5
Olumsuz Ticari Geçmiş	-	-
Şeffaflık Sorunu	-	-
Faiz Oranı Yüksekliği	8	36
Bürokratik İşlemlerin Uzunluğu	-	-
Toplam	22	100

Tablo 4.60. incelendiğinde banka kredisi kullanan seyahat acentalarının kredi kullanırken en fazla karşılaştıkları sorunun teminatta yaşanan zorluklar ve faiz oranlarının yüksekliği olduğu görülmektedir. Basel-II kriterlerinde, işletmelerin derecelendirilmesi

doğrultusunda faiz oranlarının değişecek olması ve teminat gösterilmesinin de büyük öneme sahip olması Basel-II kriterlerine uyumu zorunlu kılmaktadır.

IV.4.2.7. Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterleri, UFRS ve Kurumsal Yönetim Hakkındaki Bilgi Düzeyleriyle İlgili Bulgular

Seyahat acentalarına uygulanan anketin üçüncü kısmında araştırmaya katılan katılımcılara Basel-II kriterleri ve bu kriterlerin işletmelerine etkileri hakkındaki değerlendirmelerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Soruların ilkinde Seyahat acentaları yöneticilerinin Basel-II kriterleri, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve Kurumsal Yönetimle ilgili bilgi düzeyleri sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir. Tablo 4.61’de, ankete katılan seyahat acentaların Basel-II kriterleri hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik sorulan soruya verdikleri cevaplar sunulmuştur.

Tablo 4.61. Seyahat Acentaların Basel-II Kriterleri Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Basel-II Kriterleri Hakkında Ne Ölçüde Bilginiz Bulunmaktadır?	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Tam Olarak Biliyorum	2	7
Büyük Ölçüde Biliyorum	-	-
Orta Düzeyde Biliyorum	2	7
Kısmen Biliyorum	9	32
Hiç Bir Bilgim Yok	15	54
Toplam	28	100

Tablo 4.61. incelendiğinde ankete katılan seyahat acentalarının büyük çoğunluğunun Basel-II kriterleri hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Kısmen biliyorum şıkkının işaretlenmesi ise anket uygulaması sırasında seyahat acentalarının kriterler hakkında kısa bir bilgi istemesi sonucunda verilen bilgiler doğrultusunda da işaretlenmiş olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 4.62. 'de ankete katılan seyahat acentalarının UFRS hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevaplar sunulmuştur.

Tablo 4.62. Acentaların UFRS Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

UFRS Hakkında Ne Ölçüde Bilginiz Bulunmaktadır?	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Tam Olarak Biliyorum	2	7
Büyük Ölçüde Biliyorum	-	-
Orta Düzeyde Biliyorum	3	11
Kısmen Biliyorum	8	29
Hiç Bir Bilgim Yok	15	53
Toplam	28	100

Tablo 4.62. incelendiğinde ankete katılan seyahat acentalarının büyük çoğunluğunun UFRS hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Tablo 4.63.'de ise ankete katılan seyahat acentalarının kurumsal yönetim ilkeleri hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevaplar sunulmuştur.

Tablo 4.63. Seyahat Acentalarının Kurumsal Yönetim Hakkındaki Bilgi Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

Kurumsal Yönetim İlkeleri Hakkında Ne Ölçüde Bilginiz Bulunmaktadır?	Seyahat Acentası	
	Sayı	%
Tam Olarak Biliyorum	1	4
Büyük Ölçüde Biliyorum	2	7
Orta Düzeyde Biliyorum	6	21
Kısmen Biliyorum	11	39
Hiç Bir Bilgim Yok	8	29
Toplam	28	100

Tabloya bakıldığında Mersinde faaliyet gösteren ve ankete katılan seyahat acentalarının kurumsal yönetim ilkeleri hakkında büyük oranda bilgi eksikliği olduğu görülmektedir. Kurumsal yönetim ilkelerinin doğru şekilde algılanması ve uygulanması ile seyahat acentalarının Basel-II kriterlerine uyumunun daha hızlı olacağı düşünülmektedir.

IV.4.2.8. Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Sermaye Yapıları Hakkındaki Düşünceleriyle İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde sorulan dördüncü soruda seyahat acentası yöneticilerine; *“Basel-II kriterleri doğrultusunda sermaye yapısı güçlü olan KOBİ’ler daha iyi şartlarda kredi alırken sermaye yapısı zayıf olanlar zor şartlarda kredi temin ederler. İşletmenizin sermaye yapısının güçlü olduğuna inanıyor musunuz?”* şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya seyahat acenta yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki Tablo 4.64.’te sunulmuştur.

Tablo 4.64. incelendiğinde, seyahat acentalarının çoğunun sermaye yapılarını güçlü bulmadıkları buna karşın 9 adet seyahat acentasının sermaye yapılarını güçlü buldukları görülmektedir. Seyahat acentalarından 6 tanesi sermaye yapılarının güçlü olup olmadığı hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.64. Seyahat Acentalarının Sermaye Yapılarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası			Toplam	
	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
İşletmenizin Sermaye Yapısı Güçlü müdür?	9	13	6	28	100

IV.4.2.9. Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Finansal Bilgilerini Paylaşma Düzeyiyle İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde seyahat acentası yöneticilerine sorulan beşinci soru; *“Basel II kurallarının uygulamaya başlamasıyla işletmeler kredi alabilmek için finansal bilgilerini bankalara ve bağımsız derecelendirme kuruluşlarına zamanında güvenilir şekilde sunmaları gerekmektedir. İşletmenizde söz konusu bilgiler bankalara ve bağımsız denetim kuruluşlarına zamanında sunulmakta mıdır?”* şeklindedir. Bu soruya seyahat acentası yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.65. incelendiğinde seyahat acentalarının 15 tanesinin finansal bilgilerini paylaştığı, 6 tanesinin finansal bilgilerini paylaşmadığı, 7 tanesinin ise bu konuyla bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Sözkonusu soruya “Hayır” veya “Bilmiyorum” cevabını veren seyahat acentası sayısının toplamda önemli bir düzeyde fazla olması seyahat acentalarının önemli bir kısmında muhasebe bilgi sisteminin iyi çalışmadığını ve şeffaflık açısından sorunlar olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.65. Seyahat Acentalarının Finansal Bilgilerini Paylaşma Düzeyine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası			Toplam	
	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
Finansal Bilgiler Bankalara ve Bağımsız Denetim Kuruluşlarına Sunuluyor mu?	15	6	7	28	100

IV.4.2.10. Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Kredi

Derecelendirme Notu Alabilme Durumlarıyla İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde seyahat acentası yöneticilerine altıncı olarak; “*Basel-II kriterlerine göre rating notu almayan işletmeler %100 riskli olarak kabul edilecek ve çok yüksek maliyetle kredi almak durumunda kalacaklardır. İşletmenizin rating notu alabileceğini düşünüyor musunuz?*” şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya seyahat acentası yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.66. incelendiğinde seyahat acentalarının 13 tanesinin kredi derecelendirme notunu alabilecek düzeyde olduklarını düşündükleri, buna karşın 11 tanesinin ise kredi derecelendirme notu alıp alamayacaklarını bilmedikleri görülmektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan seyahat acentası yöneticilerinin göz ardı edilmeyecek önemli bir kısmının kredi derecelendirme notunu alıp alamayacaklarıyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir. Bu sonucun seyahat acentalarının Basel-II kriterlerine uyum sürecinde sorunlar yaratabileceği düşünülmektedir.

Tablo 4.66. Seyahat Acentalarının Kredi Derecelendirme Notu Alabilme Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası			Toplam	
	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
İşletmenizin Rating Notu Alabileceğini Düşünüyor musunuz?	13	4	11	28	100

IV.4.2.11. Seyahat Acentalarında Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Finansal Yapıya İlişkin Oranların Hesaplanmasıyla İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde seyahat acentası yöneticilerine yedinci olarak; *“Basel-II ile birlikte bankaların KOBİ’leri kredilendirirken dikkate alacakları (likidite, karlılık, borç ödeme gücü, büyüme, devir hızları, finansal yapıya ilişkin oranlar) sayısal veriler olacaktır. İşletmenizde bu veriler hesaplanıyor mu?”* şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya seyahat acentası yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.67. incelendiğinde 22 seyahat acentasında bu oranların hesaplandığı,

1 seyahat acentasında hesaplanmadığı, 5 seyahat acentasında ise konuyla ilgili bilgi sahibi olunmadığı görülmektedir. Genel olarak cevaplar incelendiğinde ankete katılan seyahat acentalarının büyük bir kısmında finansal yapı oranlarının hesaplandığı ve bu konuyla bilgi sahibi olunduğu görülmektedir.

Tablo 4.67. Seyahat Acentalarında Finansal Yapı Oranlarının Hesaplanma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası			Toplam	
	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
İşletmenizde Finansal Yapıya İlişkin Oranlar Hesaplanıyor mu?	22	1	5	28	100

IV.4.2.12. Seyahat Acentalarında Basel-II Kriterleri Doğrultusunda Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanma Durumuyla İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde seyahat acentası yöneticilerine sekizinci olarak; “*Kurumsal yönetim temelde dört kavram üzerine oturtulmuştur; açıklık, şeffaflık, adillik, hesap verilebilirlik. Bu kavramlar doğrultusunda işletmenizde kurumsal yönetişimin uygulandığını söyleyebilir misiniz?*” şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya seyahat acentası yöneticilerinden alınan cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 4.68. incelendiğinde araştırmaya katılan seyahat acentalarının büyük çoğunluğunda kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmakta olduğu görülmektedir. Ancak ankette daha önce sorulan “kurumsal yönetimle ilgi bilginiz var mı?” sorusuna 8 adet

seyahat acenta yöneticisinden hiç bilgin yok cevabı alınmıştır. Bu bağlamda söz konusu bulgunun bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 4.68. Seyahat Acentalarında Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası			Toplam	
	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Sayı	%
İşletmenizde Kurumsal Yönetim İlkeleri Uygulanıyor mu?	23	-	5	28	100

IV.4.2.13. Seyahat Acentalarında Basel-II Sürecinden Sorumlu Yöneticilerin ve/veya Birimlerin Belirlenmesiyle İlgili Bulgular

Uygulanan anketin üçüncü bölümünde seyahat acentası yöneticilerine sorulan bir diğer soru “işletme bünyesinde Basel-II sürecinden sorumlu yönetici veya birim belirlenip belirlenmediğiyle” ilgilidir. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.69. incelendiğinde araştırmaya katılan seyahat acentalarının biri dışındaki hiçbirinde Basel-II sürecinden sorumlu olan yönetici ve birimlerin belirlenmediği görülmektedir.

Tablo 4.69. Seyahat Acentalarında Basel-II Sürecinden Sorumlu Yönetici/Birimin Belirlenmesi Durumuna İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası		Toplam	
	Evvet	Hayır	Sayı	%
İşletmenizde Basel-II Sürecinden Sorumlu Olan Yönetici ve Birimler Belirlenmiş midir?	1	27	28	100

IV.4.2.14. Seyahat Acentalarının Basel-II Sürecini Yerine Getirme Düzeyleriyle İlgili Bulgular

Seyahat acentalarına sorulan bir diğer soru ise Basel-II kriterlerini yerine getirebilme düzeyleriyle ilgili düşüncelerini belirlemeye yöneliktir. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.70. incelendiğinde araştırmaya katılan seyahat acentalarında 16 tanesinin Basel-II kriterlerini yerine getirme bakımından kendilerini yeterli gördükleri görülmektedir.

Tablo 4.70. Seyahat Acentalarının Basel-II Kriterlerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası		Toplam	
	Evvet	Hayır	Sayı	%
İşletmeniz Basel-II Kriterlerini En İyi Şekilde Yerine Getirebilecek Durumda mıdır?	16	12	28	100

IV.4.2.15. Seyahat Acentalarının Basel-II Süreciyle İlgili Eylem Planlarının Mevcudiyetiyle İlgili Bulgular

Seyahat acentalarının, “*Basel-II sürecine uyum konusunda bir eylem planının olup olmadığını belirlemeye yönelik*” sorulan soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki tablo 4.71’de sunulmuştur. Tablo 4.71. incelendiğinde araştırmaya katılan seyahat acentalarının biri dışındaki hiçbirinde Basel-II’ye uyum süreciyle ilgili herhangi bir eylem planının bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.71. Seyahat Acentalarının Basel-II Süreciyle İlgili Eylem Planlarının Mevcudiyetine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası		Toplam	
	Evet	Hayır	Sayı	%
Basel-II Sürecine Uyum Konusunda İşletmenizin Bir Eylem Planı Bulunmakta mıdır?	1	27	28	100

IV.4.2.16. Seyahat Acentalarının Belge Esasına Göre Çalışma Durumuyla İlgili Bulgular

Ankete katılan seyahat acentalarına, “faaliyetlerini belge esasına göre yürütüp yürütmediklerini belirlemeye yönelik” soru sorulmuştur. Bu soruya seyahat acentalarının verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.72. incelendiğinde araştırmaya katılan bütün seyahat acentalarının, faaliyetlerini belge esasına göre yürütmekte olduklarını belirttikleri görülmektedir.

Tablo 4.72 Seyahat Acentalarının Belge Esasına Göre Çalışma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası		Toplam	
	Evet	Hayır	Sayı	%
İşletmeniz Bütün Faaliyetlerini Belge Esasına Göre Yürütmekte midir?	-	28	28	100

4.4.2.17. Seyahat Acentalarının Danışmanlık Desteği Alma Durumlarıyla İlgili Bulgular

Ankete katılan seyahat acentalarına, “kurumsal yapıya kavuşmak için danışmanlık desteği alıp almadıklarını belirlemek amacıyla” sorulan soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.73. incelendiğinde araştırmaya katılan seyahat acentalarının tamamına yakınının danışmanlık desteği almadığı görülmektedir.

Tablo 4.73. Seyahat Acentalarının Danışmanlık Desteği Alma Durumlarına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası		Toplam	
	Evet	Hayır	Sayı	%
İşletmeniz Kurumsal Bir Yapıya Kavuşmak İçin Danışmanlık Desteği Almakta mıdır?	2	26	28	100

IV.4.2.18. Seyahat Acentalarının Finans Kurumlarıyla Olan İlişkileriyle İlgili Bulgular

Ankete katılan seyahat acentalarına, “finans kurumlarıyla olan ilişkilerin durumunu belirlemeye yönelik” sorulan soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.74. incelendiğinde seyahat acentalarının önemli bir kısmının finans kurumlarıyla iyi ilişkiler içinde oldukları görülmektedir.

Tablo 4.74. Seyahat Acentalarının Finans Kurumlarıyla Olan İlişkilerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası		Toplam	
	Evet	Hayır	Sayı	%
İşletmeniz Finans Kurumları İle İyi Bir Diyaloga Sahip midir?	23	5	28	100

4.4.2.19. Seyahat Acentalarında Finansal Tabloların Bağımsız Denetimden Geçirilmesiyle İlgili Bulgular

Ankete katılan seyahat acentalarında, *“finansal tabloların bağımsız denetime tabi tutulup tutulmadığını belirlemeye yönelik”* sorulan soruya verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.75. incelendiğinde araştırmaya katılan seyahat acentalarının büyük çoğunluğunda finansal tabloların bağımsız denetimden geçirildiği görülmektedir.

Tablo 4.75. Seyahat Acentalarında Finansal Tabloların Bağımsız Denetimden Geçirilmesine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası		Toplam	
	Evet	Hayır	Sayı	%
Finansal Tablolarınız Belirli Dönemlerde Bağımsız Denetimden Geçiriliyor mu?	23	5	28	100

IV.4.2.20. Seyahat Acentalarında Kredi Notu Alınmasına Yönelik Girişimlerin Yapılmasıyla İlgili Bulgular

Ankete katılan seyahat acentalarına; *“kredi notunun olması için herhangi bir girişimde bulunuyor musunuz?”* sorusu sorulmuştur. Bu soruya seyahat acentalarının verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır. Tablo 4.76 ‘da araştırmaya katılan seyahat acentalardan 6’sının kredi notu alma girişiminde bulunduğu, 22’sinin ise kredi notu alma girişiminde bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.76. Seyahat Acentalarının Kredi Notu Alınmasına Yönelik Girişimlerin Yapılmasına İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentası		Toplam	
	Evvet	Hayır	Sayı	%
İşletmenizin Kredi Notunun Olması İçin Herhangi Bir Girişimde Bulunuyor musunuz?	6	22	28	100

IV.4.2.21. Seyahat Acentası Yöneticilerinin Basel-II Kriterleri Hakkında Düşünceleriyle İlgili Bulgular

Seyahat acentaları yöneticilerinin Basel II kriterlerinin Türkiye’de uygulanabilirliği, seyahat acentalarına ve Türk turizm sektörüne etkileri hakkındaki düşünceleri aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır

Tablo 4.77. Seyahat Acentası Yöneticilerine Göre Basel II Kriterlerinin Ülkemizde Uygulanabilirliği Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentaları			Toplam	
	Uygulanabilir	Uygulanamaz	Bilmiyorum	Sayı	%
Basel II Kriterleri Ülkemizde Uygulanabilir mi?	13	6	9	28	100

Ankete katılan seyahat acentalarına, “*Basel II kriterleri ülkemizde uygulanabilir mi?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya seyahat acentalarının verdiği cevaplar yukarıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 4.77. incelendiğinde araştırmaya katılan seyahat acentalarından 13’ünün Basel-II kriterlerinin Türkiye’de uygulanabileceğini, 6’sı

uygulanamayacağını düşündükleri, 9'unun ise bu konuda bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

Ankete katılan seyahat acentalarına; “*Basel II kriterleri sizi nasıl etkiler?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya seyahat acentalarının verdiği cevaplar Tablo 4.78’de sunulmaktadır. Araştırmaya katılan seyahat acentalarından 14’ü, kriterlerden olumlu etkileneceğini 3’ü olumsuz etkileneceğini, 11’i nasıl etkileneceklerini bilmediklerini belirtmiştir.

Tablo 4.78. Seyahat Acentası Yöneticilerine Göre Basel-II Kriterlerinin Kendi İşletmelerini ve Türk Turizmi Sektörünü Etkileme Düzeyi Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Verilerin Frekans Analizi

	Seyahat Acentaları			Toplam	
	Olumlu	Olumsuz	Bilmiyorum	Sayı	%
Basel II Kriterleri Sizi Nasıl Etkiler?	14	3	11	28	100
Basel II kriterleri Türk Turizm Sektörünü Nasıl Etkiler?	14	3	11	28	100

Ankete katılan seyahat acentalarına; “*Basel II kriterleri Türk turizm sektörünü nasıl etkiler?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya seyahat acentalarının verdiği cevaplar yine Tablo 4.78. ‘de sunulmaktadır. Araştırmaya katılan seyahat acentalarından 14’ü sektörün

olumlu etkileneceğini, 3'ü sektörün olumsuz etkileneceğini, 11'i sektörün nasıl etkileneceğini bilmediklerini ifade etmişlerdir.

IV.4.3. Ticari Bankalardan Elde Edilen Bulgular

Araştırmada sadece otel işletmeleri ve seyahat acentalarının Basel-II kriterlerine uyum süreci değil, aynı zamanda bankacılık sektörü açısından da durum incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Mersin ilinde şubesi bulunan belirli büyüklükteki ticari bankaların kredi departmanı yöneticilerine, oteller ve seyahat acentalarına kredi sunma sürecinde Basel-II kriterleri doğrultusunda uygulama yapılıp yapılmadığının tespitine yönelik 6 adet soru sorulmuştur. Aşağıda her soruya bankaların verdikleri cevaplar ve değerlendirmeleri soru bazında yer almaktadır.

Soru 1: *Turizm işletmelerinin kredi kullanırken bankanıza sundukları teminatlar nelerdir?*

- **İş Bankası:** Banka yetkilileri genellikle faaliyette bulunan turizm tesisinin veya çalıştıkları firma ve şahısların ileri vadeli çeklerini temlik ettiklerini belirtmiştir.
- **Finansbank:** Banka yetkilileri, istenilen kredinin yatırım kredisi olması halinde ipotek, şahsi kefalet varsa diğer firmaların çapraz kefaleti, işletme kredisi olması halinde ise acenta çeki, kefalet ve nadiren ipotek aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca acenta çeklerinin hakedilmiş alacaklara yönelik keşide edilen çekleri tercih edilerek, avans niteliği taşıyan çeklerin acenta ve sözleşme bazında değerlendirildiği ifade edilmiştir.
- **Ziraat Bankası:** Banka yetkilileri, yatırım kredisi için ipotek, işletme kredileri için ipotek ve/veya kefalet aldıklarını belirtmişlerdir.

- **Halk Bankası:** Banka yetkilileri, uygulamalarında risk notu ve kredi türüne uygun teminat almak esas olmakla beraber, firmanın kullandığı işletme kredilerinde öncelikle ipotek, kefalet teminatı alındığını ifade etmişlerdir.

-**Garanti Bankası:** Banka yetkilileri, işletmelerin kredi kullanırken mali yapılarına, kredibilitelerine, kullanılan kredilerin kullanım amacına, türüne ve vadelerine göre farklı teminatlar istendiğini belirtmişlerdir. Mali yapısı güçlü, kredibilitesi yüksek bir firma kredi kullanırken herhangi bir teminat sunmadan ortaklar ve grup firma garantisi ile sadece sözleşmeye imza atarak kredi kullanmaktadır.

-**Vakıfbank:** Banka yetkilileri, işletme eğer yatırım kredisi kullanıyorsa teminat olarak; yatırım yapılan tesisin (otelin) üzerine konulan gayrimenkul ipoteğinin, işletme eğer ihtiyaç kredisi kullanıyorsa teminat olarak; şahsi taahhüt, ortak kefaleti, 3.Şahıs(firma) kefaleti ve Çek/Senet temliki istendiğini ifade etmişlerdir.

-**Akbank:** Banka yetkilileri, işletmelerden teminat olarak vadeli mevduatlar (TL veya döviz), yatırım (menkul kıymet hesabı), ipotek, kefalet, çek istendiğini ifade etmişlerdir.

Soru 2: Bankanız turizm işletmelerine kredi kullandırırken nelere dikkat etmektedir?

-**İş Bankası:** Banka yetkilileri, turizm işletmelerine kredi kullandırırken geçmiş dönem faaliyet sonuçlarını gösteren mali tablolardaki kar/zarar durumlarına, işletme bilanço büyüklüklerine, tesislerin hizmet kaliteleri ve doluluk oranlarına, yeni faaliyete geçecek bir tesis olması durumunda firmanın geleceğe dönük beklentilerini de içeren projeksiyonlarına, faaliyet gösterdikleri bölgelerdeki rekabet durumuna, firmanın ve ortaklarının geçmiş dönemlerde bankalarla olan ilişkilerinde herhangi bir olumsuzluk olup

olmadığına ve turizm sektörüne yönelik makro öngörülere vb. kıstaslara baktıklarını belirtmişlerdir.

- **Finansbank:** Banka yetkilileri, otel işletmelerine kredi kullanırken mevcut tesisin konumuna, yatırım yerinin cazibesine, sezonda açık bulunan gün sayısına, havalimanına olan uzaklığına, tesisin fiziki koşullarına, doluluk oranına, ortalama fiyat seviyesine, firma sahibi moralitesine, firmanın sektördeki tecrübesine ve daha önceki tesis sahipliğine dikkat edildiğini belirtilmiştir.

Bununla beraber kredi talebinde bulunan turizm işletmesi yeni ise işletme sahibinin daha önce yaptığı faaliyetler ve kredinin geri ödeme kaynaklarının değerlendirildiği belirtilmektedir.

- **Ziraat Bankası:** Banka yetkilileri, kredi kullanırken otelin konseptine, yatak ve oda sayısına, denize olan uzaklığına, çalıştığı acente sayısına, otelin kaç yıldır faaliyette olduğuna, ortakların tecrübelerine, acentalarla olan nakit ilişkilerine, tüm yıl faaliyet gösterip göstermediğine, eğer kış dönemi faaliyet de bulunuyorsa düşük olan bu dönemleri nasıl değerlendirdiğinin dikkate aldıklarını ifade etmişlerdir.

- **Halk Bankası:** Banka yetkilileri, öncelikle turizm işletmelerinin dönemsel kazancı olup olmadığını incelediklerini söylemişlerdir. Bunun yanı sıra işletmenin esas faaliyetlerine göre doğru kredi puanlamasından ve pazar dilimine göre kredilendirilmesinin de önemli olduğu ifade edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, yatak kapasitesi düşük olan ve kazancı sınırlı olan bir pansiyon işletmesi ile 5 yıldızlı bir otelin pazar dilimi ve gelir farkı düşünülerek kredi kararının verildiği belirtilmiştir.

- **Garanti Bankası:** Banka yetkilileri, kredi kullanırken firmaların mali yapılarına, piyasa istihbaratlarına, firma ve ortaklarının moralitesine, talep edilen kredinin firma

ihtiyacına yönelik olmasına, talep edilen kredi türüne (kısa vadeli, uzun vadeli olmasına), talep edilen para türü ve gelirinin para türünün benzer olmasına, kredinin geri dönüş projeksiyonuna vb. etkenlere dikkat ettiklerini söylemişlerdir.

-**Vakıfbank:** Banka yetkilileri, turizm işletmelerinin güvenilirliğine, verimliliğine, risk-teminat dengelerine alınan kredi tutarları ile ödeme dengelerine dikkat ettiklerini söylemişlerdir.

- **Akbank:** Banka yetkilileri, kredi kullanırken teminat-borç-alacak durumlarına, işletmenin mali verilerine, karlılık durumlarına, satış grafiklerine, mevcut pazar payı ve işletme sahiplerinin sektördeki deneyimlerine, eğitim düzeyine, yaşlarına ve profesyonelliklerine önem verdiklerini belirtmişlerdir.

Soru 3: Bankanız turizm işletmelerine kredi kullanırken Basel II

Kriterlerini göz önüne almakta mıdır?

- **İş Bankası:** Banka yetkilileri hali hazırda Basel-II kriterlerinin ülkemizde sağlıklı olarak işletilmediğini ifade ederek turizm işletmelerine kredi kullanırken Basel-II kriterlerini göz önüne almadıklarını belirtmişlerdir.

- **Finansbank:** Banka yetkilileri, Basel-II kriterlerinin piyasada uygulanmadığını ancak banka bazında kriterlere yakın uygulama yapıldığını belirtmişlerdir.

- **Ziraat Bankası:** Banka yetkilileri, turizm işletmelerine kredi kullanırken Basel-II kriterlerini göz önüne almadıklarını söylemişlerdir.

- **Halk Bankası:** Banka yetkilileri, kredi uygulamalarında Basel-II kriterlerinin tüm sektörler için öncelik arzettiğini ifade ederek, Türkiye'nin kayıtdışı ekonomi gerçeği

nedeniyle Basel-II kriterlerine ek olarak firma ve ortaklarının da faaliyetlerdeki etkilerini ve kayıt dışı gelirleri dikkate aldıklarını belirtmişlerdir.

- **Garanti Bankası:** Banka yetkilileri, turizm işletmelerine kredi kullanırken Basel-II kriterlerini göz önüne aldıklarını, kredi derecelendirme sistemleri aracılığı ile işletmelerin kredi derecelerinin oluşturulduğunu ve işletmelerin kredilendirilme sürecinde kredi derecesine dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir.

- **Vakıfbank:** Banka yetkilileri, turizm işletmelerine kredi kullanırken Basel II kriterlerini göz önüne aldıklarını belirtmişlerdir.

- **Akbank:** Banka yetkilileri, Basel- II kriterlerini tüm işletmelerin değerlendirilmesinde dikkate aldıklarını ifade etmişlerdir.

Soru 4: Bankanız turizm işletmelerine kredi kullanırken hangi tür teminatları talep etmektedir?

- **İş Bankası:** Banka yetkilileri, turizm işletmelerine kredi kullanırken genellikle, firma ortaklarının şahsi kefaletleri yanında, ticari ilişki içerisinde oldukları firma/şahıslar tarafından keşide edilen ileri vadeli çeklerin temlik alınması ile birlikte turizm tesisinin ve/veya firmanın/firma ortaklarının gayrimenkulleri üzerine ipotek koymayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

- **Finansbank:** Banka yetkilileri, turizm işletmelerine kredi kullanırken işletmelerden ipotek, acenta çeki ve kefalet alındığını ifade etmişlerdir.

- **Ziraat Bankası:** Banka yetkilileri, kredi kullanırken ipotek, çek, kefalet (yeni kurulan, faaliyet gösterdiği bölgede bilinen ya da güçlü bir grubun şirketi değilse) talep ettiklerini belirtmiştir.

- **Halk Bankası:** Banka yetkilileri, turizm işletmelerinin gelir türlerine göre, kefalet, pos blokesi, alacağın temliki, ipotek teminatlandırması yaptıklarını söylemişlerdir.
- **Vakıfbank:** Banka yetkilileri, işletmeler için kredi derecelendirme notuna göre teminatlandırma yaptıklarını; şahsi taahhüt, ortak kefaleti, 3.şahıs(firma) kefaleti, çek/senet, araç kredilerinde araç rehni, gayrimenkul ipoteği, nakit ve nakit benzeri teminatlar aradıklarını belirtmişlerdir.
- **Garanti Bank:** Banka yetkilileri bu soruya cevap vermemişlerdir.
- **Akbank:** Banka yetkilileri, teminat olarak vadeli mevduatlar (TL veya döviz), yatırım (menkul kıymet hesabı), ipotek ,kefalet, çek istediklerini söylemişlerdir.

Soru 5: Bankanıza göre turizm işletmelerinin kredi temininde yaşadıkları sorunlar nelerdir?

- **İş Bankası:** Banka yetkilileri, turizm işletmelerinin kredi temininde yaşadıkları en temel sorunun kredi teminatı verilmesi olduğunu ifade etmişlerdir.
- **Finansbank:** Banka yetkilileri bu soruya cevap vermemişlerdir.
- **Ziraat Bankası:** Banka yetkilileri, sektörde yaşanan el değiştirmeler, turizm işletmelerinin ödemesiz dönemli kredileri kullanarak, ödemesiz dönem geçtikten sonra başka bankaya refinansman yapmak suretiyle tekrar ödemesiz dönemli krediler kullanmalarının sorunlar yarattığını belirtmişlerdir. Yine 3 yıldız ve altı otellerde kayıt dışı faaliyetlerin yüksek olmasından dolayı satış cirosunun gerçeği yansıtmaması, ilave gelir ve kayda alınmayan giderlerin finansal verilere yansımaması gibi sorunlarında önemli olduğu ifade edilmiştir.

- **Halk Bank:** Banka yetkilileri, öncelikle işletmelerin genel sorununun muhasebe kayıtlarının düzenli ve doğru olarak tutulmaması olduğunu belirtmişlerdir. Bununla beraber turizm işletmelerinin ve ticari bankaların yapmış olduğu en büyük hatalardan birinin de turizm sektörünün dönemsellik ilkesini dikkate almamaları olduğu belirtilerek bu hatanın hem finansal veriler de yanlış yorumlamalara hem de turizm işletmesinin kredi geri ödemelerinde sorunlara yol açtığı belirtilmiştir.

- **Vakıfbank:** Banka yetkilileri, kredi sorunu olarak teminat yetersizliklerini belirtmişlerdir.

- **Akbank:** Banka yetkilileri, kredi sorunu olarak teminat yetersizliklerini belirtmişlerdir.

Soru 6: Bankanız kredi departmanına göre Basel II kriterleri turizm işletmelerini nasıl etkileyecektir?

- **İş Bankası:** Banka yetkilileri, Basel-II kriterlerinin sağlıklı bir şekilde uygulamaya geçmesinin ilk etapta işletmelere ilave bir yük getireceğini ancak orta/uzun vadede finansal yapısı sağlıklı olan işletmelere kredi temininde kolaylık sağlayacağını belirtmişlerdir.

- **Finansbank:** Banka yetkilileri, Basel-II kriterlerini yatırımcı ve işletmeci bazında değerlendirmek gerektiğini ifade etmişlerdir.

- **Ziraat Bankası:** Banka yetkilileri, Türkiye'deki turizm işletmelerinin tamamına yakınının KOBİ statüsünde olması nedeniyle Basel-II kriterlerine göre kredi kullanacaklarını belirterek kayıt dışı geliri olan turizm işletmelerinin söz konusu gelirlerini kayıt altına alarak raporlama sistemlerini de Basel-II' ye göre düzenlemek zorunda kalacaklarını belirtmişlerdir.

- **Halk Bankası:** Banka yetkilileri, Basel-II kriterlerinin firmaların işletme sermayelerinin doğru yönetimini esas almakla beraber firmaların kredibilitesinin ölçülmesi sürecinde büyük önem arz ettiğini belirterek, Türkiye de kayıt dışı ekonominin ve muhasebe kayıtlarının düzenli olmaması nedeniyle sürece adapte olamayan turizm işletmelerinin kredibilitelerinin zayıflayacağını vurgulamışlardır. Bu bağlamda turizm işletmelerine Basel-II kriterlerinin hem bankalar hem de turizm sektörü tarafından anlatılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

- **Garanti Bankası:** Banka yetkilileri, Basel-II kriterleri gereği turizm işletmelerinin tüm faaliyetlerini kayıt altına almak zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Özellikle kredi derecelendirme notları oluşturulurken işletmelerin finansal tabloları ve moraliteleri değerlendirilmeye tabi tutulacağı için bilançosu zayıf olan işletmelerin düşük kredi derecesi alacağını ve kredi bulmakta zorluklarla karşılaşacaklarını ifade etmişlerdir.

- **Vakıfbank:** Banka yetkilileri, Basel-II kriterleri ile işletmelerin kredibilitesi belirlenirken kredi derecelendirme notlarına ve güvenilir, tam zamanında hazırlanmış finansal verilere dikkat edileceğinden finansal açıdan daha güçlü ve şeffaf işletmelerin varlıklarını devam ettireceklerini, gücü yetmeyen ve hayalperest olan işletmelerin ise piyasada yok olacaklarını belirtmişlerdir.

- **Akbank:** Banka yetkilileri, Basel-II kriterlerine göre işletmelerin yüksek derecelendirme notu almaları için finansal tablolarının şeffaf ve güvenilir olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla beraber turizm sektörü çoğu zaman dalgalı ve kırılgan bir yapıya sahip olduğundan borçlanma maliyetlerinin yüksek olacağını ifade etmişlerdir.

SONUÇ

Son yıllarda küresel düzeyde yaşanan finansal krizlere rağmen Türkiye'deki bankacılık sektörünün daha önce yaşadığı krizlerden çıkardığı dersler neticesinde ve ülke ekonomisinde yaşanan olumlu makroekonomik gelişmelere paralel olarak, bankalarca reel sektöre kullanılan kredilerin hacminde ve bu kredilerin bankaların toplam aktifleri içerisindeki payında da önemli artışlar gerçekleşmektedir. Kredilerdeki bu artışın özellikle bireysel krediler ile KOBİ kredilerine yoğunlaştığı ve bu alanlara bankacılık sektörü tarafından önemli plasmanlar yapıldığı görülmektedir. Bu süreçte unutulmaması gereken husus, bankaların aldıkları risklerin mutlak seviyesini sınırlamak yerine, bankaların yönetebilecekleri kadar risk almalarını sağlamaktır. Bunu düzenlemeye yönelik olarak tüm dünyadaki bankacılık sistemini düzenleme amacıyla faaliyetlerini sürdüren Basel Bankacılık Gözetim Komitesi'nin düzenlemeleri önem arz etmektedir.

Basel Bankacılık Gözetim Komitesi, bankacılık gözetim ve denetiminde uluslararası işbirliğini sağlamak amacıyla G-10 ülkeleri merkez bankaları guvernörleri tarafından, 1974 yılının Aralık ayında "Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulamaları Komitesi" adıyla oluşturulmuştur. BIS (Bank for International Settlements) tarafından 1989'da yayımlanan, ülkemizde ise Şubat/2001'de uygulanmaya başlayan Basel-I standartları risk ölçümünde yetersiz kaldığından, Haziran/2004'de Basel-II nihai metni ile geliştirilmiş, bankacılık risk yönetimi standartları oluşturularak 2007 yılında uluslar arası düzeyde 2009 yılında ise Türkiye'de aşamalı olarak yürürlüğe girmiştir.

Basel-II, bankaların riske dayalı bir sermaye yükümlülüğüne tabi olmasını öngören ve bankaların bulundurmaları gereken sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında basitten gelişmişe doğru giden farklı ölçüm yaklaşımlarının kullanılabilmesine imkân tanıyan kapsamlı bir düzenlemedir. Basel-II ile risklerin daha duyarlı ölçülmesi, her

bankanın risk profilinin ayrı ayrı belirlenmesi, banka üst yönetimine düşen sorumlulukların artırılması ve finansal tabloların bankanın gerçek durumunu en iyi biçimde yansıtacak şekilde açıklanması suretiyle finans sektörünün oyuncularını arasında asimetrik bilginin minimize edilmesi ve bu sayede daha rekabetçi, sağlam ve istikrarlı bir finans sektörüne erişilmesini hedeflemektedir.

Uygulama süreci içerisinde oldukça kapsamlı ve teknik seviyesi yüksek hükümler içeren Basel-II'nin bankalar dışında pek çok kesime önemli etkilerinin olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda değerlendirilen en önemli kesim hiç şüphesiz banka müşterisi konumunda olan şirketler ve özelde de KOBİ'lerdir. Basel-II kriterlerinde KOBİ'lere ilişkin hükümler incelendiğinde ilk olarak Uzlaşî'da kabul edilen KOBİ tanımı ön plana çıkmaktadır. Bu tanım, Basel-II içerisinde yer alan avantajlardan faydalanabilme açısından kritik bir ölçüttür. Bunun yanında, Basel-II içerisinde yer alan şirket kredileri "kurumsal krediler" ve "perakende krediler" olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Bir şirkete verilen kredinin perakende olarak sınıflanabilmesi için en başta aranan kriter kredi talebinde bulunan işletmenin KOBİ statüsünde olmasıdır. Bu ayrım çerçevesinde perakende krediler genelde kurumsal kredilere göre daha avantajlı uygulamalara tabi olmaktadır. Ayrıca kurumsal krediler içerisinde de KOBİ'lere verilen krediler büyük ölçekli şirketlere verilen kredilere göre bankalar açısından daha düşük sermaye yükümlülüğü doğurmaktadır. Bu çerçevede, Basel-II içerisinde bir KOBİ'nin, kendisi ile aynı konumdaki KOBİ olmayan büyük ölçekli bir şirkete göre daha avantajlı konumda olduğu görülmektedir. Ancak KOBİ'lerin kredi derecelendirme notlarına sahip olmamaları, kayıt dışılık, profesyonelce yönetilememe ve kurumsal yönetim açısından bazı eksikliklerinin olmasının bu süreç içerisinde sorunlar yaratabileceği düşünülmektedir.

Bununla beraber ülkemizde yürürlükte olan Basel-II kriterlerinin uygulama bağlamında sıkıntıları olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde ülke ekonomilerinin karşılaştığı ulusal ve uluslararası ekonomik sorunların çözümünde ve darboğazların aşılmasında turizm, dinamik ve ekonomik özelliği ile adeta çıkış noktasını oluşturmaktadır. Ülkemizde turizm, devletin öncülüğünde hızlı bir şekilde gelişmiş ve yerli ve yabancı birçok turizm işletmesi açılmıştır. Bu işletmeler arasında bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde yoğun bir rekabet ortamı doğmuştur. Turizm sektörünün en önemli yapı taşlarından olan konaklama işletmeleri ve seyahat acentalarının sağlıklı işleyişi sektörel anlamda büyük önem arz etmektedir. Seyahat acentaları yapıları gereği daha esnek yapıya sahiptirler. Ancak rekabetçi piyasa koşulları ve düşük kar marjları nedeniyle sermaye yapıları ve bunun doğru kullanımı gerekmektedir. Konaklama işletmeleri ise büyük miktarda sabit varlığa sahip olan ve bu nedenle daha yatırım aşamasında önemli tutarlarda sermaye gereksinimi duyan işletmelerdir. Sabit giderlerin yüksek oluşu, likidite ve rantabilite açısından sorunlar yaratabilmektedir. Bununla beraber konaklama işletmeleri, değişen tüketici davranışları, pazardaki rekabet, tercih ve zevklerin sürekli farklılaşması gibi nedenlerle işletme aşamasında da birçok yenileme, modernizasyon ve stratejik amaçlı birleşme ve satın alma yatırımı gerçekleştirme durumlarıyla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu nedenle konaklama işletmelerinde gerek yatırım öncesi, gerekse yatırım süreci ve sonrasında gerçekleştirilecek yatırımlar için uygun finansal kaynakların bulunması ve sermaye yapısının dizaynı önem kazanmaktadır.

Türk turizm sektörüne bakıldığında da sektördeki işletmelerin çok büyük bir kısmının KOBİ statüsünde olduğu görülmektedir. KOBİ'ler gelişmiş veya gelişmekte olan tüm ekonomilerde ve ülkemizde önemli bir yere sahiptir. KOBİ'ler istihdam ve katma

değer üretiminde hem ekonomi hem de turizm sektörü açısından önemli bir paya sahiptir. Bu büyüklükleri dikkate alındığında KOBİ'lerin ekonomik ve sektörel büyümeye olan katkıları açıkça görülmektedir. Uluslararası ekonomik ilişkilerde yaşanan gelişmeler, rekabet koşullarındaki hızlı değişme, teknoloji alanındaki yenilikler yanında ekonomik faaliyeti düzenleyen kurallardaki değişimler KOBİ'lerin performansını etkileyebilmektedir. Turizm sektörünün kırılgan ve değişken bir yapıya sahip olması, sektördeki yatırım ve işletme maliyetlerinin yüksek olması, sürekli değişen müşteri ihtiyaç ve zevkleri ve farklılaşan eğlence anlayışı KOBİ statüsündeki bu işletmeleri zorlayabilmektedir. Özellikle Türk turizm sektörü açısından KOBİ statüsündeki işletmelerin çok fazla olması bu sektörün Basel-II kriterlerinden etkilenme düzeyini de arttıran bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda turizm sektöründeki işletmelerin Basel-II kriterleri hakkındaki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve varsa eksikliklerin saptanarak önlemlerin alınması önem arz etmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı Basel-II Kriterleri'nin son yıllarda turizm yatırımlarının arttığı Mersin ilinde faaliyet gösteren otel işletmeleri ve seyahat acentaları tarafından dikkate alınıp alınmadığını, Basel II'ye geçiş sürecinde otel işletmelerinin ve seyahat acentalarının yaşadığı ve yaşayacağı muhtemel finansman sorunlarının ne olduğunu, Basel-II kriterleri'nin otel işletmeleri ve seyahat acentaları üzerinde yaratacağı etkinin ne olabileceğini ve yöneticilerin Basel-II kriterlerine uyum sürecindeki algılarının ne olduğunu saptamak olarak belirlenmiştir. Yine sektöre yönelik kredi sunan ticari bankaların, kredilendirme sürecinde Basel-II kriterlerini dikkate alıp almadığı ve otel işletmeleri ile seyahat acentalarının bu süreçte yaşadıkları sorunlar bankacılık sektörü açısından da bankalarla yapılan görüşmeler sonucu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada ayrıca TCMB tarafından yayımlanan 2010-2011-2012 yıllarına ait konaklama

ve yiyecek hizmetleri alt sektörüne ait sektör bilançoları incelenerek sektörün borç ve kredi kullanım düzeyi ve kısa vadeli borç ödeme gücü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

TCMB sektör bilançolarında gerçekleştirilen analiz neticesinde, sektörde kısa vadeli yabancı ve uzun yabancı kaynaklar içerisinde en fazla payın banka kredileri olduğu belirlenmiştir. Yine yabancı kaynaklar içerisinde uzun vadeli kredi kullanımının kısa vadeli kredi kullanımına göre oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sektörün sabit varlık ağırlıklı bir sektör olması nedeniyle bu varlıkların finansmanında uzun vadeli fon kaynaklarının (özkaynak ve uzun vadeli yabancı kaynak) kullanıldığı saptanmıştır. Bu durum sektörün fon bulmada bankacılık sektörüyle yakın bir ilişki içerisinde olduğunu ve bu bağlamda Basel-II kriterlerinden de oldukça fazla etkilenebileceğini göstermektedir.

Çalışmanın temel amacına ulaşmak için gerçekleştirilen analizde ise Mersin ilinde faaliyet gösteren üç-dört-beş yıldızlı otel işletmelerinin ve A grubu seyahat acentalarının Basel-II kriterleri doğrultusundaki farkındalık düzeylerini ve Basel-II kriterlerine uyum düzeylerini belirlemek hedeflenmiştir. Bu doğrultuda literatürden yararlanılarak veri toplama aracı olarak bir anket oluşturulmuş ve Mersin ilinde faaliyet gösteren üç-dört-beş yıldızlı otel işletmelerinden ve A grubu seyahat acentalarından veri toplanmıştır. Elde edilen anket sonuçlarına göre Mersin’de faaliyet gösteren üç-dört-beş yıldızlı otel işletmelerinin ve A grubu seyahat acentalarının Basel-II kriterlerini bilmediği ve kriterlere uyum doğrultusunda çaba sarf etme bağlamında farkındalık düzeylerinin olmadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda sözkonusu işletmelerin bankacılık sektörü, üniversiteler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, turizm meslek örgütleri tarafından bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Çalışmada yine Mersin ilinde faaliyet gösteren üç-dört-beş yıldızlı otel işletmeleri ile A grubu seyahat acentalarının kurumsal ve finansal yönetim açısından yetersiz oldukları belirlenmiştir. Bu sonuç Kutukız ve Turgut (2008) çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Bu bağlamda sözkonusu işletmelerin kurumsal yönetim açısından kendilerini geliştirmeleri, finansal kararlarla ilgili olarak uzman ve profesyonel yöneticilerle çalışmaları gerekmektedir. Bununla beraber eğer profesyonel bir yönetim sistemi kurulamıyorsa eksik görülen noktalarda danışmanlık desteği alınmalıdır.

Çalışmada elde edilen bir diğer önemli sonuç, Mersin’de faaliyet gösteren otel işletmelerinin özkaynak sıkıntısı yaşadığı ve bunun üstesinden gelebilmek için büyük oranda banka kredisi kullandığı yönündedir. Bu sonuç, Yılmaz (2007) çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Kullanılan banka kredilerinin maliyetlerinin daha avantajlı hale gelebilmesi mevcut bankacılık sisteminde uygulanan kriterlere uyumla mümkündür. Bu bağlamda sadece Basel-II kriterleri doğrultusunda değil bankaların kendi uyguladıkları derecelendirme sistemleri neticesinde de işletmeler çeşitli derecelendirmelere tabi tutulmaktadır. Bu doğrultuda gelecekte meydana gelecek çeşitli kredilendirme koşulları ve daha iyi derecelendirme için işletmelerin mevcut yapılarını kriterlerde istenilen seviyeye çekmeleri gerekmektedir. Ancak bu şekilde sözkonusu işletmeler daha düşük maliyetle, daha uygun vade koşullarıyla bankalardan fon sağlayabilme imkanına kavuşabilecekleri düşünülmektedir. Turizm sektörü planlama yapmanın zor ve risk seviyesinin yüksek olduğu bir sektördür. Bu nedenle sektördeki turizm işletmelerinin faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmeleri ve finansman yapılarını güçlü bir şekilde koruyabilmeleri için sermaye gereksinimlerini en uygun şekilde karşılamaları önem arz etmektedir.

Çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç ise Mersin ilinde araştırmaya katılan turizm işletmelerinin banka kredileri kullanırken karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisinin faiz oranları yüksekliği olduğu yönündedir. Bu sonuç, Kutukız (2007) çalışması sonucuyla paralellik göstermektedir. Yine Mersin'deki turizm işletmelerinin daha çok orta, uzun vadeli banka kredilerini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Mersin ilindeki büyük ticari bankaların kredi departmanları yöneticileriyle yapılan görüşmeler neticesinde de bankaların turizm işletmelerini kredileendirme sürecinde en fazla şeffaflık, kayıt dışılık, güvenilir olmayan finansal tablolar, işletme sahiplerinin ahlaki riziko içinde olmaları ve zayıf bir finansal yapı gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında Mersin'de faaliyet gösteren ticari bankalarla yapılan görüşmeler neticesinde Basel-II kriterlerinin bankalar tarafından tam anlamıyla uygulanmadığı ancak Basel-II kriterleri dikkate alınarak işletmelere farklı derecelendirmeler yapıldığı saptanmıştır. Yine Basel-II kriterlerinin sektörde iyi ve kötü işletme kavramını ortaya çıkaracağını ve buna göre işletmelerin finansal anlamda varlıklarını sürdürebilmeleri açısından önemli sonuçlar doğuracağını vurgulamışlardır.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde Basel II kriterleri ile ilgili birçok çalışma yapılmış olduğu belirlense de turizm sektörü üzerine yapılan çalışma sayısının kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çalışmada elde edilen bilgilerin konuyla ilgili olarak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Mersin ilinde faaliyet gösteren üç-dört-beş yıldızlı otel işletmeleri ve A grubu seyahat acentalarının Basel-II kriterlerine uyum sürecini analiz eden bu çalışmanın sonuçları itibari ile Mersin ilinde turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin mevcut yapıları hakkında fikir vermesi ve Basel-II kriterlerinin bilinirliği açısından yararlı bilgiler sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmada daha önce gerçekleştirilen araştırmalardan farklı olarak TCMB sektör bilançoları yardımıyla

konaklama ve yiyecek hizmetleri alt sektörünün likidite durumunun ve banka kredisi kullanım düzeyinin analizi yapılarak araştırma problemine makro açıdan bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır. Bununla beraber Mersin’de faaliyet gösteren ticari bankalarla görüşülerek bankacılık sektörü açısından Mersin ilindeki turizm işletmelerinin kredilendirilme süreci ve Basel-II kriterlerine turizm sektörü bağlamındaki düşünceleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bulgularında hem bankacılık sektörü hem de turizm sektörü açısından faydalı sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışma sonucunda elde edilen bulgular ve yukarıda ifade edilen önerilere dikkat edilecek olursa turizm işletmelerinin Basel-II kriterlerine daha hazırlıklı olarak finans kesiminden ihtiyaç duyacakları fonları daha uygun temin etmeleri, finansal kararlarını ve sermaye yapılarını daha sağlıklı hale getirebilmeleri ve değer maksimizasyonu amacına sürdürülebilirlik anlayışı içerisinde daha kolay ulaşılabilecekleri düşünülmektedir. Buna karşın araştırma sonuçları değerlendirilirken alan araştırmasının sadece Mersin ilindeki üç-dört ve beş yıldızlı otel işletmelerini, A grubu seyahat acentalarını ve ticari bankaları kapsadığı unutulmamalıdır. İleride konuyla ilgili daha fazla sayıda ve türde turizm işletmesini ve coğrafi bölgeleri kapsayan araştırmaların gerçekleştirilerek Türk turizm sektörüne yönelik daha genellenebilir sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdam, A., & Altan, M. (2011). KOBİ'lerin Basel kriterlerinin etkileri hakkındaki görüşleri: Konya ilinde faaliyet gösteren firmalar üzerinde bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 15-34.
- Aktürk, A., & Şenol, H. (2009). KOBİ'ler açısından Basel II uzlaşısının kredi piyasasına etkileri ve alternatif finansman yöntemleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 1 (1), 104-113.
- Alkin, K., & Okay, E. (2008). *Türkiye'de KOBİ'lerin Basel II 'ye uyum süreci ve öneriler*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayıncılık.
- Alptekin, E. (2007,Yaz). KOBİ'ler alternatif finansman kaynakları'nın farkında mı? *AR&GE bülten*, 1, 1-10.
- Altıntaş, M. A. (2006). *Bankcılıkta risk yönetimi ve sermaye yeterliliği*. Ankara: Turhan Yayınevi.
- Antao, P., & Lacerda, A. (2008). An assessment of capital requirements under Basel II: The Portuguese case. *Find Economic Literature*.
- Aramaz, D. S. (2008). *Basel II Kriterlerinin KOBİ'lere etkileri*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Aras, G. (2001). KOBİ'lerin sermaye piyasasından yararlanma olanakları: Tezgah üstü piyasalar ve risk sermayesi yatırım ortaklığı. I. Orta Anadolu Kongresi, Yayımlanmış Tebliğ,

- Ata, A. H., Gür, A. F., & Çelik, R. K. (2008). KOBİ finansmanında Basel II uygulamalarının olası etkileri: Gaziantep’te bir uygulama. *Muhasebe ve Finans Dergisi*, 40, 185-199.
- Aydeniz, E.Ş. (2007). BASEL II kriterlerinin KOBİ’lere etkileri ve bu süreçte KOBİ’lere sunulabilecek çözüm önerileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* 36, 179-188.
- Aykut, C. (2008). BASEL II standartları. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi* 30, 1-10.
- Balta, S., & Altıntaş, V. (2010). *Seyahat acentacılığı ve tur operatörlüğü*. Eskişehir: Açık Öğretim Yayınları.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2005, Mayıs). *Basel II ekonomik yansımaları ve geçiş süreci* (Çalışma Raporları No: 2005/3). Ankara: Kaya.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (t.y.). Uluslararası bankacılık ve finans sisteminin yeni mimarisi ve Türk bankalarına etkileri. https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/9812iir_konusmametnif.pdf internet adresinden 13, 06, 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2005, Ocak). Operasyonel riske Basel yaklaşımı: Üç yapısal blok çerçevesinde bir değerlendirme (Çalışma Raporları No: 2005/1). Ankara: Mazıbaş.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2010, Aralık). *Sorularla Basel III* (Çalışma Raporları No: 13). Ankara: Yazar Yok.

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2012, Nisan). *Sorularla Basel 2.5* (Çalışma Raporları No: 14). Ankara: Yazar Yok.
- Bekçi, i., & Uslu, H. (2001). Göller bölgesinde küçük ve orta boy işletmelerin finansal sorunları ve çözüm yolları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 111-125.
- Boyacıoğlu, A. M. (2002). Basel II Uzlaşısı'na ilişkin eleştiriler ve iyileştirme önerileri. *Bankacılar Dergisi*, 13 (41), 71-80.
- Cengiz, E. (2013). *Basel I – II – III sermaye uzlaşısı*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, i (2007). *Basel II bağlamında KOBİ'lerin finansman sorunları: Tekstil sektöründe bir uygulama*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Çelikkol, H., Çelikkol M. M., & Koç, D. Y. (2008). Ticaret bankacılığı'nda yeni bir boyut: KOBİ bankacılığı ve Türkiye değerlendirmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 21 (1), 253-272.
- Değirmenci, N. (2003). Sermaye yeterliliği konusunda Basel standartları ve seçilmiş bazı ülkelerdeki uygulamaların değerlendirilmesi. Uzmanlık yeterlilik tezi, *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü*, Ankara.
- Demirkol, Ö. F., & Aba, E. (2012). Basel II sermaye yeterliliği uzlaşısı süreci içinde gelen ek düzenlemeler seti: Basel III kriterleri. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5 (2), 253-265.

- Doğan, Z., Hatipoğlu, A.G., & İskenderoğlu, Ö. (2011). Basel II standartlarına göre sınıflandırılan kurumsal ve perakende KOBİ'lerin finansal oranlarının karşılaştırılması: İMKB işletmeleri üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 12 (1), 209-221.
- Dönmez, B. (2008). *Seyahat acentasında çalışan işgörenlerin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Dumanoğlu, S., & Ergül, N. (2009). Basel 2'nin KOBİ'ler üzerindeki muhtemel etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 43, 112-121.
- Eken, M.H. (2006). Basel II ve risk yönetimi. *Finans-Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 43, 9-33.
- Elmas, B., & Öz, Y. (2009). Bankaların yeni risk düzenlemeleri kapsamında Basel II ve KOBİ'ler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (1), 391-402.
- Erel, A. (2002). *Türkiye'de ulaştırma sektöründe sorunlar ve eğitim*. 4. Uluslararası Ekonomi Konferansı sunulan bildiri, Ankara.
- Gürel, E., & Gürel E. B. (2012). Basel III kriterleri. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 1 (4), 17-28.
- Hahn, R. F. (2003). The new Basel capital accord (Basel II) from a macroeconomic point of view. *Austrian Economic Quarterly*, 2 (76), 51-63.
- Hazar, A. (2010). *Genel turizm*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- İcöz, O. (1996). *Seyahat acentacılığı ve tur operatörlüğü yönetimi*. Ankara: Antolia Yayıncılık.
- Kalaycı, Ş., & Kara, M. (2009). Basel II'nin KOBİ'ler üzerine etkisi ve KOBİ'lerin farkındalıklarına yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 43, 97-111.
- Kandır S. Y., Önal Y. B. & Karadeniz E.(2007). *Turizm yatırım projelerinin yönetimi değerlendirilmesi ve finansmanı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kandır, Y. S., Karadeniz, E., Özmen, M. Ve Önal, B. Ö. (2008). Türk turizm sektöründe büyüme göstergelerinin turizm işletmelerinin finansal performansına etkisinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1 (10)*, 211-237.
- Karadeniz, E. (2008). *Türk konaklama işletmelerinde sermaye yapısını etkileyen faktörlerin analizi*. Yayınlanmış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karadeniz, E. (2012). İstanbul menkul kıymetler borsasında işlem gören turizm şirketlerinin işletme, finansal ve toplam risk düzeylerinin kaldıraç analiziyle değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1 (17)*, 309-324.
- Kaya, M. (2007). Bankalar açısından Basel sermaye yeterliliği uzlaşısı ve KOBİ'ler üzerindeki etkisi. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- Kayalı, N., & Çümen, A. (2011). Basel II sürecinde kredi derecelendirme ve bir tekstil işletmesinde uygulaması. *Yönetim ve Ekonomi*, 18 (2), 116-126.
- Kendirli, S., Çağırın, H., & Şanöz, F. (2008, Mayıs). *Finansal piyasalar ve Basel II; yönetsel ve mali açıdan Çorum KOBİ'lerine muhtemel etkileri*. I. Uluslararası KOBİ'ler ve Basel II kongresinde sunulan bildiri, İzmir.
- Kırhoğlu, H., & Aydın, Ş. (2011). BASEL II ve UFRS'nin (uluslararası finansal rapaorlama sistemi) KOBİ'lere beklenen etkileri üzerine swot analizi. *Düzce Üniversitesi Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 1-20.
- Konya Ticaret Odası. (2005, Ağustos). *Basel - I ve Basel – II* (Çalışma Raporları No: 2005/8). Konya: Atiker.
- KOSGEP (2012). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı. <http://www.kobicep.kosgeb.gov.tr> internet adresinden 19, 06, 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Kozak, M. A., & Bahçe, A.S. (2009). *Özel ilgi turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N (2012). *Genel turizm bilgisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kozak, N (2012). *Genel turizm*. Ankara: Detay Yayınevi.
- Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M. (2010). *Genel turizm*. Ankara: Detay Yayınevi.
- Kozak, N., Kozak, M. A., & Kozak, M. (2006). *Genel turizm*. Ankara: Detay Yayınevi.

- KURT, G., & ÖZTÜRK, V. (2008). Basel II ve Yeni Türk Ticaret Kanun tasarısı çerçevesinde KOBİ'lerin UFRS'ye (uluslararası finansal rapaorlama sistemi) uyum gerekliliği ve karşılaşılabilecek sorunlar ve çözüm önerileri. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 24, 37-54.
- Kutlu, H. A., & Demirci, S N. (2008). Kapsamlı bir risk yönetimi düzenlemesi: Basel II ve KOBİ'lere muhtemel etkileri. *Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Bilimi ve Araştırma Dergisi*, 40, 200-212.
- Kutlu, H. A., & Demirci, S N., (2007, Mayıs). *KOBİ'lerin finansal sorunları ve çözüm önerileri*. 4. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresinde sunulan bildiri, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Kutukız, D. (2007). Basel II'nin turizm işletmeleri üzerine olası etkileri. *Mevzuat Dergisi*, 10 (112), 1-8.
- Kutukız, D. Ve Turgut, G. (2008, Mayıs). *Turizm yatırımlarının kredilendirilmesinde Basel II ve derecelendirme açısından incelenmesi*. I. Uluslararası KOBİ'ler ve Basel II kongresinde sunulan bildiri, İzmir.
- Küçüközmen, C. C., & Oğuz, D. H. (2008). *Basel II'ye geçiş sürecinde KOBİ'lerin finansman sorunları: Konya ili örneği*. I. Uluslararası KOBİ'ler ve Basel II kongresinde sunulan bildiri, İzmir.
- Lifen, P. (2008). Basel II and its impact on property market in HKSAR (Hong Kong special administrative region of China). *The University of Hong Kong Journal*, 3, 1-10.

MEGEP,(2007, Eylül 15). Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Turizm İşletmeleri.
<http://www.megep.gov.tr> internet adresinden 13, 06, 2013 tarihinde
 edinilmiştir.

Mısırlı, İ.(2010). *Seyahat acentacılığı ve tur operatörlüğü*. Ankara: Detay Yayıncılık

Öncü M. A., Çömlekçi İ., & Olgaç Y. (2012). Basel II Uzlaşısı'na uyum süreci:
 İstanbul'da faaliyet gösteren beş yıldızlı otel işletmeleri örneği. *Cumhuriyet
 Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13 (1), 77-94.

Özçam, M. (2004,Ağustos). Basel II uzlaşısı (Çalışma Raporu No:2005). Ankara: Özçam

Öztürk, B. M., Ege, Ö., & Ban, Ü. (2010). Basel II düzenlemesinin KOBİ'ler üzerine
 etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal
 Bilimler Dergisi*, 2 (8), 115-134.

Öztürk, Ö. (2007). *İstihdam konusunda KOBİ'lerin önemi ve KOBİ alanında eğitim
 istihdam ilişkisi açısından kamu istihdam kurumunun rolü*. Uzmanlık yeterlilik
 tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel
 Müdürlüğü, Ankara.

Sakarya, Ş., & Suat K. (2008). Türkiye'de Basel-II sürecinin gelişimi ve Balıkesir'deki
 işletmeler tarafından algılanması üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve
 Finansman Dergisi*, (38), 96-111.

Sarıgül, H. (2012). Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde muhasebe ve finansal
 raporlama uygulamalarının Basel I-II-III kriterlerine uygunluğunun ölçülmesi.
 Yayımlanmış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
 Konya.

- Sermaye Piyasası Kurulu (2005, Kasım). *Basel II ve piyasalarımıza olası etkileri* (Çalışma Raporları No: 28). Ankara: İmişiker.
- Şahin, O. (2011). KOBİ' lerde finansal performansı belirleyen faktörler. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (14), 183-200.
- Şenol, H., & Aktürk, A. (2008). Basel II “yeni sermaye yeterliliği uzlaşısının ” KOBİ ve ülke ekonomisine etkileri ve turizm işletmelerine dönük bir SWOT analizi. II Ulusal Eğridir Turizm Kongresinde sunulan bildiri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Şentürk, K. (2010). *Otel işletmelerinde stratejik yönetim araçları kullanımı üzerine bir araştırma*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, (t.y.). *Turizm Belgeli tesisler*. <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9860/turizm-belgeli-tesisler.html> internet adresinden 13, 06, 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Taşpınar, G. (2013). *Basel III kriterleri ve Türk bankacılık sistemine etkileri*. <http://www.dunya.com/basel-iii-kriterleri-ve-turk-bankacilik-sistemine-etkileri-180276h.htm> internet adresinden 13, 06, 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Teker, S., Bolgün, E .K., & Akçay, B. M. (2005). Banka sermaye yeterliliği: Basel II standartlarının bir Türk bankasına uygulanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (12), 42-54.

- Tunçsiper, B., & İlban, M.O. (2006). Turizm İşletme Belgeli Otel İşletmelerinin Pazarlama Sorunları: Balıkesir İlinde Bir Alan Araştırması. *Sosyal Bilimler Dergisi, 1*, 225-240.
- Türkiye Bankalar Birliği. (2004, Eylül). *Basel II ve KOBİ'ler* (Çalışma Raporları No: 19). İstanbul: Yazar Yok.
- Türkiye Bankalar Birliği. (2014, Şubat). *KOBİ'ler* (Çalışma Raporları No: 19). İstanbul: Yazar Yok.
- Türkiye Bankalara Birliği. (2006, Eylül). *Basel II'nin KOBİ'lere etkileri* (Çalışma Raporları No: 58). İstanbul: Yazar Yok.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, (t.y.). *Seyahat acentaları ve seyahat acentaları birliği kanunu*.http://www.tursab.org.tr/dosya/7221/1618sk05072012tarihlideiiklikilen_mihali_7221_3807623.pdf internet adresinden 16, 05, 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Ulus, H. (2008). *Basel II uygulamaları ve KOBİ'ler üzerindeki etkileri: ''Türkiye Örneği''*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Edirne Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Uluyol, O., & Çam, M. (2009). Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin Basel II kriterlerine uyum durumlarını tespit etmeye yönelik bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi, 7 (1)*, 119-141.
- Utku, D. B., Dönmez, A., & Yüce, K. (2009). BASEL II: KOBİ'ler açısından bir değerlendirme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi, 43*, 181-198.

- Üçgen, S. (2010). *Basel II kriterleri kapsamında operasyonel risk*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ünlüönene, K., Tayfun, A., & Kılıçlar, A. (2007). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yağcı, Ö.(2003). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yerci, C. (2012). *Yeni türk ticaret kanunu üzerine (küçük ve orta büyüklükteki işletmeler)*.http://www.vergisorumlari.com.tr/makale_login.aspx?makaleno=45
20 internet adresinden 13, 04, 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Yıldız, Ş. (2011). *Beş yıldızlı otel işletmelerinin örgüt yapılarının mekanik-organik örgüt yapısı bağlamında incelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Yılmaz, H. B. (2007). Basel II ve KOBİ'ler üzerindeki etkileri. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi* 3 (1), 1-17.
- Yılmaz, H. B., & Selimoğlu, E. (2008). *Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II'ye geçiş sürecinde yasayabilecekleri zorluklar ve çözüm önerileri*. I. Uluslararası KOBİ'ler ve Basel II kongresinde sunulan bildiri, İzmir.
- Yörük, N. (2001). KOBİ 'lerin kredi yoluyla finansmanında karşılaştıkları sorunlar ve Tokat ilinde bir uygulama, I. Orta Anadolu "KOBİ'lerin Finansman Ve Pazarlama Sorunları Kongresinde sunulan bildiri, Erciyes Üniversitesi, Nevşehir.

Yörük, N. (2007). Basel II standartları'nın KOBİ'ler üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik anket uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (22), 367-384.

EK1: Turizm Sektörü Dışındaki Sektörlere Yönelik Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar

ÇALIŞMA	ÇALIŞMANIN AMACI	ÖRNEKLEM	KULLANILAN YÖNT.	SONUÇLAR
Bekçi ve Usul (2001)	Göller Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal sorunlarını belirlemek ve bununla ilgili bir takım çözüm önerileri sunmak amacıyla çalışma yapılmıştır.	Göller Bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin 44'ü üzerinde bir alan araştırması gerçekleştirilmişlerdir	Anket çalışması,yüz yüze görüşme tekniği	1.KOBİ'lerin öncelikli ele alması gereken sorunların başında finansman yetersizliği kalifiye personel yetersizliği ve pazarlama sorunun olduğu görülmüştür. 2.KOBİ'lerin finansal sorunlarının en temel nedeninin modern finansman tekniklerinden yeterince faydalanamamaları olarak saptanmıştır
Hanh (2003)	Basel Komitesi ve AB komisyonu tarafından yayınlanan yeni sermaye reformunu incelemiştir. Reform, işletmelere yapılan derecelendirme sayesinde daha iyi kredi risklerinin oluşturulmasını, piyasada istikrarı geliştirmeyi ve yasal sermaye yeterliliğinin bankalar tarafından karşılanmasını amaçlamaktadır	Teorik bir çalışma olduğu için örnekleme yoktur	Derleme	1.Basel II'nin sermaye gereksinimi düzenlemeleri Basel I'den konjonktürel olarak daha büyük etkiye sahiptir. Basel II ile ilgili olarak bir çok Avrupa bankası yeni sermaye gereksinimlerinin KOBİ'lere daha maliyetli krediler sağlayacağını belirtmiştir. Bu yeni uzlaşa ile sağlam bir mikro ekonominin temelleri atılarak, güçlü bir makro ekonomiye ulaşılacak istenmiştir
Teker, Bölgün ve Akçay (2005)	Bir TÜRK Bankasının maruz kaldığı kredi, piyasa ve operasyonel risklerinin ölçülmesi ve ölçülen bu riskler karşılığında bankanın sahip olması gereken sermaye miktarını hesaplanmaya çalışmışlardır	Bankanın 2002 ve 2003 yıllarına ait detaylı gerçek portföy verilerini kullanıp	Ampirik bulgular	1.Çalışmada Basel I standartlarına uygun olarak hesaplanmış sermaye yeterlilik rasyosu 2002 yılı için %14.34 ve 2003 yılı için %14.14 hesaplanmıştır. 2.BBDK'nın standart hesapla yönteminde piyasa riskinin de hesaba katmasıyla SYR oranlarında düşme görülmüştür. 3. Çalışmada ayrıca Bankanın Basel II tarafından önerilen standart yöntemlere göre operasyonel riski hesaplanmıştır. Bankanın SYR'si oldukça düşük çıkmıştır.

ÇALIŞMA	ÇALIŞMANIN AMACI	ÖRNEKLEM	KULLANILAN YÖNT.	SONUÇLAR
Kutukız ve Turgut (2008)	Basel II Uzlaşısının, KOBİ grubuna dâhil turizm işletmelerinin nasıl etkileyeceği ve işletmelerin karşılaşacakları sorunlara ne türlü önlemler alması gerektiği konusu üzerine durmuşlardır	Muğla ilinde faaliyet gösteren 176 KOBİ turizm işletmesine uygulanmıştır.	Anket uygulanmıştır. Veriler yüzde yöntemiyle sınıflandırılarak sınıflar arasındaki farklar ve nedenleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır	1.Çalışmada turizm işletmelerinin kredi derecelendirme kriterlerinin ağırlıkları belirlenmiş ve genel not ortalamasının 2.5 olduğu saptanmıştır. Bu da çalışmaya dahil işletmelerin Basel II kapsamında derecelendirmeye gitmeleri ve kredi talep etmeleri durumunda alacakları derecelendirme notunun düşük olduğunu göstermektedir
Kendirli, Çağırın ve Şanöz (2008)	Çorum ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin yöneticilerinin Basel II hakkındaki bilgi düzeylerini ve KOBİ'lerin Basel II geçiş sürecine hazır olup olmadıklarını araştırmışlardır	Çorum ilindeki KOBİ'lere yönelik bir saha araştırması yapılmıştır. Çorum ilindeki KOBİ'lerin yaklaşık %23'üne ulaşılmıştır	Veri toplanması çerçevesinde anket çalışması yapılmıştır. Anketler, anketörler tarafından yüz yüze uygulanmış ve her bir anket tek tek değerlendirilmiştir.	1.Firmaların %56'sının kaynak temininde sorunlar yaşadığı saptanmıştır. Kaynak sıkıntısı yaşayan firmaların bu sorunu genelde bankalardan kredi alarak daha sonra öz kaynaklarını artırarak çözdükleri ortaya çıkarılmıştır. 2. Bankalardan borçlanma sürecinde karşılaşılan en büyük sorunların kredi masraflarının yüksekliği daha sonra ise faiz oranlarının yüksekliği olduğu belirlenmiştir
Yörük (2007)	KOBİ'ler üzerinde Basel-II kriterlerinin yaratacağı muhtemel etkileri gözlemlenmek, bu etkilerin KOBİ'ler arasında oluşturacağı rekabeti araştırmak ve KOBİ'lerin Basel-II kriterlerine bakış açılarını ölçmek amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir	Amasya ilinde faaliyet gösteren 50 adet KOBİ'de üzerine uygulanmıştır.	Anket çalışması	1.KOBİ'lerin öncelikle kendi öz kaynaklarıyla (%37.3) finansman sağlamaya çalıştıkları, mecbur kalmadıkça diğer finansman kaynaklarını kullanmadıkları gözlenmiştir 2.. KOBİ'ler öz kaynakları da yetersiz kaldığında ilk olarak ticari banka kredilerine (%22.2) başvurmakta, onu vadeli çek ve senet izlemektedir. 3. Firmaların çoğunluğu kendilerine, kredilendirme geleneksel yaklaşımı (mevcut yaklaşım) uygun görmektedir

ÇALIŞMA	ÇALIŞMANIN AMACI	ÖRNEKLEM	KULLANILAN YÖNT.	SONUÇLAR
Sakarya, Kara (2008)	. Basel-II Standartları'nın ülkemizdeki işletmeler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi amaçlanmıştır.	Araştırmanın evrenini Balıkesir Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet göstermekte olan işletmeler oluşturmuştur. Araştırma kapsamında toplam 36 işletme bulunmaktadır.	Alan araştırması	1.Balıkesir'deki işletmelerin büyük çoğunluğu Basel II'ye yönelik herhangi bir strateji, politika ve yol haritasının belirlenmediği ve bu yönde bir bütçe çalışmasının yapılmadığı tespit edilmiştir. 2.İşletmeler Basel II sürecinde kredilendirme yaklaşımlarında da Standart yaklaşımı tercih etmişlerdir. 3.İşletmelerin karşılaştıkları en önemli finansman sorunlarının başında ise özkaynak yetersizliği, alacakların zamanında tahsil edilememesi vadeli satışların çokluğu olarak tespit edilmiştir
Antao ve Lacerda (2008)	işletmelerin sermaye ihtiyaçlarını karşılarken kullandıkları kredileri Basel II kriterleri çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır.	Teorik bir çalışma olduğu için örnekleme yoktur.	Derleme	1)Basel II işletmelerin sermaye gereksinimleri doğrultusunda meydana gelen kredi riski için Basel I'e oranla daha fazla risk unsurunu göz önüne almaktadır. 2)Bu uzlaşıda önemli olan KOBİ'lerin perakende ve kurumsal olarak sınıflandırılmasıdır. 3)Bu sınıflandırma neticesinde farklı risk seviyeleri belirlenerek fon maliyetleri bu değerlendirmelere göre hesaplanacaktır.
Lifen (2008)	Bu çalışmada Basel II hakkında bilgi vererek bunun Hong Kong özel idari bölgesine etkilerinden bahsedilmesi amaçlanmıştır.	Hong Kong özel idari bölgesi için yapılan teorik bir çalışma	Derleme	Basel II Hong Kong özel idari bölgesi içerisinde bazı alanlarında uygulanmaktadır. Sermaye yeterlilik oranı için hesaplama metotlarındaki değişiklikler, bankaların kredilendirme kararlarında değişiklik oluşturmuştur Hong Kong özel idari bölgesi içinde, banka kredileri ve emlak piyasası arasında sıkı ilişkinin diğer sektörlerden yoğun olduğu belirlenmiştir. Emlak piyasası tekel hale gelmeye başlayarak küçük ve orta ölçekli işletmeler için durum daha kötü olacaktır. Bankaların fon maliyetlerindeki artışlar, gayri menkul sektöründeki finansman kanallarının çeşitlenmesine engel olacak ve gayri menkul sektörüne negatif etki yapacaktır.

ÇALIŞMA	ÇALIŞMANIN AMACI	ÖRNEKLEM	KULLANILAN YÖNT.	SONUÇLAR
Yılmaz ve Selimoğlu (2008)	.Basel II Kriterleri hakkında sahip oldukları bilgi düzeyi ve Basel II kriterlerine geçiş süreci içerisinde yaşayabilecekleri zorlukların saptanması	Bursa ilinde hizmet, üretim ve ticaret alanında faaliyet gösteren 150 işletme üzerinde uygulanmıştır.	Alan araştırması.	<ol style="list-style-type: none">1.İşletmelere faaliyetlerindeki özkaynak kullanım oranı kısmen yüksek çıkmıştır.2. öz kaynak dışında % 64,7'sinin kısa vadeli banka kredileri, %24,7'sinin uzun vadeli banka kredileri ile, % 9,3'ü Leasing ile yatırım finansmanını gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.3. İşletmelere Basel II kriterleri sonrasında teminat yönünden % 44,7'sinin sorun yaşamayacakları gözlemlenmiştir.
Ata, Çelik ve Gül (2008),	Türkiye'de 2009 yılında yürürlüğe girmesi planlanan Basel II kriterlerinin Gaziantep imalat sanayinde faaliyet gösteren KOBİ'lere olası etkilerini incelenmiştir.	Gaziantep'te faaliyet gösteren 91 KOBİ'ye uygulanmıştır.	Alan araştırması	<ol style="list-style-type: none">1.Yapılan araştırmada firmaların %70'i Basel II konusundaki bilgileri çalışmakta oldukları bankalar aracılığıyla edindikleri.2. Araştırmaya katılan firmaların %53'lük bölümü çalışma sermayelerini banka kredileri ile, %33' lük kısmı öz sermayeleri ile finanse etmiştir.3. Firmalar içerisinde banka kredisi kullanan firmaların kredi türlerine göre işletme, yatırım ve ihracat kredisi kullandıkları tespit edilmişti4. Bu işletmeler kredi kullanımında teminat olarak, gayrimenkul ipoteği, çek ve kefil teminatı verdiği tespit edilmiştir.

ÇALIŞMA	ÇALIŞMANIN AMACI	ÖRNEKLEM	KULLANILAN YÖNT.	SONUÇLAR
Uluçol ve Çam (2009),	Türkiye’de 2009 yılında uygulanmaya başlanan Basel II kriterlerine karşı işletmelerin ne düzeyde hazırlıklı oldukları ve bu sürece uyum sağlamak için ne tür hazırlık çalışmaları yaptıkları araştırılmıştır	Araştırmanın ana kitlesi Akdeniz Bölgesin’deki illerde Adana, Mersin, Antakya ve Osmaniye ‘de faaliyet gösteren . 130 KOBİ	Alan araştırması	1.KOBİ’lerin Basel II sürecine uyum konusunda oldukça önemli sorunları ve eksikleri olduğu anlaşılmıştır. 2.Basel II sürecine hazırlanma konusunda % 50’inin herhangi bir çalışması yoktur, firma yönetimlerinin % 76’sı Basel II süreci konusunda herhangi bir eğitime tabi tutulmamıştır.
Utku, Yüce ve Dönmez (2009),	KOBİ’lerin, Basel II ‘ye bakış açısından mevcut durum analizlerinin yapılması, Basel II kriterleri hakkında bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve ilgili kriterlerden etkilenme durumlarının, ortaya konulmasıdır.	Antalya Ticaret Sanayi Odası bünyesinde çeşitli sektörlerden 105 “2008 yılı verilerine göre” KOBİ üzerine uygulanmıştır.	Alan araştırması.	1.Antalya ilinde bulunan KOBİ’lerin faaliyetlerini yürütürken yaşadığı en büyük sıkıntı finansman sorunu olduğu tespit edilmiştir. Bu oranı, pazarlama sorunları takip etmektedir 2.Finansman konusunda, en önemli sorununun ise tahsilat (%81,6) ve kredi faiz oranları (%61,3) olduğu görülmektedir 3.KOBİ’lerin çoğu fon temin kaynağı olarak banka kredilerini ve özkaynaklarını kullandıklarını belirtmişlerdir
Kalaycı ve Kaya (2009),	Batı Akdeniz Bölgesi’nde faaliyet gösteren KOBİ’lerin Basel II hakkında sahip oldukları bilgi düzeylerinin ve Basel II’nin uygulanmaya başlaması ile KOBİ’ler üzerinde muhtemel etkilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.	Araştırmanın ana kütlelerini ise Antalya Organize Sanayi Bölgesi’nde faaliyette bulunan 108 ve Isparta Şehir merkezi ile organize sanayi bölgesinde faaliyette bulunan 182 KOBİ olmak üzere toplam 290 KOBİ üzer,nd yapılmıştır.	Alan araştırması	1.KOBİ’lerin çoğu finansman kaynağı olarak banka kredisi kullandıkları tespit edilmiştir. 2. KOBİ’lerin % 57,6’sı yabancı kaynaklarının % 25’ine kadar banka kredisi kullanmaktadır. 3 Birkaç bankadan kredi kullananların oranı ise oldukça yüksektir %87.9’ dur. 4.KOBİ’lerin çoğu kredi notu almamıştır ve herhangi bir girişimde de bulunmamışlardır.

ÇALIŞMA	ÇALIŞMANIN AMACI	ÖRNEKLEM	KULLANILAN YÖNT.	SONUÇLAR
Öztürk, Ege ve Ban (2010),	Basel II Düzenlemesi hakkında işletme yöneticilerinin bilgi düzeylerini ve algılarını ortaya çıkarmaktır	İç Anadolu Bölgesinde faaliyet gösteren birçok KOBİ'ye anket gönderilmesine karşın 8 ilden (Aksaray, Çankırı , Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde ve Yozgat) 384 anket formu geri dönmüş bunlardan 376 tanesi analize uygun bulunmuştur.	anket çalışması yapılmıştır	1. İşletmelerde en çok karşılaşılan finansal problem alacakların tahsilinde güçlükler bunu sırasıyla kredi temininde güçlükler ve özkaynak oluşturmamaktadır.2. İşletmelerin çok az bir kısmı %5.5 bankalarla hiç çalışmamış ve % 10.5 hiç kredi kullanmamıştır.3.Banka kredisi kullanmama sebepleri sorulduğunda %27 si özkaynaklar yeterli olduğu için, %19 u yüksek kredi maliyetlerinden dolayı , %22.2 si teminat göstermenin yarattığı sıkıntılardan dolayı ve % 31.7 sinin dini inançlar gereği kredi kullanmamakta olduğu görülmektedir
Doğan, Hatipoğlu ve İskenderoğlu (2011),	Basel II'nin öngördüğü standartlar çerçevesinde kurumsal ve perakende KOBİ'lerin finansal yapılarının benzerlik farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.	Çalışmada, 2005 – 2009 dönemleri arasında hisse senetleri İMKB'de işlem gören kurumsal ve perakende KOBİ'lerin 12 aylık bilanço ve gelir tablosu verileri kullanılarak ilgili araştıram yapılmıştır. Başka bir kısım ise örneklem oluşturulurken mali sektör işletmeleri ile holdingler kapsam dışında tutulmuştur	Levene (F) testi ve t testi	1.Kurumsal ve perakende KOBİ'lerin karşılaştırılmasında elde edilen sonuçlar, likidite oranlarının tamamı ve mali yapı oranlarının büyük çoğunluğunun istatistiksel açıdan farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur.2. kurumsal ve perakende KOBİ'lerin varlık kullanım oranları, karlılık oranları, büyüme oranları ve borsa performans oranlarında istatistiksel olarak önemli sayılabilecek bir benzerlik veya farklılık bulunmamaktadır.

ÇALIŞMA	ÇALIŞMANIN AMACI	ÖRNEKLEM	KULLANILAN YÖNT.	SONUÇLAR
Akdam ve Altan (2011)	KOBİ'lerin Basel II Uzlaşısı hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğu ve bu düzenlemelerinin muhtemel etkilerinin neler olabileceği konusundaki görüşleri araştırmak ve uygulamaya geçilmesi durumunda KOBİ'lerin Basel II'nin olumsuz etkilerinden korunmaları hususunda neler yapabilecekleri hakkında bilgilendirmek.	Konya Organize Sanayi Bölgelerinde 110 adet KOBİ üzerine uygulanmıştır.	Alan araştırması	1.KOBİ'lerin %83,4 ü Basel düzenlemeleri konusunda yeterli bilgiye sahip değil ve %30,9'u Basel düzenlemelerinin kendilerini olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. 2 KOBİ'lerin %66,3'ü kurumsallaşmasına olumlu katkı sağlayacağını, %74,6'sı uluslararası standartlara uygun mali tablo hazırlamalarını teşvik edeceğini, %40,9'u kayıt dışılığı azaltacağını ifade etmişlerdir
Demirkol, Aba (2012)	Basel I, Basel II ve henüz taslak aşamasında olan Basel III ile bankacılık sektörü üzerinde getirileri araştırılmıştır	Teorik bir çalışma olduğu için örnekleme yoktur	Derleme	1.Uluslararası boyutta finansal mevzuatların geliştirilmesi ve uygulanmaya başlanması güçlü bir finansal sistemi de beraberinde getirmiştir .Gelişmeler risklerin asgari seviyelere indirilmesini, güvenli ve rekabete açık bir bankacılık sektörünün oluşmasını ve dolayısıyla ekonomide istikrarı sağlamaktadır2.Uzlaşılar finans piyasasının daha etkin, istikrarlı, adil ve rekabete hazır hale gelmesini sağlarken denetim otoritesinin varlığı ve kamuya yapılan açıklamalar ile sistemin çok daha şeffaf olmasına katkıda bulunmaktadır.

EK2:Turizm Sektörüne Yönelik Konuyla İlgili Yapılmış Çalışmalar

ÇALIŞMA	ÇALIŞMANIN AMACI	ÖRNEKLEM	KULLANILAN YÖNT.	SONUÇLAR
Kutukız (2007),	BASEL II kriterlerinin KOBİ grubuna dahil turizm işletmelerini nasıl etkileyeceğini ve buna karşılık işletmelerin ne tür önlemler alması gerektiği üzerinde durmuştur	Muğla ilinde faaliyet gösteren 120 turizm işletmesine.	Alan araştırması	1.turizm işletmelerinin yarısından fazlasının (% 51,8), kredi kullanmadığı ortaya çıkarılmıştır.2. Kredi kullanımında daha çok kısa vadeli finansal kredilerin kullanıldığı belirlenmiştir3. Kredi kullanımında karşılaşılan en büyük sorunun söz konusu kredilerin faiz oranlarının yüksekliği olduğu saptanmıştır
Yılmaz (2007),	Turizm sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunlarını ve finansman sorunlarının çözümünde kullandıkları araçları belirlemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir.	Muğla ilinin Bodrum ilçesinde turizm sektöründe faaliyet gösteren 47 adet KOBİ	Araştırma bir alan araştırmasıdır ve veriler anket uygulaması ile elde edilmiştir .İşletmeler tesadüfi olarak seçilmiştir ve frekans analizinden yararlanılmıştır	1. işletmelerin en önemli sorunlarının sırasıyla finansman, personel ve pazarlama sorunları olduğu belirlenmiştir2. işletmelerin büyük çoğunluğunun kuruluş sermayelerini öz sermaye yolu ile temin ettikleri saptanmıştır3. İşletmelerin büyük bir bölümü, finansman ihtiyaçlarını banka kredilerinden yararlanarak temin ettiklerini, belli bir kesim ise arkadaş ve dostlarından borç alma yolunu tercih ettiklerini belirtmişlerdir
Şenol ve Aktürk (2008),	Türkiye'de faaliyet gösteren turizm sektöründeki KOBİ'lerin içinde bulunduğu çevresel faktörleri dikkate alarak, Basel II kriterleri karşısında güçlü ve zayıf yönleri ile yakalayabilecekleri fırsatlar ve maruz kalacakları tehditleri belirlemek amacıyla bir SWOT analizi gerçekleştirmişlerdir	Teorik bir çalışma olduğu için örnekleme yoktur	Derleme	1. Türk turizm sektöründeki KOBİ'lerin finansal ve yönetsel yapılarındaki başarısızlıklar nedeniyle Basel II Uzlaşısı standartlarını sağlamada zorlanacak olmaları ve bu uzlaşsı hakkında yeterli derecede bilgi sahibi olmamaları turizm işletmelerinin zayıf yönleri ve KOBİ'lere yönelik doğu ve güvenilir istatistiklerin olmaması karşılaşılan tehditlerdir.2. Ekonomik kalkınmanın sağlanmasında KOBİ'lerin oldukça büyük öneme sahip olması bu nedenle de KOBİ'lerin desteklenmesinin ulusal bir politika haline getirmek KOBİ'lerin güçlü yanlarıdır

ÇALIŞMA	ÇALIŞMANIN AMACI	ÖRNEKLEM	KULLANILAN YÖNT.	SONUÇLAR
Kutukız ve Turgut (2008)	Basel II Uzlaşısının, KOBİ grubuna dâhil turizm işletmelerinin nasıl etkileyeceği ve işletmelerin karşılaşacakları sorunlara ne türlü önlemler alması gerektiği konusu üzerine durmuşlardır	Muğla ilinde faaliyet gösteren 176 KOBİ turizm işletmesi.	Alan araştırması	1.Çalışmada turizm işletmelerinin kredi derecelendirme kriterlerinin ağırlıkları belirlenmiş ve genel not ortalamasının 2.5 olduğu saptanmıştır. Bu da çalışmaya dahil işletmelerin Basel II kapsamında derecelendirmeye gitmeleri ve kredi talep etmeleri durumunda alacakları derecelendirme notunun düşük olduğunu göstermektedir
Kırloğlu ve Şenol (2011)	Basel II Uzlaşısı'na uyum sürecinde otel işletmelerinde yapılması gereken faaliyetleri belirlemektir ve otel işletmelerinin Basel II uzlaşısı hakkındaki bilgi düzeylerinin de ortaya koymak amaçlanmıştır..	İstanbul'da faaliyet gösteren 19 turizm işletmesi belgesine sahip otel üzerinde yapılmıştır	Alan araştırması	1.İşletme yöneticilerin 7'si, Türkiye'de Basel II Uzlaşısı'nın uygulanmasının çok olumlu olacağına ve kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınacağına inanmaktadırlar. Yöneticilerin 5'i ise, Türkiye'de kayıt dışı ekonominin çok fazla olması nedeniyle Basel II Uzlaşısı'nın uygulanması için gereken alt yapının yetersiz kaldığını ifade etmektedirler. 1
Öncü, Çömlekçi ve Olgaç (2012),	Basel-II Uzlaşısı'na uyum sürecinde otel işletmelerinde yapılması gereken faaliyetleri belirlemek amacıyla bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu amaçla birlikte otel işletmelerinde Basel-II Uzlaşısı hakkında sahip olunan bilgi düzeyinin ve bu uzlaşının standartları doğrultusunda işletmelerde yapılması gereken düzenlemelerin neler olduğunu ortaya çıkarmak gibi alt amaçlar da bulunmaktadır.	İstanbul'da faaliyet gösteren turizm işletmesi belgesine sahip beş yıldızlı 19 otel işletmesi, araştırmaya konu olan işletmelerdir	Alan araştırması	İşletme yöneticilerin 7'si, Türkiye'de Basel-II Uzlaşısı'nın uygulanmasının çok olumlu olacağına ve kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınacağına inanmaktadırlar. Yöneticilerin 5'i ise, Türkiye'de kayıt dışı ekonominin çok fazla olması nedeniyle Basel-II Uzlaşısı'nın uygulanması için gereken alt yapının yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Yöneticiler ayrıca Basel-II Uzlaşısı doğrultusunda değişen değerlendirme kriterleri ile ilgili olarak işletmelerin bankalardan kredi almasının güçleşeceğini belirtmişlerdir.

EK3: Otel İşletmelerinde Uygulanan Anket

Sayın Otel İşletmesi Bölüm Sorumlusu,

Aşağıda yer alan anket, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütülen " Mersin'de faaliyet gösteren turizm işletmelerinin Basel II kriterlerine uyum sürecinin analizi " başlıklı Yüksek Lisans Tez Çalışması kapsamında yapılmaktadır. Yardımlarınız için çok teşekkür ederiz.

Not: Çalışma sonuçlarında işletme isimleri kesinlikle gizli tutulacaktır. İstenildiği takdirde çalışma sonuçları sizlerle paylaşılacaktır.

Doç. Dr. Erdiñ KARADENİZ
ekaradeniz@mersin.edu.tr

Banu ZENCİR
banuzincir26@hotmail.com

Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

A) Aşağıda sizinle ve işletmenizle ilgili ifadelerin bulunduğu alanları uygun şekilde işaretleyiniz.

<u>Eğitim Düzeyiniz</u>	<u>İşletme Yaşınız</u>	<u>Çalışan sayınız</u>	<u>İşletmedeki Göreviniz</u>	<u>İşletmenin Hukuki Yapısı</u>	<u>Ciro(TL)</u>
☐ İlköğretim	(.....)	(.....)	☐ Genel Md	☐ Şahıs Şirketi	☐ 40 Milyon'dan az
☐ Lise			☐ Muhasebe Md	☐ Kollektif Şirketi	☐ 40 milyon'dan fazla
☐ Önlisans			☐ Finans Md	☐ Anonim Şirketi	
☐ Lisans			☐ Diğer.....	☐ Limited Şirketi	
☐ Yüksek Lisans		<u>Yıldız sayısı</u>		☐ Diğer(Belirtiniz)	
☐ Doktora		☐ 3 Yıldız			
☐ Diğer (Belirtiniz...)		☐ 4 Yıldız			
		☐ 5 Yıldız			

B) Bu bölümde işletmenizin finansal durumu ile ilgili sorulara ver verilmistir

1. İşletmenizde finansman kararları hangi birim veya kişi tarafından verilmektedir?

Muhasebe Birimi - Müdürü Finans Birimi - Müdürü Ortaklar Yönetim Kurulu Şirket Sahibi Genel Müdür Diğer (Belirtiniz):.....

2. Aşağıdaki finansal sorunları işletmenizde ne kadar yaşadığınızı önem derecesine göre işaretleyiniz.

1; Çok Önemli, 2; Önemli, 3; Kararsızım, 4;Önemli, 5; Çok Önemli

1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
☐	☐	☐	☐	☐	Öz kaynak yetersizliği	☐	☐	☐	☐	☐	Kar Marjlarının Düşük Olması
☐	☐	☐	☐	☐	Faizlerin yüksekliği	☐	☐	☐	☐	☐	Maliyetlerin sürekli yükselmesi
☐	☐	☐	☐	☐	Döviz kurlarındaki dalgalanma	☐	☐	☐	☐	☐	Alacakların zamanında tahsil edilememesi
☐	☐	☐	☐	☐	Bankaların kredi vermede aradığı ağır şartlar	☐	☐	☐	☐	☐	İşçilik Giderlerinin Yüksekliği
☐	☐	☐	☐	☐	Kredi teminin de yaşanan güçlükler	☐	☐	☐	☐	☐	Enerji Giderlerinin Yüksekliği
☐	☐	☐	☐	☐	İşletme Sermayesi Yetersizliği	☐	☐	☐	☐	☐	Nakit Giriş-Çıkışlarındaki Uyumsuzluk
☐	☐	☐	☐	☐	Vergi Oranlarının Yüksekliği	☐	☐	☐	☐	☐	Sektörel teşviklerin az olması
						☐	☐	☐	☐	☐	Diğer (Belirtiniz):.....

3. Özkaynaklarınızı nasıl tanımlarsınız?

Çok Zayıf Zayıf Orta Güçlü Çok Güçlü

4. Bankalardan kredi kullanıyor musunuz? (Cevabınız kullanmıyorum ise 7. Soruya geçiniz.)

Kullanıyoruz Kullanmıyorum Kullanmıyorum fakat düşünüyorum.

5. Bankalardan kullandığınız kredide hangi vadeleri daha çok tercih ediyorsunuz?

Kısa Orta Uzun

6. Kredi alırken karşılaştığınız en önemli sorununuzu işaretleyiniz.

- () Teminat göstermedeki zorluklar () Bilgi eksikliği () Olumsuz ticari geçmiş () Vadelerin kısalığı () Özkaynak Yetersizliği () Şeffaflık Sorunu
- () Faiz oranlarının yüksekliği () Finansal tabloların yetersizliği () Bürokratik işlemlerin uzunluğu ve işlem maliyetleri () Diğer (Varsa Belirtiniz):...

7. Aşağıdaki dış finansman kaynaklarından, hangilerini kullandığınızı ve kullandıklarınızın önem derecesini belirtiniz.

1; Çok Önemsiz, 2; Önemsiz, 3; Kararsızım, 4; Önemli, 5; Çok Önemli

1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
☐	☐	☐	☐	☐	Banka Kredileri	☐	☐	☐	☐	☐	Risk Sermayesi
☐	☐	☐	☐	☐	Satıcı Kredileri	☐	☐	☐	☐	☐	Barter
☐	☐	☐	☐	☐	Factoring	☐	☐	☐	☐	☐	Melek Finansman
☐	☐	☐	☐	☐	Leasing	☐	☐	☐	☐	☐	Diğer

C) Bu bölümde Basel II kriterleri ve bu kriterlerin işletmenize etkileri hakkındaki değerlendirmelerinizi ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

	1. Tam Olarak Biliyorum	2. Büyük Ölçüde Biliyorum	3. Orta Düzeyde Biliyorum	4. Kısmen Biliyorum	5. Hiç Bilgim Yok
1. Basel II kriterleri hakkında ne ölçüde bilginiz bulunmaktadır?					
2. UFRS hakkında ne ölçüde bilginiz bulunmaktadır?					
3. Kurumsal Yönetim İlkeleri hakkında ne ölçüde bilginiz bulunmaktadır?					

4. Basel II kriterleri doğrultusunda sermaye yapısı güçlü olan KOBİ'ler daha iyi şartlarda kredi alırken sermaye yapısı zayıf olanlar zor şartlarda kredi temin ederler. İşletmenizin sermaye yapısının güçlü olduğuna inanıyor musunuz?

- Evet Hayır Bilmiyorum

5. Basel II kurallarının uygulamaya başlamasıyla işletmeler kredi alabilmek için mali bilgilerini bankalara ve bağımsız derecelendirme kuruluşlarına zamanında güvenilir şekilde sunmaları gerekmektedir. İşletmenizde söz konusu bilgiler bankalara ve bağımsız denetim kuruluşlarına zamanında sunulmakta mıdır?

- Evet Hayır Bilmiyorum

6. Basel II kriterlerine göre rating notu almayan işletmeler %100 riskli olarak kabul edilecek ve çok yüksek maliyetle kredi almak durumunda kalacaklardır. İşletmenizin rating notu alabileceğini düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır Bilmiyorum

7. Basel II ile birlikte bankaların KOBİ'leri kredilendirirken dikkate alacakları (likidite, karlılık, borç ödeme gücü, büyüme, devir hızları, finansal yapıya ilişkin oranlar) sayısal veriler olacaktır. İşletmenizde bu veriler hesaplanıyor mu?

- Evet Hayır Bilmiyorum

8. Kurumsal yönetim temelinde 4 kavram üzerine oturtulmuştur; açıklık, şeffaflık, adil olmak, hesap verilebilirlik işletmenizde kurumsal yönetişimin uygulandığını söyleyebilir misiniz?

- Evet Hayır Bilmiyorum

9. İşletmenizde Basel II sürecinden sorumlu olan yönetici ve birimler belirlenmiş midir?

- Evet Hayır

10. İşletmeniz Basel II kriterlerini en iyi şekilde yerine getirebilecek durumda mıdır ?

- Evet Hayır

11. Basel II sürecine uyum konusunda firmanızın bir eylem planı bulunmakta mıdır ?

- Evet Hayır

12. İşletmeniz bütün faaliyetlerini belge esasına göre yürütmekte midir?

- Evet Hayır

13. İşletmeniz kurumsal bir yapıya kavuşmak için danışmanlık desteği almakta mıdır?

- Evet Hayır

14. İşletmeniz finans kurumları ile iyi bir diyaloga sahip midir? .

- Evet Hayır

15. Mali tablolarınız belirli dönemlerde bağımsız denetimden geçiriliyor mu?

- Evet Hayır

16. İşletmenizin kredi notunun olması için herhangi bir girişimde bulunuyor musunuz?

- Evet Hayır

17. Basel II kriterleri sizce ülkemizde uygulanabilir mi?

- Uygulanabilir Uygulanamaz Bilmiyorum

18. Basel II Kriterleri sizi nasıl etkiler?

- Olumlu Olumsuz Bilmiyorum

19. Basel II Kriterleri Turk turizm sektörünü nasıl etkiler?

- Olumlu Olumsuz Bilmiyorum

ANKETE KATILDIGINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

EK4: Seyahat Acentalarında Uygulanan Anket

Sayın Acenta İşletmesi Bölüm Sorumlusu,

Aşağıda yer alan anket, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütülen " Mersin'de faaliyet gösteren turizm işletmelerinin Basel II kriterlerine uyum sürecinin analizi " başlıklı Yüksek Lisans Tez Çalışması kapsamında yapılmaktadır. Yardımlarınız için çok teşekkür ederiz.

Not: Çalışma sonuçlarında işletme isimleri kesinlikle gizli tutulacaktır. İstenildiği takdirde çalışma sonuçları sizlerle paylaşılacaktır.

Doç. Dr. Erdiñç KARADENİZ
ekaradeniz@mersin.edu.tr

Banu ZENCİR
banuzincir26@hotmail.com

Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

A) Aşağıda sizinle ve işletmenizle ilgili ifadelerin bulunduğu alanları uygun şekilde işaretleyiniz.

<u>Eğitim Düzeyiniz</u>	<u>İşletme Yaşınız</u>	<u>Çalışan sayınız</u>	<u>İşletmedeki</u>	<u>İşletmenin Hukuki Yapısı</u>	<u>Ciro(TL)</u>
☐ İlköğretim	(.....)			☐ Şahıs Şirketi	☐ 40 Milyon'dan az
☐ Lise		Göreviniz	☐ Genel Md	☐ Kollektif Şirketi	☐ 40 milyon'dan fazla
☐ Önlisans		(.....)	☐ Muhasebe Md	☐ Anonim Şirketi	
☐ Lisans			☐ Finans Md	☐ Limited Şirketi	
☐ Yüksek Lisans			☐ Diğer.....	☐ Diğer(Belirtiniz)	
☐ Doktora		Acenta Grubu			
☐ Diğer (Belirtiniz...)		☐ A grubu			
		☐ B grubu			

B) Bu bölümde işletmenizin finansal durumu ile ilgili sorulara yer verilmiştir

1. İşletmenizde finansman kararları hangi birim veya kişi tarafından verilmektedir?

Muhasebe Birimi - Müdürü Finans Birimi - Müdürü Ortaklar Yönetim Kurulu Şirket Sahibi Genel Müdür Diğer (Belirtiniz):.....

2. Aşağıdaki finansal sorunları işletmenizde ne kadar yaşadığınızı önem derecesine göre işaretleyiniz.

1; Çok Önemli, 2; Önemli, 3; Kararsızım, 4;Önemli, 5; Çok Önemli

1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐						

6. Kredi alırken karşılaştığınız en önemli sorununuzu işaretleyiniz.

() Teminat göstermedeki zorluklar () Bilgi eksikliği () Olumsuz ticari geçmiş () Vadelerin kısalığı () Özkaynak Yetersizliği () Şeffaflık Sorunu

() Faiz oranlarının yüksekliği () Finansal tabloların yetersizliği () Bürokratik işlemlerin uzunluğu ve işlem maliyetleri () Diğer (Varsa Belirtiniz):...

7. Aşağıdaki dış finansman kaynaklarından, hangilerini kullandığınızı ve kullandıklarınızın önem derecesini belirtiniz.

1; Çok Önemsiz, 2; Önemsiz, 3; Kararsızım, 4; Önemli, 5; Çok Önemli

1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
☐	☐	☐	☐	☐	Banka Kredileri	☐	☐	☐	☐	☐	Risk Sermayesi
☐	☐	☐	☐	☐	Satıcı Kredileri	☐	☐	☐	☐	☐	Barter
☐	☐	☐	☐	☐	Factoring	☐	☐	☐	☐	☐	Melek Finansman
☐	☐	☐	☐	☐	Leasing	☐	☐	☐	☐	☐	Diğer

C) Bu bölümde Basel II kriterleri ve bu kriterlerin işletmenize etkileri hakkındaki değerlendirmelerinizi ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

	1. Tam Olarak Biliyorum	2. Büyük Ölçüde Biliyorum	3. Orta Düzeyde Biliyorum	4. Kısmen Biliyorum	5. Hiç Bilgim Yok
1. Basel II kriterleri hakkında ne ölçüde bilginiz bulunmaktadır?					
2. UFRS hakkında ne ölçüde bilginiz bulunmaktadır?					
3. Kurumsal Yönetim İlkeleri hakkında ne ölçüde bilginiz bulunmaktadır?					

4. Basel II kriterleri doğrultusunda sermaye yapısı güçlü olan KOBİ'ler daha iyi şartlarda kredi alırken sermaye yapısı zayıf olanlar zor şartlarda kredi temin ederler. İşletmenizin sermaye yapısının güçlü olduğuna inanıyor musunuz?

Evet Hayır Bilmiyorum

5. Basel II kurallarının uygulamaya başlamasıyla işletmeler kredi alabilmek için mali bilgilerini bankalara ve bağımsız derecelendirme kuruluşlarına zamanında güvenilir şekilde sunmaları gerekmektedir. İşletmenizde söz konusu bilgiler bankalara ve bağımsız denetim kuruluşlarına zamanında sunulmakta mıdır?

Evet Hayır Bilmiyorum

6. Basel II kriterlerine göre rating notu almayan işletmeler %100 riskli olarak kabul edilecek ve çok yüksek maliyetle kredi almak durumunda kalacaklardır. İşletmenizin rating notu alabileceğini düşünüyor musunuz?

Evet Hayır Bilmiyorum

7. Basel II ile birlikte bankaların KOBİ'leri kredilendirirken dikkate alacakları (likidite, karlılık, borç ödeme gücü, büyüme, devir hızları, finansal yapıya ilişkin oranlar) sayısal veriler olacaktır. İşletmenizde bu veriler hesaplanıyor mu?

Evet Hayır Bilmiyorum

8. Kurumsal yönetim temelinde 4 kavram üzerine oturtulmuştur; açıklık, şeffaflık, adil olmak, hesap verilebilirlik işletmenizde kurumsal yönetişimin uygulandığını söyleyebilir misiniz?

- Evet Hayır Bilmiyorum

9. İşletmenizde Basel II sürecinden sorumlu olan yönetici ve birimler belirlenmiş midir?

- Evet Hayır

10. İşletmeniz Basel II kriterlerini en iyi şekilde yerine getirebilecek durumda mıdır ?

- Evet Hayır

11. Basel II sürecine uyum konusunda firmanızın bir eylem planı bulunmakta mıdır ?

- Evet Hayır

12. İşletmeniz bütün faaliyetlerini belge esasına göre yürütmekte midir?

- Evet Hayır

13. İşletmeniz kurumsal bir yapıya kavuşmak için danışmanlık desteği almakta mıdır?

- Evet Hayır

14. İşletmeniz finans kurumları ile iyi bir diyaloga sahip midir? .

- Evet Hayır

15. Mali tablolarınız belirli dönemlerde bağımsız denetimden geçiriliyor mu?

- Evet Hayır

16. İşletmenizin kredi notunun olması için herhangi bir girişimde bulunuyor musunuz?

- Evet Hayır

17. Basel II kriterleri sizce ülkemizde uygulanabilir mi?

- Uygulanabilir Uygulanamaz Bilmiyorum

18. Basel II Kriterleri sizi nasıl etkiler?

- Olumlu Olumsuz Bilmiyorum

19. Basel II Kriterleri Turk turizm sektörünü nasıl etkiler?

- Olumlu Olumsuz Bilmiyorum

ANKETE KATILDIGINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

EK 5: Ticari Bankalarla Yapılan Görüşme Formu

- 1.** Turizm işletmeleri kredi kullanırken bankalara sundukları teminatlar nelerdir?
- 2.** Ticari bankalar turizm işletmelerine kredi kullandırırken nelere dikkat etmektedirler?
- 3.** Ticari bankalar turizm işletmelerine kredi kullandırırken Basel II Kriterlerini göz önüne almakta mıdır?
- 4.** Ticari bankalar turizm işletmelerine kredi kullandırırken hangi tür teminatları talep etmektedirler?
- 5.** Ticari bankaların kredi departmanlarına göre Basel II kriterleri turizm işletmelerini nasıl etkileyecektir?
- 6.** Ticari bankalara göre turizm işletmelerinin kredi temininde yaşadıkları sorunlar nelerdir?